

॥ श्रीः ॥

Vedic Research Series 1

BANARAS HINDU UNIVERSITY

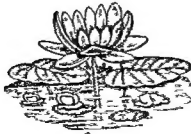
SĀMATANTRAM

(A Prātisākhya of the Sāmaveda)

Critically edited for the first time with an introduction and
appendices

By

Pt. A. M. Ramanatha Dikshit, M. A.,
Vedāchārya, Sahityāchārya, Sahitya Siromany,
Reader in Vedic Research and Head of the Department
of Theology,
Sanskrit Mahāvidyālaya,
Banaras Hindu University.

Published by-

Vedic Research Committee,
The Banaras Hindu University,
Varanasi,
1961.

Printed by K. K. Pawagi
at the Hitchintak Press,
Ramghat, Varanasi-1.

॥ श्रीः ॥

वैदिकानुसन्धानसमितेः प्रथमं पुष्पम्.

काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः.

सामतन्त्रम्

[सामवेदीयं प्रातिशाख्यम्]

सम्पादकः

ए. एम्. रामनाथदीक्षितः, एम्. ए.,

वेदाचार्यः, वाङ्मयशास्त्राचार्यः, वाङ्मयशिरोमणिः,

विद्याल्लोकीविभागाध्यक्षः

संस्कृतमहाविद्यालयः, हिन्दूविश्वविद्यालयः, वाराणसी.

प्रकाशिका—
वैदिकानुसन्धानसमितिः,
काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः, वाराणसी ।

मुद्रकः—
के० कृ० पावगी,
हितचिन्तक प्रेस, रामघाट, वाराणसी ।

॥ श्रीः ॥

Preface.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ नमः सामवेदाय ॥

अथेदानीं भाष्यभूषितं सामतन्त्रं छन्दोगप्रातिशाख्यमिदं प्रथमतया संमुद्रय प्रकाशयते । इतः पूर्वं केवलानि सूत्राणि सामतन्त्रगतानि ऋक्तन्त्र-पञ्चविधसूत्राभ्यां सह वेयारण्यकग्रन्थयोः तत्तत्सामारम्भेषु तज्जायूर्मण्डलान्तर्गतवरहूरभिजनैः ब्रह्म-श्रीनागुश्रौतिभिः ग्रन्थाक्षरेषु प्राकाशयन्त । तदनुसृत्य प्रपाठक-दशक सूत्रसंख्यो-ल्लेखनपूर्वकं साताराप्रदेशप्रकाशिते ग्रामेगेयगाने ब्रह्मश्रीनारायणदीक्षितैर्विदुषां मनोरञ्जनाय सूत्राणि समपादिपत । परमुभयतोऽप्यर्थावगमो दुर्लभ एवासीदिति मन्यमानैः काशीहिन्दूविश्वविद्यालयीयवेदगवेषणाविभागसदस्यैस्सामाध्यसामतन्त्र-सम्पादने प्रचोदितोऽहमप्यस्ताम्रिर्दिष्टानां मारुकाग्रन्थानां साहाय्येन यथामति संशोध्य प्रकाशनार्थं सज्जीकृतवानमुं ग्रन्थम् ।

आदर्शग्रन्थाः—

१. मद्रासप्रान्तीय-उत्तराकाङ्गजिलान्तर्गत-मुलण्डूप्रहारशास्तव्यानां ब्रह्मश्री-वाजपेय-याजि-रामनाथदीक्षितानां तालपत्रात्मको ग्रन्थाक्षरोल्लिखितः संपूर्णः, प्रायो दोष-यजितः, यत्रत्याः पाठाः “क” चिह्नेन निर्दिष्टाः ।
२. मद्रासप्रान्त-तज्जापुरजिलान्तर्गत-धुनाथपुरवास्तव्यैः ब्रह्मश्रीसन्तानश्रौतिमहोदये-द्वेवनागरलिप्यां प्रतिलिपीकृत्य सम्प्रेषितः संपूर्णः पत्रात्मकः, यत्रत्याः पाठाः “ख” चिह्निताः । अयमपि ग्रन्थः प्रायश्शुद्धः ।
३. बड़ोदाराजकीयप्राचीनग्रन्थागाराध्यक्षैः संप्रेषित आन्ध्रलिप्या भूषितः पत्रात्मकः । यस्य संख्या Acc. No. 78I4. 122. त्रयोदशप्रपाठकपर्यन्तः ; मध्ये मध्ये समुचितानां वर्णानां लेखनकालेऽज्ञानेन तत्तद्वर्णलेखनाय रिक्तीकृतप्रदेशः, बहुप्र स्वरचिह्नैरलङ्कृतः, यदवलोक्य पदवः सन्देहा विलयं गताः ; यत्रत्याः पाठाः “ग” चिह्नेन संक्षिप्ताः ।
४. तैरेव पुस्तकालयाध्यक्षैः संप्रेषितस्तालपत्रात्मको ग्रन्थाक्षरोल्लिखितः । तत्र पुरस्ता-रकानिचन पत्राणि जीर्णानीति कृत्वा द्वितीयप्रपाठकप्रभृत्येव पाठान्तरार्थमुपयुक्तः ।

लेखकप्रमादपरिपूणः (कचिद्भाष्याणामदर्शने कचित्सूत्राणामनुल्लेखनं कचिदुदाहरणानां परित्याग इत्येवमादि दोषदूषितः) चतुर्दशप्रपाठरूपपरिमितः । ततः परं पत्राणि जीर्णानि । यत्रत्याः पाठाः “घ” संज्ञया चिह्निताः ।

५. पञ्चमस्तु ग्रन्थो मदीयः । यत्र च केवलं पञ्च प्रपाठका वर्तन्ते । अष्टमप्रपाठक-प्रभृति समाप्तिपर्यन्तं सामतन्त्रप्रकाशिकोपेतं सामतन्त्रं प्रज्ञाश्री तच्चरम्पट्ट अरुणा-चल श्रौतिभिः सम्प्रेषितम् । तत्रत्याः पाठाः ‘ङ’ संज्ञया चिह्निताः ।

६. मूलमात्रं पूना ओरियण्टल इन्स्टिट्यूटभवनतः प्राप्तम् । अत्र समाप्तौ लेखनकालः लेखकनाम चैवं वर्तते—संवत् १७०१९ (१७१९) वर्षे माघमासे पौर्णमास्यां भौमवारे वसूर जितसुत माधवजी लिखितम् सर्वसूत्र १३११ इति ।

No. 101 Samvat 1719. New. No. Cup 35
of. 1879-80. Sector
Extent foll. 12, lines 9

letters 22. described

Vol. Part No इति ।

II. I 3

अत्र चैकैकस्य प्रपाठकस्य समाप्तौ तत्रत्यसंकलितसूत्रसंख्यापि निर्दिष्टा । तद्यथा—१०८, ९८, ८७, १०३, १००, १०६, १०६, ९८, ८६, १००, १०३, ८८, ११८, सर्वासां संकलने १३०१ आयाति । परं ग्रन्थसमाप्तौ सर्वसूत्र १३११ इति लिखितम् । दश सूत्राणि त्यक्तानि ।

अत्र “ग” पुस्तकं विना सर्वेषु भाष्यग्रन्थेषु आद्यन्तयोः सूत्राणि समुपलभ्यन्ते—यथावा अन्त्ये ॥ २ ॥ अन्त्ये नीचे भरतः । तामग्निना । पुष्ये । आर्षोद्दोह । अन्त्ये ॥ २ ॥ इति । इयं रीतिर्भाष्याख्येऽवलोक्यते । यथा—रक्षोहागमलध्वसंदेहाः प्रयोजनमिति वार्तिकं व्याचिरुपासन्भगवान्पतञ्जलिर्भाष्यकारः “रक्षा” इति सूत्र-भागमवगुप्य रक्षार्थमध्येतन्न्यं व्याकरणमिति सम्भाष्य समाप्तौ रक्षापदं पुनरुपादत्ते स्म । एवं “वृद्धिरादैजि”त्यादि सूत्रभाष्यावलोकयितॄणां स्पष्टमेव । सैव रीतिरत्रापि दरीदृश्यत इति मयापि तथैव सूत्रसन्निवेशोऽकारि ।

तस्यैतस्य ग्रन्थस्य ‘सामतन्त्रव्याकरणम्, छन्दोगव्याकरणम्’ इति तत्र तत्र नामोल्लेखः कृतः । परमध्येतुसम्प्रदाये प्रातिशाख्यमित्येवायं व्यवहियते । ऋग्यजुसर्व-

वेदेषु प्रातिशाख्यग्रन्थाः पूर्वमेव निरुद्धाः । सामवेदेऽपि ऋक्तन्त्रम्, अक्षरतन्त्रम्, पुष्पसूत्रमिति प्रातिशाख्यत्रयं प्रकाशितम् । सामतन्त्रं तु तेषु सर्वेषु प्रधानं प्रातिशाख्यम् । तदत्रोदाहृतानामुदाहरणानां स्थलनिर्देशं पृथगेव कोष्ठेषु निरदिशम् । तत्रारण्यकगानोदाहरणानां तथा साम्नां च स्थलनिर्देशनावसरे “आ” इति पुरस्ता-संकेतमकरवम् । यतो हि वेद्यगाने १७ प्रपाठकाः प्रथमसंख्यामारभ्य सप्तदशसंख्यापर्यन्तं निदिष्टाः, पुनरध्वारण्यकगतानां पण्णां प्रपाठकानां प्रथमसंख्यामारभ्य संख्या-निदिष्टा गानग्रन्थयोः । तत्र पाठकानां सन्देहो मा भवत्विति आरण्यकसूचनार्थम् “आ” इति निर्देशः कृतः । तत्र प्रथमा संख्या प्रपाठकम्, द्वितीया अर्धम्, तृतीया साम च निदिशन्ति । तथा^{१२ १ २} सूतसंज्ञा-(५-१-१०) पञ्चमप्रपाठकस्य प्रथमेऽर्धे दशमेऽसाम्नीधं पर्यं वर्तत इति सुधियो विभावयन्तु । कुत्रचित् ऋक्पदान्येव गृहीतानि भाष्ये, तथा-ऊतीसदा, ऋजीपी एवमादि । तत्र च पूर्वाचिकगतां संख्यां कोष्ठे समसूचयम् । साम्नामुपरि च स्वरसङ्केतं यथावदकरवम् । ऋक्पदेषु भ्रमो मा भवत्विति स्वरसङ्केतं नाकरवम् ।

अन्ते च सूत्रसूची, भाष्ये समुद्रष्टानां साम्नां सूचीति सूचीद्वयं सन्निवेशितम् । ऋक्पदानां गानप्रकारोऽपि ग्रन्थान्तेऽनुबन्धरूपेण संयोजनीय इति मतिरासीत् परं कालविलम्बो महान्भवतीति धिया संत्यक्तः । द्वितीयभागे लब्ध्या टिप्पण्या सहा-चिरादेव मुद्रापयिष्यामि । तत्र च सूत्रपदसूच्यपि विशिष्टं स्थानं लक्ष्यते । अयं च ग्रन्थः ३१-१-५८ एव समये मुद्रणार्थमारब्धः शनैश्शनैः श्रीमदन्नपूर्णाजानेः कृपयाय सम्पूर्णः ।

धन्यवादाः

अपूर्वस्य सामतन्त्रस्य सभाष्यस्य संशोधनकर्मणि मां नियोजितवद्भ्यः काशी-हिन्दूविश्वविद्यालयीयवैदिकानुसन्धानसमितिसदस्येभ्यो हार्दिकान्धन्यवादानाविष्करोमि । तदानींतनसमितिसंयोजकेभ्यो वेदान्तविशारद-पण्डितराजेत्यनेकविधोपाध्य-लङ्कृतेभ्यो प्रज्ञाश्री पं० ति-जे. रामचन्द्रदीक्षितमहोदयेभ्यः, यैः पूनाबडोदाप्राच्यपुस्तकागारेभ्यो मातृकामन्थानानाप्य महानुत्साहः प्रदत्तः, तेभ्यः किञ्चिदुपहर्तुमक्षमस्तेपां-पादारविन्दयोर्हृदयान्मुञ्चमेव सविनयं समर्पयामि ।

लेखकप्रमादपरिपूण (कचिद्भाष्याणामदर्शनं कचित्सूत्राणामनुस्तेखनं कचिदुदाहरणानां परित्याग इत्येवमादि दोषदूषितः) चतुर्दशप्रपाठरूपरिमितः । ततः परपत्राणि जीर्णानि । यत्रत्या पाठा. “घ” सङ्ख्या चिह्निताः ।

५. पञ्चमस्तु ग्रन्थो मदीय । यत्र च केवल पञ्च प्रपाठका वतन्ते । अष्टमप्रपाठकप्रभृति समाप्तिपर्यन्त सामतन्त्रप्रकाशिकोपेत सामतन्त्र ब्रह्मश्री तत्त्वम्पट्ट अरुणाचल श्रौतिभिः सम्प्रेषितम् । तत्रत्याः पाठा ‘ङ’ सङ्ख्या चिह्निताः ।

६. मूलमात्रं पूना ओरियण्टल इन्स्टिट्यूटमवततः प्राप्तम् । अत्र समाप्तौ लेखनकालः लेखकनाम चैव वर्तते—संवत् १७०१९ (१७१९१) वर्षे माघमासे पौर्णमास्या भौमवारे वसूर जितसुत माघवजी लिखितम् सर्वसूत्र १३११ इति ।

No 101
of. 1879 80

Samvat 1719

New. No. Cup 35

Sector

Extent foll 12, lines 9

letters 22. described

Vol Part No इति ।

II. I 3

अत्र चैकैकस्य प्रपाठकस्य समाप्तौ तत्रत्यसकलितसूत्रसङ्ख्यापि निर्दिष्टा । तद्यथा—१०८, ९८, ८७, १०३, १००, १०६, १०६, ९८, ८६, १००, १०३, ८८, ११८, सर्वासा सक्लने १३०१ आयाति । पर ग्रन्थसमाप्तौ सर्वसूत्र १३११ इति लिखितम् । दश सूत्राणि त्यक्तानि ।

अत्र “ग” पुस्तक विना सर्वेषु भाष्यग्रन्थेषु आद्यन्तयो सूत्राणि समुपलभ्यन्ते—यथावा अन्त्ये ॥ २ ॥ अन्त्ये नीचे भवत । तामश्विना । पुष्ये । आश्विहोइ । अन्त्ये ॥ २ ॥ इति । इयं रीतिर्महाभाष्येऽनलोक्यते । यथा—रक्षोहागमलध्वसदेहाः प्रयोजनमिति वार्तिक व्याख्येयासम्भगवान्पतञ्जलिर्भाष्यकारः “रक्षा” इति सूत्रभागमवयुरत्य रक्षार्थमध्येतव्य व्याकरणमिति सम्भाष्य समाप्तौ रक्षापदं पुनरुपादत्ते स्म । एव “वृद्धिरादैजि”त्यादि सूत्रभाष्यावलोकयितृणा स्पष्टमेव । सैव रीतिरत्रापि दरीदृश्यत इति मयापि तथैव सूत्रसन्निवेशोऽकारि ।

तस्यैतस्य ग्रन्थस्य ‘सामतन्त्रव्याकरणम्, छन्दोगव्याकरणम्’ इति तत्र तत्र नामोल्लेखः कृतः । परमध्यमसम्प्रदाये प्रातिशाख्यमित्येवायं व्यवह्रियते । ऋग्यजुर्थ

वेदेषु प्रातिशाख्यग्रन्था पूर्वमेव निस्सृताः । सामवेदेऽपि ऋक्छन्त्रम्, अक्षरतन्त्रम्, पुष्पसूत्रमिति प्रातिशाख्यत्रय प्रकाशितम् । सामतन्त्रं तु तेषु सर्वेषु प्रधानं प्रातिशाख्यम् । तदत्रोदाहृतानामुदाहरणानां स्थलनिर्देशं प्रयगेव कोष्ठेषु निरदिशम् । तत्रारण्यकगानोदाहरणानां तथा साम्ना च स्थलनिर्देशनावसरे “आ” इति पुरस्ता सकेतमकरवम् । यतो हि वेद्यगाने १० प्रपाठकाः प्रथमसख्यामारभ्य सप्तदशसंख्यापर्यन्तं निदिष्टा, पुनरारण्यकगतानां पण्णा प्रपाठकानां प्रथमसख्यामारभ्य सख्या निदिष्टा गानग्रन्थयोः । तत्र पाठकानां सन्देहो मा भवत्विति आरण्यकसूचनार्थम् “आ” इति निर्देशः कृतः । तत्र प्रथमा सख्या प्रपाठकम्, द्वितीया अर्धम्, तृतीया साम च निदिशन्ति । तद्यथा सूत्र^{१२}राधा^{१२} (५११०) पञ्चमप्रपाठकस्य प्रथमेऽङ्के दशमेऽसाम्नीदं पर्यं वर्तते इति सुधियो विभावयन्तु । कुत्रचित् ऋक्पदान्येव गृहीतानि भाष्ये, तद्यथा ऊत्तीसदा, ऋजीपी एवमादि । तत्र च पृथ्वाचिकगता सख्या कोष्ठे समसूचयम् । साम्नामुपरि च स्वरसङ्केतं यथावदकरवम् । ऋक्पदेषु भ्रमो मा भवत्विति स्वरसङ्केतं नाकरवम् ।

अन्ते च सूत्रसूची, भाष्ये समुद्धृतानां साम्ना सूचीति सूचीद्वयं सन्निवेशितम् । ऋक्पदानां गानप्रकारोऽपि ग्रन्थान्तेऽनुबन्धरूपेण संयोजनीय इति मतिरासीत् परं कालविलम्बो महान्भवतीति धिया सत्यक्तः । द्वितीयभागे लक्ष्या टिप्पण्या सहचिरादेव मुद्रापयिष्यामि । तत्र च सूत्रपदसूच्यपि विशिष्टं स्थानं लप्स्यते । अर्थं च ग्रन्थः ३११५८ एव समये मुद्रणार्थमारब्धः शनैश्शनैः श्रीमदन्नपूर्णोज्ञानैः कृपयाय सम्पूर्णः ।

धन्यवादाः

अपूर्वस्य सामतन्त्रस्य समाख्यस्य सशोधनकर्मणि मा नियोजितवद्भ्यः काशी हिन्दू विश्वविद्यालयीयवैदिकानुसन्धानसमितिसदस्येभ्यो हादिकान्धन्यवादानाविष्करोमि । तदानींतनसमितिसंयोजकेभ्यो वेदान्तविशारदं पण्डितराजेत्यनेकविधोपाध्यलङ्कृतेभ्यो ब्रह्मश्री पं० ति. वे. रामचन्द्रदीक्षितमहोदयेभ्यः, वैः पूनायडोदाप्राच्यपुस्तकालयेभ्यो मातृकाग्रन्थानानाया महानुत्साहं प्रदत्तः, तेभ्यः किञ्चिदुपहर्तुमक्षमस्तेपापादारविन्दयोर्हृदयान्मुञ्चमेव सविनयं समर्पयामि ।

येऽत्र मध्यनुकम्पापराः स्वीयान्मन्यान्यावन्मुद्रणसमाप्तिं मदन्तिकेऽवास्थापयन्,
तान् ब्रह्मश्रीरामनाथदीक्षितान् वाजपेययाजिनः, ब्रह्मश्रीसन्तानश्रीतिमहोदयान्,
यहोदा-पूनाप्राच्यपुस्तकालयाध्यक्षान्, तच्चरन्पट्टब्रह्मश्री-अरुणाचलदीक्षितमहोदयान्
सर्वथा विस्मर्तुमनीशानो यथाबद्धन्यवादैरापूरयामि कृतज्ञताप्रदर्शनपूर्वकम् ।

ग्रन्थरत्नस्यास्यामलेखलेपनेन मामकीनमुत्साहं समेधयितुंभ्यः काशीहिन्दू-
विश्वविद्यालयीय भारतीमहाविद्यालये आर्ट एण्ड आर्किटेक्चरविभागाध्यक्षेभ्यो निरन्तर-
प्राचीनसुरभारतीमन्यानुसन्धानतत्परेभ्यः एम्. ए., पी. एच्. डी., डी. लिट् उपाधि-
भूषितेभ्यो डाक्टर वासुदेवशरण अमवाल महोदयेभ्यः कृतज्ञताप्रकाशनपूर्वकं शतशो
धन्यवादान्विततोमि ॥

निर्दिष्टसमये मुद्रणकार्यं समाप्य मदुत्साहं समेधितवतां हितचिन्तकमुद्रणा-
लयाध्यक्षाणां श्रीकेशवकृष्णपावगीमहोदयानां कार्यभारं प्रशंसन्नितोऽपि समुन्नतिं
श्रीकाशीपुण्यधीशदाशंसे ।

नितान्तं जागरुकेण चेतसा कृतेऽप्यस्मिन्संशोधनकर्मणि ये दोषास्तमापतिता
भ्रमप्रमादादिभिस्तान् गुणैरुपश्रयातिनो विद्वांसः क्षाम्यन्तु, अनुगृह्यन्तु च मामाशीः
प्रदानेनेत्यभ्यर्थये ।

संस्कृतमहाविद्यालयः
काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः,
वाराणसी
विजयादशमी, वै. सं. २०१८
१९.१०.१९६१

सुधीजनविधेयः—
ए. एम्. रामनाथदीक्षितः ।

Preface

Pt. Ramanath Dikshhit, Head of the Department of Theology in the Sanskrit Mahavidyalaya of the Banaras Hindu University, is an erudite scholar who has learned the Saman chants and their intricacies from the traditional scholars in South India. The present edition of the Sāmāntra with an ancient commentary is a welcome addition to the existing literature of the Sāmaveda Prātisākhya.

Fortunately the literary remains of Sāmaveda literature are extensive in comparison to those of the other Vedas. At one time numerous Samhitās of the Sāmaveda were known—according to Patañjali their number was one thousand. Factually only three of them have survived upto our own times, viz., the Samhitā of the Rānāyanīyas (edited by J. Stevenson, 1842), that of the Kauthumas (edited by H. Benfey, 1848, and by Satyavrata Sāmaśramin, 1871), and that of the Jaiminīyas (edited by W. Caland, 1907). Of these the best known is the Samhitā of the Kauthumas which has been so often printed in the Indian editions. Besides, the Schools of the followers of Sātyamugri, Naigī, and Gautama were also once known.

The Brāhmana literature produced under the aegis of the Sāmaveda Charanas was not less extensive and varied. Of the same we still have the following : 1. Tāndya Mahābrāhmana, 2. Shadvimśa Brāhmana, 3. Sāmavidhāna Brāhmana, 4. Ārsheya Brāhmana, 5. Daivata Brāhmana, 6. Samhitopaniṣad Brāhmana, 7. Mantra Brāhmana, 8. Varuṣa Brāhmana, 9. Jaiminīya Upaniṣad Brāhmana, 10. Jaiminīya Brāhmana.

But the Vedic schools called Charanas had a very dynamic institution in the form of Academies called Parishad in which both the teachers and their advanced students participated for discussing textual and exegetical problems and carried on lively exchanges about the various accents of recitation and chanting melodies as well as grammatical questions relating to euphony, vowel elongation or cerebralisation, etc. The discussions of the Parishads were accorded considerable weight by the adherents of those schools and in course of time came to be embodied as Pārshada literature. These texts were specifically known as Prātisākhyas.

For Sāmaveda four such texts are still available, viz, Pushpasūtra, Riktantra, Sāmātantra, and Aksharatantra. The Pushpasūtra consists of ten Prapāthakas and is said to have been written by Pushpāchārya. It deals with the nature of such Sāmans as Mādhyandina Pavamāna, etc. called the Uttaragāna of the Sāmaveda. It has been commented upon by several scholars, and the edition of Richard Simon with a German translation is best known. There is a Bhāṣhya on it by one Ajātasatru, edited by Shri lakshmana Shastri Dravid. Pt. Ram Krishna Dikshit wrote another commentary called Phulladīpa. The Vedic Research Committee of the Hindu University also contemplates a new revised edition in the near future.

The Riktantra deals with grammatical problems relating to euphony, cerebralisation (shatva-natva), elongation, elision, etc. of letters in the stanzas which had been adapted for recitation and chanting. Truly speaking it is more of a Vyākaraṇa than a Prātisākhya. It comprises five Prapāthakas

and 286 Sūtras, and was first edited by Dr. Burnell (Mangalore, 1879), and a second time by Dr. Surya Kanta Shastri (Lahore, 1933) with exhaustive notes and a commentary called *Ṛiktantravivṛiti*. Dr Surya Kanta following the evidence of colophons in manuscripts and the ancient tradition accepted Āchārya Audavraji as the author of the *Ṛiktantra*. It was undoubtedly an ancient treatise and some of the sūtras in the *Ṛiktantra* and in Pāṇini's *Ashtādhyāyī* are similarly worded and deal with identical topics

The *Aksharatantra* consists of only two *Prapāṭhakas* and is a kind of supplementary text to the *Sāmātantra*, being some times mentioned as the fourteenth and the fifteenth *Prapāṭhaka* of the latter text. Its main topic is the treatment of *Stobhas*, also called *akshara*, whence the name of the treatise. The *Stobhas* are the extensions of syllables, repetitions and interpolations of syllables or even of whole words, as *Hoyi*, *Hova*, *Hau*, *Hoi*, *Hai*, *Oi*, *Āi*, etc. which were like huzzas or shouts of joy added to the simple *richas* in order to convert them into songs for singing (*sama-gāna*); e.g. in the following mantra :

I त्वमग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत ।
मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः

(*Rigveda* VI. 16.13)

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
II त्वमग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत ।
३ १ २ ३ १ २
मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः

(*Sāmaveda*, *Pūrvārchika*, *Āgneyakāṇḍa*,
Prapāṭhaka 1. *Daśati* 1. *Mantra* 9)

III त्वामग्नेषूष्काऽदरादधी । आथर्वा । नाहः । अमाऽरन्थाऽर३४ता ।

मूऽर३४र्ध्ना । वाऽर३४इत्वा । स्यबोवा । घाऽप्रतोऽदहाइ ॥

[ग्रामेगेयगान, १.१.१८ ॥ Satvalcker's edition, p. ३]

What has been said above with respect to the subject-matter of the Aksharatāntra holds good also to that of the Sāmātāntra Prātiśākhya which is par excellence a comprehensive work on the conversion of Sāman stanzas into Sāman songs by the devices of Svaras, Stobhas and other grammatical operations, all of which are illustrated in detail in the Bhāṣhya, published here for the first time with the text. It is said that a commentary named Sāmātāntra-prakāśikā by Mahāganapati also exists explaining both the Sūtras and the Bhāṣhya but in an incomplete manuscript.

The Sāmātāntra seems to follow the Kauthuma Śākhā, since all the examples quoted in the Bhāṣhya are traceable to this particular recension, except in a solitary case. The examples in the Bhāṣhya show much greater familiarity with the Veya-gāna or Grāmegeya-gāna than the Āranya-gāna. The author of the Sāmātāntra, according to a statement in the Sāmaveda-sarvānukramanī, was Audavraji, and happily this is the name that also occurs in many of the colophons to the MSS. There is close affinity between the Rikītantra and the Sāmātāntra in the matter of common technical terms (Paribhāṣhās) which are not explained by either. Possibly they had a common Prātiśākhya tradition before them which belonged to an important branch of the Sāmaveda and to the

Pārshada lucubrations to which both treatises were deeply indebted. Dr. Surya Katna even suggested some relationship between Śākaṭāyana, author of the *Riktantra*, and Audavraji, author of the *Sāmatantra*, surmising the possibility of the former being the pupil of the latter.

The *Sāmaveda Saṁhitā* as at present available in the Kauthuma recension comprises 1810 mantras, or barring repetitions only 1549, of which all excepting 75 occur in the *Rigveda*. Therefore the main purpose of this and of the *Udgatṛi* priest handling it in the ritual was to sing the verses as so many chants or melodies spun out of the metrical verses which were on that account known as the *Yoni-Mantras*. The present *Saṁhitā* text consists only of the *Yoni Mantras* and the melodies or song-books have been handed down separately. It was possible that one basic verse was chanted in more than one melody, of which the number at one time is said to have been quite considerable. As it is, the first part of the *Sāma-Saṁhitā* is called *Pūrvārchika* or simply *Ārchika*, i. e., the collection of *Ṛiks* of which the number is 585. The number of chants based on them is 1198 as published in Satvalekar's edition. They are called the *Veyagana* or *Grāmageya-gāna*, and the chants are dedicated to the eulogy of the three gods, viz, *Agni*, *Indra* and *Pavamāna Soma*, the three divisions being respectively called the *Āgneya Parva*, *Aindra Parva* and *Pāvamāna Parva*. As the name *Grāmageya* or *Grāmegeya* suggests these chants were intended to be sung in villages or homes.

At the end of the *Pūrvārchika* is a small *Parva* called

Aranyakanda comprising 55 mantras, and another called Mahānāmni Ārchika of 10 mantras. On these were based the Āranyageya-gāna, i. e., chants sung in the forest.

The concluding portion is called the Uttarārchika containing 1225 stanzas. Three of such stanzas formed a Pragātha or Triplet to be sung by the Udgātā priest in the Yajñas. The melodies of the Uttarārchika were known as Ūhyagāna and Ūhagana. 'On the whole the first verse of the triplet occurs in the Pūrvārchika, which indicates that the melody, which belongs to this verse, is to be applied to the whole triplet. For example, the first verse of the triplet in the Uttarārchika (1. 1. 2, 32) beginning "kayā naśchitra ā bhuvadūti" occurs in the Pūrvārchika (2. 2. 8 5 169). According to the Grāmegeyagāna this is sung to the Vāmadevya Sāman. On this melody then, the three verses of the Uttarārchika (32-34) must be chanted at the sacrifice (Dr Surya Kant, Rikta-ntra, Intro pp.20-21). The Ūhyaganas were based on the stanzas and melodies of the Āranyageya-gāna and the Ūhagana on those of the Grāmegeyagana (उद्गीतो ग्रामेगेयत् । उद्गान आरण्यगेयत्).

In the printed texts of the Sāmaveda Samhitā the accents are indicated by the numerals 1, 2, 3. Of these 1 stands for Udātta, 2 for Svarita and 3 for Anudātta accent. These are the same accents as found in the R̥gveda, only marked differently. The latter half of Svarita is sometimes called Prachaya, the first half being known as the Svarita proper.

But the markings on the Sāman songs are according to the musical notes, being indicated as 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. In most of the mantras the melodies are chanted by five notes

only, and therefore the numerals 6, 7 occur in only a few of them. The seven notes of the Sāman songs correspond to those of music as follows:

1. प्रथम—मध्यम । म ।
2. द्वितीय—गान्धार । ग ।
3. तृतीय—ऋषभ । रे ।
4. चतुर्थ—पङ्कज । सा ।
5. पञ्चम—निषाद । नि ।
6. षष्ठ—धैरव । ध ।
7. सप्तम—पञ्चम । प ।

The initial note of the chant was the fifth and called Atikrushṭa. Thus; the primary purpose of the Sama stanzas brought together in the Samhitā either singly or in triplets was to use them as the Yonis of particular melodies or songs for singing in assemblies or at the time of sacrifices. Their tunes contribute an important chapter to the history of Indian music. The function of the deliberations in the Parishads of the schools of the Sāmaveda was more or less to settle the form of the stanzas when converted into Chants, and incidentally also to discuss the grammatical operations. This dual purpose is evident also in the Sūtras of the Samatantra. It is quite a comprehensive treatise containing 1311 sūtras, i. e., about one-third of the extent of Panini's Aṣṭadhyāyī.

The present edition by Pandit Shri Ramanath Dikshīt is a very welcome addition to the existing Samavedic literature. The sūtras had once been printed in Grantha script long ago from Tanjore in an edition of the Sāma-songs, but without any comment or explanation. The Devanāgarī text of all the thirteen Prapāthakas together with an old Bhāṣya by

an unnamed author makes this important treatise so accessible to scholars and students of the Sāmaveda. The Editor has taken great pains in the preparation of a critical text on the basis of six manuscripts collected from Madars, Baroda, Poona, etc. All lovers of Vedic literature will feel grateful to Pandit Shri Ramauath Dikshit for devoting himself to this task.

Banaras Hindu University
27. 9. 61.

V. S. Agrawala,
M. A., Ph. D., D. Litt.,
Head of the Dept. of Art and
Architecture, College of Indology,
Banaras Hindu Univrsity.

विषय-सूची

भूमिका	पृ. सं. १-५५	सूत्रसंख्या	सूत्रसंख्या
संज्ञाप्रकरणम्	१-५७	अतिहारभावः	१०३८-१०४३
उच्यन्तीभावः	५८-१६६	लोपः	१०४४-१०९१
नीचीभावः	५८-८२	वन्तविधिः	१०९२-११०७
उचीभावः	८३-१६६	अभावः	११०८-१११५
वृद्धिभावः	१६७-१९१	ओभावः	१११६-११३६
नुभावः	१७२-१९८	ऐभावः	११३७-११५२
	२७३-२७४	एभावः	११५३-११७६
	२८८-२८९	यभावः	११७७-११९४
स्वरान्तभावः	१९९-२१०	रहस्ये सर्वे भावाः	११९६-१३११
धिनतभावः	२१२-११३		
मिन्भावः	२१४-२३०	प्रथमः प्रपाठकः	१
कर्पणभावः	२३१-२४७	द्वितीयः प्रपाठकः	३९
	२९०-३९४	तृतीयः प्रपाठकः	७४
मन्द्रस्वरः	३४८-२५३	चतुर्थः प्रपाठकः	१०६
प्रणतभावः	२६४-२७२	पञ्चमः प्रपाठकः	१३८
प्रत्युत्क्रमभावः	२७३-२८१	षष्ठः प्रपाठकः	१७२
परिवारभावः	२८२-२८७	सप्तमः प्रपाठकः	२०४
अतिरामभावः	३९६-४०६	अष्टमः प्रपाठकः	२३३
वृद्धावृद्धभावः	४०७-४१८	नवमः प्रपाठकः	२६२
दीर्घाभानः	४१९-४७६	दशमः प्रपाठकः	२९७
सन्ध्यगीतम्	४७७-४८७	एकादशः प्रपाठकः	३३८
पदगीतम्	४८८-५१४	द्वादशः प्रपाठकः	३७६
विकर्पभावः	५१५-५४८	त्रयोदशः प्रपाठकः	४०३
संकर्पभावः	५४९-९०४	सान्ठनसूत्रसूची	१
आइभावः (आभावः)	९०५-१०३७	भाष्यगतानां साम्नां सूची	१४

भूमिकाविषयसूची

१	शिक्षालक्षणम्	१
२	प्रातिशाख्य शिक्षायामन्तर्भवति	२
३	उपलब्धानि प्रातिशाख्यानि	३
४	अक्षरतन्त्रम्	४
५	पुष्पसूत्रम्	५
६	नवपदशाख्या	७
७	सामस्वराः	८
८	स्वरदेवताः	९
९	लौकिकगानस्वरनामनिर्वचनम्	११
१०	पर्वस्वरूपमर्णनम्	१३
११	प्रत्युत्क्रमगीतम्	१४
१२	अतिव्रमगीतम्	१५
१३	कर्पणम्	१६
१४	विनतादीना स्वरूपम्	१७
१५	अग्निदूतादीना स्वरूपम्	१८
१६	सङ्घातस्वरस्वरूपम्	३३
१७	सन्ध्यगीतादिचतुस्त्रिंशद्वावाना स्वरूपमर्णनम्	३७
१८	सामतन्त्रकर्ता	४२
१९	सामवेदशास्त्राविचारः	४४
२०	पाठभेदाः	४३
२१	सामस्वराणां विन्यासक्रमः	४६
२२	परिभाषागानपाठः	४६
२३	राष्ट्रायनीयगानपाठः	४८
२४	सामतन्त्रमृत्तन्त्रमपेक्षते	५१
२५	सामतन्त्रसङ्घेदपदार्थनिरूपणम्	५२
२६	सूत्रगतऋषिच्छन्दोविचारः	५४

भूमिकायां संक्षिप्तचिह्नज्ञेयानि नामानि

अ. त.	अक्षरतन्त्रम् (कलिकाता)
अ. त.	अक्षतन्त्रम् (पञ्चार्धश्वविद्यालयः)
अ. भा. भू.	अष्टवेदभाष्यभूमिका (चौखम्बा प्रेस, काशी)
गो. गृ. क.	गोमिलगृह्यकर्मप्रकाशि हा
जै. सू.	जैमिनीयसूत्रम् (पूना)
तै. उ.	तैत्तिरीयोपनिषत् („)
तै. प्रा.	तैत्तिरीयप्रातिशाख्यम् (मैसूर)
ना. शि.	नारदशिक्षा (चौखम्बा, काशी)
नि. सू.	निदानसूत्रम् (पञ्चार्धश्वविद्यालयः)
पा. शि.	पाणिनिशिक्षा
वृ. दे.	वृहदेवता
या. स्मृ.	याज्ञवल्क्यस्मृतिः (निर्णयसागर प्रेस, मुम्बई)
शु. य. प्रा.	शुक्लयजुर्वेदप्रातिशाख्यम् (मद्रास)
स. र.	सङ्गीतरत्नाकरः (पूना)
सा. त.	सामतन्त्रम्
सा. नि. त्रा.	सामविधानब्राह्मणम् (कलिकाता)
सा. स.	सामवेदसर्गानुक्रमणी
स्तो.	स्तोभानुसंहारः

॥ श्रीः ॥

Introduction

श्रीमहागणपतये नमः ॥

नमः सामवेदाय ॥

भारतीयानां सुदृढो विश्वासोऽयं यत् ऋषयः यथावदुच्चारणं महतेऽभ्युदयाय, मात्रयापि स्वरभेदकरणं वर्णानामवधौच्चारणं वानर्थाय कल्पत इति । स्वरभेदादर्थभेदो भवन्न समीहितं फलं प्रयच्छति । तथाहि— अस्ति “वेदः” इति पदमाद्युदात्तम्, अन्तोदात्तं च, वेदः, वेदः इति । आद्युदात्तं पदं श्रुतिम्, अन्तोदात्तं पदं दर्शपूर्णमामादीष्टिपूयुक्तं दर्मष्टिविशेषं चामिधत्ते । यत्र श्रुतिः प्रतिपादनीया तत्रान्तोदात्तता वेदशब्दस्य यदि क्रियते तदा वाक्यस्थपदानामनन्तर्यः, अननुभावकत्वं वा स्यात् । ततश्च यथावदुच्चारणमेव साधु । एवमादीनि बहूनि पदानि वेदेषु समुपलभ्यन्ते । एवं दन्त्यतालव्ययोर्विपर्यासे निपरीतार्थप्रतीतिर्भवति । तथा प्रयुक्तो मन्त्रो यजमानं हिनस्तीति शिक्षाविदस्ममामनन्ति—

‘मन्त्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्याप्रयुक्तो न तर्क्यमाह ।

स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुस्स्वरतोऽपराधात् । इति । मविष्यति काले मन्दप्रज्ञानां मनुष्याणां हिताय वेदसंरक्षणाय च परम-कारुणिका महर्षयस्माक्षात्कृतधर्माणः कांश्चन ग्रन्थान्प्रमान्तुः, येषां “शिक्षा” इति संज्ञा लौकिकैः कृता । शिक्षायां हि वर्णानामुच्चारणप्रकारस्यप्रदर्शितः । अस्ति शिक्षावल्ली नाम काचनोपनिषत्तैचिरीयशास्त्रायाम् । तत्रैवं शिक्षायां प्रतिपाद्योऽर्थो विवृतः—

‘शिक्षां व्याख्यास्यामः । वर्णस्वरः । मात्रा बलम् । साम सन्तानः ।
इत्युक्तः शिक्षाध्यायः । इति ।

अस्याः श्रुतेरयमर्थः—वर्णाद्युच्चारणलक्षणं शिक्ष्यतेऽनयेति शिक्षा । तां
शिक्षाम् । दीर्घः छान्दसः । त्रिस्पष्टमासमन्तात् व्याख्यास्यामः प्रतिपाद-
यिष्यामः । वर्णः अकारादयोऽचो हलत्र । ‘स्वरः अचो धर्मः, उदात्तानुदात्त-
स्वरितादिः’ । मात्रा-अलो धर्मः-व्यञ्जनमर्धमात्रम् । अक्षु ह्रस्व एकमात्रः
दीर्घो द्विमात्रः प्लुतो वृद्धं वा त्रिमात्रः । यत्नं वाद्याभ्यन्तररूपः प्रयत्नविशेषः ।
साम अक्षराणां मध्यमवृत्त्युच्चारणम् । एतेन “गीतीशीघ्री” इत्यादीनां
पाठकदोषाणामभावोऽपि सह्यगृहीतः । प्रयोगकालेऽध्ययनकाले वा परस्परं
पदानां सन्धिरूपः सन्तानः । अन्ते च “इत्युक्तः शिक्षाध्यायः” इत्युप-
संहारः । अत्र ऋग्वेदभाष्योपोद्धाते सायणः—‘अत्र सन्तानस्तु व्याकरणे
बहुधा विचारित इति पाणिन्यादिशिक्षासूत्रेक्षित इति व्याजहार । परं प्राति-
शाख्यग्रन्थेषु सर्वेऽप्यमी विषया एकैकशः सम्यग्विचारिताः । ततः प्राति-
शाख्यं शिक्षा भवितुमर्हतीति निश्चिनोमि ।

अपरे पुनः—

‘प्रतिपदं चानुपदं छन्दोभाषाममन्यितम् ।

मीमांसान्यायतर्कश्च उपाङ्गानि त्रिदुर्बुधाः ॥

इति त्रिभाष्यरत्नाकरवाक्यं प्रमाणयन्त उपाङ्गेषु गणनां प्रातिशाख्यस्य
कुर्वन्ति । यदि वैदिकं शिक्षालक्षणं समग्रं समन्वेति प्रातिशाख्ये तर्हि कः

१. ते उ १. २

२ यद्यप्युदात्तादयस्त्रय एव स्वरा सर्वत्र प्रतिपादिताः प्रसिद्धाश्च ऋग्यजुषो-
र्मन्त्रयोर्वर्तन्ते तथापि गीतिरूपस्य मन्त्रस्य नेमे धर्माः अपि कृष्टत्वादयः । ते
चोपरिष्ठात्प्रतिपाद्यन्ते ।

३. ऋ भा. भू पृ० १०

४ ते. प्रा Page ५२९

सङ्कोचस्तस्य शिक्षात्वेन स्वीकारे । “शिक्षाविहितं व्याकरणविहितं चास्मिञ्छास्त्रे उभयं यतः प्रक्रियते” इति शुक्लयजुःप्रातिशाख्ये “वृद्धं वृद्धिः” इति सूत्रस्थमुन्वटाचार्यवाक्यम्, कृष्णयजुःप्रातिशाख्ये “अकारो व्यञ्जनानाम्” इति सूत्रव्याख्यास्थम्—

‘शिक्षाव्याकरणानां यदयं विवरणात्मकः ।

ग्रन्थस्ततोऽत्र नातीव शब्दमङ्कोच इष्यते ॥

इति गार्ग्यगोपालयजुर्वाक्यं च शिक्षाव्याकरणाभ्यां भिन्नं प्रातिशाख्य-
मित्यवगमयत इति यदि ब्रूयात् तत्रोत्तरमिदमेव शिक्षालक्षणममन्वये-
ऽन्यथा वर्णनममङ्गतमिति । निर्मत्सराः सर्वशास्त्रविशारदा विद्वन्मूर्धन्या
अत्र विचारयन्तु ।

तत्र चतुर्णां वेदानां मित्रानि प्रातिशाख्यानि समुपलभ्यन्ते । ऋग्वेदीयं
शौनकप्रणीतं प्रातिशाख्यमुन्वटभाष्योपेतं डा० मङ्गलदेवशास्त्रिमहाभागः
समपादयत् । कृष्णयजुर्वेदीयं प्रातिशाख्यं बह्वीमिर्न्याख्याभिस्सह मैत्र-
मद्रपुर-विश्वविद्यालयाधिष्ठिता विद्वद्धौरेयाः प्रकाशयामासुः । उन्वट-अनन्त-
भाष्योपेतं शुक्लयजुःप्रातिशाख्यं च चौखम्बा-मद्रपुरी-विश्वविद्यालयतः
निरसरत् । ज्योत्स्नाश्रुत्या सह प्रातिशाख्यं शुक्लयजुर्वेदीयमचिरादेव
वैदिकानुसन्धानसमितेर्निस्सरिष्यति । सन्ति सामवेदे चत्वारि प्रातिशा-
ख्यानि—ऋक्तन्त्रं सामतन्त्रमक्षरतन्त्रं पुष्पसूत्रञ्चेति । तत्र ऋक्तन्त्रे गीती-
नामाधारभूतासु ऋक्षु वर्णानामुच्चारणप्रकारः, संज्ञा, पदानां सन्धिः, स्वराणां
सन्धिः, पत्वणत्वदीर्घलोपादयस्प्रमाणं विवेचिताः । अत्र पञ्चप्रपाठकाः,
२८६ सूत्राणि वर्तन्ते । तच्च डा० वर्नलमहोदयः, मङ्गलोरनगरतः १८७९ तमे

कैस्तवान्दे सम्पादयामास । इदानीं स ग्रन्थो दुर्लभो जातः । डा० सूर्यकान्त-
शास्त्रिमहाभागः प्रसन्नया विस्तृतया भूमिकया तुलनात्मिकया टिप्पण्या च
पञ्चाब्दिविश्वविद्यालयतः प्राकाशयत् ।

अक्षरतन्त्रम्

ऋचां गानकाले रथन्तरादिषु सामसु यावन्तस्स्वरा अपेक्षितास्तावतां
स्वराणामृच्यक्षराणि न सन्ति । ततो गीत्याश्रयाणि कानिचन पदानि
पठन्ति येषां स्तोम इति वैदिकी समाख्या । स्तोमानामेव नामान्तरमक्षर-
मिति । तथाहि “^१अनृगाद्यक्षरम्” इति परिभाषासूत्रम् । स्तोमानां लक्षणमेवं
वर्णयन्ति भीमांसकाः “^२अधिकं च विवर्णं च जैमिनिः स्तोमशब्दत्वात्”
इति । ते च स्तोमाः सार्थकनिरर्थकभेदेन द्विधा भवन्ति । नृम्णे, निधीमहि
अग्निपृथ्वीत्येवमादयस्तार्थकाः । हाइ, हाउ, औहोवा ई इत्येवमादयो
निरर्थकाः । निरर्थकान्स्तोमानमिप्रेत्यैव लोकेऽपि निरर्थकशब्दस्तोमं स्तोम-
शब्देन व्यवहरन्ति । गीतिषु कानि वा पदानि ऋगधिकानि गेयानीत्यत्रास्ति
कश्चन समयः । तानि च पदानि स्तोमाख्ये ग्रन्थे पठितानि । पुनरपि
तौ स्तोमौ द्विविधौ भवतः—अन्वयी, अनुपङ्गी चेति ।

“^३अन्वयी तु पदादौ स्यादनुपङ्गी पदात्परः”

इति च तयोस्स्वरूपमुपवर्णितं स्तोमानुसंहारे । तेषां स्तोमानां
कर्षणलोपविकारा यत्र प्रतिपादिताः स ग्रन्थः अक्षरतन्त्रमित्यभिधीयते ।
अस्यैव संज्ञालक्षणम् संज्ञाप्रकरणमिति नामान्तरम् । इदं च सामतन्त्र-
शेषम् । सामवेदसर्वानुक्रमणिकायाम्—

“सामतन्त्रे प्रवक्ष्यामि सुखार्थं सामवेदिनाम् ।

औदग्रजिकृतं सूक्ष्मं सामगानां सुखावहम् ॥

तत्र प्रपाठकाः प्रोक्तास्तिथिसंख्या मुनेर्मताः ॥

इति सामतन्त्रं पञ्चदशप्रपाठात्मकं न्यरूपि । परं सर्वेष्वादर्शग्रन्थेषु त्रयोदशप्रपाठकान्ते सामतन्त्रं सम्पूर्णमित्युपलभ्यते । ततश्च तच्छेषरूपमेवाक्षरतन्त्रम् । गीतिप्रतिपादनमुभयत्र समानमिति मत्त्वैकमेवेदं शास्त्रमित्येकत्वेन व्यपदिष्टम् । व्युत्पाद्यानां स्वराणां ऋगक्षरस्तोभाक्षराश्रयमेदेन मेदेन व्यपदेशः सामतन्त्रम्, अक्षरतन्त्रम्, इति । दृश्यते च लोके—वेदार्थविचाररूपं शास्त्रं मीमांसासंज्ञितं कर्मकाण्डभागाश्रितं धर्ममीमांसेति, उपनिषद्भागाश्रितं ब्रह्ममीमांसेति व्यपदिश्यते । तत्र फलाधिकरिजिज्ञास्यमेदो मेदे निदानमिति चेदत्रापि ऋक्स्तोभ इति ग्रन्थद्वयाश्रयत्वात्कथंचिद् भेद ऊहनीयः । नह्यसति कारणे भेदस्य धृष्टैव तं प्रामाणिका व्यपदिशेयुः । व्यपदिशन्ति च सामतन्त्रम्, अक्षरतन्त्रमिति ।

तदिदमक्षरतन्त्रं स्वनिर्मितया टिप्पण्या सह सामभ्रमिसत्यव्रतभट्टाचार्य-महोदयः प्रकाशयामास । तत्र चानयोस्सामतन्त्राक्षरतन्त्रयोः कर्ता भिन्न इति प्रतिपादयति—सामतन्त्रप्रणेता गार्ग्यः, अक्षरतन्त्रप्रणेता आपिशलिरिति । नात्र दृढतरं प्रमाणमुपलभामहे । अत्र द्वौ प्रापठकौ स्तः । प्रतिप्रपाठकं त्रयोदश दशकाः सन्तीति, सूत्राणि च द्विपट्युत्तरशतमिति च भट्टाचार्यो निरूपयामास । परं तत् सामवेदानुकमिण्या विसंबदते । सामवेदसर्वानुक्रमणिकार्या—

चतुर्दशे प्रपाठके खण्डा आदित्यसंज्ञकाः ।

खण्डाः त्रयोदश प्रोक्तास्तिथिसंख्याप्रपाठके ॥ इति ।

पुष्पसूत्रम्

अस्ति पुष्पसूत्राभिधानं सामवेदीयं प्रातिशाख्यम् माध्यन्दिनपवमानादिषु विनियुक्तानां पौरुषेयाणां साम्नां लक्षणनिरूपणपरं पुष्पाचार्यप्रणीतम् ।

अयं च ग्रन्थो दशप्रपाठकात्मकः । तस्य च बह्व्यो व्याख्यास्तन्ति । तत्रा-
जातशत्रुकृतभाष्यं पण्डितकुलमान्या स्वनामधन्या द्राविडोपाह्वमहामहो-
पाध्यायश्रीलक्ष्मणशास्त्रिमहाभागाः सरस्वतीभवनस्थमादर्शग्रन्थमवलम्ब्य
सम्पादयामासुः । इममेव ग्रन्थं रोमन्लिप्यां जर्मनीभाषानुवादेन साकं १९०८
तमे क्रैस्तवाब्दे विदेशीयः आर, सिमन् (Richard Simon) महाभागः
सम्पादयामास । “नानाभाई” इति विश्रुतेन पं. त्रिपाठिदामोदरसुनुना
श्रीरामकृष्णदीक्षितेन फुल्लदीपसंज्ञकं पुष्पसूत्रभाष्यं व्यरचि । सानन्दं
विनिवेदयामि—अचिरादेवासुं ग्रन्थं भगवतो विश्वेश्वरस्य कृपया समितिरियं
प्रकाशयिष्यतीति । श्रीविश्रामशुक्लात्मजश्रीशिवरामविरचिता काचन
व्याख्या मध्ये नूतिता वर्तते । फुल्लपोत इति विस्तृताऽन्या व्याख्या ।

ऋक्तन्त्राक्षरतन्त्रपुष्पसूत्राणां प्रातिशाख्यमित्येव सर्वैर्मनीषिवर्गैस्समाख्या
कृतेति, तन्मध्यपतितस्य सागतन्त्रस्य तत्र तत्रादर्शपुस्तकेषु व्याकरणत्वेन
निर्देशे कृतेऽपि प्रातिशाख्यमित्येव संज्ञाकारि मया । स्वराः किलात्र
व्युत्पाद्यन्ते । न तु प्रकृतिप्रत्ययविचारो ऽस्त्यत्र । तन्मध्यपतितत्वं चास्य
गोमिलगृह्यक्रमप्रकाशिकायां परिदृश्यते—

‘ऋक्तन्त्रं सामतन्त्रं च संज्ञालक्षणमेव च ।

धातुलक्षणकं च स्यादिति व्याकरणानि च ॥ इति ।

सामवेदसर्वानुक्रमणिकायां च—‘अथ सप्तदशलक्षणम्—

गृह्यं गायत्र (त्रं ?) ऋक्तन्त्रं सामतन्त्रं च पुष्पकम् इति ।

अनुक्रमणिकायां सप्तदशसु लक्ष्येषु गृह्यस्य परिगणनं कृतम् । तत्र
मनोहरमिति मे भाति । यत्र मन्त्रानाश्रित्योच्चारणप्रयोगः शिष्यते स ग्रन्थो
लक्षणग्रन्थो भवेत् । गृह्ये पुनः विवाहादयः स्मार्ताः पदार्थाः प्रतिपाद्यन्ते ।

नेदं ग्रन्थान्तरमिति मन्तव्यम् । तत्रैवोपरिष्ठात्पूर्वमुद्दिष्टस्य गृह्यस्य स्वरूपं समगृह्णात्—^३“अथातः पौर्णमासो हि आप्लकास्यप्रयाणकः पुनर्दहनमेतेषु” इति । अस्तु समग्रान्तरेऽत्र विचारं प्रस्तोष्ये ।

सामतन्त्रम्

वेदेषु यावन्ति पदानि तानि नवधा भवन्तीति शिक्षाकारैः प्रतिपादितम्

‘अन्तोदात्तमाद्युदात्तमनुदात्तं नीचस्वरितम् ।

मध्योदात्तं स्वरितं द्र्युदात्तं श्रुदात्तमिति नवपदशय्या ।

अग्निः सोमः प्र घो वीर्यं हविषां स्वरुहस्पतिः ।

इन्द्रावृहस्पती” इति ।

अस्यायं भावः । आभ्यां श्लोकाभ्यां वैदिकं पदस्वरूपं सोदाहरणं प्रकटीक्रियते । पदमन्तोदात्तं भवति यथा—अग्निः । आद्युदात्तं पदं यथा—सोमः । उदात्तं पदं भवति यथा—प्र । अनुदात्तं पदं भवति यथा—वः । नीचस्वरितं पदं यथा—वीर्यम् । मध्योदात्तं पदं यथा—हविषाम् । स्वरितं पदं यथा—स्वः । द्र्युदात्तं पदं यथा—वृहस्पतिः । श्रुदात्तं पदं यथा—इन्द्रावृहस्पती । इति । एवं नवधा पदशय्या भवतीति ।

अत्र कथनैवं सन्दिह्यात्,—न नवधैव पदशय्या । एकदशधा पदशय्या भवितुमर्हति । तथाहि “स्वरितवर्जमेकोदात्तं पदमि” ति शुक्लयजुःप्रातिशाल्यसूत्रभाष्ये उक्तम्—“तत्र स्वरितस्य चत्वारो भेदा भवन्ति—तद्यथा—आदि-स्वरित-मध्यस्वरित-ान्तस्वरित-मर्वस्वरितानि पदानि भवन्ति । × × × उदात्त-स्य चत्वारो भेदा भवन्ति । तद्यथा आद्युदात्तमध्योदात्तान्तोदात्तसर्वोदात्तानि पदानि । × × × एता अष्टौ पदमक्तयोऽनेन सूत्रेणोक्ताः । द्र्युदात्त-श्रुदात्तसर्वानुदात्तानि वक्ष्यति । एवमेता एकदश पदमक्तयो भवन्ति सर्व-वेदेषु ।” इति

तत्रेय समाधिः—अस्तु नामैकादशधा प्रदर्शनम् । नैतावता पाणिनि-
शिक्षावाक्यस्य विरोधः । तथाहि—आदिस्वरितं स्वरितं इत्यनयोः पदयोर्न
महान्मेदोऽवलोक्यते । शिक्षाकाराणां नवभागणनेऽयमभिप्रायः—उदात्तानुदात्त-
स्वरितानां शुद्धानां परस्परं समिलितानां च नवधैव विभागः कर्तुं
शक्यत इति । ततश्च व्युत्प्रेक्षयेत्यतः स्यः इत्यस्य मेदो नावलोक्यते ।
उभयत्रैकस्यैव स्वरितस्य विद्यमानत्वात् । यद्येवं आद्युदात्तोदात्तयोरेकत्वं
सम्पद्यत इति चेत् । न । आद्युदात्ते पदे उदात्तस्वरः स्वरितस्वर इति स्वर-
द्वयमस्ति । सर्वोदात्ते पदे उदात्त एव । आद्यस्वरिते पदे न तथा स्वर-
द्वयमवलोक्यते । एवं मध्यस्वरितान्तस्वरितयोर्नोचस्वरितेऽन्तर्भावः । प्राति-
शाख्ये शिष्यबुद्धिप्रकासार्थमेव तथा प्रतिपादनम् । एवं पदशब्दाविचारः
किमर्थमस्यां भूमिकायां कृत इति चेत् , अत्र ब्रूमः—यथा त्रयाणां स्वराणां
शुद्धानां परस्परमिलितानां नवधा भावः तथा साममन्त्राणां माकिं ३०५
पर्यशब्दा भवन्तीति व्युत्पादनमेव ।

सामस्वराः

सामवेदे क्रुष्ट—प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-मन्द्रा-तिस्वरायां इति सप्त
स्वराः । इम एव क्वचित् क्रुष्टप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमान्त्या इति मध्यम-
गान्धार-ऋषभ-पङ्कज-निषाद-धैवत—पञ्चमा इति वेदलोकयोः प्रसिद्धाः ।
तथाहि—सामनिधानब्राह्मणे 'क्रुष्टः प्राजापत्यो ब्राह्मो वा वैश्वदेवो वा आदि-
त्यानां प्रथमः, साध्यानां द्वितीयः, अग्नेस्तृतीयः, वायोश्चतुर्थः, सौमो मन्द्रः
मित्रावरुणयोरतिस्वारीयः" इति सर्वत्र प्रसिद्धानां सप्तानां स्वराणां प्रयोगकाले
देवतास्मरणार्थं देवतानिरूपणव्याजेन सप्ताः प्रतिपादिताः । वृहद्देवताकारः
शौनकः—

वैश्वदेवः स्वरः क्रुष्टो नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठति ।
 तालव्यः प्रथमः साम्नां स्वर आदित्यदैवतः ॥
 स्मरो द्वितीयस्साध्यानां भ्रुगोर्देशं समाश्रितः ।
 आश्विनस्तु तृतीयोऽत्र स्वरः कर्णां ममाश्रितः ॥
 चतुर्थस्त्वत्र वायव्यो नासिक्यः स्वर उच्यते ।
 पञ्चमस्तु स्वरः प्रोक्तश्चाक्षुषः सूर्यदैवतः ॥
 यस्तु सामस्वरः षष्ठः स सौम्यो मन्द्र उच्यते ।
 विकर्षेण तु मन्द्रस्य युक्तोऽतिस्वार्य उच्यते ॥
 स मैत्रावरुणो ज्ञेयः मन्द्रस्थानसमाहितः ।

इति वदन्क्रुष्टस्य वैश्वदेवत्वं तृतीयस्याश्विनत्वं च प्रतिपादयामास ।
 अन्तिमस्यातिस्वार्यस्य द्विदेवत्वत्वं सयुक्तिकं स्वीकरोति स्म । प्रथमे ये
 स्मरास्ते स्मरन्त्रा अपि भ्रमन्ति । अतिस्वार्यस्तु न तथा । मन्द्रात्कर्षण एव
 संभवति । ततश्चान्यं स्वरमुपजीव्यैव स वर्तते । ततश्च मन्द्रः द्विस्वभावकः ।
 शुद्धः अन्योत्पादनात्मा चेति । शुद्धस्तु—“अग्नि^१दूताम्” इत्येवमादिः ।
 अन्योत्पदनात्मा तु—तद्वोगायसुतेमचाऽ^२ए इत्यादिः । तत्र शुद्धस्य सोमः ।
 अन्यस्वरेण युक्तोऽतिस्वार्य इति द्विदेवत्यः इति । अतएव—

“मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसती” त्यन्त्राह । पूर्वैः षडैः अष्टौ
 स्वराः—क्रुष्टप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चममन्द्रातिस्वार्या इति प्रत्यपादयत् ।
 अन्यत्र पञ्चमस्य मन्द्रत्वेनैव निदशः—

‘क्रुष्टो मूर्धनि विज्ञेयस्तालव्यः प्रथमः स्वरः ।
 द्वितीयस्तु भ्रुवोर्मध्ये तृतीयः कर्णसंश्रितः ॥
 चतुर्थो नामिकाग्रे स्यादौरसो मन्द्र उच्यते ।
 मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसति ॥ इति

विषयेऽत्र बहु विवेचयितव्यम् । समयान्तरे विवेचयिष्यामि ।

सर्वे जीवा इमानेव सप्त स्वानुपजीवन्तीति सामविधानब्राह्मणे
 निरूपितम्—“स वा इदं विश्वं भूतमसृजत । तस्य सामोपजीवनं प्रायच्छत् ।
 तद्योऽसौ क्रुष्टतम इव माग्धः तं देवा उपजीवन्ति । योऽवरेषां प्रथमस्तं
 मनुष्याः, यो द्वितीयस्तं गन्धर्वाप्सरसः, यस्तृतीयस्तं पशवः, यश्चतुर्थस्तं
 पितरो ये चाण्डेषु शेरते । यः पञ्चमस्तमसुररक्षांसि । योऽन्त्यस्तमोपधयो
 वनस्पतयो यच्चान्यजगदि”ति । अत्र मन्द्रातिस्वार्ययोः पञ्चमान्त्यत्वेन
 निर्देशः कृतः ।

नारदशिक्षायां लौकिकानां निपादादीनां स्वराणां सामस्वरप्रभवत्वं
 प्रदर्शितम्—

‘यस्सामगानां प्रथमः स वेणोर्मध्यमः स्वरः ।
 यो द्वितीयस्त गान्धारः तृतीयस्तृपमः स्मृतः ॥
 चतुर्थः षड्ज इत्याहुः (त्युक्तः) पञ्चमो धैवतो भवेत् ।
 षष्ठो निपादो विज्ञेयः सप्तमः पञ्चमः स्मृतः ॥ इति ।

“सामवेदादिदं भीतं सञ्जग्राह पितामहः ।”

इति लौकिकस्य गानस्य सामवेदप्रभवत्वं प्रदर्शयन्सङ्गीतरत्नाकरकारः
 लौकिकानां स्वराणां नामानि तन्निर्वचनं चैवं समुपदिशति—

श्रुतिभ्यस्तु स्वराः पङ्जर्पमगान्धारमध्यमोः ।

पञ्चमो धैवतश्चाथ निषाद इति सप्त ते ।

तेषां संज्ञा सरिगमपधनीत्यपरा मतः ॥

पण्णां स्वराणां जनकः पङ्मिर्वा जन्यते स्वरैः ।

पङ्म्यो वा जायतेऽङ्गेभ्यः पङ्ज इत्यभिधीयते ॥

प्राप्नोति हृदयं शीघ्रमन्यस्मादपमः स्मृतः ।

स्त्रीगवीषु यथातिष्ठन्विभाति वृषभो महान् ॥

स्वरग्रामे समुत्पन्नः स्वरोऽयं ऋषभस्तथा ।

वाचं गानात्मिकां धत्ते इति गान्धारममितः ॥

गान्धर्वसुखहेतुत्वाद्वा गान्धारः ।

स्वराणां मध्यमत्वाच्च मध्यमः स्वर उच्यते ॥

स्वरान्तराणां विस्तारं यो मिमीते स पञ्चमः ।

पाठक्रमेण गणने संख्यया पञ्चमोऽथवा ॥

धीर्यस्यास्ति स धीर्वास्तत्संबन्धी धैवतः स्मृतः ।

पृष्ठस्थाने धृतो यस्मात्ततोऽसौ धैवतो मतः ॥

निपीदन्ति स्वराः सर्वे निषादस्तेन कथ्यते । इति

पङ्जादीनां प्रथममध्वरं गृहीत्वा “सरिगमपधनि” इति व्यवहारो लौकिक इत्यमिषुक्ता आभणन्ति । इमे सप्त स्वरास्तिरथा वाचि समुपलभ्यन्त इति प्रामाणिका निर्दिशन्ति—

पङ्जं मयूरो वदति गावो दम्भन्ति चर्पमः (म्)

अजाविके तु गान्धारं क्रौञ्चो वदति मध्यमम् ॥

पुष्पसाधारणे काले कोकिलो वक्ति पञ्चमम् ।

अश्वस्तु धैवतं वक्ति निषादं वक्ति कुञ्जरः ॥ इति

एतैस्सप्तभिर्लौकिकैस्सरैस्तास्ता देवताः स्तुत्या धर्मार्थकाममोक्षाख्या-
थतुरः पुमर्थानाप्नुवन्ति मानवाः ।

^१तस्य गीतस्य माहात्म्यं के प्रशमितुमीशते ।

धर्मार्थकाममोक्षाणामिदमेवैकसाधनम्” इति चान्यत्र ।

अत एव नित्ये निरतिशये ब्रह्मणि मना निधातुमसमर्थस्य यतेः
तत्रैकान्यं सविपादयिषतः कर्तव्येषूपपायेषु गीतेरपि ममावेशः कृतः स्मृतिकारैः ।
याज्ञवल्क्यः—

^१यथानिधानेन पठन्सामगायमन्त्रिष्युतम् ।

सामधानस्तदभ्यामात्पर ब्रह्माधिगच्छति ॥

इत्युपक्रम्य लौकिकगानमपि चित्तसमाधानायालमित्परोचत्—

^१वीणावादनतत्त्वज्ञः श्रुतिजातिविशारदः ।

तालज्ञश्चाप्रयासेन मोक्षमार्गं नियच्छति ॥ इति ।

नियच्छति प्राप्नोतीति मिताक्षरा ।

तदेवं सप्तसरैः सामगा गायन्तीति सर्वनिर्दिष्टोऽयं विषयः । तत्र
ऋषातिस्वार्थस्तराभ्यां सामारम्भो न दृश्यते । इतरैः पञ्चमिस्वरैः सामान्या
रभ्यन्ते । ऋष्टस्यरेण ममाप्तिरपि नास्ति । अतिस्वार्थेण समस्तानि बहूनि
सामानि । एषां मप्तानां स्वराणां स्वतन्त्राणां परस्परं मिलितानां चोच्चारणं

स्वरूपमुपलभ्यते । तत्र प्रथमस्वरेणारब्धानि पर्वाणि ९२, द्वितीयस्वरेण ११८, तृतीयस्वरेण ४५, चतुर्थस्वरेण २३, पञ्चमस्वरेण २०, ऋष्टेन २, इति । ग्रन्थगौरवमियात्र तानि न सङ्कलितानि मनाक् प्रतिपाद्यन्ते ।

छन्दोगा यत्र विरम्य पठन्ति तत्पर्वेति परिभाषाकार आह । तच्च पर्व द्विविधम्—एकस्वरमनेकस्वरं चेति । यस्मिन्पर्वण्येक एव स्वरो वर्तते सदेकस्वरं पर्व । तत् पङ्क्तिर्ध्वं भवति । तानि च पर्वाणि 'स्वरोऽनन्त्यः' इत्यनेन प्रदर्शितानि । तेन सूत्रेणातिस्वार्यव्यतिरिक्तानां प्रकृतग्रन्थोपयुक्तानां स्वराणां स्वरूपमपि संसृचितम् । द्वितीयादिसूत्ररनेकस्वरवन्ति पर्वाणि निरूप्यन्ते । अनेकस्वर पर्व त्रिविधम्—अनुलामगीतं प्रतिलोमगीतमुभयविधगीतं चेति । तत्रावरोहक्रमेण गानमनुलोमगीतं भवति । अर्धादुच्चादि-
^{१ २ ३ ४ ५}नीचान्तम् । यथा—आन्धाः, ए५३, ह५४, जारा, इति द्वयोः स्वरयोः ।
^{१ २ ३ ४ ५}अग्राये५३, त्या५३४म्, अत्यग्ने, इति त्रयाणाम् स्वराणाम्, ता५२३४ म्,
^{२ ३ ४ ५}उत्तएकाम् इति चतुर्णाम्, ओ५२३४५ इ—इति पञ्चानां स्वराणाम् । यत्र
 प्रथमात् द्वितीयो भवति तस्यैव संज्ञान्तरं निघात इति ।

१ "तर्जन्याधः (१) पतन्धु (१) चात् मन्निघात इतीरितः" इति ।
 निपरीतगीतं प्रतिलोमगीतं भवति । आरोहक्रमेण नीचादुच्चान्तं गानम् ।
^{२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}यथा—द्वयोः स्वरयोः-नन्दाइ एहिया, हा५३-पुरू इति, नुपेजना इति त्रयाणां

^१“तर्जनीतः समुक्षित उद्धातः परिकीर्तितः” इति । उभयग्रिधगीत

हस्मिया प्रेष्ठ्या, चाऽऽदक्षमाड । नीचादिनीचान्त यथा—ग्नमहोभि.

प्रगोऽ३-दूताऽ३म्जोऽ३मिश्यवेदसाम् । अत्र च केषांचित्पर्वणा ^३अन्धा

इत्यादि सूत्रैः संज्ञाः क्रियन्ते । अत्रैक एव स्वरः यदि स्वरान्तरं प्राप्नोति

तदा तस्य निस्सर इति मन्त्रा—यथा—ओ३२३४५६ इत्यत्रौकारः प्रथम

स्वरस्तन्मन्द्रान्तं कृष्टं इति विस्वरः । निस्वरमक्षरं स्वरे स्थरे त्रिमात्रं

भयनि प्रत्युत्क्रमातिशयमर्पणस्यारेणिति मात्रालक्षणे प्रतिपादितम् । अस्मि

न्तामन्त्रेऽपि तेषां प्रत्युत्क्रमादीनां स्मराणां लक्षितत्वात्तत्स्वरूपं प्रदर्श्यते ।

तत्र प्रत्युत्क्रमगीत नवनिध भवति, (१) अतिस्वार्य. मन्द्र प्रत्युत्क्रामति

हिराऽरेसाऽयदाऽद्वयम् । (२) मन्द्रश्चतुर्थं प्रत्युत्क्रामति—तरोभिर्दोषिदा

५४द्वाम् । (३) चतुर्थस्तनीय प्रत्युत्क्रामति-यज्ञाऽथ (४)

वृत्तीयो द्वितीयं प्रत्युत्क्रामति—^{३२२}दुपेनना । (५) द्वितीयं प्रथमं प्रत्युत्क्रामति

२१२ २३२
 घृणाजिह्वनात् । (६) मन्द्रश्चतुर्थमतिवम्प तृतीय प्रत्युत्क्रामति-नरमोऽ ।

(७) मन्द्रश्चतुर्थवृत्तीयापतिक्रम्य द्वितीयं प्रत्यत्कामति-^४अभिप्रियाऽ२ ।

सोऽयं "मन्द्राद्वितीयं द्रमदनायां" इत्यादिभिः संलक्षितः । (८) तृतीयो
 द्वितीयमतिक्रम्य प्रथमं प्रत्युत्क्रामति-^{३ २}पुनाऽ३१ । (९) मन्द्रः चतुर्थतृतीय-
 द्वितीयानतिक्रम्य प्रथमं प्रत्युत्क्रामति-^{१ १२२ ३२ २}ईऽ५हीहीहीहीहि । अस्यैव नु इति
 नामान्तरम् । एवमतिक्रमश्चतुर्विधः-अतिक्रमो नाम अवरोहणगीतौ स्वरः
 क्रमेणोपगतं स्वरान्तरं विहाय ततः पराचीनं स्वरं प्राप्नोतीत्यर्थः । तथाहि
^१ओऽ२३४५ इ इत्यत्र प्रथमस्वर ओकारः क्रमेण द्वितीयादीन्स्वरा-
 न्प्राप्नोति । यदा क्रमागतं स्वरमतिक्रम्य स्वरान्तरं प्राप्नोति तदातिक्रमः ।
 स चतुर्विधो भवति ।

१. क्रुष्टः प्रथममतिक्रम्य द्वितीयं प्राप्नोति-^{११}ऊऽ२ इति । तदयं क्रुष्टां
 जिमिगोः" इत्यनेन प्रथमस्वरातिक्रमः प्रदर्शितः ।

२. प्रथमो द्वितीयमतिक्रम्य तृतीयं प्राप्नोति-^{१२२}नाकेषुपार्णमुपयात्प
^{२ १}तन्ताम् । ^{१ न २}मामीऽ३या । अत्र सीकारोपरि नमनस्वरः । नमनस्वरोच्चारणकाले
 तं स्वरं तर्जन्यधोभागमारभ्याग्रं प्राप्याकाशं क्रमेण लब्ध्वा तृतीयस्वरे
 पतन्नुष्टुः प्रतिपादयति । ततश्च नमनं प्रथमस्वर एव भवति । अत एव
 परिभाषाकारः नमनस्वरेणाऽऽरब्धानां पर्वणां गि गी गु गृ गे इति स्वरसंज्ञां
 चकार । प्रतिज्ञातं च^३ "कवर्गः प्रथमस्वराणां तदादीनां च पर्वणां संज्ञे"ति ।

३. तृतीयश्चतुर्थमतिक्रामति—यज्ञाऽ५य । चाऽ२तोऽ३५हाइ । “व्यन्दि”^{१ २}

इत्यनेन सूत्रेणायं व्युत्पादितः ।

४. प्रथमो द्वितीयतृतीयचतुर्थानतिक्रम्य मन्द्रं प्राप्नोति—ईऽ५हीहीही^{१ ११ २१२२}हि ।^१ “इविं योनिचु” इत्यत्रायं प्रतिपादितः ।

केचनातिक्रमशब्दप्राधान्यं मन्त्रानां प्रत्युत्क्रमे येऽतिक्रमाः संदर्शितास्तानत्र परिगणयन्ति । तेषां पक्षे नचविधोऽतिक्रमः । यद्यप्येकस्मिन्नेव पर्वणि प्रथमो मन्द्रं मन्द्रश्च प्रथमं प्राप्नुतः तथापि द्वैविध्यं मया प्रतिपादितम् ।

कर्पणं पञ्चविधम् । प्रथमस्य आद्वितीयकर्पणम्, आतृतीयकर्पणम्, आचतुर्थकर्पणम्, आमन्द्रकर्पणम्, मन्द्रस्यातिस्वार्थात् कर्पणं चेति ।

आद्वितीयकर्पणं यथा—स्थूऽ२ ।

आतृतीयकर्पणं यथा—आऽ२३- ।

आचतुर्थकर्पणं यथा—होऽ२३४तिंयाः ।

आपञ्चमकर्पणं यथा—ओऽ२३४५इ ।

मन्द्रकर्पणं यथा—इदाऽ६मे इति । द्वितीयः यदि तृतीयं प्राप्नोति तदा प्रणतमिति संज्ञा । म एव यदि चतुर्थान्तं कृष्यते—यथा—ज्योताऽ३४^{३१ २}इति, तृतीयो यदा कृष्यते तदा तेषां संज्ञा नोपलभ्यते ।

स्मारस्त्रिविधः प्रथमादिः, द्वितीयादिः, तृतीयादिश्चेति ।

प्रथमादिर्यथा-किनेऽ२३४५ ।

द्वितीयादिर्यथा-वाऽ३४५ ।

तृतीयादिर्यथा-हऽ२३४५ ।

एवं विनतप्रणतोत्स्वरिताभिगीतान्यपि सामतन्त्रे प्रतिपादितानि । एषां स्वरूपं मात्रालक्षणेऽभिहितम् ।

विनतं प्रथमादिद्वितीयान्तम्-^१अग्निर्नोऽ२ ^३विर (विनतस्याक्षरस्योपरि “वि” इति संज्ञा क्रियते । अस्यैव “मिच्” इति संज्ञा)

प्रणतम्-द्वितीयादिस्वृतीयान्तम्-^२प्रणेतऽ३ ।

उत्स्वरितम्-चतुर्थादिर्मन्द्रान्तम्-^४मनुष्येऽ५ ^६भिरग्निः ।

अभिगीतम्-द्वितीयादिः प्रथमान्तम्-^{११}स्तोमाऽ^{१२}रूद्राऽ२ ^{१३}इया ।

एवं नमनं प्रेङ्गः-इत्यपि स्वरद्वयम् विद्यते ।

नामनं यथा-^१ओमोऽ^२इवा (अतिक्रमे गतम्)

प्रेङ्गो द्विविधः-प्रथमादिद्वितीयादिश्चेति

प्रथमादिर्यथा-^१तोयाऽ२इ

द्वितीयादिर्यथा-^२मतौऽ२

एवं कर्पणात्परं आरादयो स्वरा भवन्ति । तदेवं सप्तानां स्वराणां परस्परं संमलितानां व्यस्तानां स्वरूपं यावदपेक्षितं प्रदर्शितम् ।

एवमस्मिन्ग्रन्थे विशिष्टाः केचन स्वरसमुदायाः प्रदर्शिताः-नन्दा, दीपावस्ता, शता इत्येवमादयः । तेषां स्वरूपमप्यधस्तात्प्रदर्श्यते ।

पर्वनाम

अग्निदूता

अचक्रः

अविधिः

अथा

अन्धाः

अभि

अमृता

आइन्द्रा

आइपाता

आत्मा

आदिप्रत्ना

पर्वस्वरूपम्

अग्निदूताम्

अचक्रदेवदे, अचिक्रदादेव

अतिथाइम्

अथाहोइ

अन्धाः

अभिवादेदेइन्द्रा; मिगायादेइता

अमृतजादे

आदेदेइन्द्रा

आइपादेताइ

आत्मासहस्रमाशुतमा-आत्वधासादेवदुधाम्

आदिप्रत्नादेस्वरेतसाः

मूलस्थलनिर्देशः

१.१.५

१६.२.२१, १४.१.१

१.१.११

१.२.३४

८.१.३६

१७.१.३९, १७.१.६

१.२.२३

१२.२.२२

९.२.११

६.२.२५, ८.१.१६

१.१.३४

प्रकृतग्रन्थस्थलनिर्देशः

१८४, ५९८, ६६९, ८९२, ११८४

९६०

७०१

११४३

९६, १७८, ५१२, ५२३, ५५८, ८८८, १०२४, १२९१, १३००

३७६, ६२४

७२६

७७, ६४२, ६५०, ८९३

११२८

७७५, ९०६

९०९

आनीकया	१ २ २ आनीकयाऽ३१ उवायेऽ३	२.२.३०	५०५,५०६,५०७,५५७
आया	— १ आऽश्याम्	८.२.१४	७२,४६५
आत्रे	४ ५ आत्रा	४.२.४	४२२
आहा	१ ४ २ आहयता	१६.१.३५	७६
इष्टा	५ १ ४ २ इष्टाहोत्राः	४.२.१२	७४५,१०९६,११४६,१३०९
ईया	३ २ २ ३ ४ ५ ईयानःकृष्णाः	८. २. १९	६६२
ईशे	२ १ २ २ ईशीयवस्य भौऽ२	३. २. १८	३३४, ११५२
उग्रंशर्मा	२ १ २ १ उग्रंशर्मा	१२. २. १३	६९४
उता	१ २ उताद्वाऽ१इयाऽ२ः	१. १. १२	१२२०
ऊता	२ ३ ४ ५ ऊतएकाम्	२. १. ३७	१८,६६२,७१४,८०७,९८९
एना	५ १ २ २ ४ ५ एनावोअग्निनामसा	२. १. ८	६१८

ओडित्रिका	२ १५ ओडित्रिक	१२. १. २७	३२२, ११०१
ओवान्	१ १ ओडर३४वा.	१.२.४, ११.१.३५	१८९, २८६
ओहा	५ १ ओड३हाड३	८. २. २२	३०३
कइत्	१ १ फाईडरदाडर३४ओहोवा	१०. २. ८	११७२
कयाग्रना	१ २ कयाडर३शचाइ	५. १. २५	७०
कयास्थिरा	१ २ कयाडर३स्थाड५इराड६५६न्	१. १. २२	२८६. ३५३, ६७८
काद्वी	१ ५ काडर३द्वीड३	३. १. २४	५७४
के	२१ २२ क्रेयद्वी:	१६. २. २४	१४२
गुणी	५ गुणीड५मसि	१०. १. ३१	३५६, ९२७
गोपा	१ २२ १ गोपातायाडर३	१. २. २०	९२, ३००
चता	२ १ २ चतामुभा-	१. २. २७	८१

च	२	चताड३१ उवाऽ२३—खऽ२३४ताम्	१४. २. १	१२१७
च	१ अ	चादक्षसाऽ२३.	१. २. २४	९५८, ९८४, ९८५
चा	२ १	मिथ्याहोऽ२३-	१०. २. ६	३४७, ५८४, ८११
चा	१ ३	पूऽ२पाऽ२३४ औहोवा-भुवत्सचाऽ२३४५	४. २. ७	१ ३५
चा	१ ३	चाऽ२र्माऽ२३४ औहोवा	५. २. ६	११७६
चिक्रा	२	आचिक्रदाऽ३३त्-अचिक्रदाऽ५दे	१४. १. १	४४६, ६२०, ६२१, ९२९, ९९४
चित्रा	२	चित्राऽ६ए, ओह-चित्रह्छाड्योऽ१ स्तरुणाऽ२३	२. १. ३६, २. १. ३५	८१
ज्या	२ २	ज्यावायास-दऽ३सास्पा०-	८. १. १९	११४८
जङ्घा	१ २	जाङ्घाऽ३नात्-	१. १. ७	९१, १०४, २९७, ३३८, ४१
जारा	४ ५	जारा	१. १. २५	४६०, ९५५, ९५६, ९७५
				१५, २५, ५३
				६९, ४८२, ५८३, ६८२, ८१०
				९२४, ९२६, १०९५, ११४१

ज्योतिषा	ज्योतिषाऽ३ १२ २	२. १. ३७	५२६
ज्योतिः	ज्योतिः १ २	आ. ६. २. ९	५००, ५०२
गंकुणु	गंकुणावता ३ २२३ २	आ. २. १. १३	९३८
णस्या	कस्यनूनाऽ३म्पाऽ३रीणसि २ २ ४ २५३ ५	१. २. ३१	६८०
तद्विविद्वाह	तद्विविद्वाह १ २	१. १. २५	४६, २८९, ३४२, ४६०, ४८५ ६९६, ११०२
तरुता	तरुताऽ३ २ १ १ २	७. ३. १७	९७०
तिपौ	तिपौऽसियाम् २ २ १ ५	१६. १. ३७	३०
तिस्रा	तिस्रोवाचोऽ३४हाइ २ ४ २ ४ ५ ४ २	१३. १. ९.	३९०
तंगू	तंगूऽ३र्धाऽ३यासुवर्णरोवा १ २ ३ ५	३. १. ३१	६२६
तुवि	तुवीशुष्मः २ १ २	१२. १. २७	६३२
वृम्हा	वृंषावाऽ१याऽ२	५. १. १	११०४

त्वष्टा	३२ २१२ ४२ त्वष्टाऽ३४ नोदैवियम्-यचाः	८. १. ३०	७४७
रिस्रया	१ ३ २१२ १ ४ रसाऽ२३५ऽ२३४ औहोवा; त्साऽ२३३५ऽ३३	१. १. १. १. १. ३	९१८, १३१०
दधा	१ ३ २१२ ३४ दधाऽ३१२३४	१०. १. ६	२०३, ३४०
दधिघेरदा	१ ४ ५१ दधाऽ२३३ ४ ५१ दधिघेरदा	१. २. १५	५९५
रिपानक्तम्	१ १ २ १ दिपानक्तंदिशस्यताम्	८. १. ४	२३, २४, २५, ५७
प्रयेभा	१ २१ — प्रयेभाराऽ२	९. २. १२	५०४
देरि	१ २ १ १ राहसि	१. १. २३	१७७, ३३७
योमा	१ — १ — योमाऽ२पास्ताऽ२ः	१. १. २४	२८९, ५९७, ७१५, ९५७
मरिषा	१ २ १ १ मरिषाऽ२३४यी	४. २. २५	११४६
पलापसा	१ १ १ १ पलापसाऽ३म्	२. २. २२	४०, ९४४

द्रोमता	१ — ११ इन्द्राऽरगोमयाऽ२३ः	६.२.१४	५७६
द्रा	२ २१ द्राधयाः	६.१.२२२	८३, ७२५, ८५४
द्रगदना	३ ४ ६ द्रगदनाइ	८.१.१	२७६
द्रसे	१ ११ द्रसोमाः-होमाऽ३होड ,	६.१.४	३४१
द्रुकः	१ द्रुकाइ	१२.१.२७	११२
द्रुहः	३ १ २ २ द्रुहोद्रुहः	आ. ४.१.१२	७१२
द्विता	१ २ १ द्वितायाऽ३या	१.२.२७	२८०, ३१४, ३९१
धना	१ २ १ सत्राजितोधनाऽरसाय	७.१.६	६७१, ६७२, १२९०
धत्ते	१ १ १ २ धासाऽ२३-ओमोऽ३या	१२.२.५	३५५
नदन्ना	२ १ १ १ नदन्द्रव्याऽ२३४हान्	५.२.४	११०३
नशु	२ १ नाशपायाऽ२३ः	१६.२.७	५२०

नजायुवि	२२१२ नजायुविः २१ नन्दाइ २— नधाडरइनवाः २— नथोडर-होडर १२४५४ नहिवासश्धारमञ्चना १२३ नाकेसुपार्णमुपयात्तन्ताम् १ नाबाडरहाडरडरडर १२२१ नुपेजना १२४५१ नेमिः नाइमीडन्ताष्टे-नाइमियक्रौवा १ न्माडरडरडाह १२२ पतन्तः नाकेसुपार्णमुपयात्तन्ताम्	१४.२.२३ २.१.४० १६.२.३० ३.२.२ ६.२.१७ ८.२.१४ १.१.९ १.१.४ ६.२.८; ३.१.५ २.२.२७ ८.२.१४	५५४ ३४५, ५२६, ९५३, १०१७, १०३४, १२६५, १२९३, १२९५ ९० ११५१ ६२७ ७०७, ७०८ ३२५ १६५ ४५९, ४६८, ११४९, ११५० ९७४ ३१, ६६७, ७५२
---------	---	---	---

पतिः काव्या	२१ २ — पताङ्ग-काडरीवीडरः	१.२.१५	३६०,९६८
पाता	२ पाडरेताङ्ग	१.२.२८	२९८
पारी	४ २२३५ पाडरीणसी	१.२.२१	१९
पासा	१ ५ पाडरदधसा	३.२.२६	६६,३२५
पाहिविन्हा	१२ २ २ पाहोइवीडरेन्हा	१.१.१२	६२,२८८,८४४
पिनासोमा-	४ ५ हाडपिवा	१०.२.३२	२२
पिवा	११ १ — पिवासोमाडरम्	६.१.२२	६७३,७९२
पूण्या	१२ ३ ५२२ पूण्याडरेधऔहोवा	११.२.१२	४७५,१०३२
पोपु	१२ २ १ २ ऊपोपुजाडरे-हाडरेहाङ्ग	२.१.१३	११०६
प्रत्ना	४२ १ ४ आदिप्रत्नाडस्परेतसाः	१.१.३४	१०९
प्रवाः	५ ४ प्रवाः	२.१.२८	५४

प्रहयसा	१ २ ३ ५	ग्राहूयाऽ२३४साइ	१. १. २७	८७, १२४, ४७९, ४८२, ९८६
वर्हा	१ ३ २२२	वर्हाऽ२इयाऽ२३४ओहोवा	१. १. २	२३४
बुहा	१ ५	बुहाऽ३२उवाऽ३	३. १. १	६००
त्रधने	३ १ २ १ २ १ २	त्रधनास्ममाइचीरुपसः-समाहाऽ१याऽ२३व-	१२. १. २९	३५४
	५	ओऽ३वा	३. १. १	१०४०
ब्रुणः	१ ५	ब्रुहाऽ३२उवाऽ३	आ. ३. १. २०	४२४
भद्रम्	१ १ २ २ १ २	होइहा-इहोइहा	१३. १. ३५	४६६, ४६७
मदेपुसा	१ ३ ३	मदाऽ२इपुसा	२. १. ६	३०७, ३२७, ७९५
मधोर्नपा	१ २ ३ २	मधोऽ३४र्नपा	आ. ५. १. २१	७५०, ९३४
मन्येवा	२ २ २ २ २	मन्येवांदावायुधिबीसुभोजसावैही	१. १. १६	३३५, ११३२
मयोवा	५ ४	मयोवा		

मरा	२ — १	मराडरणा	१५. १. १	८२७
मरुत्यता	२ १ २	मरुत्याता	१७. २. २९	५७१
मर्ता	१२ १	मर्ताडरहो	६. २. २४	९४,३०९
माहाहि	२ ४२ २	माडरहाहि	१०. १. २५	१६,२८७
महि	१ २ ३	महाडगडरडरडरणास्	५ ६. १७	२७९
मागा	१ २ २	मागायत	१०. २. ९	२२४,४५०,४९७,४९८,८२५
माता	१	मानोडरडरडरहाइ-	७. १. २५	११७३
माने	४२ २	मानोहाइ	३. १. ३५	१०५२
मानी	२ १२	माडरडरनी		२८२
यज्ञ	४ ३	यज्ञाडय	१. २. २५	९२५,९२६
ययाशिरा	१ २२ ५	ययाशिरम्	१२. १. २७	४५६

योनि	१ २ ३ २	योनिष्टआइ	८. २. २	६७४, ७७१, ११६५
रक्षा	२ २ २	अग्नेराऽक्षणाणोअहसाः	१. २. ९	९२१
रहू	२	रहूऽइ	८. २. २	२१३, ४७६, ४७८, १११७
वयमाइन्द्रा	२ १	वयमाऽइ ४इन्द्रा	४. १. ६	११३४
वरुणः	२ १	वरुणाऽइ	६. १. १२	२७२
वाओवा	२ १	वओऽइ ४वा	८. १. १३	११४७
वाघ	२ १ १	वाघाङ्गीऽइ :	२. १. २६	३२, ५६
वादेवा	२ १ १	वाऽइ देऽइ ३४वा	९. ३. ५	११६४
वायोस्नी	२ १ १	वायोराऽइ ३नी	१. १. २२	१५८, २११
वारा	२ १ १ २	वारावाऽइ ४न्ताम्	१. १. ३०	५०, ४४७, ३६९, ९९८
वाढे	२ १ १ २	आपिनोवोधिषधमादिवेवाऽइ	६. २. १३	७२९

चौं	२११२ २	वापिहायेड३:	१६. २. २८	११६८
वाहा	३२२	वाहाड३४३३	५. १. २७	६७७
विवाहा:	३२	विवाड२३हाड३	१०. १. २८	९६७
वृणीमहा	२१२	वृणीमहाड	१. १. ५	३५१, १२८५
वृधन्ता	२१	वृधन्ताम्	१. २. २	१३५
वृपा	४५	वृपा	१२. २. ३०	२७९
शग्धू	३४२	शग्धू	७. १. १२	१७, ४१३
शता	३२	शताम्	६. २. २६	२९, २४६, ३४१, ३५८, ३८८, ५८७, ७१३, ७५६, ८९०, ११७०
पृध्वता	१३३	पृध्वताड२३हाड	७. २. १०	१३०३
घा	१४	घाड२३याड३, घाड२३४५म्	५. १. २४, ४. १. ३३	१०२९, १०६५, ३७५, ६८४

सखा	५२	२२	४	२	सखायस्त्वाऔदोदोदाइ	२. १. ३३	९३७
संवा	१	—	१	—	संवाडरेतया	१२. १. २०	४६२
सस्या	२	२	—	—	सस्याडरेइ	११. १. ५	३२३, १०५३
सहा	२	११	१	—	सहमैहैडरेदोड२	४. १. ३४	३८६
सहोवा	१३	५	—	—	सहोड२३४वा	१. २. १	३१०
साली	२	४	—	—	साडरेली	६. २. १०	२६१
सार्वा	१	—	—	—	सर्वाड२म्	३. २. २७	४१, ४९, २९९, ९१०, ९१५, १०१९, १०६८, १११४, ११५२, ११६१
सुनी	१	२	२	—	सुनाइताइसुडरेदाइ	३. १. ३	६५८
सुरा	४२१	२५	—	—	सुरोनहीहाउ	२. २. २२	५६
सुया	४	२४	२	—	सुयाणासाः	८. २. ५	२६, ३३६, ६२२, ९२८, १०८७, १०८८

स्तुवजिणा	३ २ न स्तुवजाऽ३ २ ३ २ ३ इणाइ	५. १. १५	४७४
स्तोना	२ ३ १ १ स्तोनाऽ २ ३ ४ ५ म्	३. १. २४	४३२
स्तोत्रा	१ २ स्तात्राऽ ३ म्	६. १. २०	५५ ७९१, ९४५, ११२९
स्वाद्विपर्व	३ १ १ — १ स्वाद्विपर्वौहोऽ २-इया	१२. २. १५	११३९
हन्सिया	२ ३ २ हन्सिया	६. २. ३१	२१४, ४५१
हरिरा	३ २ ३ २ हरिरासृज्य	१५. २. १३	६७५
हाउत्त्वमिन्द्र	५ २ हाउत्त्वमिन्द्रा	६. २. ३४	४४३
हाउगा	२ हाउगाऽ ३-हाउगा	८. १. ३१	३६७, ३८१
हिनः	१ — हाइनाऽ २ :		७९७
हीपी	३ हीऽ २ ३ ४ पो	१. १. १	४८, १८४, २७८, ३६६, ४७२, ५८६, ६८६
होइ	१ होइ	१. १. ३४	११६६
होता	१ २ २ होताराऽ २ ३ म्बी	१. १. ५	७३२, ९०२

पर्वनाम्नां सर्वत्र प्रायः नन्दा, शता, दोषावस्ता इति स्त्रीलिङ्गन निर्देशः कृतः । सामवेदे पर्वनाम्नां स्त्रीलिङ्गेनैव व्याहारः । मंहितोपनिषद्ब्राह्मणे सर्वत्र तीधेनवामर्चाविप्रवाकः—इति श्रूयते । तत्र व्याख्ययाने श्रीद्विजराजभट्ट एवमाह—मर्तापदं विद्यते यस्यां सामर्ता । एवं तीधेनवा पदं विद्यते यस्यां मा तीधेनवा । प्रातरग्निस्तिपस्यां गीयमाना मर्ता मंहिता । तिस्रोवाच इत्येतस्मिन्वर्गे चतुर्थे साम्नि गीयमाना तीधेनावा इति । अत्रान्यपदार्थः मंहितेत्यगन्तव्यम् । ततश्च स्त्रिलिङ्गपदेशो युज्यते ।

अत्र यानि पर्वणि निर्दिष्टश्रुभाष्ययोनौपलभ्यन्ते तत्र निषेधरूपेण तानि शुहीवानीत्यगन्तव्यम् । यथा-नारा ४४७ तमे सूत्रे “अवारा” इति । सद्वातपर्व

अक्रैसद्वातः	विधर्मान्	आ. ५. १. १२	१२४८
अरसद्वातः	१२ अराऽ३४म्—अथाय	३. २. ८	२६३
आत्वमद्वातः	१२४२ ५ २१ २ १ आत्वासहा-स्रमाशतम्—आऽ२४हियाऽ२३४हाड	६. २. २६	३९५
इष्टावत्संघातः	५२ ४२ १ २१ इष्टाहोत्राः—आसुक्षाऽ२३४ता	४. २. १२	६१३
उदुहसंघातः	२१२२ उदोमाहाड (त्रिः)	आ. ४. २. १०	५४७
उर्मिसद्वातः	१४८ — ४ २ ऊर्मिरिवाऽ२-२५३या	१३. २. १८	४५८
एदुसद्वातः	१२४ २१ ३ एदुमधीः—मदाऽ३२ इन्ताऽ२३४राम्	१०. २. ५	२७८

नौरसद्घातः	२२२ १ अ ३२२ गौरिअडपाकृतम्-ओड३४-हाहोइ	७. १. ९	७१७
णीयसद्घातः	२२२ ३ ४ ५ २ ३ णीयाअतिथिम् मासुराड२३४ग्नाडः	३. १. ३५	५६९, ६४८
णीहृत्सिद्धातः	२२१ णीहृत्सिया-	६. २. ३३	३८३
तत्रसद्घातः	१ तत्राप्पाड३	४. २. ७	५१३
तथाहृत्सिद्धातः	२१ १ २ दिवाओड३हो	१५. १. २	१०७३
तिसिसद्घातः	२४२ २ ४ ५ ४ ५ तिस्रोमानडदीरतो याहाड	१३. १. १०	६७०
त्यावत.मद्घातः	१२ २ ५ २ त्यावतोड३-होड३हाड३१ह	५. २. १९	१०६७
दधसद्घातः	१ ३ ५ २ २ १ १ १ १ दाड२धाड२३४औहोवा-नओजमाड२३४५	१२. २. २३	४८०
दस्ममद्घातः	२ दाड३२साम्	१. २. २५	२७७
द्रप्ससद्घातः	३ ४ ३२ ४ ५ ४ २ २ ४ अमद्रप्पोअञ्जुमतीम् एड३-ओड३ होड५भा	८. २. २१	२८३
द्रुम्सद्घातः	१ २ १ २ १ द्रुमाइम्-ड३महिणो-	१२. १. २७	२९५-६९५

धियसङ्घातः	२२	१६. २. ९	२५
परिसङ्घातः	३	१३. १. १८	२४४
प्रनस्सङ्घातः	३४५ २ २ २ २	१४. १. १८	११५७
प्रप्रमङ्घातः	१ विर १ २ २ १	१ २. २५	१०८५
वण्मसङ्घातः	प्रप्राडरयमसृतम्-जाताडरश्वा-हिम्माइ	आ. २. १. १२	५५५
मतौसङ्घातः	१ २ २ १ - १	३. २. ३१	३४३
यज्ञमङ्घातः	प्रगण्मा-हाञ्असिष्ठरिया	१ २. २५	२४४, २५१
यशमङ्घातः	२ - १ अ	६ २ ३५	९०
युवसङ्घातः	मतौड०-हुवाइ-औडरहोडर ३४५वाड ५६	४. १. १३	३६४
विम्बीसङ्घातः	४३ ४ २ ४ ६	९. २. ३०	४२३
विश्वसङ्घातः	यज्ञाडय-जाडरमोडरमायाड	२. १. ३०. ७. २. ५	१५४, ६०३
	२१२ २		
	यगाअमि		
	३२ १		
	युमाडर माडर ३४त्ता उहुमाडरहाड वा		
	२ १ विर १ २ २ - १		
	विम्बीराडरनिशतक्रनो-शताडरक्रताड-		
	१ २२ १ २५ १ - १		
	वाइथमा-रप्रचाइताः-मिथाडरइदिन्द्राडर		

त्रिणुसङ्घतः	^१ १२३ त्रिणुसङ्घ-त्रिचक्राऽ२३४माङ्	६-१. १४	२९०, ५८५
रीतसङ्घतः	^२ ११२ २३२ ११ अयाचीता-औहोमा-औहोऽ२३४५	१३. २. ३३	३१९
वृषामङ्घतः	^१ १२ ३ वृषापात्राऽ३-होहोह-औऽ३-होऽ२३४५	१२. २. २८	५१०
ज्येनसङ्घतः	^१ १ ३ ३ १ इषाङ्गोनाऽ३योऽ३-नाइमाऽ२३हाऽ३४३ह ^१ ३ ३ ३ ३ साऽ२३४दोऽ६हाइ ^२ ४ ४ ४ ४ मत्स्यमित्याद्य-पाऽ५इदसाइ	१३. १. २८	६५३
मत्स्यमङ्घतः	^१ १ २ २ ४ मत्स्यमित्याद्य-पाऽ५इदसाइ	७. १. ३३	९१०
मोमसङ्घतः	^१ १ २ २ ४ होह-होह-गोमायत्रचाउज्याताऽ२ह ^२ १ २ २ १ २ महमेणात्राङ्माऽ३श-हिम्मावेऽ३	१७. १. ३२	७७२
महमङ्घतः	^२ १ ३ ३ २ स्तुपाइमिताऽ३म्-इवाऽ२ग्राऽ२३४याम्	६. १. ३२	१०८५
स्तुपेमङ्घतः	^१ १ २ २ २ होऽ२३४तिः	१. १. १०	६३४
होतियमङ्घतः	^२ १ २ २ २ होऽ२३४तिः	१. १. ३३	२७४
नौसङ्घतः	^२ १ २ २ २ एषग्रहीहो-याकृत्विः	११. २. ३८	१०६९

एवं संघातस्वराः केचन । यत्रैकस्मिन्पर्वणि विद्यमानाः स्वराः ते पूर्वं प्रतिपादिताः । यत्र च बहुषु पर्वसु स्वरा विवक्षितास्ते सङ्घातस्वरा इति कथ्यन्ते । तेषां पट्टिकापि निर्दिष्टा ।

एतावता प्रायस्सामतन्त्रापेक्षितानां पदार्थानां स्वरूपज्ञानमधिगतं भवेत् ।

अष्टमप्रपाठकस्य पञ्चमदशकप्रथमसूत्रे केचिद्भावाः प्रदर्शिताः । ते च यथा—

१. सन्ध्यगीतम्—प्रति+अस्मै = प्रत्यस्मै—एवमेव सामसु गानम् प्रत्यस्मै^१ इति । एवं “प्रत्यग्ने” आदयः ।

२. ह्रस्वभावः—देवी+एतु “देव्येतु” इति ऋरूस्थपदस्य गीत्यां^{२ १ २} प्रदाइविये इति गानम् । अत्र विकर्षे वीशब्दस्य दीर्घस्य ह्रस्वभावः । एवं शिप्री-अन्धमः, इत्यत्रेकारस्य ह्रस्वभावः ।

३. विकर्षभावः—वि+अञ्जते इत्येवमादौ “अन्तस्थामि”त्यनेन मन्धौ ऋचि व्यञ्जते इति निष्पन्नस्य पदस्य गीत्यां विघञ्जते इति रूपमिद्विः ।

४. उद्धातः—ऋचि नीचस्वरस्य गीताबुञ्चीभावः । सु-अपत्यस्य^{१ २} इत्यत्र नीचानां सुअपशब्दानां स्वपत्य इत्युच्चस्वरभावः साम्नि ।

५. स्वरितभावः—स्वरितस्योच्चस्थत्वेऽपि^{५ ४} नीचीभावः-मनुष्येऽपरिग्नः इति । उत्स्वरितमिति संज्ञास्य ।

६. आइभावः—“योजान्विन्द्र” इत्यत्रेकारस्याइभावः-योजानूऽदेवाऽदेह इति ।^{१ २ २ २}

७. ओमात्रः—शूरः+अग्रे=सन्धौ प्रकृतिभावे च शूरोअग्रे इति नृविस्थितः

१ २ २

ओकारस्तथैव गीयते । शूरोआऽ३-इति ।

अ ४ २ ४ ५१

८ नु भावः—प्रत्युत्क्रम इत्यर्थः । देनोऽ३वोऽ३द्रणिगोदाः । अत्र

चतुर्थस्त्वीयं प्रत्युत्क्रान्तः । एव तृतीयो द्वितीयम् । इदं च पर्व

त्रीचादिनीचान्त भवति । अत्र नु प्रत्युत्क्रम इत्येव तात्पर्यम् ।

२ २ २

१ २

—

९. कर्पणभावः—द्वितीयस्त्वीय प्रप्नोतीत्यर्थः प्रभूर्जयोयाऽ३थापाऽ१थाऽ२ ।

१०. मिन्भावः—विनतमित्यर्थः । स्माइन्वाऽ२जिनीऽ२वशु इत्यादि ।

१ वि २ वि २

११. वृद्धभावः—ह्रस्वाक्षराणां दीर्घाक्षराणां वृद्धभावः—^{२१२}कूरादीऽ२^{४२}हेय

^१यत्सताः अत्र पर्वान्त्पाक्षरस्य वृद्धभावः ।

मात्रात्रययुक्तमक्षरं वृद्धमित्युच्यते । त इति चास्य संज्ञा । तत्राक्षरो वृद्ध प्राप्तः “आकारो” भवति । “अतन्द्रः” इत्यत्रारस्य ^१“तानैधनोक्” इत्यनेन वृद्धे “आतन्द्रो०” इति सपद्यते । एवमिकारेकारैकारैकाराणां वृद्धानामाङ्कारो भवति । “तडिनिद्वि” इत्यत्र ^२“सर्वोऽन्तः” इत्यनेनान्तिमस्ये- कारस्य वृद्धत्वे “तडिनिद्विडाङ्” इति रूपनिष्पत्तिः । उकारोऽरौऽरौऽकाराणां वृद्धानामाङ्कारो भवति-“शतक्रतो” इत्यत्रौरस्य वृद्धस्य “शतव्रताङ्” इति निपरिणामः । ऋकारो वृद्ध आर्भवति “सुप्रकरस्नमि” त्यत्र सृकारो वृद्धः “साप्रार्” इति गीयते । यस्य दीर्घस्य वर्णभ्योपरि “र” इति चिह्न नास्ति स वर्णो वृद्ध इति ज्ञेयः ।

१ २ ३ ५

१२. अवृद्धभावः— जागन्नाऽ२३४पाः अत्र “लघुयिनि” इत्यनेन वृद्धं प्राप्तस्य

२ ३ ४

गकारस्य तदभावः । मइहाऽ२३४ना इत्यत्रेकारस्य “रयो

प्ति” इत्यनेन वृद्धे प्राप्ते निवृत्तप्रकरणपाठात्तदभावः ।

२ ४ २ २१ ३ ९

१३. अभ्यासः—कथितस्य भागस्य पुनराग्नानम् - यत्तोमेऽ३सोमआ

यात्तोमेऽ२सो-इत्यादीनि ।

३ ४ ५ ६

१४. दीर्घभावः—तक्षघदी इत्यादीनि । दीर्घाक्षरस्योपरिष्ठात् “र” इति

चिह्नं कृतम् ।

१५. रेफलोपः—“सत्ति बर्हिषि” इत्यत्र ऋचि श्रुतस्य रेफस्य-त्साऽ२३-

इवाऽ३-हाऽ२३४इपोऽ६हाइ इति गीतौ लोपः ।

२ १ २

१६. रेफत्वम्—ऋचि श्रूयमाणस्य रेफस्य गीतावपिश्रुतिः । सुवार्द्धम् इति ।

१ २

१७. नतिभावः—कर्पणमित्यर्थः-प्लूतौ-वाऽ३२ इति वाशदस्य नतिः ।

१ २ २ १ २ २

१८. स्तोमादेशः—स्वरपूरणार्थं स्तोमादेशः-ग्रामोऽ३हाइ-आग्नेऽ३हाइ

तवाऽ३१उवाऽ२३इत्येवमादीनि ।

१९. विकर्षः—ऊनपादत्वाद्विकर्षः-प्रकाव्यमित्यत्र त्रैष्टुभे छन्दमि प्रथम-

चतुर्थपादयोः दश दशाक्षराणि सन्ति । एकादशाक्षरसम्पत्त्यै

काव्यमित्यस्य काव्यमिति गीतौ विकर्षः । अस्यैव शास्त्रान्त-

रेषु व्यूह इत्याख्या “पादपूरणार्थं तु क्षैप्रसंयोगैकाक्षरीभावान्यु-

हेत्” इति ऋग्वेदसर्वानुक्रमण्यां भगवान्कात्यायनः । निदान

सूत्रे च “द्वैधं कुर्यादसम्पूर्णं” इति ।

२० निघातभावः—उदात्तस्य नीचीभावः—^{२२ २२}क्रेयद्वैतैः । अत्र तैरित्यस्योदात्तस्य नीचीभावः ।

२१. अनीचत्वम्—स्वरितस्य नीचस्योच्चत्वम्—यस्मांमिश्लोऽरहरियोर्यः इत्यत्र ।

२२. उत्पत्तिः—ऋगुदात्तानुदात्तस्वरिताक्षराणां संघातस्वरोत्पत्तिः—ऊत्सोदेवा-^२
ऽ३१ः इति ।

२३. हीपीभावः—^१हीऽ२३४पी-एवं पर्वापत्तिः । ^५पीऽ२३४षा-इत्यादिषु स्वरिता
क्षराणां संप्रसारणप्राप्तानामुदात्तानुदात्ताक्षराणां ^२धृधेऽ१
स्वरप्राप्तानां च हीपीस्वरभावः ।

२४. आजुहोतापत्तिः—^{३२ २२ ४}आजुहोता इति स्वरापत्तिः—प्राणाः शिशुरित्यत्र ।
एवमन्येषु पदेषु स्वरान्तरोत्पत्तिर्द्रष्टव्या ।

अन्येच ये भावा अस्मिन्ग्रन्थे त्रिचारपदवीमानीतास्तान्प्रस्तौमि

२५. परिस्वारः—मन्द्रः यदातिस्वार्यमन्द्रातिस्वार्यान्वाप्नोति तदा तेषां
स्वरसमुदायानां परिस्वार इति संज्ञा । यथा वा ओऽ३२३४५
वाऽ६५६ । अत्र यकारो मन्द्रः परिस्वर्यते ।

२६. अतिहारभावः—अनुस्वारस्पर्शरेफाः स्तोमे प्रत्यये स्तोभमतीत्य ऋग-
क्षरेण सन्धीयन्ते । यथा वा “तंगूर्ध्वयरवर्णरं” इत्यत्र मध्ये
औहो इत्यस्मिन्स्तोमे आगते रेफाक्षरं परेण णकारेण
सन्धीयते । ^{२ २ २ २ ४}तंगूर्ध्वयास्औहोणाराम् इति । तत्र स्तोभानन्तरं

यदि पर्व समाप्तं भवेत् तदा तस्यातिहृतस्य वर्णस्य लोपः;
 अन्यथा न लोपः । यथा वा “तंगूर्ध्या स्वर्णरं देवासः”
 इत्यत्र प्रथमसाम्नि-ओवा इत्यनेन स्तोमेन-तंगूर्^{१४}ध्या^{२४}र्धा^३ऽ३-
 यासुवर्णरोवा^४ समाप्तत्वात्पर्वणोऽतिहृतस्य मवर्णस्य लोपः ।

२७ लोपभावः— ऋचि श्रूयमाणस्य वर्णस्य लोपः । पूर्वत्रातिहार एवोक्तः ।

२८ वन्तविधिः—हाकारः गाने उकारान्तो भवति । एवमकारादीन्यप्य-
 क्षराणि । यथा हाउहोऽ^४हाउ । एवमकारोऽपि—“अनीक”
 इत्यत्र—अनीकया^१ऽ३^१उवाये^२ऽ३ इति ।

२९ अंभावः— ऋश्रु श्रूयमाणा आकार-इकार-ऋकार-उकाराः गीतौ अकार-
 मापद्यन्ते—(११०८—१११५ सूत्रेषु पश्यन्तु)

३० ओभावः— पूर्वमप्योभावः प्रस्तुतः । ततोऽयमन्यः । पूर्वत्र सन्धावोकारः ।
 अत्राकारादीनामोभावः । “अश्वाये” त्यत्राकार ओ भवति
 आश्वोददा इति । एवमिकारादीनामप्योत्वं विहितम् ।

३१ औभावः— आकारादयो वर्णा औ भवन्ति—“वरुणस्ये” त्यत्रोकारस्यौ-
 कारः । वरौहोऽ^{२१}२—इति ।

३२ ऐभावः— एकारादयो वर्णा ऐकारमापद्यन्ते—यथा एहीत्ययमैहीति ।

३३ एभावः— इकारादयो वर्णा एकारमापद्यन्ते—दिवावसो इत्यत्र दे^३ऽ३३^४वा
 इति ।

३४. यभावः— ऋच्यथुतस्य यकारस्य साम्नि श्रवणम् । इनीमसीत्यत्र
मासीऽ^१३या^२ इति । “शुक्र आहुतः” इत्यत्र सामत्रयेपि यकारो
भवति ।

तदेवं सामतन्त्रप्रतिपादिता विषया विवेचिताः । इतः सामतन्त्र-
कर्ता कः ? कां शास्त्रामवलम्ब्य प्रवृत्तमिदं शास्त्रमिति विविच्यते ।

महदिदमस्याकं दौर्भाग्यं यत्-भारतीया महर्षयः प्राणिनामभ्युदयाय
बह्वीः कृतोर्निष्पन्नन्तोऽपि-कुत्रापि स्वस्य नाम देशं कालं वा मनागपि
नोद्दृङ्क्ष्यामासुः । तेषां स्वनामसङ्कीर्तने सङ्कोच इव भाति । तदानींतनैरथवा
प्रामाणिकैराप्तैरुत्तरकालीनैर्ग्रन्थकर्तारः स्मर्यन्ते । माभूदेवा रीतिः दश-
रूपकेष्विति धिया लक्षणकर्तारः प्रस्तावनायां कविनामनिर्देशोऽप्यवश्यं
कर्तव्य इति प्रस्तावनाङ्गनिरूपणे स्पष्टं प्रतिपादयन्ति । य एव शाकुन्तला-
दीनां नाटकानां कर्ता कविकुलगुरुः महाकविः कालिदासः प्रस्तावनायां
स्वनामोल्लिखेत् न एव श्रव्यकाव्येषु कुत्रापि स्मृतित्वं तेषां न प्रख्यापया-
मास । श्रव्यकाव्येषु चित्रालङ्कारप्रकरणे चक्रवन्धादिष्वपि कविनामोल्लेख-
नमवश्यमिति लक्षणज्ञाः मन्यन्ते । अस्तु । प्रकृतग्रन्थस्य भावकासु कुत्रापि
द्वयकर्तुः भाष्यकर्तृणां नाम नोपलभ्यते ।

सामवेदसर्वानुक्रमणीकारः सामतन्त्रकर्तारं स्मरति-“औदग्रजिकृतं
सूक्तं सामगानां सुग्रावहम्” इति । ततो जिज्ञायते औदग्रजिरस्य कर्तेति ।

सामश्रमिमडाचार्यमहोदयस्तु कर्णाकर्णिकया श्रुतं सामतन्त्रकर्तारं
“सामतन्त्रप्रणेता गार्ग्यः” इत्यध्वरतन्त्रे व्यलिखत् । नात्र किमपि प्रमाण-

मुपलभ्यते । डा० सूर्यकान्तशास्त्रिमहोदयाः ऋक्तन्त्रभूमिकायां महता प्रवन्धेन सप्रमाणं सामतन्त्रप्रणेता “औदत्रजिः” इति न्यरूपयन् । तैश्चात्र सर्वानुक्रम-
णिकाकारवाक्यमेव प्रमाणीकृतम् । अस्ति महागणपतिकृता काचन सामतन्त्र-
प्रकाशिकेति सभाष्यसामतन्त्रस्य व्याख्या । सेदानीं खण्डिता समग्रा
नोपलभ्यते । तत्रापि सूत्रकर्तुर्भाष्यकर्तुर्वा नाम न दरीदृश्यते । सामतन्त्र-
प्रकाशिकायां भाष्यस्य वृत्तिरित्येव संज्ञा प्रदत्ता । परं वैदिककुले भाष्यमित्ये-
वास्य व्यवहारः ।

अस्मिन्भाष्ये सूत्रार्थविचारः उदाहरणप्रत्युदाहरणे एव प्राधान्येन
विचारपदवीमारुरुह्युः । न कश्चनान्यः शास्त्रार्थः । कुत्रचिदसङ्गतिरपि दृश्यते ।
तथाहि “द्रुकाद्रि” इति सूत्रभाष्ये उक्तं द्रुकात् परस्य द्वैधं रिशब्द एवोच्चीभवतीति
उदाहरणम् परिस्त्र इति—इदं च परं ओऽ३होऽ२३४वा इत्यतः परं श्रूयते ।
पूर्वत्रापि इन्द्रायेन्दौहोइ इति पर्व । तच्च “द्रुकाइ” इति स्वरोपेनम् न भवति ।
यत्र प्रथमस्तर एव भवति तत् द्रुकाइ परं । अत्र द्वितीयप्रथमौ स्तः ।
एवमन्यत्रापि द्रष्टव्यम् ।

यथा भाष्यकारः वेद्यगानस्थमुदाहरणं नामग्राहं गृह्णाति न तथारण्य-
कस्थमुदाहरणम् । तत्र सामनिर्देशमेव करोति चैरूपे, देवत्रतेषु इत्येवमादि,
कुत्रचिद्द्वन्द्वपष्टाद्ये, अर्कतृतीयोपान्त्ये, कुत्रचिदग्रहणमेव “यज्ञायथायामि”
त्येवमादि । आरण्यकगानस्य रहस्यमित्येव निर्देश करोति । प्रस्तावोद्गीथ-
प्रतीहारोपद्रवनिधनाख्यासु भक्तिषु प्रस्तावोपद्रवनिधनानामेव निर्देश

तुडि, वादेः निक्षे इति करोति ।

प्रातिशाख्यमिदं कां शाखामपलभ्यत इति निरूपणात्पूर्वं सामवेद-
मधिकृत्य संक्षिप्य किञ्चित्प्रस्तूपते—

संप्रत्यस्माकं पुरस्ताद्योऽयं सामवेदस्ममुपलभ्यते स चतुर्धा
भवति । औन्धप्रान्ते स्याध्यायमण्डलद्वारा श्रीनारायणस्वामिदीक्षितमहोदयेन
सम्पादितः “वेयगान-आरण्यकगानात्मकः” यश्च पूर्वमेव तज्जावृजिलान्तर्गत-
तिरुवादी (पञ्चनद) क्षेत्रनिरायिभिः ब्रह्मश्रीकृष्णस्वामिश्रौतिभिः ग्रन्थ-
लिप्याम् (द्रविडदेशप्रमिद्धायां तामिल् लिपितो मिन्नायाम्) संमुद्रय प्रका-
शितमनुमरति । द्वितीयस्तु सामवेदसुबोधिण्यां केचन मन्त्रा उद्धृक्ताः
मन्ये सामवेदश्रमिसत्यव्रतभट्टाचार्येण कलिकातानगरे प्रकाशितं साम-
गानमनुसृत्य भवेयुरिमे मन्त्राः इति । समग्र उत्तरभारतेऽयमेव पाठस्म-
मुपलभ्यते । तत्रैतयोरानुपूर्व्यां स्वरे वा न कश्चन भेदो जागर्ति परं गतौ इकारः
यिकाररूपेण लिखितः—यथा अस्ति वामदेवेन दृष्टं “कषानश्चित्र” इत्यस्या-
मुत्पन्नं वामदेव्याख्यं साम—काऽ५या—नथाऽ३इत्रा३आमुवात् । क । तीस-
दावृधः स-स्वा-औऽ३होहाड । कयाऽ२३ शचाइ । छयाहोऽ३ । हुम्माऽ२ ।
वाऽ२ तोऽ३५ हाइ औन्धनगरमुद्रितपाठः । सुबोधिण्यां नथाऽ३यित्राऽ३
आमुवात् । औऽ३होहोयि-कयाऽ२३ शचायि । वाऽ२ तोऽ३५ हायि” इति
स्वल्पेनाक्षरभेदेन पाठः । अत्रेद मिचार्यते—चित्र इत्यत्र गानकाले चाइत्र
इतीकारस्याऽकार आगतः । आइ इत्यस्य गतिरिति संज्ञा । तथाहि-गतिः

द्विविधा—इगतिः उगतिरिति । हाइ इत्यत्र प्रथमा, हाउ आउ इत्येवमादिषु द्वितीया । तत्रेमां गतिं केचन आइ हाइ इत्येवमामनन्ति । अपरे पुनः “अथ स्तोभगतागतमि”ति पुष्पसूत्रव्याख्याने श्रीशिवरामशुक्लमहोदयैः— “तत्र स्वरान्तगतिरिकारात्मिका न भवति । तिः—गतिश्चान्तस्थमापद्यते इति ऋकतन्त्रात् । अन्तस्थानां बहुत्वे यकाररूपैवेति मात्रालक्षणभाष्ये स्पष्टमुक्तम् । औहोहायि इत्येवं रूपा गतिर्भवति”—इति गतिस्वरूपं विशिष्य प्रतिपादितमनुसरन्तो लक्षणज्ञाः “हायि” इत्येवमामनन्ति ।

परमस्मिन्नेव “अथस्तोभगतागतमि”ति पुष्पसूत्रे सूत्रार्थं विवृण्वन् श्रीनानाभाईमहोदयः—तत्र गतिद्विविधा इगतिरुगतिश्चेति । आइ कण्ठतालाव्या आउ कण्ठ्योष्ठ्या चेति—स्वरान्तां गतिं प्रतिपादयामास । अत्रापि ऋकतन्त्रमेव प्रमाणम्—वर्णानामुद्देशावसरे “अ इति आ इति” इत्येवमारभ्य समानाक्षराण्युपदिष्टानि । तदनु “ए इति” इत्यादिना सन्ध्यक्षराणि । तावता स्वराः सम्पूर्णाः । स्वरनिरूपणानन्तरं व्यञ्जनानामुपदेशः क्रमप्राप्तः । तं विहाय मध्ये “आयाहीवोयीनां गतिरन्तः इति स्वराः” इति निरूपितम् । तत्र गतिनिरूपणानन्तरमेव स्वरनिरूपणं समोक्तमिति “इति स्वराः अथव्यञ्जनानि” इति दर्शनात्स्वरान्ता गीतरमिमता । अन्यच्च गतिर्यदि “आयि” इति भवेत् तदा “तिः” इत्यनेन सूत्रेगान्तस्थवर्णनं न सङ्घटते । पूर्वमेव निष्पन्नत्वात् । तत्त्वोभाष्यां प्रामाणिकाम्यामुभयथा निरूपणादुभयं प्रमाणमिति मत्वा केचनैवमादिषु शास्त्रामेद एव कारणमिति वदन्ति ।

अस्तु । येच सामान्येन सामस्वरोच्चारणे परिचितास्तेऽल्पेनैवायासेन स्वर-
चिह्नमवलोक्य समग्राध्ययने समर्था भवेयुः । तदेतदुक्तं श्रीपादशर्ममहा-
चार्येण सामवेदसंहितोपोद्धाते-सामगाने लिखितानां अङ्कानामेव एव स्वर
निर्णयः यमाश्रित्य सामगानस्थितानङ्कांश्च दृष्ट्वा स्वरज्ञा असंशयं सामगानं
कर्तुं शक्यन्ती'ति ।

सामस्वराणां विन्यामक्रमः

“अथ स्वरविन्यामः—तर्जन्या उपरि द्वियवान्तरोऽङ्गुष्ठः कृष्टस्य
बोधकः । एकयवान्तरोऽङ्गुष्ठः प्रथमस्य, तर्जनीमध्यरेखा द्वितीयस्य, मध्यमा-
मध्यरेखा तृतीयस्य, अनामिकामध्यरेखा चतुर्थस्य, कनिष्ठिका मध्यरेखा
मन्द्रस्य तन्मूलरेखातिस्वार्यस्ये”ति । अङ्गुष्ठेन द्वितीयादिस्वरोच्चारणे तास्ता
रेखास्पर्शयेत् । एवं द्वौ पाठौ सुप्रसिद्धौ ।

अन्यौ पाठौस्तः यावदावधि कुत्रचिन्न मुद्रितौ । तत्र प्रथमः पाठो
यथा-पूर्वोक्तं वामदेव्यम्—

का ट मि या । न चौ धाश्त्रांमुवात् । ऊक । ती गो सादावृधस्त ।
खाक । औ चे होहाइ । क कः याशचाइ । ङ टि याँहो । हि का म्मा ग्रे ।
वा की मि तौहाइ । इति । अयं च पाठः परिमापापाठ इति संप्रदायविद
आचक्षते । अत्र स्वरनिर्देशोऽक्षरैरेव संसूचितः । वर्णानामुपरि स्वरनिर्देशो
नास्ति । केवलं दीर्घत्वप्रदर्शनचिह्नं ० इत्येव वर्तते । द्वितीयमक्षरं पर्वस्थं
स्वरबोधकं भवति । सामान्यस्मिन् ऋक्ष्वदृष्टानि ट, मि, चौ, क, गो, क, चे,

कः, टि, का प्रे, कीमि, एतान्यक्षराण्यधिकानि श्रूयन्ते । यद्यप्यौहोहाइत्येव-
मादीन्यप्यक्षराणि ऋक्षु नावलोक्यन्ते तथापि तेषां स्तौमत्वेन प्रसिद्धेः
न स्वरनिर्देष्टृत्वं सम्भवति । तत्र मि इत्यतिक्रमस्य संज्ञा । ट इति तृतीय-
स्वरस्य संज्ञा । ततश्च तृतीयस्वरवदिदं पर्व । यावन्त्यक्षराणि तावन्ति
तृतीयस्वरवन्ति । परं मि इत्युक्तत्वात् द्वयोरक्षरयोः प्रथममक्षरं तृतीयस्वरो-
पेतम् या इत्यतिक्रमप्राप्तपञ्चमस्वरोपेतमिति प्रतिभाति । कस्य वर्णस्य कः
स्वर इत्येतत्परिभाषाग्रन्थे पररुचिना सम्यगुक्तम् । प्रकृतानुपयुक्तत्वाद्ब्र बहु-
वक्तव्यत्वाच्चैतावतैवोपरम्यते ।

अयं तु पाठः स्वरपरिचयवतामपि क्वचित्प्रमादमुत्पादयत्येव ।
अत एव मद्रप्रान्तस्थकाञ्चीमण्डलवामिनः परस्परं भिन्नानेव पाठान् पाठन्ति
स्म । तथाहि-महित्रीणामवरस्तू^५६^१ए^२ इति पर्व । तत्र केचन महित्रीणामवर-
स्तू^५६^१ए इत्येव पठन्ति । अन्ये यथावत् । एतमेव यत्र परिस्वारस्वरो
भवति तत्र ड. ढ. ढ. इति । यथावा कया^३३^२स्था^४५इरा^५६५^६६न् इत्यस्य
“कटोयास्थाइरान्” इति पाठस्य कया^३३^२स्था^४५इराडाडाडान् इति ।
नचैरमध्ययने माम्प्रतं क्वचित्प्रमाणं मम पुरस्तादाविर्भवति । मयाप्ययमेव
पाठोऽधीतः । मन्ये तत्र च प्रमाणभूतो ग्रन्थोऽध्येतृणां प्रमादेन कुत्र-
चित्कोणे निविष्टो भवेत् कालान्तरे च स्वात्मानं प्रख्यापयिष्यतीति ।
मन्त्राणां यथावत्परिपालने बद्धपरिकराः शिष्टा न निर्मूलमधिजगिरे पूर्वैवतं
पाठविशेषं न बाध्यापयन्ति स्म ।

राणायनीयारण्यकगानमपि मया प्रत्यक्षीकृतम् । अत्रत्यः कश्चन
मन्त्रः प्रतिपाद्यते—

हा॒ऽ३उ॒ऽ२ हा॒ऽ२उ॒ऽ२ हा॒ऽ२उ॒ऽ२ । आ॒ऽ३जा॒ऽ२ ओ॒ऽ३वा॒ऽ३ ॥३॥
दि॒ऽ२दी॒ऽ२हि॒वि॒श्व॒त॒स्पृ॒ऽ२धुः । उ॒ऽ२हु॒ऽ२त्यं॒ऽ२जा॒ऽ२ता॒ऽ२३वा॒यि॒दा॒ऽ२
सा॒४२मृ॒२ । दे॒ऽ२चं॒ऽ२व॒ऽ२ह॒ऽ२न्ती॒ऽ२३का॒इ॒ता॒ऽ२वा॒ऽ४२ः । दृ॒ऽ२शे॒ऽ२
वि॒ऽ२श्वा॒ऽ२या॒ऽ२३सू॒रा॒ऽ२या॒ऽ४२मृ॒२ ॥ अ॒ऽ२प॒ऽ२त्ये॒ऽ२ता॒ऽ२या॒ऽ२३
घो॒या॒ऽ२धा॒ऽ४२ । न॒ऽ२क्ष॒ऽ२आ॒ऽ२य॒ऽ२न्ती॒ऽ२३या॒क॒नू॒ऽ२मा॒ऽ४२यि॒ऽ२ः ।
सू॒ऽ२रा॒ऽ२य॒ऽ२त्रि॒ऽ२ना॒३चा॒क्षा॒ऽ२सा॒ऽ४२यि॒ऽ२ः । अ॒ऽ२दृ॒ऽ२श॒य॒ऽ२न्त॒ऽ२
स्या॒ऽ२३का॒यि॒ता॒ऽ२वा॒ऽ४२ः । वि॒ऽ२र॒ऽ२अ॒ऽ२यो॒ऽ२जा॒३ना॒ऽ२आ॒ऽ२
नू॒ऽ४२ । आ॒ऽ२ज॒ऽ२न्तो॒ऽ२अ॒ऽ२ग्ना॒ऽ२३यो॒या॒ऽ२या॒ऽ२३ । हा॒ऽ२उ॒हा॒ऽ२
उ॒ऽ२हा॒ऽ२उ॒२ ॥ आ॒ऽ२जा॒ऽ२ओ॒ऽ३ना॒ऽ३ । द्विः । आ॒ऽ३जा॒ऽ२३ओ॒ऽ४५
वा॒ऽ४५ ॥ ई॒ऽ३२३४५ ॥ इति ॥

अत्रापि वर्णानामुपरि स्वरसङ्केतो नावलोक्यते । वर्णानां पश्चात्
अङ्केन पूर्ववर्णस्य स्वरसङ्केतोऽकारि । वर्णानामधस्तादा तिर्यग्रेखा सा
दीर्घत्वसंस्त्रचिका । प्रथमस्वरस्य वर्णस्य न कोऽप्यङ्कोऽस्ति । तथाहि-
हिनिश्चतः एषामक्षराणां पश्चादङ्काभावादिमान्यक्षराणि प्रथमस्वरवन्तीति
विज्ञायते । अयमपि पाठः सामान्यस्वरपरिचयनङ्गिः कर्तुं शक्यत एव ।
नास्ति प्रथम द्वितीयपाठैस्मह महान्मेदः ।

अन्यौ च पाठौ खण्डशः समुपलभ्येते । तथाहि-छान्दोग्योपनिषदः

द्वितीयाध्यायस्य चतुर्विंशे खण्डे वासवं सामैवमाग्नातम्—

लोऽ३कद्वारमपावाऽ३र्णूऽ३३ । पश्येमत्वावयँराऽ३३३३३ । हुऽ-
३म्आऽ३३३ । ज्याऽ३योऽ३ । आऽ३२१११ ॥

इति । ३ इति निर्दिष्टा सङ्ख्या पूर्ववर्णस्य त्रिमात्रत्वं वृद्धत्वं
ज्ञापयति । राशब्दाद्यासङ्ख्या सा आरोहावरोहौ प्रथमद्वितीयस्वरौ निर्दिशति ।
येषां दीर्घाक्षराणां पश्चात् ३ इति संख्या नास्ति तानि दीर्घाक्षराणि द्वि-
मात्रकाणीति विद्यात् । इदानीं मुद्रितग्रन्थेषु दीर्घाक्षरद्योतको रेफ इति पूर्वमेव
प्रायोचम् । अनयैवरीत्या समग्रो वेदः कुत्रचित्स्यात् । तत्र गायत्रगानमेवो-
पलभ्यते ।

मया प्रत्यक्षीकृतेषु दाक्षिणात्यमातृकाकोशेषु कुत्रचित् भ्य भ्य भ्य
इति लिखितं वर्तते । यथावा-दशमप्रपाठकस्य प्रथमदशकस्य प्रथमद्वये
आर्ताऽभ्य ओऽभ्यभ्यभ्यभ्यवा । सुवाऽभ्यभ्यताऽभ्यभ्यभ्यभ्य इमीः
इत्येवमादि । मया पुनरेतादृशेषु स्थलेषु मुद्रितः प्रचलित एव पाठस्सन्नि-
वेशितोऽस्मिन्ग्रन्थे । क्वचित्त्वाठान्तररूपेणापि निवेशितः । विस्तृतस्वरूपं ॥
पश्चात्करिष्यामि ।

एवमेव मात्रालक्षणेपु-प्रावोऽ२३चाऽ३४३ : इत्यदः पर्वं पुप्राऽ३-
वोऽ३३२ चाऽ३३३३३ः इति निर्दिष्टम् । तेन ज्ञायते प्राचीनकोशेष्वक्षरा-
णामुपरि स्वरनिर्देशो नासीत् । अत्रापि ३ संख्या वृद्धमक्षरं प्रब्रूते । एतेषां

स्वरूपविवेचनं यावत्सम्पूर्णः ग्रन्थो दृष्टिविषयं नारोहति तावत्तदधिकृत्य
टिप्पणीकरणमसाध्विति मन्ये । न जाने कदा वा स्वरभयः परमेश्वरः कृपां
कुर्यादेवंत्रिलीनानां शाखानां सर्वतः प्रसाराय । सहस्रवर्त्मा हि सामवेदः,
तत्र कौथुम-जैमिनीय राणायनीय-गौतमी-नैगेयशाखाः सांप्रतमुपलभ्यन्त इति
विमर्शका आशेरते ।

सामतन्त्रे यान्युदाहरणानि भाष्यकारैरुद्धृष्टानि तत्रैकं विहाय
सर्वाण्यन्यानि कौथुमशाखायामुपलभ्यन्ते । तुवर्ग ई इत्येतदत्र नोपलभ्यते ।
द्वारशालायां-सार्पराक्षीषु संमील्येषु-आवश्यादिकानां चतुरनुगाने-पञ्चानुगाने,
वाजसाम्नि, वत्सव्रते, शक्वरीषु, समैरये, सिमास्त्रिति आरण्यकगानस्थितानां
साम्नां नामानि बहुलं भाष्ये समुपलभ्यन्ते । नैतानि सामानि कौथुमास्त-
त्साम्ना पूर्वोक्तेन व्यवहरन्ति । अस्ति तेषां “आर्षेयब्राह्मणसंज्ञक”
ब्राह्मणम् । तत्र प्रकृतिसाम्नां रूपयः नामानि च क्रमेण समाभ्यासन्ते । न
हि तत्र पूर्वोक्तानि नामानि सन्ति । किन्तु द्वारशालायाः “आदित्यव्रतमिति”
सार्पराक्षीनां “सार्पराक्षः” संमील्यस्य “अग्नेर्हरसी द्वे” आवश्याधिरुचतुर-
नुगानस्य “अग्नेरिलान्दं पञ्चानुगानम्” पञ्चानुगानस्य “कश्यपव्रतदशानु-
गानम्” वाजसाम्नः “भरद्वाजिनां व्रतम्” वत्सव्रतस्य “अनडुद्व्रतम्” शक्व-
रीणां सिमानां च महानाम्न्यः इत्येव नामानि सन्ति । तत्र भरद्वाजिनां व्रते-
साम्नि वाजशब्दस्य विद्यमानत्वात्, अनडुद्व्रते “मात्रा चरति वत्सकः”
इति वत्सशब्दस्य सत्वात्तत्त्वानामनी आयातः । शिष्टानां शाखान्तरब्राह्मणे

(न जाने कस्यां वा शाखायामैतानि नामानीति; तेषां ग्रन्थानामथ दुर्लभत्वात्) उपर्युक्तनाम्ना व्यवहारात् भाष्यकारस्तन्नामान्वेव प्रावोचत् ।
नैतावता कौथुमशाखां नावलम्ब्य एतत्प्रातिशाख्यमिति वक्तव्यम् ।

परिभाषापाठग्रन्थे-“ब्रुणश्चरायां वाचि” इत्यस्मिन्सूत्रे यान्युदाहरणानि
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८
पा५२३४तीम्, सा५२३४त्वा, ई५२३४वा, यू५२३४वा, इत्युक्तानि तानि
क.ग.पाठान्तरोपदिष्टान्येवोपलभ्यन्ते । सकारादीनां वर्णानां लोपो न भवतीति
तच्छाखाध्यायिनामभिप्रायः । अन्यत्र सर्वप्राप्युदाहरणानि तुल्यानि । परि-
भाषापाठाध्येतारोऽप्यात्मनः कौथुमान् इत्येव वदन्ति । अस्तु । कौथुमशाखी-
यैरध्येतव्येषु ग्रन्थेषु सामतन्त्रोपादानात् कौथुमशाखामवलम्ब्य प्रवृत्तमिदं
शास्त्रमिति विश्वसिमि । शाखान्तग्रन्थानामथ दुर्लभत्वात्तदीयगानेष्विदं
लक्षणशास्त्रं समन्वेति वा नेति वा वक्तुमसमर्थः ।

सामतन्त्रं ऋक्तन्त्रमपेक्षते

अन्येषु प्रातिशाख्यग्रन्थेष्वदादी वर्णानामियत्ता, आनुपूर्वी, वर्गीकरणम्
स्थानप्रत्ययोपदेशः इत्येवमादयो विषया निवेदिताः । अस्मिन्प्रातिशाख्ये
ते विषयाः सर्वात्मना चोपेक्षिताः । परं सूत्रेषु स्वराः, व्यञ्जनानि, स्पर्शाः,
अन्तस्थाः, ऊष्माणः कण्ठ्याः, तालव्याः दन्त्याः ओष्ठ्याः वर्गप्रथमाः
इत्येवमादीनि पदानि पदे पदे प्रयुक्तानि । तेषां पदानां ऋक्तन्त्रे विवरण
कृतं तावत्तैवालमिति नात्र पुनरुपदिष्टानि । तत्र स्वरव्यञ्जनस्पर्शान्तस्थो-
ष्माणः ऋक्तन्त्रे प्रथमप्रपाठकस्य तृतीयचतुर्थखण्डयोः सम्प्रगुपपादिताः । हाः-

कण्ठे, तालुनिश्चये, दन्तेत्स्लाः ओष्ठ्ये वोऽपू इत्येभिस्सत्रैः कण्ठ्याद्यक्षराणि निरूपितानि । ततश्चेदं सामतन्त्रं ऋक्तन्त्रादनन्तरकालीनम् सामतन्त्रा-
पेक्षितोऽर्थस्तत एव पूरणीय इति विश्वसिमि । एवं संयोगस्य सण् इति
संज्ञा “सयुक् सण्” इत्यनेन प्रत्यपादि । सण् इति पदं बहुषु सूत्रेषु वर्तते
संयुक्तार्थकम् ।

“इको ह्यौ” इति सूत्रस्थं “इक” पदं प्रत्याहारं ब्रूते । इ-उ-ऋ लृ
वर्णाः इक्पदेनाऽभिधीयन्ते । प्रत्याहारार्थश्च वर्णानामुपदेश इति प्रत्याहारार्थो
वर्णः, अनुबन्धः व्यञ्जनं यावत्तिथः तावतां तदादीनां ततः पराणाम्” इति
ऋक्तन्त्रे प्रत्याहारस्वरूपमभिहितम् । अन्यत्र कुत्रापि प्रत्याहारो नास्ति ।

सामवेदप्रातिशाख्यग्रन्थेषु सर्वत्र पदानां सामनाम्नां च
स्वरूपमेकदेशाक्षरैः प्रतिपाद्यते-यथा-दीर्घं धं, लघु-धु यौधाजयम् जयम् रौरवं
रवं इति । तत्र ऋक्तन्त्रसामतन्त्रयोः यानि पदानि अंशतः प्रयुक्तानि तेषां
पट्टिका ऋक्तन्त्रोपोद्धातोक्ता तत एवाऽवगन्तव्या । यानि संज्ञाक्षराणि सूत्रेषु
प्रयुक्तानि तेषामर्थो निरूप्यते—

अनु-अथवा जु=आदिः

अन्ताक्षरम्=अकारव्यतिरिक्तान्य-

अनु=पादान्तः

क्षराणि

अण्=पादादिः

अम्=प्रणतम्

अतवत्=अवृद्धम्

इनु=पदान्तः

इण्=पदादिः	उत्=उचम्
इण्=अभिगीतम् (छ. ११५४)	उडु=उडुहम् ^१
इन्=अभिगीतम्	ओदः=स्तोमः
उजु=पर्वान्तः	खट्=द्वितीयमक्षरम्
उट्=अन्तर्गीतम्	खिट्=उपान्त्यमक्षरम्
उन्=गीतम्	खु=अक्षरम्
उण्= "	खुम्= "
" पदम् (छ. १२०८)	ग्=अक्षरम्
" पर्वगीतादिः (छ. १२६७)	गिक्=प्रथमोचम्

१ उडुहस्वरूप चैवमुपवर्णित सहितोपनिषद्ब्राह्मणे—चतुर्थोदात्ततमांस्वरान्द्वय-
न्तरानुदूहन्ति प्रागुपायात्, न चेत्समानं पुरुषवचने । तृतीयप्रभृतीनामुदात्ततमः
कश्चित्स्वरो भवति तमुदूह इत्याचक्षते । तथा च यस्ते क्रियतेऽरण्येगेयञ्चाधीमहे प्रामे
गेयं चेति । निवृत्तं चैतद्द्विजराजभट्टैः चतुर्थोदात्तमान् × × × पुरुषवचने इति
अस्मिन्विशिष्टगानविधौ चतुर्थोदात्तमान् चतुर्थमन्द्रातिस्वार्यलक्षणान् स्वरान् आचार्याः
द्वयन्तरानुदूहन्ति । अन्तरानिति चतुर्थस्वराक्षरं प्रथमे स्वरे वदूहन्ति = उच्चैर् कुर्वन्ति ।
मन्द्रस्थ द्वितीये । अतिस्वारस्थं तृतीये । परन्तु प्रागुपायात्—उपायवचने विहाय ।
मन्द्रस्वरवर्तमानसमीपं वचनं द्वयन्तरोच्चं न कर्तव्यमित्याशयः । तत्रोदाहरणम्—
२ २ ४
पेयाऽ६हा ॥ होंऽ५इ । हा । नचेत्समानपुरुषवचनेनेति । समानाश्च ते पुरुषाश्च समान
पुरुषाः । स्तोत्रगतसामयोगे । साधारणा वद्वासर इत्यर्थः । तेषां वचनं समानपुरुष-
वचनमित्यर्थः । चतुर्थोदात्ततमस्वरं नोदूहितव्यमिति भावः । वदूहप्रयोगमुक्त्वा
अथैतद्वक्ष्यमुदाहरति—तृतीयम् × × × आचक्षते इति । शिष्टं तत् एवानगन्तव्यम् ।

गि, गिन्=प्रथमः स्वरः

हु=सर्वम्

जि=द्वितीयः स्वरः

बि=तृतीयः स्वरः

डिक्=तृतीयोच्चम्

णि=त्रिःकृष्टम्

त=वृद्धम्

तत्=अवृद्धम्

ति=यथोच्चम्

तुट्=प्रस्तावः

दि=चतुर्थः स्वरः

दिक्=चतुर्थोच्चम्

दिञ्=अपदान्तः

दिबु=पदान्तः

न्=पदम्

नामि=अकारव्यतिरिक्ताः स्वराः

नि=त्रिः कृष्टम्

नु=प्रत्युत्कमः

बि=मन्द्रः स्वरः

मिम्=अवृद्धम्

मि=अभ्यासभूतम् (सू. ८००)

मि=दीर्घकृष्टम् (सू. ४८९)

यिन्=चतुर्थः स्वरः

लु=अतिक्रमः

वि=प्रणतम्

शु=रहस्यम्

सण्=संयोगः

सक्=अभ्यासः

हि=सकृत्कृष्टम्

हिन्=स्तोमः ।

अत्र च “वृश्चः” इति कश्चन ऋषिर्नाम्ना निर्दिश्यते । यथा

१. सामवेदसुगोधिण्यां तर्पणप्रयोगे (पृ० २६६) द्वादश सामगाचार्याः, दश प्रवचनकर्तारश्च नाम्ना निर्दिष्टाः । दशसु प्रवचनकर्तृषु दाक्षिणात्या अन्याने वर्षांस्मरन्ति । तत्र पञ्चमः वृश्च इति कश्चन प्रवचनकर्ता दृष्टिपयमागच्छति । तथाहि—शटिमाह्वरि-काह्वरिबि-ताण्ड्य-वृषाणक-रुरुकि-समबाहु-अगस्त्य-वष्कशिवा-हृहः, दशैते मे प्रवचनकर्तारः स्वस्ति कुर्वन्तु तर्पिताः इति । तत्र पञ्चमस्थाने वृश्च दशमस्थाने वृहः इति पाठभेदः । अनुमिनोम्यहमयमेव प्रवचनकर्ता वृश्च इति निर्दिष्टोऽनेति ।

प्रातिशाख्यान्तरेषु ऋषीणां नामानि, अन्ये, एके इत्येवमादीनि च पदानि प्रयुक्तानि न तथात्र विलोक्यन्ते ।

छन्दस्सु गायत्र्युष्णिगत्रिष्टुब्बहृत्यतिछन्दांसि गृह्णाति सूत्रकारः^१ तेषां स्वरूपं “चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री त्रिपदाष्टाक्षरपदा । अथापि चतुष्पदा भवति षडक्षरपदा । अष्टाविंशत्यक्षरोष्णिक्, त्रिपदैव पूर्वाष्टाक्षरायुत्तमो द्वादशाक्षरः । षड्विंशदक्षरा बृहती चतुष्पदैव । चतुश्चत्वारिंशदक्षरा त्रिष्टुप् । चतुष्पदैकादशाक्षरपदा । ऊर्ध्वं जगत्या अतिछन्दसः द्विपञ्चाशदक्षरप्रभृतयः” इति निदानसूत्रे^२ भगवान्पतञ्जलिर्निरूपयामास ।

मन्ये प्राक्कथनेनानेन सामतन्त्रापेक्षिता विषयाः प्रायेण विवेचिताः । प्रतिसूत्रं यद्वक्तव्यं तद् द्वितीयभागे वक्ष्यामि पर्वणामनेकस्वरवतां स्वरूपञ्च प्रतिज्ञातमिति शिवम् ।

१. सा. तं. सू. ४३७, १०७५, ९९८, ४९९, ८३८

२. नि. सू. १. २.

॥ श्रीः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ मेघादक्षिणामूर्तये नमः ॥

॥ ॐ नमः सायवेदाय ॥

भाष्यसहितं सामतन्त्रम् ॥

१. स्वरोऽनन्त्यः ॥ १ ॥

स्वरोऽनन्त्यो गीतो भवति । ^१क्रुष्टः । तद्विविद्वाइ (१.१.२५)
^२इन्द्रविधाः (१.१.२२) ^३इ^२ (७.२.१५) ^४हिताः (२.१.१५.)
^५अग्निदृताम् (१.१.५) ^६वचनादनन्त्यस्वरः । स्वरोऽनन्त्यः ॥ १ ॥

२. नीचान्तानाम् ॥ २ ॥

नीचान्तानां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^१आन्धाः (८.१.३६)
^२विद (१७.१.४.) ^३जारा (१.१.२५) नीचान्तानाम् ॥ २ ॥

३. उपान्त्यम् ॥ ३ ॥

उपान्त्यनीचान्तानां च पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । वाइस्पताइ (१.२.११)
^२हसिया (६.२.३१) ^३प्रेष्ठवाः (१.१.९) उपान्त्यम् ॥ ३ ॥

११

१. ऊ क. (७.२.३६)

२. हम् क. हाइ. ख. हिम् ग. घ.

३. वचनादनन्त्यस्वरः ख.

४. विदो. क.

५. जरा. ख. ग.

६. भवति क. रा. ग.

४. उपान्त्ये ॥ ४ ॥

उपान्त्ये च प्रत्यये नीचं भवति । वृधस्स-स्वा (५.१.२५) यन्ता ^{१ २ १} ^{३ २}

उ-वा (२.२.१४) अचिक्रदात् (१६.२.२७) उपान्त्ये ॥ ४ ॥ ^{४ १ ४}

५. त्रिषु ॥ ५ ॥

त्रिषु ^{१ १} १च नीचं भवति । दिवानक्तम् (८.१.४) त्रिषु ॥ ५ ॥

६. आदिः ॥ ६ ॥

२आदिर्नीचो भवति । वृधन्ताम् ^{२ १} (१.२.२) शताम् ^{३ १} (६.२.२६)

प्रवाः (१२.१.९) आदिः ॥ ६ ॥ ^{१ ४}

७. उपान्त्यं^५ च ॥ ७ ॥

उपान्त्यं च नीचं भवति । आदिश्च । उग्रश्शर्मा (१२.२.१३) ^{२ १ २ १}

क्षमश्हनिः (१४.२.१३) तुवन्नई (Cf. ११.१.७) उपान्त्यं च ॥ ७ ॥ ^{३ २ ३ २} ^{२ ४ २ ४}

८. द्वितीयम् ॥ ८ ॥

द्वितीयं नीचं भवति । माहान्ममुद्राः (११.२.१९) अतिथाइः^६ ^{१ २ २ १} ^{२ ३ २}

(२.२.२४) ^{४ १ ५ ४} ७आयाही (११.१.२) द्वितीयम् ॥ ८ ॥

१. च नास्ति क. ग.

२. आदी. क.

३. वृधन्ता. र. ग. घ.

४. शता. र. घ.

५. र. पुस्तके सूरं नास्ति.

६. अतिथाइम क.

७. आयाही. ग.

९. अन्तश्च ॥ ९ ॥

अन्तश्च नीचो^१ भवति । द्वितीयं च । सूत्रराधा^२ (५.१.१०)
^{२१३२२३} हाउहाउ (१४.२.४) ^{४ २ ४ २} सूत्राणांसाः (८.२.५.) अन्तश्च ॥ ९ ॥

१०. उपान्त्ये ॥ १० ॥

उपान्त्ये नीचे^३ भवतः । सामदाइ० (१४.२.२०) तम्भ्वसाम्^{२३ १}
^{४ २ २ ४} (६.२.२०) आशुहोता (२.१.३४) उपान्त्ये ॥ १० ॥

इति प्रथमो दशकः ॥

११. आद्ये ॥ १ ॥

आद्ये नीचे भवतः । एषम्रहौहो^४ (११.२.३८) अद्रितेश्वाः^५ (१०.
 २.१९) आद्ये ॥ १ ॥

१२. अन्त्ये ॥ २ ॥

अन्त्ये^६ नीचे भवतः । तामधिना० (८.१.२७) पुष्ये (आ.१.१.८)
^{४ २१} आऔहोइ^५ (८.२.१०) अन्त्ये ॥ २ ॥

१३. मध्यम् ॥ ३ ॥

मध्यं नीचं भवति । गोपाता (१.२.२०) विपाञ्ज्योताइ (३.१.
^{४ २१ ४} १४) अबोधिया^६ (२.२.१०) मध्यम् ।

१. नीचे ग.

२. सूत्रः राधा. ग.

३. यद्रितेश्वाः क. ख. वाहृतेश्वाः घ.

४. नीचं भवति क. ख. ग. घ.

५. आअहोइ. ग.

६. अबोधिया. ग.

१४. विपरीतस्वराणाम् ॥ ४ ॥

विपरीतस्वराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । आन्धादीनि-^{२२२}आया-
^१हीऽ३घोऽ० (१.१.१) उहुवाइ (१५.२.४) औहोइगूढे (८.२.२६)
^{२ १ २}चाइस्पतादीनि-^३सिकृणपा (१६.२.२०) ^{३ २ ३}इन्द्रस्तु (८.२.५, ६) ^{६ ४ ६}वृत्राणी
 (१.१.७) वृधस्सखादीनि-^३रंमन्येऽ३- (१२.१.३९) एका-^{३२२}वृष्णि (आ०
 २.१.१३) आऽ४औहो (५.१.११) ^{१ २ २}दिवानक्तादीनि-^३हिपाइव^७ (१३.
 २.२) वृधन्तादीनि-^{१ २ २}मर्ता (२.२.२९) पुष्ये (आ. १.१.८) । एहिया-
^{१ २ १}हाउ (१.२.३२) उग्र-^{१ २ १}शर्मादीनि-^{१ २ १}मंहिष्ठं च (४.२.१८) ^{१ २ १ १}अभिद्रोणा
 (१४.१.१२) हाउहाउ (१४.२.४) ^{२ ३ २ ३ ३}सूत्राणासाः (८.२.५)
^{२ १ २ १ २}—
 महा-^{२ ३ २ ३ ३}ममुद्रादीनि-^{३ २ ३ ३ ३}इन्द्रायमोमोऽ२० (१७.२.५) ^{३ २ ३ ३}नवस्तोमे (आ. ३.१.
 १४) ^{६ ४ ६}वृत्राणी (१.१.७) ^{२ १ १ २}सुत-^{३ २ ३ ३}श्राधादीनि-^{३ २ ३ ३}नामानिय^{१०} (१६.२.३)
^{३ २ ३ २ ३}मधोऽ३४र्नपा-^{३ २ ३ ३}श्रा (२.१.६) त्वं न ^{३ २ ३ ३}इन्द्रा (११.१.८) सामदादीनि-
^{२ १ २}वद्व्यधा० (८.२.३.) ^{३ २ ३ ३}कृताम्-^{३ २ ३ ३}कृता^{११}ऽ२३४५इ (१६.२.१५.)
^{३ २ ३ ३}मूर्धोहोहाइ (२.१.३९.) ^{३ २ ३ ३}एषत्रल्लादीनि-^{३ २ ३ ३}मागायत (१०.२.९.)

१. भवति. ख.

२. आयाहि ओवा क. ग.

अधादि ओवा. ख.

३. सिकृणुषु. ख.

४. इन्द्रस्त्वम्. ख. ग.

५. त्वं वृत्राणि. ख. ग.

६. दिवानक्तम्. क. ख.

७. इवा ग.

८. अतिद्रोणा. ग.

९. नवमोत्रः क. ख. ग.

१०. नामानिया ख.

११. श्रुतम्. क.

^{२ ३} १अभिवा ऽ२३४५ (१७.१.३९) ^{४ ५} पतिगिरा^२ (५.१.२२) तामश्विना-
^{२ ३४} दीनि-अश्वत्तो (११.२.२८) ^{३ ५} यन्ताउ-वा (२.२.१८) ^{५ १४} द्रतेशवाः
 (१०.२.१९.) ^{२ ३} गोपादीनि-यक्रत्वियोवा (११.२.३५.) ^{३ २ ३} नामध्व (२.
^{५ १४ ५} २.३.) औहोहोवाहाइ (१२.१.३७) विपरीतस्वराणाम् ।

१५. जारा ॥ ५ ॥

जारा पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^{१ ५} दाऽ२३४^५शैहाइ
 (१.२.१६) ^{२ ३४ ५} माऽ३ हाइहि (१०.१.२५) ^{३ ३४ ५} शग्ध्यू (७.१.१२)
^{३ ४ ५ ५} सरोनहीहाउ (२.२.२२.) ^{३ ४ ५} हौहोवाहाइ (१.१.३३) जारा ।

१६. माहम् ॥ ६ ॥

^५ माहाइहि पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^७ नेमिन्तष्टेव (२३८)
 अक्तः (४३३) ^{२ ३} स्तिमा० (६.२.३०) ^५ पुरोहितः (४८) माहम् ॥ ६ ॥

१७. शग्ध्यू ॥ ७ ॥

शग्ध्यू पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । उत एकादीनि (६५)

शग्ध्यू ॥ ७ ॥

१. गृह्या. ख.
२. पतिगिरा. ख.
३. नामधौ क.
४. भवति. ख.

५. माहाइहि क. ख. ग. पाठः
६. भवति ख.
७. नेमिन्तष्टेवा. ख.
८. भवति ख.

१८. ऊता ॥ ८ ॥

ऊतापराणां च पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । ^२ध्वाऽऽराइ (६.२.७)
^३शाऽऽ^२३३^२न्तमानि^३ (८.२.१७) ऊता ॥ ८ ॥

१९. पारीघु ॥ ९ ॥

पारीणसीपराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । चरामसि (३७३)
 विश्वा (४६३) निया (१३५) युंश्वा (३०१) त्यम् (३३२)
 पारीघु ॥ ९ ॥

२०. दि४ ॥ १० ॥

दिपराणां च पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । होऽ२३४तिंयाः (१.१.३३)
^२साऽ३ती^३ (६.२.१०) ^४प्रवाः (२.१.२८) दि ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

२१. वि ॥ १ ॥

विपराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^१पाऽ२३४सा० (३.२.२५)
^२मानि (८.२.१७) ^३तेऽ४पा^४म् (६.१.४) ^५विध्म् (८.२.२४) सत्राजितः
 (२५१) ^६दाऽ३४^७पा योऽ६हा० (१.१.१०) ^८सूऽ३४^९पा गोऽ६हा० (३.१.
 २४) ^{१०}होऽ५ ^{११}तोऽ६ हा० (१.२.११) वि ॥ १ ॥

१. भवति र.

२. घ्यर क. र.

३. शान्तमानिया क. शान्तमा-
 नीया र.

४. दिम्. क.

५. भवति र.

६. साति क. र.

७. सूऽ३४गे. ग.

२२. पिवा ॥ २ ॥

पिवासोमा च मन्द्रपरा तन्त्राणां परा भवति । अहये (४३९)

२ ३
नन्दा (२.१.३९) चनो (५५४) इन्द्र (२४८) ^१प्रत्नादीनि । पिवा ॥

२३. दधिविदपूर्वा ॥ ३ ॥

दधिपेरदा विदपूर्वा तन्त्राणां परा भवति । उच्चाते (४६७.)

पिवासु (२३९) ^२सख्य इ (५१६) दधिविदपूर्वा ॥ ३ ॥

२४. द्वितीयपूर्वा ॥ ४ ॥

द्वितीयपूर्वा च दधिपा तन्त्राणां परा भवति । नहि (२४१) परि-

कोशम् (५७७) दूतवः (१२) प्रमन्हि (१०७) द्वितीयपूर्वा ॥ ४ ॥

२५. जारापरा च ॥ ५ ॥

जारापरा^४ च दधिपा द्वितीयपूर्वा तन्त्राणां परा भवति । उपन

(१५०) उद्धातस्तु । तंगूर्द्ध (१०९) तंनः (२३६) वयंघ (२६१)

जारापरा च ॥ ५ ॥

२६. सूप्वा ॥ ६ ॥

सूप्वा च द्वितीयपूर्वा तन्त्राणां परा भवति । नहिप्रभृतीनि । यो-

राजा (२७३) ष्यञ्छक्रामीति (२६४) सूप्वा ॥ ६ ॥

१. प्रत्नादीनि क.

२. सख्ये इ. ग.

३. नहि ङ. नास्ति ।

४. जरा परा च. ग. ग. प. ड.

५. परा क नास्ति

६. यस्ते ड.

२७. ईयाङ् ॥ ७ ॥

१ईयाङ् पराणां च पर्वणां संज्ञा २भवन्ति । अग्निष्टपती (१२.१.४०)

२त्यग्नाइः (१२.१.४१) ईयाङ् ॥ ७ ॥

२८. अन्त्ये ॥ ८ ॥

अन्त्ये च प्रत्यये ३ईयाङ् भवति । धानादीनि । अन्त्ये ॥ ८ ॥

२९. शता ॥ ९ ॥

शता पराणां च पर्वणां संज्ञा ४भवति । सुवदध (५७०) ५तिपौंसि-

याम् (१६.१.३७) नरमोइ ६ (४.१.३२) अन्त्ये-नाके (८. २. १४)

१ २ अक्रान् (आ. ५. १. १२) शता ॥ ९ ॥

३०. तिपौगु ॥ १० ॥

तिपौंसियापराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ७चदक्षसे (३५)

अच्छाको (५१४) वराइणियाः (१३.१.२) तमइहविः (५१२)

अन्त्ये । न जात (आ. १.१.१) स्ये । तिपौगु ॥ १० ॥

इति तृतीयो दशकः ॥

१. द्यापराणां ख. ग.

२. भवति. ख. ग.

३. इया ख. ग.

४. भवन्ति ग.

५. तिपौंसिया क. ख. तियौ-
न्सिया ग.

६. नारमो क. ग. नारामो ख.

७. चदक्षसे ड. नास्ति ।

३१. पत ॥ १ ॥

पतन्ता पराणां च ^{१ ३ २ १} १पर्वणां संज्ञा ^{१ ३ २ १} २भवन्ति । चाऽऽरक्षसाह
 (१.२.२३.) ^{१ ३ २ १} यूऽरदधिपोऽर३४५ इ (१४.२.१८) कर्पणं तु । हसोपहो
 (३.१.१५) ^{३ २ १} नुपेजना^३ (१.१.४) अन्त्ये ह्रस्वस्य^४ । आदित्यव्रते (आ. ६.१.१९)
 बृहतीवामदेव्ये (आ. १.१.२६) ^{३ २ १} ५महित्व (१६६) ममद्रि (५१२)
 दधिपोऽर३४ इ (१४.२.१८) पत ॥ १ ॥

३२. वाघ ॥ २ ॥

वाघङ्गिपराणां च ^{१ १ १} १पर्वणां संज्ञा ^{१ १ १} ०भवन्ति । नमसारा० (२.१.३४)
 महत्तत्सो०^७ (१६.१.४) ^{२ १ १} पित्रासोमाऽर२^८ (६.१.२२) वाजीगाजाऽर२^९
 (७.२.२८, २९) अन्त्ये । ^{२ १} १तुमिगाऽरजाः (४.२.१४) अर्थमा० (६.१.१०)
 १०वयमिन्द्र (१३२ वाघ ॥ २ ॥

३३. देदिघुम् ॥ ३ ॥

देदिशता पराणां ^{२ १ २१—} ११च पर्वणां संज्ञा ^{२ १ २१—} १२भवन्ति । १३सृजाद्वाराऽरः (८.२.४)

१. पर्वणा स्. नास्ति
२. भवति स्. ड
३. नुपेजाना. ग.
४. द्रुहोस्ये ड.
५. हित्वा स्.
६. भवति स्.
७. महत्तत्सो ग.

८. पित्रासोमा. स्. वित्रासोमा. ग.
९. नुपेजगाड.
१०. वयमिन्द्रो क.
वयमिन्द्रा. ग. ड.
११. परां च व. पराणा. ड. न.
१२. भवति. स्. ड.
१३. सृजद्वारा. व. स्. ड.

२१ २१ —

मरुद्भयोऽर (१३.१.३०) अन्त्ये । ^१पणाऽर इनाम् (९.२.२६)^{२१}चित्रं ^२ग्रा० (५.१.१६) राति (८.१.४) ^{२१२२}युयोतना० (१०.२.३०)

देदिष्टुम् ॥ ३ ॥

३४. गुमन्धा ॥ ४ ॥

उपान्त्या कृष्टा चान्धा तन्त्राणां परा भरति । ^{१२२}होता० (१.१.५)^{२१२}तेन० (३.२.५) ^१अन्त्ये । संवा० (१२.१.२०) स्ये—ओजिष्ठम् (५८६.

आ. १.१.२४.) गुमन्धा ॥ ४ ॥

३५. कृष्टान्तानाम् ॥ ५ ॥

कृष्टान्तानां च ^१पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । सार्वाऽर० (३.२.२७)^{११}रुहू० (६.२.११) ^१जुहूऽर० (४.२.३५) मम (१) ^४उस्तस्वरा०

(५.१.३१) कृष्टान्तानाम् ॥ ५ ॥

३६. रुहूक् ॥ ६ ॥ (ऋभु (?))

^१रुहू पराणां च ^१पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । स्तोत्रा० (६.१.२०)^{२२}प्रचेताऽरः (२.१.३१) ^{३२}मन्स्था० (११.१.५.) अन्त्ये ^{१२}भर्ताऽरहो^२(२.२.२४) ^१महाऽरहोह (१) रुहूक् ॥ ६ ॥

१. चर्पणीना. ड.

२. न्वन्ते ड.

३. पर्वणा ड. न.

४. भरति ख. ड.

५. जुहू ग. न.

६. ऋहु क. ख. ग. रुहू ड.

७. भरति. ख. ड.

८. सन्स्थाम् ड.

९. धर्ता हो ड.

३७. स्वरान्^१ ॥ ७ ॥

२२ १११

स्वरान्ता च ^१रुहूतन्त्राणां परा भवति । वाजि-नाऽ३४५म्

३२ १११

(९.१.१) ^२रयाऽ३४५इम् (२.१.३) ^३अरिष्टे (आ.१.१.१२) वामदेव्ये(आ.२.१.३०) ^४स्वरान् ॥ ७ ॥

३८. नु ॥ ८ ॥

२१

^५प्रत्युत्क्रामान्ता च रुहूतन्त्राणां ^६परा भवति । नोधिया० (१६.२.९)

२१ ३ ९

अमी-नवाऽ३२ (१६.१.३२) अन्त्ये । दाऽ३२साम् (१.२.२५) ^७शरदः

२

(६९६) नु ॥ ८ ॥

३९. प्रथमम् ॥ ९ ॥

३.२

प्रथमं ^८प्रत्युत्क्रामान्ता च ^९रुहूतन्त्राणां परा भवति । दधाऽ३१२४.

३ २

(१०.१.२) इन्धाऽ३१२३४ इ (२.२.४) प्रथमम् ॥ ९ ॥

४०. द्युता ॥ १० ॥

द्युता ^{१०}प्रत्युत्क्रामान्ता ^{११}चाप्रत्युत्क्रामान्ता च ^{१२}रुहूतन्त्राणां परा

१. स्वरान् ड. क. ख. ग.

२. रयायि ड.

३. अरिष्टो ग.

४. स्वरान् क.

५. प्रत्युत्क्रामान्ता ख. ड.

६. संज्ञा. ग.

७. शारदः ग.

८. प्रत्युत्क्रामान्ता ख. ड.

९. रुहू क. ख. ग. रुहू ड.

१०. प्रत्युत्क्रा च ग.

११. अप्रत्युत्क्रामान्ता च ग. न.

१२. ऋभु ड. न.

भवति । शवाऽ२३१२३ : (१०.२.१८) दिवोऽ२३१२३ (१७.२.२१)
 १त्विन्द्रम् (३१) अर्चाऽ३१ (९.१.१४) अचोदसः (५५५) अन्त्ये ।
 २१ नत्वदन्यः० (६.२.३०) तमिन्मह० (११.१.२३) शतापरा २क्रयादीनि ।
 घृता ॥ १० ॥

इति चतुर्थो दशकः ॥

४१. सार्व ॥ १ ॥

सार्व ३प्रत्युत्क्रामान्ता^४चाप्रत्युत्क्रामान्ता च तन्त्राणां ५परा भवति ।
 १ १ ऋभु-क्षणाऽ२म् (५.२.२५) ६ऋता०ने२ (३.१.२६) अस्मान्निधये
 (३१९) तेजा (४६७) अन्त्ये । ७ओ इ या आया इन्द्रा नापय (१)
 ८सीपधा० (१२.१.२१) ९पर्वता (९.१.१०) सुम्नेन (१) स्ये-शतापरा ।
 मदेपुप्रभृतीनि । सार्व ॥ १ ॥

४२. खुऽसा ॥ २ ॥

अन्ता तृतीयकृष्टा च सार्व तन्त्राणां परा भवति । दोषावस्तः (१४)

१०अपस्युवः (१७५) ११खुऽसा ॥ २ ॥

१. त्विन्द्र ग.

२. कृधादीनि. स. कयादीनि ड.

३. प्रत्युत्क्रामान्ता स. ड.

४. अप्रत्युत्क्रामान्ता स. ड.

५. परा क. न.

६. ऋतातोन्वे ड.

७. वारद्वयमुपलभ्यते ड. पुस्तके.

८. सिपया स.

९. पर्व ग.

१०. पास्युवाः क. ग. परस्युवाः स.
 पास्युवाः ड.

११. अन्या इत्यधिकः पाठः क.स.ग.

४३. इनन्ताच्चतुर्थतृतीयोपान्त्या ॥ ३ ॥

इनन्ताच्चतुर्थतृतीयोपान्त्या समस्यामातन्त्राणां ^१परा भवति । ओद्-
चित्र (२.१.३५) ^२चदक्षसे (३५) अग्नाइमृडाऽऽ (१.२.७) इनन्ता-
च्चतुर्थतृतीयोपान्त्या ॥ ३ ॥

४४. द्वितीयपरे द्वितीयः ॥ ४ ॥

द्वितीयपरेऽक्षरे प्रत्यये द्वितीयो मितो^३ भवति । तेजा (४६७)
४तीदुहिता (३०३) द्वितीयपरे द्वितीयः ॥ ४ ॥

४५. प्रत्युत्क्राम उपान्त्यः ॥ ५ ॥

प्रत्युत्क्राम उपान्त्यस्तन्त्राणां परो भवति । उत्तद्विपः^५ (६) पतिः
६कविः (३०) प्रत्युत्क्रामउपान्त्यः ॥ ५ ॥

४६. तद्द्वयभिगीता ॥ ६ ॥

तद्विविद्धा अभिगीतोपान्त्या भवति । रुचेजना (५०२) अन्त्ये ।
अभिष्टिमिः (२८२) ^{१ २ ३}न्याऽयोन० (१४.२.५) स्तोमम् (१५) ^४स्वर्गान्
(४३५) ^{१ ५}आश्वयेऽऽ२३४ वा (१४.२.२६) द्वितीयपरे । पिबासु० (३.२.२३)

१. परा. क. न.

२. चक्षसा. क. चदक्षसा ख. ग ड

३. मित्यः ग मिनः ड.

४. त्तिदुहिता ख तीदुहितो ग

५. उत्तद्विपः ग

॥ कविः ग. न. कवीः ड.

७. न्याऽयोन ग.

८. स्ववर्गांत क. स्वर्गां न ख. ग.

स्वर्गाना ड

९. आश्वयेव क ख. ग.

अश्वयेव ड.

हृणीथाः (११०) तद्वयमिगीता ॥ ६ ॥

४७. द्वितीयो यिभृतः ॥ ७ ॥

द्वितीयो ^{१२३ १११} १यिभृतस्तन्त्राणां २परो भवति । ३भातेऽ२३४५ (३.२.२२)
^{२३ १११ ३ १११ ३} कृताऽ२३४५म् (१६.२.१५) हयाऽ२३४५ (९.१.२३) ४असाऽ२३४
 (१३.१.२८) अन्त्ये । ५हीऽ२३४ पी (१.१.१) द्वितीयो यिभृतः ॥ ७ ॥

४८. हीपी ॥ ८ ॥

हीपी पराणां च पर्वणां ^{१ ३} ६संज्ञा ७भवन्ति । यदिवेऽ२३४ हा
 (१२.१.१८) ८वा शे (१) ९रायस्फू (३४६) (१) ^{११} १०वावा० (९.२.८) ११ऊर्ध्वा
 (४६४) १२साखा (१२७) अन्त्ये । एहिवाऽ२३४ (आ.२.१.३०) हीपी ॥ ८ ॥

४९. सार्वी ॥ ९ ॥

सार्वी ^१ १३हीपी पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । १४यवावृधे (४११)
 १५त्सिवा (१) वर्हाऽ२० (१. १. २) दधा ^{१६} (४६९) सार्वी ॥ ९ ॥

१. इयि स्.
२. परा. स्.
३. मते ड.
४. अस्. ग.
५. हीपी क ख. ग. न.
६. संज्ञा ग. न.
७. भवति ड.
८. वाशे ड. न.

९. रायसाधवः ड.
१०. वा ग. वावा ड. न.
११. ऊर्ध्वा ड. न.
१२. साखा. ड.
१३. हीपी च क. ग.
१४. यावृधम्, क. ग.
१५. त्सिवा ड.
१६. दया. स्.

५०. वारा ॥ १० ॥

वारा पराणां च पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । ^२प्रहृत्यसे (१६) अरिष्टने-
मिम्^३ (३३२) महित्रीणाम् (१९२) मधारया (५११) अन्त्ये । ^४इन्द्रोऽ-
३१२३४ (११.१.२३) इन्मा (११.१.२०) इमा उवादि (३०४)
पुनानःसो (५११) ^५सोमःपुना (५७२) वारा ॥ १० ॥

इति पञ्चमो दशकः ॥

५१. चतुर्थधुम्^६ ॥ १५ ॥

^७चतुर्थस्तन्त्राणां परो भवति । उतस्वरा० (५.१.३१) इहोवा
() चतुर्थधुम् ॥ १ ॥

५२. द्रते ॥ २ ॥

द्रते ^८परश्चतुर्थस्तन्त्राणां परो भवति । ^९तदाऽ३४-औहोऽ५ इन्द्रते-
शवाः (१०.२.१९) आदिप्रत्नाऽ५० (१.१.३४) द्रते ॥ २ ॥

५३. जारा^{१०} शुम् ॥ ३ ॥

जारा चोपान्त्यकृष्टा तन्त्राणां ^{११}परा भवति । ^{१२}रणाऽ५५न्धाः

१. भवति र. ड.

२. प्रहृत्यसा. क. ग. ड. प्रस्तूय. र.

३. अरिष्टनेमिः र.

४. इन्द्रो ड. न.

५. सोमः पुना. ग. न.

६. धुम्. क. वुम्ड. चतुर्धाधुम् ग.

७. चतुर्थतन्त्रा० क. ग. चतुर्थञ ड.

८. चतुर्थतन्त्राग.

९. तदोहो क. अत औ औहोऽ५

इन्द्रतेशवाः र. तदे. ग. कुयो-

होइन्द्रतेशवाः ड.

१०. जरा. क. र.

ग. पुस्तके भाष्यं नास्ति

११. परो भ. र. ड.

१२. रणवाः र. ड.

(८.२.२७) अन्त्ये । वाऽ^४पडतयाऽ^४ (१.१.३) सत्याऽ^४प० (१२.१.२७)
जारागुम् ॥ ३ ॥

५४. प्रवा ॥ ४ ॥

प्रवा च तन्त्राणां परा भवति । प्रेष्टाः^{४१ ४ ४} (१.१.९) औहोइगूढे^{४१ ४ ४} (८.
२.२६) अन्त्ये । औहोना^{४१ ४} (१.२.३२) १वृद्धम् । प्रवा ॥ ४ ॥

५५. स्तोत्रा ॥ ५ ॥

स्तोत्रापराणां च पर्माणां संज्ञा^{१ २} २भवन्ति । ३तस्ताऽ३ (७.२.१७)
अमृततज्जाऽ३^{२ १ २} (१.२.२३) अन्त्ये । मर्ता^{२ १} (९५) ४पाहिबिद्या (१.१.१३)
५आऔऽ३हो^{१ २ २} (१.१.१३) त्रिषु ॥ स्तोत्रा ॥ ७चिन्त्य पञ्चसूत्रम् ॥ ५ ॥

५६. दे सूरे वाघद्भ्यादितः^७ ॥ ६ ॥

८पदादिके^{२ १} छरेवाघद्भ्यादितो भवति । ९बृहद्भिरादीनि^{२ १}
(१.२.२९) दे छरे वाघद्भ्यादितः ॥ ६ ॥

५७. दधिपे च ॥ ७ ॥

दधिपे च १०पदादिके वाघद्भ्यादितो भवति । यद्वादीनि (३.१.३९)
दधिपे च ॥ ७ ॥

१ वृद्ध ङ न

२ भवति क ख ग

३ भरुता ग

४ याहिबिद्या ग

५ आऔहोर्तिषु ग

६ चिन्त्य पञ्चसूत्र ङ न

७ पुस्तके पद्यो दशक

इति विद्यते ।

७ देसूत्र० क

८ पञ्चादिके ग पादिके ङ

९ बृहद्भिरादीनि क ख बृहद्भादीनि ङ

१० पादादिके ग पादिके ङ,

५८. तन्त्रमक्षरं सस्वरे नीच चतुर्थप्रथमयोः ॥ ८ ॥

तन्त्रमक्षरम्, ^१पादादितः द्वेतन्त्रस्वरे भग्नः नीचं चतुर्थप्रत्यये आपद्यते ।
प्रथमे च । दधिपे प्रभृतीनि (८.१.३२) माप्यम्-उच्चा (४६७) प्रथम
इत्युत्तरार्थम् । नेमिन्तया (२३८) अक्षरमिति ? ^२तिष्ठा । तन्त्रमक्षरं
सस्वरे नीचं चतुर्थप्रथमयोः ॥ ८ ॥

५९. यावद्वृद्धनीचं ^३प्रथम्युपान्त्यस्य ॥ ९ ॥

यावद्वृद्धनीचं गीतादितः प्रथम्युपान्त्यस्य पर्वणः तावन्नीचीभवति ।
^{२ १ १२}देवसङ्घाते । पुरुहताय० (३.२.३,४) ^४सुप्रपाणा (६२६) ^५सहस्रधारं
(५८१) सजात्येन० (११.१.६) स्ये । समीचीनासः (आ.१.१.१४)
^{२ १ १२}अशनानशने० (आ.५.१.१४) रुद्राग्रहणम् । महित्रीणायाम् (१९२)
^{२ १ १२}आनिर्धुनम् (आ.४.१.१७) अक्रान्० (आ.५.१.१२) देवीजनी-
प्रभृतीनि । गीतादित ^६वृद्धनीचम् ? तिष्ठादेशो० (२.१.२६)
सुरूप० (१६०) अमीनय (५५०) पादिकस्येति ? महाहस्ती (१६७)
वाजयन्तः (२५१) उभयाहस्ति (३४५) हिन्वानः (४९३) दधन्वायः
(५१२) तुविद्युम्नम् (५४९) प्रथम्युपान्त्यस्येति ? विज्ञासाहम् (१५५)

१. पादादितः र. पदादिकः ग

२. तिष्ठा. क र. ग. सिष्टम् ड.

३. चगीतादितः प्र. र

४. सुप्रपाणा. क र. ग. सुपर्णः ड.

५. सहस्रधारः ड.

६. ऋगन्तीनीचम् क र. ग.

सख्य इन्दो (५१६) प्रथमवृद्धिः । ^{१ २ २} १तापानो (१.२.३३) ^{१ २ २ २} २आपोवसानो (१४.१.३५) यावद्वृत्नीचं प्रथम्युपान्त्यस्य ॥ ९ ॥

६०. प्रथमाद्धोवतः ॥ १० ॥

प्रथमात्परस्य ^३होवतः पर्वणः परं नीचं ^४भवति । ^५इत्था (१४७)
^{२ २ १ २} श्वात्रा (७.२.२४) ^{२ १} सुरभि (९.२.२०) निवृत्तानि । ^{१ २} स्तुपे (१.१.
 ११) ^{१ २ २} अध्वराणां (१.२.२) ^{३ २} सजित्वान (४.१.१) न^६ चित्रो अग्निः
 (४४९) तथादीनि (१.१.२) प्रथमाद्धोवतः ॥ १० ॥

इति पष्ठो दशकः ॥

६१. चतुर्चिणोऽक्षरम् ॥ १ ॥

चतुरक्षरिणः पर्वणोऽक्षरं ऋङ्नीचमादितो नीचीभवति । यज्ञानाम्
 (२) वृत्राणिज (४) ^{२ १ वि.२.} ७अग्निर्नोऽर (१.२.५) ८यह्वं पुरु (५९) ९हविषाम्
 (६३) १०रिपुरीशी (१०४) ११आशुं जेतारम् (२८३) १२मघवानम् (३७४)
 सुतेषु (३८१) पवित्रेसो (४७५) कलशान् (५५९) १३हिन्यन्तृ (५७०)

१. तापानोदे ख. ड.

२. वोयसानो ख. अपोवसानः ड.

३. धोयतः ग.

४. नीचीभवति. ड.

५. इच्छा द्विः. क. ख. डडा द्विः ग.

६. त्वनश्चित्रोऽग्निः क. ख. ग.

७. आनिर्नो ख.

८. यह्वं पुरु. ग.

९. हविषाम्. ग.

१० रिपुरीक्षणी ख. रिपुरीसी ग.
 रिपुरीक्षयाशी. ड.

११. जेभारम् ग.

१२. माघवानम्. ख.

१३. हिन्यान्तृ ख.

१चतुरक्षरिणः ? २अग्नयेभर (९८) सुदक्षस्य (१४५) अधरम् ? प्रतुद्र
 (५२३) ३पदान्त्यस्य विशेषः । मित्रो ४नय (२१८) पवस्व (५४१)
 स्वर्गान् (४३५) ससुन्वे (५८२) प्रथमवृद्धिः । चित्रं ग्रामम् (१६७)
 चतुक्षिणोऽक्षरम् ॥ १ ॥

६२. पाह्याः ॥ २ ॥

पाहिविश्वायाश्च गीतादितो यावद्वृत्नीचं तावन्नीचीभयति ।

२१ १

पाहिविश्वा० (१.१.१३) चित्रं ग्रामम् (१६७) प्रेक्षभीहि (४१३)
 ६मृज्यमा (५१७) कश्यपपुच्छे (आ.५.२.२०) ब्रह्माणस्त्वा (३४२)
 दिविसङ्गू (४६७) हरिताया (५१५) पुरुणि (५१६) कृष्णासुरो
 (५९५) ७उतोते (६२३) देवम् (६२; ११२) ७व्रदंवा (२०४) सहस्रे
 (२३५) ८मन्द्रया (५१५) चतुक्षिणः ? पाहिविश्वा० (६) ९त्वावतः
 (१९३) मानः सुहस्ति (५१७) पदात्परस्येत्यधिकारः । माप्यम् ।
 अध्वराणाम् (२१) १०पाह्याः ॥ २ ॥

१. चतुक्षिणः ख. ग. ड.

२. अन्नये हर ख.

३. पदान्तस्य ख. ग. ड.

४. मित्रोन्ताया ख. ग.

५. मृज्यम ख. मृज्यम ग.

६. उत्योतदे ग. तोते ड.

७. नृदं वा ख.

८. मद्रया ग.

९. त्वातव क. ख. त्वीतव ग. त्वते-
चम. ड.

१०. पाह्योः ड.

६३. घ ओष्ठ्यादेः ॥ ३ ॥

दीर्घेऽक्षरे ओष्ठ्यादेः १पादस्य २यावद्वह्नीचं ३तावन्नीची भवति ।
 पाहिविधादीनि (६) अन्यत् । गृणानः (१) अपूपवन्तम् (२१०) धियावः
 (३६०) सुतासः (५४७) अन्वये^४ । कृष्णा^५ (५९५) ६त्रिधातुः (६१३)
 ७अपरान्वय इत्यधिकारः । शक्वरीषु (महानाम्न्यः) शाक्वरवर्णे ८निधनान्वय
 इत्यधिकारः । घ ओष्ठ्यादेः ॥ ३ ॥

६४. नेकारेऽरे ॥ ४ ॥

न इकारेऽकारपरे नीचीभवति । पवित्रवन्तः (५४७) ९त्रिः । अभि-
 प्रनो (१३२) इकारे ? देवीजनी (३७९) अकारपरे ? अग्निवृत्तेभिः
 (५९) सजित्वानम् (१२९) पवित्रेसो (४७५) दिविसद्भू (४६७)
 कथ्यपपुच्छे (आ. ५. २. २०) गुरावित्यधिकारः । नेकारेऽरे ॥ ४ ॥

६५. नीचादवृद्धे ॥ ५ ॥

नीचादक्षरात् ऋह्नीचमक्षरं नीचीभवति, अवृद्धे प्रत्यये । स्वध्वरम्^१
 (२. १. ११) क्यश्^२सिनम्^३ (२. १. २७.) ग्रहोपिणः^४ (४. २. १) १०परावति^५

१. पदस्य ग.

२. यावद्वह्नीयं स. ग. ड. नास्ति

३. तावन्नीचीभवति ग.

४. अन्वये स.

५. ण्णा ग. न.

६. धात ग.

७. रपरेन्ययेत्य. स. ग. रपरेनेत्य. ड.

८. निधनान्वयेत्य. ड.

९. सित्र स.

१०. परा भवति क. पराविति स.

परावती ग.

(२६३) ^१सत्राजितः (२५१) अर्यमा (२१८) जगृह्णा (३१७) ^२वसु-
 यः (३१७) जनिता ^३दिवः (५२७) जनिताग्नेः (५२७) ^४नमस्यन्ती
 (५४४) पुनानोवा^५ (५६२) नीचात् ? कृमिं यथा^६ (६, १, ६) गीतादितः !
 हिरण्यये (२४५) अक्षरम् ? वैश्वानरम् (६७) अष्टद्वे ? दुराधर्मम् (१९२)
 वनिनाहसम्^७ (४९४) स्वर्गिदः (५६६) ^८शालिङ्गायाम्-अङ्गोपिणम् (५२८)
 स्वर्धुयः (३७५) तेजा (४६७) पदादिपरस्य त्रिवत इत्यधिकारः । नीचा-
 दष्टद्वे ॥ ५ ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

६६. वृद्धे पासाया ष्टे^९ ॥ १ ॥

वृद्धेऽक्षरे १०परे ११पासाया नीचीभवति । आदिरित्यधिकारः । कृष्टे
 च । नेमिन्ष्टे (२३८) उदिन्द्र (२४०) ^{१२}अनुसूर (२५३) क्रीडन्मूभिः
 (५८४) यः का० (१०, १, २३) ^{१३}अच्छानप्ते (२१) ^{१४}रत्ति (८१) मत्स्व-
 ग्रभृयः (२१२) पासाया इति^{१५} ? ^{१६}ओणाऽ२३४योः (१२, १, ३७) प्रथम-

१. अत्राजितो ग.

२ वसुयसो ग

३ जनितादिरो ग

४ नमस्य च क र ग ममस्य ह

५ पुनानो ह

६ कृमियथा ग

७. वृष्ट्याहसम् ग

८ शालिङ्गा ग सातिलिङ्गा. ह

९ ष्टे च मै पु षाष्टे ड.

१० परे ड न

११ पासाया क

१२ अनुसूर ग.

१३ अछानप्नो ग.

१४. र ड न.

१५ इति ग

१६ ओणाऽ२३४योः ग

वृद्धिः । ^१मापोऽ२३४ वा (४, २, १९-२४) ^२अतूर्तु (२८३) ददा-शहव्यदो
(३, १, २३) भाष्यम् । आदिवृद्धे कृष्टे इत्यत्रैव । वृद्धे पामाया षे ॥ १ ॥

६७. उन्न प्रथमिभ्याम् ॥ २ ॥

उस्थं न प्रथमिभ्यामुपहितं ^३नीचीभवति । सुते सचा (२९७) ऊतिम्
(४११) उतत्रा (४४८) ^४पुत्रासः (४५९) उस्थम् ? ^५इदाद्योनरः (३०२)
प्रथमिभ्याम् ? उतद्विषः (६) प्रथम्युपान्यस्येति ? ऊतिम् (४११) उन्न प्र-
थमिभ्याम् ॥ २ ॥

६८. प्रस्तावाद्ररे पदान्तः ॥ ३ ॥

प्रस्तावात्परः^६ रपरेऽक्षरे प्रत्यये ^७नीचीभवति पदान्तः । हागोर^८
(४, २, ४, ५) ^९रराऽ२३ (३, २, २२) प्रस्तावात्पदान्त इत्यत्रैव । रपरे ? कंमरुतः^{१०}
(१२, १, ८) उदीरते (४७१) उत्तरस्य वृद्ध इत्यधिकारः । प्रस्तावाद्ररे
पदान्तः ॥ ३ ॥

६९. सणचु न ७जारायाः ॥ ४ ॥

संयोगाद्यक्षरं नीचीभवति; न ७जारायाः परम् । १०त्वादाशि (९७)

१. मायोऽ२३४ वा. ग.

२. अतूर्तु ग.

३. नीचं भवति. क. ग. ग.

४. प्यत्रासः ग.

५. इदायो ग.

६. परं क. स. डा. ड.

७. हागोरम. ग. ड.

८. रास क. ग. गा. ड.

९. जरायाः स

१०. त्रादाशि. ग.

ब्रह्मनृभिः (४११) प्रधन्व (४२८) एचेतनः (४८१) न्युपाविणम्
 (२२३) स्वधारया (४६९) द्रतेवयम्^१ (३७३) ^२द्रष्टृभ्यः (१८७)
 द्रसोमाः (२१२) स्यवस्पतिम्^३ (३६४) अन्तरिक्षे (आ. १. १. ९; १०)
 संयोगादीति ? ^४अभिष्टिभिः (२८२) श्रुतम् (२०८) कंमरुतः (४४५)
 प्रतुद्रव (५२३) पदान्तस्येत्यधिकारः । प्रथमवृद्धिः । ^{१११ २}५ष्ठामृतयाऽ३१०
 (४. १. १) त्रामति० (१५. १. २७) धन्वा होतोचरकालः संकर्षः । न
 जारायाः । यव (५७८) ससु (५८२) द्वितीयस्येति ? पवित्रन्ते (५६५)
 सण्चु न जारायाः ॥ ४ ॥

७०. कया ॥ ५ ॥

कयाश्चायाश्च ^७पदान्तो नीचीभवति । वदाहुवे (१८) प्रपौंसियम्
 (२३१) क्तवर्हिपः (२६१) न्याभरा (१९०) तितौ इहि (५१६)
 नप्रथमिभ्याम् । रिरेतसा^८ (३७८) म्याददे (४६७) कया ॥ ५ ॥

७१. त्विनोः ॥ ६ ॥

त्विनोरक्षरयोर्नीची भवति । नहि त्वदन्यः^९ (३७३) न त्वदन्यः^{१०}

१. द्रतेवयम् क.

२. द्रष्टृभ्यः ग

३. स्यवस्पतिन्तरिक्षे ग.

४. रुष्टिः ग.

५. स्तमृतये ड.

७ द्विः स्ये ड. ति क. ग. ज.

७. पादान्तः क.

८. रिरेतस्या स.

९. नहित्वदन्यम्, ग.

१०. नत्वदन्यो ग. न. नत्वादन्त्यः ड.

(२४७) य ऋत्वियः (४३८) त्विनोरिति ? नवोहि (४१७) नप्रमिना^१
 (५५७) येत्वार^२ (३७३) न त्वा वज्रिन् (२७८) ह्रस्व इत्यधिकारः
 त्विनोः ॥ ॥ ६ ॥

७२. आयायुक् ॥ ७ ॥

आयास्वरेण युक्तस्य पर्वणो नीचीभवति । आशंतम (२८२)
 यद्वाषत्रि (३८४) आयास्वरेणेति ? नवोहि (४१७) प्रभृतीनि । पदान्त
 इति ? ज्योतिरादीनि (उदयामे साम्नि) आयायुक् ॥ ७ ॥

७३. ऊष्मादिभ्यः ॥ ८ ॥

ऊष्मादिभ्यः परः पदान्तो नीचीभवति । रामगना० (१, २, ११)
 क्षुसासहिम् (३८३) ऊष्मादिभ्यः ॥ ८ ॥

७४. ए ॥ ९ ॥

११ १ ११
 ५आकारे प्रत्यये नीचीभवति । तदावृणाह (४.१.१८, २०)
 २१ ॥ २
 ताऽआमदाय०^६ (८.१.१४) ए ॥ ९ ॥

१. नप्रयमिना ख. ग.

२. न्येत्वार फ.

३. यद्वाविः ख.

४ परः क. ख. ग. न.

५. अकारे ह.

६ दाय ग. न.

७५. नञरे ॥ १० ॥

न ^१जकाररेफपरे^२ञरे प्रत्यये नीचीभवति । ^३श्वात्राऽर भाजाऽर

(७.२.२३) त्रमोऽर जसा (१०.२.२०) त्रतूरसि (३११) जरे ?

^{२१ १}त्वादाशि^{०४} (३.१.८) क्वर्हिपः (२६१) पूर्वान्तत्वं तत्रशब्दो वा

प्रतिषेध्यः^५ । उत्तरदीर्घत्वम् । न^६ जरे ॥ १० ॥

इत्यष्टमो दशकः ॥

७६. आह सो ते ॥ १ ॥

आहायास्मोलिङ्गायामृचि ते प्रत्यये नीचीभवति । पिवासुपू

(१२४) स्वादिष्टया (४६८) सोमोयड^७ (५१२) पवन्ते (५१८)

प्रस्तावात्ते^८ प्रत्यय इत्यत्रैव । सोलिङ्गायाम् ? ओजिष्टया (८१)

^{१०}सस्पतिम् (१७१) सोवताया (?) मित्युत्तरार्थम् ॥ आह सो ते ॥ १ ॥

१. जाकार ड.

२. रेपरे ग.

३. ग्रहाजा ग. ड.

४. त्वदासि ग. त्वदसि ड.

५. प्रतिषेधः स.

६. न. क. न.

७. सोमाय ऊ. ड.

८. पवान्ते स. पान्ते ग. पर्वन्ते ड.

९. प्रस्तायान्ते ने ड.

१०. स्पतिम् क. स. ड.

७७ लघ्वाइन्द्रायां ^१भरे ॥ २ ॥

लघ्नक्षरमाइन्द्राया निपये वृद्धपरेऽक्षरे प्रत्यये नीचीभवति ।

^२विश्वेषाङ्गित. (२) प्रशद्धम्^३ (२०८) प्रेष्टयः (५) अभीषतः^४

(३०९) वृधन्तम्^५ (२१) आपोन (२६१) दानाय (९३) अपसेध^६

(३९७) ^७पुष्टान्त. (१३६) शुद्धैः (३५०) तदिदर्या (१५७)

द्रप्म. (२७५) यो राना (२७३) यत इन्द्र (२७४) उदगा (१२६)

उक्षोम (५३८) ^८सङ्घातमिद्धेः । गृणानं.^९ (१) देनैः (५०)

याता (२७३) द्वैयचनसिद्धेः । प्रक्षस्य^{१०} (६०९) निश्वेदेवाः (६१०)

प्रदेशसिद्धेः । वरुणस्यार्के (आ १११५) महत्तशीर्षाप्रभृतीनाम् । ^{११}वि-

धासिद्धेः । मेडिप्रभृतीनाम् । उत्पत्तिमिद्धे. । अर्चन्ति (३४२) अन्यत्वात् ।

ऊपुप्रधन्या (४२८) निना (४००) आदिपरे । लन्प्रित्यत्रैव । लघ्ना

इन्द्राया भरे ॥ २ ॥

१ भिरे ष् स ह

२ विशेया ग

३ प्रशद्धम् ग

४ अतीषत ग

५ वृधन्तोम क र ग

६ अपसेधत ह

७ पुष्टान्त ग

८ सङ्घातसिद्धे ग

सङ्घातसिद्धि ह

९ गणोनो ग

१० प्रत्यक्षस्य र

११ विधाविद्धे ग

७८. नन्रे ॥ ३ ॥

न नकारपरेऽक्षरे प्रत्यये नीचीभरति । पुरुषाणां (५९) वयतीनाम्
 (५९) धृतनानाम् (२७३) शश्वतीनाम्^१ (२७५) वसूनाम् (५८२)
 वसूनि (५४१) नकारपरे ? विश्वेषां प्रभृतीनि । २सीदन् (५०३)
 पदान्तस्थादेरित्यधिकारः । ३दोषायाश्चानुमगार्थम् । नन्रे ॥ ३ ॥

७९. ४पयुङ् णि ॥ ४ ॥

पयुक्तं णिप्रत्यये नीचीभरति । चर्पणीनाम् (२०८) निवृत्तानि ।
 सहस्रशी^५ (६१७) त्रिपात् (६१८) पयुङ्णि ॥ ४ ॥

८० ग्ने गिनः ॥ ५ ॥

ग्नेरति साम्नि गिनो गीतात्परस्य^६ नीचीभरति । व्यदातये (१)
 ७मित्रमिव (५) दानाय (९३) ग्नेरति ? सुपर्णोधा (४१७) गिनः ?
 देवैरग्ने (५०) ग्नेगिनः ॥ ५ ॥

१ शश्वतीनाम् ग शश्वतीना ड

२ सीदन् ग.

३. दोषायाद् चानु ग

४ पङ्क्ति ग

५ सहस्रशीर्षा ड

६ न नीची० क ख ग

७ विप्रमित्र ग

८१. चता चिखिङ् ॥ ६ ॥

चतायाः ^१चित्राखिङ्भ्यां नीचीभवति । सिन्धुः^२ (५१४)
^{२१}सामदाइ^{०३} (१४.२.२०) ^{२१}धिविष्टपे^{०४} (१५.१.१५) ^५चित्राखिङ्-
 भ्याम् ? धन्वेव^० (६.२.२९) ^{३१}वाजयन्तो^० (७.१.६) एव । चता
 चिखिङ् ॥ ६ ॥

८२. जेरौ खिडि^७ ॥ ७ ॥

जेः पर ^८औकारः खिडि प्रत्यये नीचीभवति । पुरुत्वा (९७)
 सोमानाम् (१३९) इमास्तइ (१८७) यदाकदा (२८८) ^९अयावीती
 (४९५) प्रतुद्र (५२३) धर्त्तासु (५५८) जेरिति ? प्रमित्राय (२५५)
 अयावीती (४९५) नदीपूत्तमम्^{१०} (५५८) खिडीति ? पवस्वसोम
 (४३०) महीनाम् (५७०) प्रथम इत्यधिकारः । भाष्यम्-अङ्गिरसां व्रते
 (आ.४.२.१) जेरौ खिडि ॥ ७ ॥

८३. उच्चं ने^{११} स्पर्शात् ॥ ८ ॥

उच्चमापद्यते नेः स्पर्शात्परम् । यस्य^{११} प्रभृतीनि (३१) उच्चमिति

१. चित्रिङ्भ्यां ग.

२. घुः ड. ने.

३. सामदाद्र ग.

४. दिविष्टये. ड.

५. चित्रिङ्भ्यां. ग. ड.

६. वाजयान्तः स. वाहयन्त्यः ड.

७. गिडि. ड.

८. औकारः ड.

९. अयावीति क. स. ग. नास्ति ।

१०. नदीषु उदुत्तमम् स. नदीपू-
त्तमम् ग. न.

११. गो. ग.

३२२१

शब्दम् । गेरिति ? जङ्घनादौ^१ (४) स्पर्शादिति ? सुपेजना (१.१.४)
वृत्राणि (४) प्रकृतम्; उपान्त्ये । उच्चं मे स्पर्शात् ॥ ८ ॥

८४. पञ्च तृतीयः^२ ॥ ९ ॥

३पादिन्यामृचि तृतीय उच्चीभवति । पवस्वद (४७४) पवतेह (५७६)

पादिन्याम् ? अग्निर्दृष्ट (४) घेनुनि (आ. ३.१.७) पञ्च तृतीयः ॥ ९ ॥

८५. तृतीये ॥ १० ॥

तृतीये च प्रत्यये तृतीय उच्चीभवति । वार्धन्तुया० (७.१.२.)

४अश्शुमतीम् (८.२.१९) ऽनन् (११६) विपाञ्ज्योताड (३.१.१४)

६चरिष्णुधू (३.१.२२) प्रथमात् । ७देवैभाऽ२३इ० (१.१.४) ८तृतीयः ?

९योनिष्ट० (८.२.२.) तृतीये^९ ? पतन्तम् (३२०) भाप्यम् । प्रियंमिश्रम्
(३५) महाहस्ती (१६७) नशा० (८.१.१२) तिरिन्दा० (१६.१.४)

१०उभाकर्णान्तमिति वाच्यम् । ११औकारस्तु ॥ तृतीये ॥ १० ॥

इति नवमो दशकः ॥

१. जाङ्घनादौ ड.

२. तृतीयः ग.

३. पादिन्यामृचि ग.

४. आश्शुमतीम्. ख. ग. ड.

५. अन्यन्तु स.अन्वान् ग.अन्वनू ड.

६. चरिष्णुधुः ग.

७. देवैताड ग.

८. यः ग. न

९. तृतीय क.

१०. उभकर्णान्त. ग. कच्यान्त० ड.

११. नोकारस्तु क.

८६. ^१अट् पादाद्रायाः ॥ १ ॥

^२पादमाद्वितीयायाः (१) पादात् द्राया उच्चीभवति । प्रके (७१.)

णिहसि (२४८) भाष्यम् । घम्व० (२७१) णिसवनानि (२६९)

गंवहुलम् (५१७) अभिप्रिया (५५४) प्रो ^३अयासीत् (५५७)

अज्जते (५६४) ^४पादमाद्वितीयाया इति ? धौमदिरे (४०७) ^५प्रगा-

यता (५३५) ^{१ २ ३}सिधारया (१४.१.८) ऊशब्दः प्रतिपेध्यः । ^६अज्जार्थः ।

अट् पादाद्रायाः ॥ १ ॥

८७. प्रहृचि ॥ २ ॥

प्रहूयसाया आर्चिके प्रत्यय उच्चीभवति । तं ^७त्वागोप (२९)

^८जातवेदसम् (३१) श्रुतामघम् (१२५) ^९य आनयत् (१२७)

अमृक्षत (४८२) यः ^{१०}पात्रहा (४२४) द्वैवचनमिद्वेः । अमृता-

दीनां ^१पर्वैकत्ववत् । पुरुणामन् (१८८) पवते (५५४) ^{११}ममिन्द्रा०

(९.१.५.) आर्चिके ? त्राइणादिषु । ^{१२}गुं ॥ प्रहृचि ॥ २ ॥

१. आद्याहा. ग.ड. आट्पादा.पू.पु.

२. पादमद्वी. ड.

३. बोअयासी. ग.

४. पादमद्वाया ड.

५. प्रयोगागता स.

६. अं अपेक्षते ग.पु. अजार्थः ड.

७. तत्त्वागोपा. ड.

८. जातवेदः क. र. ग. ड.

९. न आनयन्. ग.

१०. यपात्रम्. क. यपः पात्रम्. ग.

११. ममिन्द्रा. क. ड. मृमिन्द्रा र.
ममिन्द्रा ग.

१२. उर्गु क. गुं ड. न.

८८. इस्थञ्च तृतीयादिः ॥ ३ ॥

इस्थादेरादेशस्य तृतीयादिरुचीभवति । इन्द्रेसन्तु (१५३) इन्द्रम-

भिप्रगायत (१५५) भाष्यम्—^१मदध्युतन् (५८१) इस्थादेः ? जगन्नपः

(५३) वाजानाऽ^{१ २ ३}२३४^४च्चा (६.१. १८) ^{१ २ ३}२आवोधाऽ^४२३४याः (११.२.५)

इस्थञ्च तृतीयादिः ॥ ३ ॥

८९. न चतुर्थहकारा घोषादयः ॥ ४ ॥

न चतुर्थहकारा उचीभवन्ति^३ । प्रथमोच्चार्यं च । न चतुर्थहकारा

घोषादयः ॥ ४ ॥

९०. ^४नवाद्यशात् ॥ ५ ॥

नवात्पराणां पर्वणां प्राग्यशसङ्घातात् ^५नोचीभवति^६ । र्वआयुनि

(५५०) परिस्रुतम् (५६३) अप्पुरम् (५८०) अरिष्टे (आ. १.१.११,

१२.) नवात्पराणाम् ? ^७अथर्वान्यादिषु । प्राग्यशसङ्घातात् ? स्ये-वामदेव्येषु

(आ. २.१.३०;३३.) नवाद्यशात् ॥ ५ ॥

९१. जङ्घा ॥ ६ ॥

जङ्घानायाश्चोचीभवति^८ । अरतिम् (६७) परिको (५२३)

१. मदव्यु ड.

२. अवोधयः ड.

३. भवति ख.

४. अनवात् ग.

५. नीची ग.

६. भवन्ति ख. ग.

७. अथर्वानादिषु. क. ख. ग. ड.

८. भवन्ति ख. ग.

विपुरुषे (७५) द्वैवचनमिद्वेः । भुजआभरः^१ (२५४) विधासिद्धेः ।

२पचतायाश्च सङ्घातसिद्धेः । ^{१२} ३उज्याऽ३२हाइ (१२.२.६.) तृतीयादीनां

विशेषः । न चतुर्थहकारा^४ घोषादीनाम् । जङ्घा ॥ ६ ॥

९२. लघोर्गोपायाः ॥ ७ ॥

लघोः परं गोपाया^६ उच्चीभवति । ररिमाते^७ (१२४) परिष्टो^{१२१}

भाऽ२३ (४.२.२९) ८तमृभ्वसम् (२४३) अरङ्गमा (३५२) द्युमेभ्यः

(२६६) ९न्यक्रमीत् (३०;४९०) एव^{१०} ते (२३२) यन्नमस्य (५४)

लघोर्गोपायाः^{११} ॥ ७ ॥

९३. शि ॥ ८ ॥

शकारे प्रत्यये उच्चीभवति । ^{१२}श्रुत्यंशा (२६५) अपश्चानम्^{१३}

(५४५) शि ॥ ८ ॥

९४. मर्ता ॥ ९ ॥

मर्तायाश्चोच्चीभवति । हव्यंमर्ता (८५) अर्चन्ननु^{१४} (४१२)

मर्ता ॥ ९ ॥

१ भुजभारा क. ख.

भुज हारा ग. भुजआभारा ड.

२. पचताया ग. पचताश्च ड.

३. उमंहाइ ख.

४. हकारादि ग.

५. घोपायाः क. ख. ड.

६. घोपायाः क. ख.

७. परिमाते ग.

८. ने भृ० वासं ग.

९. अक्रमीन् ख.

१०. एवाते ख. ग. एवते ड. नास्ति

११. घोपायाः क. ड.

१२. श्रुत्यंशा. क. ख. श्रुत्यांशा. ग.

१३. अपश्चानाम् ख.

१४. अर्चन्नु ख.

१५. गतिमतायुग्धिया^१ ॥ १० ॥

^२गतिमता युक्तो ग्निशब्दः^३ प्राग्धियमद्वातादुच्चीमवति । ओग्ना०

(१.१.१) अग्नेरथम् (५) अग्निनमो (१७) अग्निस्तस्य (१८)

गतिमतायुक्तः ? अग्निदूतम् (३) अग्निवृत्रा (४) प्राग्धियसद्वातादिति ?

अग्ने दुराध्यम् (१०५) अग्नेः प्रिये (आ. २. १. ३२) गतिमतायुग्धिया ॥ १० ॥

१६. मादवन्धायाम् ॥ ११ ॥

मकाराद^४शब्दोऽन्धायामुच्चीमवति । तारमग्रहि (२८३) सोमं पिबत् ।

^५पृथिवीमप्रथयः (६०१) मादवन्धायाम्^६ ? यज्ञायाम् (६०१)

मादवन्धायाम् ॥ ११ ॥

१७. अभिगीतम् ॥ १२ ॥

अभिगीतं च भ्रति । प्रथमादिति प्रकृतम् । इवाजन्यायाम्^७

(१५२) ब्रुनः^८ (१) प्रथमादिति ? धनतावाम् (३०५) उभयाहस्ति

(३४५) सुवीर्यस्य^९ (३४६) स्वा^१औ^२ऽ३^३हो^४ऽ३ (७. २. ३१) बाहा^५ (१)

अतोमतिम् (५३०) अभिगीतम् ॥ १२ ॥

१. युगन्धिया. मै. पू. युगन्धियान् ग.

युगन्धिपा. ड.

२. गतिमता ग.

३. ग्निशब्दः ग. कश्चिदो ड.

४. अपशब्दो ड.

५. पृथिवीप्रथायाः ग.

६. मादवन्धायाम् यज्ञायाम् ख. न.

७. आर्याभुनः ग.

८. क्रयः ड.

९. सूर्यस्य ड.

९८. तयु प्रथमि रे ॥ १३ ॥

१तयु (तये ?) शब्दः प्रथमिपरेऽक्षरे प्रत्यये उचीभवति ।
 वीतये (१) २भूतये (स्तोमः) व्यदातये (१) तयु^३ (तये ?)
 शब्दः ? इतउतायाम्^४ (२८३) प्रथमि परे ? ५मिपीतये (१६१) अग्नेः
 प्रिये (आ २.१.३२) तयुप्रथमि रे ॥ १३ ॥

इति दशमो दशकः ॥

९९. ऋक्स्वरवत् ॥ १ ॥

ऋक्स्वरवद्वर्तते सामिकस्वरः । उच्चमुच्चेन; नीचं नीचेन; स्वरितं
 स्वरितेनेति । यदिदानीमुच्चं वा नीचीभविष्यति नीचं वोचीभविष्यति
 तद्विधेयम्^६ । यथा गायत्रमाग्नि धिकारः प्रकृत्योदात्तस्य धिकारस्य
 साम्नि उच्चप्राप्तस्य नीचत्वं ७द्वितीयस्वरमापद्यते । प्रकृतौ विकृतौ च । धि
 (गा. सा.) अच्छिद्रे । अभ्यासविषये ८धिशब्दो ९नीचीभवति । ऋक्-
 स्वरवत् ॥ १ ॥

१. तैशब्दः क.

२. भूतयो क. स.

३. तैशब्दः क.

४. इतउतायाम् ग. इत एतायाम् ड.

५. वीतये स.

६. अत्रैव ड. पु. सूत्रं समाप्तम् ;

यथा गायत्रसाम्रीत्यादि अपेक्षते ।

७. द्वितीयं स. नीचस्वरं ग.

८. धी शब्दः स.

९. नीचैर्भवति ग.

१००. ति ॥ २ ॥

तीति चास्य संज्ञा वेदितव्या । ति ॥ २ ॥

१०१. उच्चो गन् ॥ ३ ॥

उच्चो ऽगन्तो=गकारान्तः क्रियमाणः २यथर्चविशेषः ख्यापको भवति ।

गि प्रथमः । गिगितिक्रियमाणः प्रथमोच्चम् । ङि तृतीयः । ङिगितिक्रियमाण-
स्तृतीयोच्चम् । दि चतुर्थः । दिगिति क्रियमाणश्चतुर्थोच्चम् । उच्चो गन् ॥ ३ ॥

१०२. ताख्यम् ॥ ४ ॥

तदाख्यं ३च ४तद्वेदितव्यम् । प्रथमोच्चम्; तृतीयोच्चम्; चतुर्थोच्च-

मिति । ^{२ १}मुमुग्धि (८.२.१३) ^{२ १ १}पुनानः (१२.१.३५) ^{२ १}मिस्सुतम् (१४.१.६)

^{२ १ २ १}सुबुधाम् (४.२.३३, ३४) ^{२ १}स्वध्वरम् (२.१.११) ^{२ १ १}उलोककृनुमद्रिवो०

(१०.१.३२) ^{४ १ ३ ४ २ २}पाहिनीअग्ने (१.२.२८) ^{३ ४ १ ३ ४ २}अग्नेजरितर्वि (१.२.३३)

^{४ १ २ १ ४}एन्द्रसानसाइम् (४.१.२) ^{४ १ २ १ ४ २ ४}एन्द्रयाद्युपनाः^६ (१२.१.३०) ^{४ १ २ १ ४ २}एतोन्विन्द्र-

^{४ २ १ ४}स्तवामा (९.२.७) एवमादीनि । ताख्यम् ॥ ४ ॥

१०३. उदात्तात् ॥ ५ ॥

७उदात्तादक्षरमुच्चीभवति । द्रविणस्युरादीनि (४) प्रथमादुच्चीभृता-

१. गात्, ग.
२. यथर्चिवि. ख.
३. चैव, ग.
४. तत्, ग. न.

५. उलोककृनुम्. ख.
६. उपनः १३. द्युपन ग.
७. उदात्तात्परं उच्ची. क. उदात्तात्पर उच्ची. ग

दप्युदात्तात् । ग्रथमादिति ? विदोऽ^२विदाऽ^३र^{१११}४५ः (१७.१.३) उदा-
त्तात् ॥ ५ ॥

१०४. घाज्जङ्घायाः ॥ ६ ॥

१जङ्घानायाः परस्य पर्वणः दीर्घात्परमुचीभवति । वाजेभिर्मा (२२७)
समुद्रस्याधिवि (५१८) मत्सरासः (५१८) जङ्घानायाः ? २तदाभर
(स्तोमः) ३स्यादीधितिम् (५७०) दीर्घात् ? सुदुषाम् ^{२ १ २१} (८.१.१६)
घाज्जङ्घायाः ॥ ६ ॥

१०५. मन्त्रेभ्यः ॥ ७ ॥

मन्त्रेभ्यः परस्य पर्वणः दीर्घात्परमुचीभवति । २ १ २ ३ १ १ १
४क्रयाहुताऽ^{२ ३ ४ ५}२३४५ः
(१.१.७) ५ होतामन्त्रः (४४) सोमगस्य (६०) मन्त्रेभ्यः ? त्वहोता
(६१) ६अग्निराहुतः (स्तोमः) शुक्रआहुतः (स्तोमः) होतारंत्वा (४२०)
पुरुमेधाः ७ (५४१) आग्नेय इत्यधिकारः । दीर्घात् ? अग्ने महोभिः (६)
मन्त्रेभ्यः ॥ ७ ॥

१. जङ्घानायाः क. ख.

२. तदाभर. ड.

३. स्यादीधितिम् ग.

४. क्रयाहुतः ख.

५. होतामन्त्र ग.

६. अग्निराहुतः ग.

७. पुरुमेधा. ग.

१०६. नतंबिनि तुडि ॥ ८ ॥

नतं विनिसाम्नि तुडि प्रत्यये उच्चीमवति । दक्षाऽऽयाऽऽ३४५
 (२.१.१६; ४.१.२४.) द्विः । दक्षिणेऽऽ नाऽऽ३४५ (५.१.१६.) गृणी-
 ३५२३४५ (८.२.३१.) नतंविनि ? क्षुमन्तम् (१६७) मृष्टिमन्तम्
 (३२७) दीर्घात् ? १ अमर्दयादीनि (१.१.२०) तुडिप्रत्यये ? अपीपेमेह^२
 प्रभृतीनि (२७२) नतं विनि तुडि ॥ ८ ॥

१०७. ह्रस्वमघोषादि सस्वरे ॥ ९ ॥

३ह्रस्वमक्षरमघोपादि सस्वरं ग्रन्थये उच्चीभवति । त्वंपुण्यसि (२७०)
सत्पतिम् (३४३) चमूपुते (१६२) तोपिञ्च (५१२) नदीष्या (५५८)
आदि । यश्चिक्षति (२३५) अक्षितोतयः (२५१) पवित्रस्य (२६१)
पवित्रन्ते (५६५) पवित्रवन्तः (५४७) क्रतुवित्तमः (५७८) मदिन्तमः
(५८४) १शत्रुरिन्द्राऽ२३४ (८.२.२६) ५शत्रुरिन्द्रोवाऽ३ (८.२.२७.)
२ १ ११ २२ २१ २ १ विर १ १ १
पुरुहुतायसत्वने (३.२.३) मरूत्वतेऽ३ (१३.१.१४.) दाइवाऽ२सोअष्ट-
१ २ ११
मर्तियमी (११.२.१०) प्रतिभागनं (२६७) ७पृतना (३७०)

1. त्रमदीयादीनि, ग,
2. ह ङ, न.
3. अक्षरं क, ख, ग, न.

4. शक्रिशचइ. क. शक्रुश्चरिन्द्रारिन्द्रो स.
5. शचरिन्द्रारिन्द्रो० ग.
6. प्रतप्तवन्. क.

अतस्तनूः (५६५) भूरतिथिः (३७२) १असत्रम् (२७५)
 ह्रस्वमिति ? शीरं पावक (४२०) २वृषापवित्रे (५२९) वृषामतीनाम् (५५९)
 तोदस्येव (९७) तवसेभम् (४६२) मर्तासः (८८) ईशानः (३८९)
 अघोपादीति ? द्रविणस्युरादीनि (४) सस्वरे ? सत्तते नाकम् (७३)
 अग्निः समिधा (७३) स्थान्त्यद्रुहः (२०६) शिशुन्नह (५६९)
 २ १ २ सत्यश्रवसेऽ३ (७.१.२१) ३ २ विभ्रवसेऽ३ (७.१.२१) १ २ सश्रवसेऽ३
 (७.१.२१) १ २ १ ४आचवि-शा (१६.१.६) ५विप्रत्यये नेत्यधिकारः । ह्रस्व-
 मघोपादि सस्वरे ॥ ९ ॥

१०८. नामि षगप्रथमचु ॥ १० ॥

नामि वर्गप्रथमादि उच्चीभवति । अपी (२७२) सुप्रीतः (११४)
 अधिविष्टपे (५१८) ब्रह्मकृते विपश्चिते (३८८) सत्राजितः (२५१)
 ७नामीति ? विद्याहित्वा (३१७) गप्रथमादीति ? ८तोदस्येव (९७)
 सस्वरे ? जगृह्णाते (३१७) वाजयन्तः (२५१) नामि गप्रथमचु ॥ १० ॥

इत्येकादशो दशकः ॥

इति ९सामतन्त्रभाष्ये प्रथमः प्रपाठकः ॥

१. अस्त्रः क.

२. वृषापवि प्रभृति स्थान्तपर्यन्तं
ग. पु. न.

३. वि. क. न.

४. अचश. स. घविशा. ड.

५. विप्र. क. सि प्र. ग.

६. मप्रथ. ग.

७. नामिति ख. ग.

८. रोस्येव स.

९. सामतन्त्रे क. स. ग. घ. ड.

अथ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

१०९. प्रत्नायाः ॥ १ ॥

प्रत्नायाश्चोच्चीभवति । १वोचद्ब्रह्मे (९४) २यंयरुतः (२०६)
उपमान्दे (३९१) सांत्वा० (२.१.१२) ३पदान्तवत इत्यधिकारः ॥
प्रत्नायाः ॥ १ ॥

१००. ४ रा ॥ २ ॥

रावति गीत उच्चीभवति । २ १
अग्निपु-रा. (२.२.३.) अपत्तोमः
(५१०) अतिह्वरादिति (५७६) ५मिनीत्यधिकारः ॥ रा ॥ २ ॥

१११. श्विनि ॥ ३ ॥

श्विनि ७गीते उच्चीभवति । पतिर्विश्वस्य (५४६) अपश्वानम्
(५४५) पिबिषतः (५६५) श्विनि ॥ ३ ॥

११२. द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

७द्रुकात्परस्य द्वैधं ८रिशब्द एवोच्चीभवति । प्रधन्वायाम् (५६७)
नियतं च निवृत्तं च । द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

१. अग्निपुत्र क. ख. ग. घ. अधिकः

पाठः

२. यंवरुतो ग

३. पादान्त. ड.

४. रा सूत्रं ग. न.

५. मिदिनी० क. ख. इदि० ग. मित्य-
दिनी घ. मिदी ड.

६. हित क.

७. द्रुकात्. ड.

८. रीशब्द ख.

अतस्तनूः (५६५) भूरतिथिः (३७२) १असत्रम् (२७५)
 ह्रस्वमिति ? शीरं पावक (४२०) २वृषापवित्रे (५२९) वृषामतीनाम् (५५९)
 तोदस्येव (९७) तवसेमम् (४६२) मर्तासः (८८) ईशानः (३८९)
 अघोपादीति ? द्रविणस्युरादीनि (४) सस्वरे ? सस्रते नाकम् (७३)
 अग्निः समिधा (७३) स्यान्त्यद्रुहः (२०६) शिशुन्नह (५६९)
 २ १ २ ३ २ ३ १ २
 सत्यश्रवसेऽ३ (७.१.२१) ३विश्रवसेऽ३ (७.१.२१) सश्रवसेऽ३
 (७.१.२१) ४आचवि-शा (१६.१.६) ५विप्रत्यये नेत्यधिकारः । ह्रस्व-
 मघोपादि सस्वरे ॥ ९ ॥

१०८. नामि णप्रथमचु ॥ १० ॥

नामि वर्गप्रथमादि उच्चीभवति । अपी (२७२) सुप्रीतः (११४)
 अधिविष्टपे (५१८) ब्रह्मकृते विपश्चिते (३८८) सत्राजितः (२५१)
 ७नामीति ? विद्याहिता (३१७) गप्रथमादीति ? ८तोदस्येव (९७)
 सस्वरे ? जगृद्धाते (३१७) वाजयन्तः (२५१) नामि गप्रथमचु ॥ १० ॥

इत्येकादशो दशकः ॥

इति ९सामतन्त्रभाष्ये प्रथमः प्रपाठकः ॥

१. असत्रः क.

२. वृषापवि प्रभृति स्यान्तपर्यन्तं
ग. पु. न.

३. वि. क. न.

४. अचश. ख. यविशा. ड.

५. विप्र. क. सि प्र. ग.

६. मप्रथ. ग.

७. नामिति स. ग.

८. रोस्येव र.

९. सामतन्त्रे क. र. ग. घ. ड.

अथ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

१०९. प्रत्नायाः ॥ १ ॥

प्रत्नायाश्चोच्चीभवति । १वोचद्ब्रह्मे (९४) २यंयरुतः (२०६)
 उपमान्दे (३९१) सांत्वा० (२.१.१२) ३पदान्तवत इत्यधिकारः ॥
 प्रत्नायाः ॥ १ ॥

१००. ४ रा ॥ २ ॥

रावति गीत उच्चीभवति । २ १ अग्निपु-रा. (२.२.३.) अपसोमः
 (५१०) अतिह्वरादसि (५७६) ५मिनीत्यधिकारः ॥ रा ॥ २ ॥

१११. श्विनि ॥ ३ ॥

श्विनि ६गीते उच्चीभवति । पतिर्विश्वस्य (५४६) अपश्वानम्
 (५४५) पिविश्चतः (५६५) श्विनि ॥ ३ ॥

११२. द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

७द्रुकात्परस्य द्वैधं ८रिशन्द एवोच्चीभवति । प्रधन्वायाम् (५६७)
 नियतं च निवृत्तं च । द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

१. अग्निपुत्र क. र. ग. घ. अधिकः
 पाठः

२. यंयरुतो ग

३. पादान्त. ड.

४. रा सूत्रं ग. न.

५. मिदिनी० क. ग. इदि० ग. मित्य-
 दिनी घ. मिदी ड.

६. दित क.

७. द्रधत्. ड.

८. रीशन्द र.

११३. १स्यूष्मणः ॥ ५ ॥

ऊष्मणो द्वैधं तिप्रत्यय २एवोच्चीभवति । विम्भीरातिः (३६६)
 ३सजूस्तत् (३७०) निवृत्तानि । निश्शशा (४१०) दृशः कवीनाम् (४५८)
 प्रियः कवी (४८१) शुन्ध्युः परि (३९६) द्रः प्रथमे (५२९) स्यदेवाः
 परमे (स्तोमः) विशस्त (८५) त्यूष्मणः ॥ ५ ॥

११४. कवचु ॥ ६ ॥

ककारश्चकरादि ति^४ प्रत्यय एवोच्चीभवति । वशिक्षति (२३५) पिवा-
 तिसौम्यम् (३८६) निवृत्तानि । दक्षिणेन (१६७) दक्षिणम् (३१७)
 प्रमुर्गा^५ (५६५) ब्रह्मकृते (३८८) यज्ञादपु^६ (११.२.३,४) कवचु ॥ ६ ॥

११५. वृद्धाक्षीचानाम् ॥ ७ ॥

वृद्धात्परं नीचानां उच्चीभवति । वासोर्मन्दा (६.१.३३) वास-
 निजा^७ (७.२.५) ७ आधानो ८विश्वचर्पणे (९.२.३०) यएकइत्प्र-
 भृतीति । वृद्धात् ! होतारं (४२०) नीचानाम् ? ईशानः (३८९)
 वृद्धाक्षीचानाम् ॥ ७ ॥

१. ऊष्मणः ग.

२. प्रत्ययमेव घ. ड.

३. सजूस्तत्. ग.

४. नि. स. ति घ. न.

५. प्रमुर्ग. ग.

६. अस्य सूत्रस्य भाष्यं. क. पु.
नास्ति ।

७. आपानो स. ग.

८. विद्वचर्प. ग.

११६. १नोरुणः ॥ ८ ॥

उणो द्वधं २नोः परमेवोच्चीभवति । ३निकोराजीधना (४३०)
 ४यान्तरासुपायमो (५१२) निवृत्तानि । अर्यमा (१८५) ५मित्रावृहात् ।
 ब्रह्मकृते (३८८) तमश्हविः दधन्वान् (५१२) नोरुण् ॥ ८ ॥

११७. उप ॥ ९ ॥

उपशब्द उच्चीभवति । उपकण्वस्य (९.२.५) उपमान्दे (१०.२.१९)
 त्रिः । उप ॥ ९ ॥

११८. ७उच्चवदिजस्थे त्रिवतः ॥ १० ॥

उच्चपद्वर्तते पदान्तोऽस्थे प्रत्यये त्रिवतः^{१ २} पर्वणः । तिधारया (१३.
 २.१७) द्विः । गंङ्गुलम् (५१७) स्थापरमस्यरा० (७.२.१०) स्मि-
 न्याजि (५३९) नोअर्पसि (१४.१.२६.) तोअक्षरन् (१६.१.१८)
 ८जासातमम् (१६.१.२७) शुम्भध्यमम् (५७९) ९उणिति ? स्यरा-
 जसि (७.२.१०) १०पदान्तः ? ११इवायतीमुपामम् (२.२.१०) अस्थे इति ?
 १२ध्वमुपवा० (२.१.२४) सुडुघाम् (४.२.३३, ३४) यसोमम् (१२३)
 धिनिष्टये (५१८) त्रिवत १३इति ? गुरश्चनः १४ (१६६.) १५सोअश्वया

१. नोरुणि, क. नोरुण् र. ग. मै.पु.

२. श्वोः क.

३. निवृत्तोवाजी. र.

४. यन्तरा, ड.

५. वृहन् ग. न.

६. दिजि र. दिजते घ. उजि ड.

७. त्रियतः घ.

८. जसातमम्. ग.

९. उण्णीति. क. र. घ.

१०. पदान्ते ड.

११. इवायतीमपा घ. उपासम् ड. न.

१२. इति घ. न.

१३. पुनश्चनः क.

१४. स्योजश्वया ग.

(४८२) सुहस्ति० (१५.१.६) वहसि^१ (४६) र्यराज्ये (११.२.२४)
 भाष्यम्-यमन्दिनः (१६.१.१८) उच्चवृदिनस्ये त्रिवतः ॥ १० ॥

इति प्रथमो दशकः ।

११९. णिषु तृ चम् ॥ १ ॥

णिष्वक्षरेषूचीभवति । आदिरित्यधिकारः । तृतीयं च नीचम् ।

गृणानोह (१.१.१) अघ्वराणाम् (१७) महीवृणुते^२ (८.१.२४)
 सुपर्णोधा० (११.१.३२) ३णिष्वादिरिति १ ध्वमुपवा^४ (२.१.२४)
 पूर्णाविव० (२.१.२४) णीर्कपीणाम्^५ (१७.१.३९) ह्रस्वमित्यधिकारः ।
 ऋमुक्षणम्^६ (१९९) विनित्यधिकारः । णिषु तृ चम् ॥ १ ॥

१२०. ७एर्जि ॥ २ ॥

८इकारात्परं ९अकार्युच्चवद्वर्तते । वृत्राणिज (१.१.८) हिजा-
 तवेदो (३.१.१५) हाहोइ-जनि (४.२.१३) जकारि १ त्वंवृत्राणि (२४८)
 इकारात् १ इन्द्रं जजनुः (३७०) १०पदादिरित्यधिकारः । एर्जि ॥ २ ॥

१. ह्यडि ड.

२. महीन्द्रवृणुते र.घ. महीवृ. ड.

३. णिष्वादिति ग.

४. ध्वमुपा ग.

५. णीर्कपीणाम् घ.

६. ऋमुअणाम् क. र. ग. घ.

७. एर्जि घ. एर्ति. ड.

८. एः द.क.रात्, क. ग. घ.

९. जयुंअ ड.

१०. पदादित्य ड.

१२१. ओरि घोषे ॥ ३ ॥

ओकारात्पर १इकारः उच्चवद्वर्तते घोषे प्रत्यये । नवोऽ२ हिर०
 (११.१.३२) द्विवोऽ३द्विवाऽ२३४५ः (१०.१.५) शब्दोदि (१२.१.३२)
 ओकारादिकारः १ शिवोशुवः (१२.१.१२) घोषे १ मनुषोविशे २ (३.१.३९)
 निमासदम् ३ (४७२) ओरि घोषे ॥ ३ ॥

१२२. अ मिनि ॥ ४ ॥

अकारः १ उच्चवद्वर्तते मिनि पर्वणि । ६चित्रंरा० (१.२.३५) त्व-
 होता० (२.१.३०, ३१) देवासो० (३.१.३१) सिमापुरु० (२७९)
 मिनि १ पुनानस्तोमः ७ (५११) पवित्रवन्तः (५४७) अतस्ततनुः ८
 (५६५) ९न प्रथमादित्यधिकारः । अमिनि ॥

१२३. विनो भि ॥ ५ ॥

१०विनोऽध्वराद्भि प्रत्यय ११एवोच्चीभवति । अभवः शत्रुः (३२६)
 अभि । स्ये । अभिनत् (आ. ४. २. १७) १२विनः १ पृतनाभि (९. २. ३५)
 १३अयासियाऽ२३४५ः (१४. १. १८, १९.) अभिप्रनो (४. २. ३) न पदा-

१. इकारः क. ग. न. ईकारः ड.

२. मनुषो विशे. ग.

३. निमा घ.

४. अकारः र. अ. अनिति. घ.

५. चित्रंरा. ग.

६. सिमापुरु घ.

७. पुनानस्तो क. र. ग. घ.

८. अतस्ततनुः ग.

९. निप्रय. घ.

१०. भेदरेभिप्र. क. ग.

११. प्रत्ययमेव ड. अभि. घ.

१२. भिनः घ.

१३. अयासिया ग.

देरित्यधिकारः । विनोमि^१ ॥ ५ ॥

१२४. प्रहोः ॥ ६ ॥

प्रहूयसायाश्च^{१ २ १} ^{१ २ १}परमुच्चीभवति । स्यापरम० (७.२.१०) ^{१ २ १}तवसे०
(१२.१.३३) समित्यस्थ^४ इत्यधिकारः । प्रहूयसायाः ? स्वमधुमत्तमः
(५७८) निमासदम् (४७२) प्रहोः ॥ ६ ॥

१२५. इजो हञ्चु नीचानाम् ॥ ७ ॥

इजः परं हकारादि उच्चवद्वर्तते । हरीणां० (९.१.४) हिरण्य^{१ २}
ने० (११.१.३४.) हवामहे (१३०) द्विः । हिपाइव (१३.२.२) ^{१ २}नीचा-
नाम् ? हनिष्मतेऽ२३४५ (४.१.१९) हनिष्कृतेऽ२३४५ (४.१.२०)
^{१ २ ३ १ १ १}हृणीथा (११०) ^{१ २ ३ १ १ १}हिरण्ययः (५११) ^{१ २}न प्रथमादित्यधिकारः । इजो
हञ्चु नीचानाम् ॥ ७ ॥

१२६. ओष्ठ्यञ्चु ॥ ८ ॥

ओष्ठ्याद्युच्चवद्वर्तते । नीचानामप्रथमात्पदादित्यधिकारः । परमा-
च्चित्० (८) उपमादि० (३९१) विश्ववार (६१) पुरुहूता (३.२.१)
^{१ २ १}पुरुणामन् (१८८) ^{१ २}पुल्लसोऽ३ (५.२.१९) ^{१ २}पुरुत्राच्चित् (७.२.१३)
^{१ २}पुरुहूतद्युमन्तम् (४४०) ^{१ २}प्रणेतऽ३ (५.२.१९) ^{१ २}प्रतरी (५५९)

१. विनोमिः घ.

२. परः ङ.

३. तमसे घ.

४. समित्य. ङ.

५. नीचानामुच्च० स. ङ.

६. हृणीयथा क. ग. घ. ङ.

७. धिरण्य. ग.

८. ओष्ठ्यञ्चु ग.

९. पुस्वस्ये ग.

१०. प्रवरी ग.

१ २ ११ २ ११ १
 ब्रह्मणस्पतेऽ३ (१६.२.३४) विवासति (२६४) वामहेऽ२३४५ (६.१.
 ३३) पवमान (१७.२.२८) १णिपते (५५४) २नांपवते (१६.२.२३)
 २ १ वि १ १ १
 याजे । अग्नयेऽ२भर० (३.१.१४) मघवन् (७.२.१९) त्रिः ।
 २ १ २ २
 ३पदात् १ सुतसोमे (२३७) सत्यधर्माणम् (१.२.१७) ओष्ठयादीति १
 २ १ २
 स्पराजसि (७.२.१०) ४चुक्रुधम् (८.१.२८) रप्रथमा (आ.४.२.१७)
 २ १ २ १
 ध्वमुपवा० (२.१.२४) यज्ञेषु (२२१) परस्वैना (५४१) ५वाद्यब्दो-
 ०ऽभिप्रायार्थः । ओष्ठ्य जु ॥ ८ ॥

१२७. ओष्ठयादेः पव ॥ ९ ॥

ओष्ठयादेः पव उच्चीमरति । पवमानादीनि । माङः पवते (१७.२.
 ३३) विय-पव^१ (१७.२.२९) ओष्ठयादेः १ अयापना (१६.१.३)
 १ १
 रेभिः पव^२ (१७.२.३१) ओष्ठयादेः पव ॥ ९ ॥

१२८. नैक्^३ ॥ १० ॥

नैकाक्षरात्पदादुच्चीमरति । वापृणध्वम् (२.१.२४) १०वापृणीमहेऽ२-

१. णपयते घ.

२. नांपते ग.

३. पदरान् घ.

४. इतः प्रभृति उच्चीमरति पर्यन्तं
 घ. न ।

५. वाद्यब्दः क. ग.

६. द्वितयापनार्थः ।

७. वियय स्व.

८. तेभिः पव. ग.

९. नवे ग.

१०. त्वापृणीमहे स्व. वृणीयते. ॥
 त्वापृणी घ.

^{१११} ३४५ (११.२.३) आभर^१ (८१) एकाक्षरादिति^१ ? उपमान्दे^२ (१०.२.२०)

नैक् ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

१२९. सि मासे^२ ॥ १ ॥

संकारादि समासे उच्चीभवति । समिधा^१ (१.२.२९, ३०) द्विः ।
स्वपत्य^१ (२.१.२९) सुष्ठुतिम्^२ (९.२.५.) दासाय (३९२ ?) नीचानाम् ?
समुद्रंभ्य (३४३) ^३समासे ? ^४सोमक्रतु (५७८) सि मासे ॥ १ ॥

१३०. नित्रिजा ॥ २ ॥

निवति^५ पादे त्रिपदान्ते^६ गीत आकार उच्चयद्वर्तते । प्रनोरा०
(२.२.२०) निमामदऽर^{२११२३} ३४५म् (१३.१.१४) ^१हार्दिना (१६.२.२२)
^१निवति । मिन्धूनाम् (१६.२.२२) त्रिपदान्ते ? ^७यस्मिन्त्र (४७)
नित्रिजा ॥ २ ॥

१३१. सन्ध्यक्षरा त्रीणि ॥ ३ ॥

सन्ध्यक्षराणि त्रीण्युच्चीभवन्ति^{१०} । ^१११ ^२आगाहियेहि० (५.२.१५)

१. धममाभर क. ख. ष्वमाभर. ग.

२. सूत्रं ग. न.

३. स आ. ग.

४. सामक्रतु. ग.

५. नीवति. ग. नयति ख.

६. त्रिपदान्ते. ख. ग. घ. यस्मि-

न्वतत्रिपदान्ते. ङ

७. हार्दिना. क.

८. नयति ख.

९. यास्मिन्त्रता ग.

१०. भयति. ख. ग. घ.

११. आगाहियेहि ख.

तोपिञ्चते (५१२) पूर्वादिति वा । सन्ध्यक्षरा त्रीणि ॥ ३ ॥

१३२. एहि रे ॥ ४ ॥

१ एहिपरे वर्णे प्रत्यय उच्चीमवति । यथा-त्वम् (३.२.१९) क
इत् (३.२.१९) यविद्यवि (४.२.३४) एहि परे ? युष्मन्माम.रा. (७.१.३२)
एहिरे ॥

१३३. ओष्ठये या ॥ ५ ॥

ओष्ठये प्रत्यये यावति गीत उच्चीमवति । यत्सोमे (१८८) नप्त्योः
(४७६) ओष्ठये इति । यस्मिन्न्रता (४७) जात्ये वा । रिचम्बोः (५१३)
उक्थ्यम् (३७४) जिह्वयम् (५४५) रातिर्वा कर्पणम् । मेशब्दस्य वृद्धि-
रूपमणि । ओष्ठये या ॥ ५ ॥

१३४. क्षैप्रः ॥ ६ ॥

क्षैप्रस्तन्धिरुच्चवद्वर्तते । तद्वज्जात्येऽपीत्युक्तम् । दृत्पंचरन्महेऽ-
१११ २ १ १२ १ १ ३
२३४५ (२.१.३५) स्यत्वाभ्यक्षरन् (९.१.२५) २न्यत्रिणम् । न्यत्रिणं दहाऽ-
१११ १ २ १ २ १ २
२३४५ (१२.१.४१) नप्त्योत्रोहितः (१३.१.३८) भाष्यम् । व्युच्छति
(५.१.३५) शङ्ख्यूपु (७.१.१२) क्षैप्र इति ? प्रत्यग्ने (३.१.६.)
३ ४ २१ ३ ४ २१
प्रत्यस्मे (९.२.१३) ४भाष्यम् । मनुष्येऽपिः० (२.२.१७) कर्द्वं व्यक्ताः

१. ख. घ. पुस्तकयोः भाष्यं
नास्ति ।

३. गण्युपु. ग.
४. भाष्यं. ड. न.

२. न्यत्रिणंदह क. न.

(४३३) न मन्द्रादित्यधिकारः । उच्चस्यवानुबन्धः ^१ऋद्धनीचम् । क्षैप्रः ॥६॥

१३५. वृधन्तां वृ ॥ ७ ॥

^२वृधन्तायां वृ उच्चीभवति । ^३यस्मानं वृ (८.२.२९) ^४द्रववृ^१

(१०.१.१९.) वान्तो वा ॥ वृधन्तां वृ ॥ ७ ॥

१३६. नीचं दक्षु नौष्ठयादिन्याम् ॥ ८ ॥

नोचमापद्यते दकारादि । वान्त आदेश इति प्रकृतम् । नौष्ठयादि-
न्यामृचि । ^५अवयदा (३१५) अप्मेदेहि (९९) इन्द्रं वृ (३७७) इन्द्रो
अङ्गप्रभृतीनि । नौष्ठयादिन्याम् ? इन्द्रद्युक्षम् (३२७) नौष्ठयादिन्याम् ॥८॥

१३७. इजु नजिशेषे ॥ ९ ॥

^६पादान्तो नीचीभवति नजिशेषे । रप्सुदा (११७) ^७इन्द्राऽइ-

हाइ ^८भ्यआत्दाऽइः (६.२.२२) ^९तिर्यमदम (९.१.२४) ^{१०}दिर्यमदम्

(१५.१.१९) ^{११}नजिशेषे ? इन्द्रो अर्वाक् (२९०) इन्द्रं ^{१२}सवा

(२३७) इन्द्रद्युक्षम् (३२७) इन्द्रस्य हादिं (५५९) नौष्ठयादिन्या-

मित्यधिकारः । इजु नजिशेषे ॥ ९ ॥

१. ऋद्धनीचं नीचं क. ख. ग.

२. वृधन्तायाः क. ख. ग.

३. यस्मानं वृ. क.

४. द्रववृनि ग. द्रवप्रवाते वा. ख.

५. अवेद. ड.

६. पादान्तः ख. घ. पादान्ते ग.

७. इन्द्रं आइ क.

८. यअत्रदा ख.

९. नजिशेषः ख. नहिशेषा. ग.

१०. इन्देसन्तु ड.

१३८. १इजः ॥ १० ॥

पदान्तात्परं जकारि नीचीभवति । ^{२ १ २२ २}उज्जिहानाः (२.२.१०) यद्भू-
मिम् (३.२.१७) कृष्णोदशभिः (३२३) ^{२ २ २}जनितादिवो० (१५.२.६)
यज्जायाम् (आ.३.२.९. आदिषु) पदान्तात् ? इन्द्रश्चर्मादीनि । नजिशेषे ?
देवरक्षादीनि । ^{२ १ १ १}अर्कोदे० (१६.२.३४) ^{२ १ २ विर}पितादे० (११.२.१९; २०) नौष्ठ्या-
देरित्यधिकारः । इजः ॥ १० ॥

इति तृतीयो दशकः

१३९. मात् ॥ १ ॥

४मशब्दाच्च परं नीचीभवति । ^{१ २}मदम्-शुक्रा (९.१.२४) मदा-
मसि (४३२) ^{१ १ १ २}समोमदाऽऽः (१७.२.१.) द्विः । ^{१ विर}नजिशेषे ? मदाऽश्च-
(१३.२.१८) ६मदिन्तमः (५८४) मात् ॥ १ ॥

१४०. ७विदः ॥ २ ॥

^{२ १ १ १ १ १}सुवविदाऽऽ२३४५ (१७.१.६.) विद इति ? ^१स्वविदः (५६६) रेफसंबन्ध-
मिति ? ^{२ १ १ १ १}७ विदोऽविदाऽऽ२३४५ (१७.१.३) विदः ॥ २ ॥

१. इजः ड.

२. उज्जिहानाम क. उज्जिहानात् ख.

३. इजुः ड.

४. मा ड.

५. नीचं भवति ख.

६. मदिमः ख.

७. विदः मै. पु.

८. सुवविदाऽऽ२३ ख.

सुवविदाऽऽ२३४५.ड.

९. विदोविदः ख.

१४१. ^१विमं ॥ ३ ॥

विलिङ्गायामृचि मशब्दो नीचीभवति । ^{१ २ ३}धाडंमघवाऽ^२२०^२ (६.२.२२)
^{२२ २ १}सोमोआ० (१६.२.२१) विलिङ्गायाम् ? यंमस्तः (२०६) सोमः । द्विः
^{२२}३मकारः ? - आवहन्द्राम् (६ १ ६.) तमिन्मह (४११) ^४आदेः परमित्य-
 धिकारः । नजिशेषे ? शंमध्यमम् (५७९) विमं ॥ ३ ॥

१४२. अक्रेचु ॥ ४ ॥

अक्रे पृष्ठक्षरे मशब्दो नीचीभवति । परस्वम० (४७२) द्युमन्तम्
 (५६७) अक्र इति ? शंमध्यमम् (५७९) पृष्ठक्षर इति ? मनोदक्षं प्रभृ-
 तीनि । अक्रे च ॥ ४ ॥

१४३. नि ॥ ५ ॥

निशब्दो नीचीभवति । ^{२ १}निकाव्या (३.१५) ^५नित्तः (४३०)
 निमासदम् (४७२) योनिमृत (५११) ^६निमासदत् (४७३) योनि-
 मिन्द्रः (२.२.३१) ^७कनिकदत् (५७२) ^८हनुयुक्तमित्यधिकारः । नि ॥ ५ ॥

१४४. इणोरि ॥ ६ ॥

^{१ २}पेदादेः परं रेफि^९ नीचीभवति । मयो गिरः (१३) सूर्यम् (३.१.१)

१ विमं स

२ ध्यमघवा इत्यधिक. पाठः ड

३ यनारः स

४ नहादेः पठ स ग

५. ननिक ड

६ निमासदत् ग.

७ कनिकदत्तु

८ उद् उजुयुक्तमित्यधिकारः ड.

९ रेफी स.

२ १२

हुतं पुनः (६.२.२२) तिधारया (५१५) इकारग्रहणम्-भ्यस्परि । पदादेः ?

रजस्तुरम् (५८०) पर्यान्त इत्यधिकारः । इणो रि ॥ ६ ॥

१४५. अचुन्यामस्थाज्जि ॥ ७ ॥

अकारादिन्यामृचि अस्थात्परं अकारि नीचीभवति । वाजा^{२१२} ॥

२ १२ १२

र्यराज्ये (११.२.२४) वाजा^{२१२} अमि^{२१२} (११.२.२४) नज्जतिम् (१६.१.३)

२ १२ २

सम्राज (१.१.३०) प्रवयामुं (७३) त्वष्टावचमं (१२.१.३) अकारा-

दिन्याम् ? रज्जा^{२२०} सिसु (२२०) वाजेमिर्मा^{२२७} (२२७) वाजेप्रभृतीनि ।

अस्थादिति ? ओजिष्ठम् (८१) योजरि० (२६.१.३१; ३३.) अचुन्याम-

स्थाज्जि ॥ ७ ॥

१४६. इद्व्यन्तस्थि ॥ ८ ॥

इद्विप्रत्ययेऽन्तस्थि नीचीभवति । गिरा (१.१.१७) अन्त्ये (२.१.७)

२ १ १२

तुनोगिरः (२.१.१३) नेतायः^{२१२} (१७.२.२३) वसुद्रुचम् (६.२.१०)

२ १ २

चहव्यः (८.१.३०) अन्तस्थि ? तगोनाऽश्म^{२ १ वि. १} (१.२.३१) इद्वि ? निप-न्यया (१.१.८) रन्धयन् (१०.२.२२) तालव्ये वासुर्योर्थः^{१ २} ॥

इद्व्यन्तस्थि ॥ ८ ॥

१. पर्यान्त ग.

२. वाजा^{२१२} अति० ग३. रज्जा^{२२०} सिसु ग

४. त्वष्टावचमं ड.

५. नोयनेनय क. ग.

नेतायनेनयः भ्य ष.

६. वासुर्योर्थम् ष

वासुर्योर्थम् ड

12 1

१२२ १४ २

२४ । २४

१ विर ३ १११

ओजय ह.

१५०. तेर्वि ॥ २ ॥

गतेः परं निलिङ्गायां नीचीभवति । यज्ञेषु (४२०) समीचीरु
(४५८) १रथं विष्व (५५४) निलिङ्गायाम् ? त्वावृत्रेषु (२३४) ते नि ॥ २ ॥

१५१. गप्रथमाद्यन्ते ॥ ३ ॥

वर्गप्रथमाद्यन्ते गीते नीचीभवति । यपातवे (४९९) अपत्यचम्
(४९९) तत्रपूपाद्युत्सचा^२ (१४८) ३तुरित्तमम् (स्तोमः) ४दुरितातरेम
(स्तोमः) दक्षिणेन (१६७) उदग्रुतम् (५८०) गप्रथमादि ? नवेद्यम
(५) गप्रथमाद्यन्ते ॥ ३ ॥

१५२. सि प्रथमात् ॥ ४ ॥

सकारि प्रथमात्रीचीभवति । वसुस्पर्हम्^{१ २ १} (४.१.१४) अया-^{२ १ १}
^{२ १ १ १ १} मियाऽ२३४५ (१४.१.१८, १९) निमामदाऽ२३४५त् (१३.१ २३, २५)
द्विः । प्रथमात् ? निमामहम्^{१ २} (५४९) अन्त्ये । अस्सत्रम्^{१ २} (७२.२०)
मि प्रथमात् ॥ ४ ॥

१५३. गचतुर्थिनि वृद्धात् ॥ ५ ॥

वर्गचतुर्थिनि गीते वृद्धात्रीची^६ भवति । ७घृतस्य नि (४६५)

१. रथविष्व क. रा ग घ ना

२. भुवत्त्व च क.

३. तुरित्तमम् क

४. दुरि रथविष्वत्तानरेव स ग घ

५. प्रथमान् क

६. नीच रा

७. घृतमिति घ

निवृत्तानि । विवस्वमिः (१९) यत्समवर्तयत् (१८२) ऋतस्य दीधितिम्
(५७०) ग चतुर्थिनि वृद्धात् ॥ ५ ॥

१५४. विश्वे दिक्केऽन्त्येषु ॥ ६ ॥

विश्वसद्वाते पादिके १ यदन्त्येषु २ तन्नीचीभवति । अध्व (२१) वा
जम् (२३८) आव इन्द्र (२३८) सातौवा (२३४) च्यावयासः (८. १. १९)
हरिता (५१५) पादिके ? त्वांष्ट्रेषु (२३४) मेडिम् (३२७) अन्त्येषु ।
स इन्द्र (३०२) १४ अश्वयेव (५१५) विश्वे दिक्केऽन्त्येषु ॥ ६ ॥

१५५. पञ्च हि ॥ ७ ॥

पकारादिन्यामृचि हिप्रत्यये नीची भवति । सुपावसोऽ२३४५
(१४. २. १४) देवस्थाने (आ. १. १. १५) पञ्च हि ॥ ७ ॥

१५६. ४ तितिनि ॥ ८ ॥

तकार्यभिगीतिनि गीते ५ पर्वान्ते नीचीभवति । स्वपत्य (२. १. २९)
१ २१२
पुरुहता (३. २. १) इन्द्रंजातम् (१७५) इन्द्रं सत्पतिं नरः (२३४)
० ४ यस्संवासंघातः । तकारि ? यमित्रम् (२. ३. २८, २९) यस्संमिश्रः (२८९)
अभिगीतिनि ? चतासुतम् (१४. २. ३) नञ्जतिम् (१६. १. ३) ७ तितिनि ॥ ८ ॥

१. यदन्ते ग.

२. नीचं क. ख. घ

३. अश्वयेव ड.

४. तनि ड. तीनि मै. पु. ग.

५. णिपर्वान्ते. क. ग. पर्वान्ते. ड. न.

६. यस्संवासं घ.

७. तानि. ड.

१५७. ^१दियूष्मणि ॥ ९ ॥

अपदान्त ऊष्मणि प्रत्यये नीचीभवति । स्वपत्यस्यं (६०) स्रो-
 अक्तुषु (१२८) सोमश्चमूषु (१६२) ^२स्यतर्यायात् (१९०) ^३वसूयवो
 (८.२.७,८) युयुजेष्टपणा (३०८) रथम-^{१ २ ३ ४}श्वाय (१२.१.३) दित्रिति ।
^५ह्योर्यः (२८९) सुतंसोमोयः (५१२) ऊष्मणि ? रारपत् (२८१)
 दियूष्मणि ॥ ९ ॥

१५८. रन्यामिजि द्वयोरिजु^६ ॥ १० ॥

वायोरन्यामिति द्वितीयायां द्वयोरक्षरयोः पदान्तो नीचीभवति ।
 ०चित्सधस्थात् (८) क्रशोचिपे (१०७) पुरुत्राचिद्धिते (२७१) कण्व-
 स्यसुष्टुतिम् (३४८) पिवातिसोम्यम् (३८६) उपमान्दे (३९१) ^७उपो-
 राये (४२१) ८वायोरन्याम् ? सुप्रीतः (१५४) इति द्वितीयायाम् ? नकिः
 सद (१८५) समुद्रमित्र (१९७) गृणे द्वितीये । द्वयोरक्षरयोः पदान्त
 इति ? ^९अर्चादे (८८८) गतेश्च । रन्यामिजि ^{१०}द्वयोरिजु ॥ १० ॥

इति पञ्चमो दशकः ॥

१. दियूष्मणि ड.

२. स्यतर्यायान् क.

३. वसूयः ड.

४. आर्यार्यः ग.

५. उजु ड.

६. वारद्वयं उपलभ्यते ग पुस्तके.

७. उपोरा ग. ड.

८. वायोरान्यां ड

९. उजु ड.

१०. अच्छादेय.

(४३२) दावति नुपे ॥ ७ ॥

१६६. ^{२२ १ २ २} १मपूर्वात् ॥ ८ ॥

मपूर्वाच्च दाशब्दाच्चीचीभवति । याहिमादाऽ३ नाम्^०२ (४.२.१०)

१मपूर्वात् ॥ = ॥

॥ इत्युच्यनीचभावः ॥

इति पष्ठो दशकः ॥

१६७. ३तानैधनोक् ॥ १ ॥

त भवत्यकारोऽनैधन ४आदिः । स्वर इत्यधिकारः । ५अनलिङ्गयामृचि ।

अतन्द्रः (४६) अपूर्व्या (१७८) ६अथर्वा (९) अध्वराणाम् (२१)

अवसे (४९) अङ्गुष्ठा (२३३) अदधाः (३३१) अथानः (३६६)

७अनवस्ते (४४०) अनुत्तं वज्रिन् (४१२) अश्वपते (४०२) अश्वयेव

(५१५) भाष्यम्-अतिह्वरांसि (५७६) तभवतीत्युत्तरार्थम् । अकारः १ उपोराये

(४२१) अनैधनः १ अतिस्त्रिधः (१००) ८अतिद्विपः (४२६) अति-

विश्वा^{१ २}० (१४.१.३४.) अनलिङ्गयाम् १ अस्तोषत (४१५) अक्रान

(५२९) तानैधनोक् ॥ १ ॥

१. म. घ. न.

२. याहिमादानाम्. ग.

३. नैधनीत्. क. ख.

४. आदीनि. क. ख. ग. घ. ङ.

५. अमन्ति. क.

नन्ति० ख.

६. अथर्वाणः ख.

अथर्वाण ग.

७. अनवसे ख.

८. अभिद्विपः ग.

वकारपरे ? त्वंहोता (२.१.३२) अनिष्विति ? अप्रवयम् (३५) पुरुषसो
 (५.२.१९) ^{१ २ २ २} १ त्वष्टावज्रम् (१२.१.३.) वरेजनिषु ॥ ३ ॥

१७०. तालव्यम् ॥ ४ ॥

तालव्यं वद्धते । आदिः । उदात्तमित्यधिकारः । ^{१ २ २ २} १ इन्द्रश्चसम
 (२६९) इन्द्रो अर्वाक् (२९०) इन्द्रस्य हार्दि (५५९) विश्ववार (६१)
 मिःपयते (५८४) देदिशतीः (१३) ईशेहि (६०) ^{१ २ १ २ २} १ ग्नाइस्समिधा
 (२.२.१०) ज्येष्ठमग्निम् (८९) ईशीय (१२२) ईशानः (३८९)
^{१ २ २} १ हाइत्वा० (११.२.२४) विश्वावह (५८१) विश्वासाम् (१५४)
 जिणंभृ (३२७) शिशुं न (५६९) तालव्यम् ? होतारम् (३) आदिरिति ?
^{१ २ १ २ २} १ विष्णुं सूर्यम् (३.१.१) उदात्तम् ? प्रियासः सन्तु (३८) ^{२ १ २ २} १ प्रियाःकवी
 (१३.२.६) एषस्यधा (५८४) निधानं ^{१ २ २ २} १ नेत्यधिकारः । तालव्यम् ॥४॥

१७१. घम् ॥ ५ ॥

दीर्घं वद्धते । तालव्यमुदात्तमित्यधिकारः । आदेः कृतत्वादकृत-^४
^{२ १ २ २} १ स्यारम्मः । शुक्राणदे (१.२.२९) ^{२ १ २ २} १ अस्माइदे (३.१.१६) हुवेगाय
 (२९५) ऊत्तीसदा (१६९) रथीनाम् (३४३) ^{१ २ २ २} १ त्वांघृत्रेषु (२३४)

१. त्वष्टा घ.

२. इन्द्रं सव. क. ख. घ.

इन्द्रं सन्तु ग.

३. नेत्य. ख.

४. अन्तस्य ड.

५. त्वंघृत्रेषु ड.

पचतापक्तीः (२८५) श्रुष्टेजाता (५६६) १ईशीयवस्व (१२२)

२ईशानः (३८९) शविष्टमीमहे (४३७) ब्रध्नस्समी (४५८) तालव्यम् ?

१ २ २२

त्वंहोता० (२.१.३२) उदात्तम् ? सुप्रीप्रभृतीनि । ३दीर्घमिति ? आव४

इन्द्रम् (२१४) या इन्द्रेण (४०९) ५अजरे (३७८) विम्बीरा (३६६)

२ १२ २ २

६सुवीरामिः (३.१.३०) गायन्तः (२३७) सत्यधर्मा (३२) नवेद्यम्

(५) आरे (२८४) निधनं नेत्यधिकारः । चम् ॥ ५ ॥

१७२. श्वद्भि ॥ ६ ॥

श्वत्यामृचि द्वैधं गमिते वर्द्धते । उत्तीसदा (१६९) निवृत्तानि ।

उत्तीसदा (१६९) ऋजीपी (२४८) ७त्वंवृत्राणि (२४८) गृणीपे

(३५७) ८विम्बी (३६६) श्वद्भि ॥ ६ ॥

१७३. ओष्ठ्ये मि ॥ ७ ॥

ओष्ठ्ये प्रत्यये द्वैधं ९मिप्रत्यय एव वर्द्धते । शविष्टमीमहे (४३७)

निवृत्तानि । वायतीम् (७३) निवेरुतन् (१) मनुषो विशे (११४) महीवृ

(३०३) द्रतेव्यम् (३७३) ११द्रः प्रथमे (५२९) ओष्ठ्ये मि ॥ ७ ॥

१. ईशीयवाव. ग.
२. यिन्धनो. ग.
३. दीर्घत्वमिति क. ग.
४. आमइन्द्राम् ग.
५. अजारे ग.
६. सवीरामिः घ.

७. त्वांवृत्राणि. ख.
८. विम्बि. ख.
विम्बा. ड.
९. मिप्रत्ययमेव. ड.
१०. इन्द्रः प्रथमे. ड.

१७४. ^१ए ॥ ८ ॥

एकारथ मकारे वर्द्धते । अ^१ग्नाइमि-त्रो^२ (२.२.२३) पवन्ताइमा^३
(१५.१.२१) ए ॥ ८ ॥

१७५. ञ्मणायुङ्नीचयोः ॥ ९ ॥

ऊम्मणा युक्तं नीचयोरक्षरयोर्वर्द्धते । ^{२१}क्षुराइन्द्रम् (९.२.३५)
यज्ञेषु (४२०) समीचीः (४५८) रथंविष्व (५५४) नीचयोरिति ?
^{१ २ १२ २}विष्णुद्वयम् (३.१.१) नदीप्रा (५५८) ञ्मणायुङ्नीचयोः ॥ ९ ॥

१७६. खड्गुष्मणि ॥ १० ॥

खड्गवर्द्धते ^३ऊम्मणि प्रत्यये । विशस्तवे (८५) दशःक (४५८)
प्रियःक (४८१) ब्रध्नस्स (४५८) घृतस्यवि (४६५) ऊम्मणि ? सुतं
^{२ १ २}४सृज (१६१) अकारः ? शुन्ध्युःप (१०.२.२९) ^{२१ १ २१}ग्नेमहोमिः (१.१.१२)
देवस्य (३२५) ह्रस्वादित्यधिकारः । ^{२१ १ वि.१}सुतस्सोमो (८.१.२७) ^{२१ वि.१}दिघस्सदो
(८.१.३४) जावित्यधिकारः । ^५ब्रध्नधित् (५४१) निधनं नेत्यधि-
कारः । खड्गुष्मणि ॥ १० ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

१. सूत्रं. ग. न.

२. सुराइन्द्रम्. ग.

३. नूष्मणि. ग.

४. मृतस्य. ख.

मतस्य. ग.

५. क. पुस्तकेऽत्रैव

सूत्रसमाप्तिर्दृश्यते ।

१७७. सच्चु नदेघात्^१ ॥ १ ॥

सकारादिर्यद्धते नदेघात् । ^{१२२}सूरोअक्तुषु. (३.२.३०) ^{१ २२}सोमश्चम्
(५.१.४) स्यापरमं (७.२.१०) सनोवस्रनि (१९०) सुपर्णोधा (४१७)
नदेदिस्वरे ? सुप्रीतः (११४) स्वस्वान् (२५४) ^३सोमोअह्वाम्
(५५९) सिमायुरु नित्यस्य प्रतिषेधः । सनोवस्रनि (१९०) ^४सत्त्वने
(११५) सच्चु नदेघात् ॥ १ ॥

१७८. व्यचुन्धायाम् ॥ २ ॥

वकार व्यकरादि ^{१ २१}७अन्धायाम् वर्द्धते । ^{१ २१}व्यास्मिन्त्रतानि (२.१.१३)
^{१ २}वार्धनम् (९.२.२५) ^{१ २}वार्षाणम् (१०.१.३४) योगिर्वणः (३७३)
^{१२२२२}वाजेवाजे (५.१.६) ^{१ २}वाजंपुरम् (६.२.९.) ^{१ २}वाजहस्त (१०.२.२९) वका-
^{१ २}रयकारादीति ? त्वंहोता (२.१.३०) ^{१ २}त्वंतुप्यसि (७.२.१०) आन्धायाम् ?
^{१ २२ १ २}वह्निमद्या (४९८) ^{१ २२ १}वृष्णामदा (११.१.१६) ^{१ २२ १}वृषामती० (१६.२.२२)
^{१२ २}१२यस्समिश्रः (२८९) नप्त्योः (४७६) अस्त्ये । ^{१२ २}वाजपतिः (६.१.१८)
^{१२ २}योजरित् (६.१.३१) ^{१ २ १}वाजानासत् (३४३) ^{१ २ १}भाप्यम्-^१वृषणंवा (१०.१.२३)

१. देघावत्, घ.

२. सूरोअप्तुषु ग.

३. सोमोआजाम् ग.

४. स्ववसाने, ग. घ.

सत्त्वने. ड.

५. व्यचन्धायाम् क. ख. ग. ड. मै. पु.

६. अकारादि ख.

७. अन्धायाम् ग. ड.

८. यस्समिश्राड्. क. ख. ग. घ.

२१२१

९. वृषणं वा. (१०.१.५.) ड.

व्यञ्जुन्धायाम् ॥ २ ॥

१७९. १रादेरवृद्धे ॥ ३ ॥

स्वरादेः पर्वणो वर्द्धतेऽवृद्धे प्रत्यये । आइन्द्रोऽरवाक् (८.१.१०)

देवासः (४२६) अस्मिन्वा (५३९) निवृत्तानि । २अवयदा (३१५)

१ वि. १ ११ २ १ वि. १ १ वि. १ १
वाजेऽरमिर्मा (६.१.१९) विम्बीराऽर० (९.२.३०) सिमाऽरपुरु (७.२.२७)

१ वि. १ १ १ १ वि. १ ११ १ वि. १ ११
पिमाऽरतिसोम्यम् (१०.२.७) इन्द्राऽरयसा (१०.२.११) इन्द्रेऽरसो

१ वि. १ १२
(१५.२.२८) सनोऽरवह (५.२.१५.) विशेषात् । रादेरवृद्धे ॥ ३ ॥

१८०. रि यचेः ॥ ४ ॥

रिप्रत्यये द्वैधं यकारादेः पर्वणो वर्द्धते । ३हरीइन्द्र (३०१) ४चरा-

मसि (३७३) निवृत्तानि । १ २ १
हिरण्यरू (२.२.३) शिरइन्द्रोत् (२११)

१ १ २
गिरो वर्द्धन्तु (२५०) हरीणाऽश्म् (५.२.१९) अय्यावारे० (५८४)

१ २ १
द्विः । वरुणेछ (७.१.१८) रि यचेः ॥ ४ ॥

१८१. विधान्तात्किनः^५ ॥ ५ ॥

विधान्तात्परस्य द्वैधं ०किनोऽश्वराद्धर्धते । शतक्रतो (३६६)

१. रोदेरवृद्धे क.
राधेरवृद्धे. ग.
रादेरवृद्धे ट.
२. आय. ग.

३. हारी इन्द्र ग.
४. चारामसि ग.
५. किनः य.
६. किनः क. य.

इन्द्रस्यहादिं (५५९) निवृत्तानि । अनुत्तश्च (२४८) अनुवावृते (१०.१.९)
^{१ २१} अक्रान्० (१५.२.११) अतस्तनूः (५६५) अश्वं (१७.२.१०) इन्द्र-
 हाइ । वसोर्मन्दा (२३६) ^{१ २ १} म्यादेरित्यधिकारः । मेडिम् (३२७) बहु-
 वचनात् । विधान्तात्क्रियः ॥ ५ ॥

१८२. अद्युष्मणो म^२ ॥ ६ ॥

अद्युष्मणोऽक्षरात् मशब्दो वर्धते । ^{१ २१ १ विर} माध्वारजा^२सि० (६.१.१२)
 महीष्ट (३०३) द्विर्ग्रहणम् । ^१ अर्वाचीनः (३०१) अद्युष्मणः ? ^{१ २} मर्त्यस्य
 (१.१.१२) मनोयमत् (=) मर्तोन् (५५३) अद्युष्मणो म ॥ ६ ॥

१८३. नौष्ठ्यवाद्यात् ॥ ७ ॥

नौष्ठ्यवाद्यात्पर्जनः परं वर्द्धते । अहरहः (३९६) वह्निमद्या (४९८)
 अनुपूर्व्यः (४३६) सोमः पुना (५७७) नौष्ठ्यवाद्यात् ॥ ७ ॥

१८४. मिन्यग्निदूतायाः ॥ ८ ॥

मकारिण्या अग्निदूतायाः परस्य पर्वणो द्वितीयं वर्धते । ^{१ १} यथा-त्वम्
 (३.२.१९) चचतेतुः (१५४) ज्ञदैव्यम् (५८३) मकारिण्याः ? एपोउपा
 (१७८) अस्तुश्रौ (४६१) अग्निदूतायाः ? परमाचित् (=) वृद्धस्य
 धोद्धातो रोहापत्तिर्वा । मिन्यग्निदूतायाः ॥ ८ ॥

१. अन्त्यादेः ख.
 म्यादेः ड.
 २. म घ. न.

३. तामध्वा. क.
 ४. नर्वाचीनः क. ग.
 ५. मर्त्यस्य. ड.

१८५. पीभ्याम् ॥ ९ ॥

२ १ २

हीपीभ्यां परस्य पर्वणो द्वितीयं वर्द्धते । मरुत्वतेऽ३ (१३.१.१४)

२ १ २

घुमात्तमाऽ३ः (१३.१.१४) निमासदम् (४७२) नान्त इत्यधिकारः ।

पीभ्याम् ॥ ९ ॥

१८६. जसि ॥ १० ॥

१ २

जसि च प्रत्यये^१ वर्द्धते । ^{१ २}ओजसाऽ३इ (१.१.२०) राजसुगौऽ३

१ २ ३

(७.१.१८) जसि ॥ १० ॥

इत्यष्टमो दशकः ॥

१८७. ३ड्विस्थादुणि ॥ १ ॥

सर्वमिदानीमिस्थात्परमुणि^४ प्रत्यये वर्द्धते । ^५मपरमित्यधिकारः ।

२ १ १

१ २ १ १

दृशीकाम् (१.१.२५) सुक्षितीनाम् (१७.२.२५) पञ्चक्षितीनाम् (२६२)

वर्हणागिरा (४८५) इस्थात् १ चतासुतम् (५१२) मपरम् १

१ २ २ १ १

२ १

नप्पणोवोद्धितः (१३.१.३८) कथञ्च^२मिन्नम् (२.१.२७) शीरं प्रायक

(४२०) उदात्तमित्यधिकारः । ड्विस्थादुणि ॥ १ ॥

१. प्रत्ययो घ.

२. ओजसायि. ड.

३. द्वि. ख.

४. आणि क.

अणि ख.

५. मकारमि ड.

१८८. ^{२ १}अवोः ॥ २ ॥

२ओकारे वर्द्धते । कइत्पुरु (२४८) ३उत्सोदेवः (५११)

तमह्विः (५१२) अवोरिति १ दधन्वान् (५१२) अवोः ॥ २ ॥

१८९. ओवान् ॥ ३ ॥

ओवान्ते च ४प्रत्यये ५गीते वर्धते । त्वंबुत्राणि (२४८)

^{११२}दाधृपी० (९.१.५) सुपावसो (५१२) इहिवाला । योम-दाया० (१७.१.१७)

६गीतादेरित्यधिकारः । ओवान् ॥ ३ ॥

१९०. आव्यहि ॥ ४ ॥

औकारे प्रत्यये वर्धतेऽहकारिणि यवणि । द्रविणस्युरिं (४) समिद्धः

(४) ऊत्तीसदा (१६९) अभ्यर्थ (५७६) अहकारिणि १ यतोहरि-

७तिह्वरास्मि (५७६) प्रथमिभूयप्रकरणे वृद्धस्य वेत्युक्तम् । ८उपाभिज्ञापनं

वा । आव्यहि ॥ ४ ॥

१९१. श्वियुक् ॥ ५ ॥

^{२ १}श्वियता गीतेन युक्तं ३वर्धते । निष्काव्या (३.१.५) ऊत्तीमदा

१. आवोः घ.

२. ओकारश्च ओकारे घ.
आकारश्च प्रत्ययोः ङ

३. वसोदेव क ग
वसेदेव ख.

४. प्रत्यये ख. न. ङ. न

५ वा गीते क घ.

६ म्या गीता. क. ग. द.
ज्यादेरित्य. ख.

७. इतिह्वरा ख.

८. उपाहिज्ञा० ख.

९ अन्तं वर्द्धते ख

(१६९) इन्द्रं जजनुः (३७०) ^{२२} १धिवता ? कयानथी (४.१.२३)
थियुक् ॥ ५ ॥

१९२. जिचुंनु^२ दिवि^३ ॥ ६ ॥

जिस्वरो नीचीभूय नुमापयते दिवि प्रत्यये । ओजस्तदस्यतित्विपेऽ२-
३४ (५.२.५) वाजीधना^४ (४३०) ^५अन्वविन्दः (३२६) जायमानः
(३२६) शत्रुरिन्द्र (३२६) ^६सहस्रधारम् (५८१) अव्याघा (५८४)
दिवीति ? तुनोगिरः (१५८) वसुद्रुवम् (२३८) जि चुं नु दिवि ॥ ६ ॥

१९३. ७यिवतो हि ॥ ७ ॥

यिवतो ८गीतात् हिप्रत्यये नीचीभूय नु भवति । सत्राजितोध
(२५१) अग्निं न (४२०) मयिवर्चः (६०२) यिवतः ? मृतीपहम्
(२३६) हिप्रत्यये ? ९आरे (२८४) यिवतो हि ॥ ७ ॥

१९४. ^{१०}हु साम्नि ॥ ८ ॥

सर्वभिदानीं यधर्चं ^{११}चायधर्चं ^{१२}च साम्नि प्रत्यये ^{१३}नीचीभूय

१. चित्रता स.

२. नुं ग.

३. दिवि. क. दिभि. ग.

४. धन्वा स.

५. अन्वयिन्द्रः क. द.

६. सहधारं ग.

७. गिरतो. द.

८. अभिगीतान् क.

गीतात् स. न.

९. अवारे द.

१०. न्दु स.

हु ग. न.

११. च. स.

१२. ययार्चं च

१३. नीची भवति सम० क.

^{२ ३ १११}
 नु भवति । अमर्दयाऽर३४५ (१.१.२०) ^१निवस्वमिः (१९)
^{२ ११३ १११} ^{२११ ३ १११}
 निदाशुपेऽर३४५ (१.२.१५) कृत्यंचरन्महेऽर३४५ (२.१.३५)
^{११ २ ३ १११} ^{२१३ १११}
 योनिमिन्द्रश्रगच्छथाऽर३४५ः (२.२.३१) महस्याऽर३४५ (३.१.१२)
^{११.१ १३ १११} ^{२ ११२३ १११}
 नवेऽर धसेऽर३४५ (३.१.१३) अग्निराहुताऽर३४५ः (३.२.१८)
^{२ ११२३ १११}
 शुक्रआहुताऽर३४५ः (३.२.१९) होतारंत्वा (४२०) या घौताने ।
^{३ १११}
 साम्निप्रत्यये ? अपोवसा (५११) ^३द्वितीयस्वरम् ? ^{१११}किनेऽर३४५ (३.२.१)
 ह्रियादीनि । हु साम्नि ॥ ८ ॥

१९५ अन्तस्थादिः ॥ ९ ॥

^{२ १११}
 आकारस्य द्वैधमन्तस्थादिरेव नु भवति । रन्ताऽऽयाऽर३४५
^{२ ३ २}
 (४.२.२६) पाष्टौहयोः (१३.१.९, १२) निवृत्तानि । ण्यया (१४.
^{२ ३ २} ^{२ ३ २} ^{२ ३ २ २}
 १.२९) गृणआ (११.२.३४) धरआ. (२.१.१७) मदाआ (१६.१.
 १६) एवमादीनि । अन्तस्थादिः ॥ ९ ॥

१९६. उदात्तम् ॥ १० ॥

उदात्तं च साम्नि प्रत्यये नीचीभूय नु भवति । अग्निर्नोव (२२)
^{२ १ २} ^{११ २१२ २} ^{१११}
 उदधिर्निधीऽः (४.२.१२) आगहियेहिताद्मेऽः (५.२.१५) ^{१११}इपे-

१. पियस्वति. ग.

२. द्वितीयं स्वरं क ख
स्वरं ग. न.

३. अन्तस्थादिः ख. ग.

४. इपो शृपो क.
इपो शृपो ग.

^२वृधेऽ१ (१३.१.१३) ^{२ ११ २}महोविशेऽ१ (८.२.१२) ^{२ ११ २}नदीपुत्राऽ१ (१६.२.२०)
^{१ २ १ २}पतिर्दिवाऽ१ः (१०.२.२६) ^{१ २ २ ३ २}त्वमिच्छसे-युधाऽ१ (१०.२.३३) ^२घस
^{३ २}सहाऽ१ (१३.१.५) ^{२ ३ २}मिरस्मयूऽ१ः (१४.१.१५) ^{२ ३ २}ममत्सराऽ१ः (१५.
^{२ १ ३ २}१.२६) ^{२ १ १ २ २}दीदिहीऽ१ (१६.१.१) ^{२ १ १ २ २}वाजीजिगीऽ३ वाऽ१ (१६.२.४)
^{२ १ २ १ २ १ २ ३ २}सुष्टुक्तिभिर्नृमादनंमरेऽ२ ^{२ २ ३ २}पुत्राऽ१ (१६.१.१०) ^{२ २ ३ २}भूपतत्रियेऽ१ (१७.१.१४)
^२सुलेऽ१ (६.१.१४) ^२महेऽ१ (१०.१.१०) ^२वृधेऽ१ (१०.१.९) ^१द्विताऽ१
 (१७.१.२२) उपोषु (४८७) अर्पासोम (५०३) साम्निप्रत्यये १
 तमऽहनिः (५१२) ^{१ १ १}उदात्तम् । ^{१ १ १}किनेऽ२३४५ (३.२.१) द्वियादीनि ।
 उदात्तम् ॥ १० ॥

इति नवमो दशकः ॥

१९७. नगप्रथमादिस्पर्शान्तम् ॥ १ ॥

न वर्गप्रथमादिस्पर्शान्तं नु भवति । ^{२ १}ऋतून् (२.१.३६) दृशीकम्
 (१५) ^{१ १ १ १ १}गोप्पदेष्टृ (४.१.३०) नगप्रथमादिस्पर्शान्तम् ॥ १ ॥

१९८. णव आर्चिके ॥ २ ॥

णव आर्चिके प्रत्यये नीचीभूय नु भवति । ग्निधिक्रितिः (४४७)

क्वे यथ (२७१) ^१वृषापव (४६९) इति । अन्वये । णच इति । शंयद्गवे
(११५) इन्द्राय । संगृमाय (१६७) तं वः (२३६) आर्चिके णव^२
आदीन्यत्रैव । णव आर्चिके ॥ २ ॥

इति जुभावः

१९९. प्रथमाद्यात्तृतीयात्स्वरान्तं च ॥ ३ ॥

प्रथमाद्यक्षरमात्तृतीयात्कृष्यते स्वरान्तं च भवति । किनेऽ२३४५
(३.२.१) ^१ग्हियाऽ२३४५ (१६.१.८) नानाऽ२३४५ (१०.१.३१)
जयताऽ२३४५ (११.२.३०) श्लोक्यताऽ२३४५ (१२.१.१) कृपासुवाऽ
ऽ२३४५ (१२.१.३७) वतीर्नवा २३४५ (१३.२.३३) स्वानोअद्रिः (५२९)
४वर्हिषि (१) धनाऽ३र्चाऽ२३४५म् (२.२.११) म२हिऽ३ष्टाऽ२३४५म्
(४.१.३४) ^१ससाऽ३मेऽ२३४५ (१.१.३२) प्रभृतीनि । प्रथमाद्यक्षरम् ?
अग्निर्नः प्रभृतीनि । तद्विविद्वाट (१.१.२५) साम्नीत्यधिकारः । प्रथमाद्यात्-
तृतीयात्स्वरान्तं च ॥ ३ ॥

२००. पशु ॥ ४ ॥

पशुक्तायाश्च स्वर्यते । ^१आपद्याधिकरूपानुगाने (आ.३.२.१९)

महानाम्नीषु (महा.१.३) चैरूपमक्षमे (आ.१.१.७) प्रथमे नेत्यधिकारः ।

१. वृषापवा ख

वृषापमे ग.

२. णरादित्य. ड.

३. पुरोज इत्यधिकः क. ख. ग.

दृष्टियान ख.

४. वर्हिषीम् ख.

५. समामे ड.

६. आपद्या. ख. आवसाधिष ग.

पशु ॥ ४ ॥

२०१. ^१घारे ॥ ५ ॥

घारे इत्येतौ शब्दौ स्वर्यते । सुतद्वयिष्ठाऽ२३४५ः (४.२.११)
^२सहोरयिऽ३ष्ठाऽ२३४५ः (१३.१.४.) ^३रेवतीनोऽन्त्ये (आ.२.१.१८)
 घारे ॥ ५ ॥

२०२. डादेशः ॥ ६ ॥

इडा.वेदादेशो न स्वर्यते । पदस्तोमेषु (आ.१.२.२५, २६, २८)
 अङ्गिरसां व्रतद्वितीये (आ. ४.२.२.) इलान्दे च (आ. ५.१.२) आदेश
 इति ? ^३वृणम् (आ.२.१.१२) पशूक्ता ? कश्यपदशानुगाने (आ ५.२.११-
 १५) डादेशः ॥ ६ ॥

२०३. दधा ॥ ७ ॥

दधायाश्च स्वर्यते । अपाद्विरित्यत्र (४.२.१) दधाया इति ? ^१एऽ
 ३-अपोवसा । साम्नीत्यधिकारः । दधा ॥ ७ ॥

२०४. किंनि हावति ॥ ८ ॥

ककारिणि साम्नि हावति गीते स्वर्यते । अग्ने (३९) वयमुत्वा
 (४०८) येते पं (१७२) प्रतेधा (५३४) ^४इत्येतासृक्षु । ककारिणि ?

१. क्यारे क.

२. रेवतीनेन्त्ये ग.
 रेवतीनोऽन्त्ये ग.

३. वहु क.

वण्य ग.

४. अन्त्ये पाठः । सोमसंस्थावा-
 सिधेपुतासृक्षु क.

अभिसोमा (५१८) हावति ? स्ववृषभो (१४२) अक्रान् (५२९)
 अग्नेत्रा (४२) उक्ती । त्वामिद्धि (२३४) गिरिष्ठाः (४७३) स्तोभात्पर-
 स्येत्यधिकारः । परिस्तोता (२६१) कनिकन्ति (५३०) ^१प्रथमाद्यक्षर-
 मित्यधिकारः । किनि हावति ॥ ८ ॥

२०५. ^२यिवत् ॥ ९ ॥

यिवदक्षरं स्वयते । ^२त्रमर्दयाऽर^३३४५ (१.१.२०) ^{२११२३}अयासियाऽ
^{१११}२३४५ : (१४.१.१८) प्रभृतीनि । यिवत् ? अग्निर्नः प्रभृतीनि । यिवत् ॥ ९ ॥

२०६. ^४तक् ॥ १० ॥

तक्शब्दादिन्यां स्वयते । तक्षद्यदी (५३७) अन्वये । सिद्धग्रहणा-
 त्कर्षणप्राप्तानां निवृत्तिः । इन्द्रं विश्वा (३४३) ^२हीऽ^१३^{१११}पीऽर^{१११}३४५ (१.१.२)
 ओजस्तदादीनि । भाष्यम् । गोष्ठेषु प्रतिसामविधिः । सोमश्शानयामिष्टे
 लुस्वार ^५परिस्वारौ प्रतिपेक्ष्यौ । तक् ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

इति सामतन्त्रभाष्ये^६ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

१. प्रथमाद्यक्षरादि क. ख. घ.
२. यिवत् ड.
३. हयाप्रभृतीनि ड.

४. तत् ख. घ.
५. प्रतिस्वारौ ड.
६. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ. ड.

अथ तृतीयः प्रपाठकः ॥

२०७. ^१हृङ् ॥ १ ॥

हृङ् इत्येतत्स्वर्यते । पितापुत्रेभ्यः (२५९) उदुत्ये (२५१) प्रवो-
महे (३२८) इन्द्रं विश्वाः (३४३) प्रथमेनेत्यधिकारः । हृङ् ॥ १ ॥

२०८. उजुयुग्वा ॥ २ ॥

^{४ २} १ १ १
२पर्वान्त्युक्तो वाशब्दः स्वर्यते । अच्छऽऽउ-याऽ३४५ (१६.१.५)
^{१ १ १} २ १ १
पिमाऽऽउ-याऽ३४५ (१६.२.२२.) नोधियाऽ३२ उवाऽ३४५ (१६.२.९)
हाउहोवा हाउ वा । आदिस्प्रज्ञ (२०) अहमिद्धि (१५२) जगृह्णाते
(३१७) अभित्यंदे (४६४) इन्द्रोमदायाम् (४११) ३यस्यास्तृतीया-
यामुपपद्यते तस्याः स्वर आचिकपरेऽनन्तरस्वरे च प्रतिषेधः । ऊर्ध्वास्य
(४६४) ^{१ १ २} ४मशाउवा । ^{२ २} ५शंमध्यमाऽ३१ उवाऽ२३ (१७.२.७) ६न्वेयोवसु
प्रत्यये च । इन्द्रोनाम (४३८) प्रभृतीनि । एषव्रज (४३८)
^{१ २} ७इन्दा उवाऽ३ (१६.१.४) गोन्योषाः (५४०) अन्यये । उजुयुग्वा ॥ २ ॥

२०९. चतुर्थात् ॥ ३ ॥

^{२ २} १ १ १
चतुर्थाच्च परं स्वर्यते । ^{२ २} ८आहोऽ३वाऽ३४५ (१५.२.१७) ९प्रथम-

१. हम् रः.

हिम् घः.

२. पान्त्युक्तः ग. घ.

३. तृतीयादु ड.

तृतीयस्वर उपपद्यते रः.

४. मशा क. ग. घ. न.

५. शंमध्यमा ड. न.

६. न्वेयोऽस्वेप्र० रः.

७. उवाउवा. ड.

८. ड. पु. वारद्धममुल्लिखितम्.

९. ओ होऽ६ वा इत्यधिकः क.

द्वितीयावित्यधिकारः । चतुर्थात् ॥ ३ ॥

२१०. रणंधिनि ॥ ४ ॥

रणंधिनि च साम्नि स्वर्यते । त्वहत्यायाम् (३२६) रणंधिनि ॥४॥

२११. रन्यादिन्याऽहि ॥ ५ ॥

१वायोरन्यादिन्यामृचि हिग्रत्यये स्वर्यते । अपृध्नन् (५१०)

पुरुषगतौ च (आ. २. १, ३४) रन्यादिन्याऽहि ॥ ५ ॥

२१२. धारं वि ॥ ६ ॥

धारमित्यस्यान्तं विभवति । सहस्रधारं (५८१) २स्वरग्रहणादुद्धातः ।

३पर्वान्तयुक्तमित्यधिकारः । धारं वि ॥ ६ ॥

२१३. रुह्वास्तंयन् ॥ ७ ॥

रुह्वास्तंयन्नित्येतौ वि भवतः । सुवितऽश्म् (८. २. ६) तुरयऽश्

(९. १. ९) रुह्वास्तंयन् ॥ ७ ॥

२१४. ह्रस्सेर्मिन्मेसप् ॥ ८ ॥

ह्रस्वियाया मिन्भवतः ४ मेसो अप् इत्येतौ शब्दौ । यत्सोमे (१८८)

दधन्वाँ यो नर्यः (५१२) ह्रस्सेर्मिन्मेसप् ॥ ८ ॥

२१५. आसु प्रथमात् ॥ ९ ॥

आसुशब्दः प्रथमात्परो ^१मिन्मवति । अयासः (४९१) पिनासु
^{२११२३ १११}
 (१२४) प्रथमादिति ? अयासियाऽ२३४५ (१४.१.१८,१९) द्वितीय
 इत्यधिकारः । मागायतायां वा । आसु प्रथमात् ॥ ९ ॥

२१६. ^२श्वोद्धतम् ॥ १० ॥

^३श्वलिङ्गे साम्नि ^४उद्धतमश्वरं मिन्मवति । तमृन्वसम् (२४३)
 अरङ्गमा (३५२) श्वलिङ्गे ? कार्म्मन् (४९०) उद्धतम् ? निपथितः
 (२५०) श्वोद्धतम् ॥ १० ॥

इति प्रथमो दशकः ॥

२१७. तालव्यादेर्म^६ ॥ १ ॥

तालव्यादेर्गीतस्य मशब्दो मिन्मवति । चित्रश्रावः (४०)
 ज्येष्ठममर्त्यम् (३४४) शंमध्यमम् (५७९) तालव्यादेः ? स्तोतारमित्
 (३१, २५४) ^७मशब्दग्रहणम् ? यस्मिं (२८९) इन्द्रायसा (३८८)
 शंमघयन्^७ (८१.१९) ^८दन्त्ये वा । तालव्यादेर्म ॥ १ ॥

१ मिश्रिति यत्र यत्र पाठस्तत्र
 तत्र मिन् इत्येव पाठो ग
 पुस्तके दृश्यते । अत इतः
 पर पाठान्तरत्वेन स
 नोद्दिश्यते ।

२. श्वोद्धतम् ग
 ओद्धतम् ह

३ अश्वलिङ्गे ह
 ४ उद्धतं ग
 ५. मन् व
 ६ मिच्छन्. ग.
 ७. मघवा क ग.
 ८ तन्त्ये वा ख

२१८. ऊष्मणीद्वाहो ॥ २ ॥

ऊष्मणि प्रत्यये इद्वाहो पर्वणि मिन्भवति । इन्द्रसवा (२३७)
 अभ्यर्ष (५७६) सोमस्सहृद् (५४०) ऊष्मणि ? विवस्वभिः (१९)
 हिन्वन्तृ (५७०) इद्वाहो ? पवस्वसो (४२९) ऊष्मणीद्वाहो ॥ २ ॥

२१९. उणो वयु ॥ ३ ॥

गीतादेः परं वयुलिङ्गे पर्वणि मिन्भवति । प्रवययम् (३५) प्रवयाम्
 (७३) अवयहा (३१५) उण् इति ? अत्रैव । वयुलिङ्गे ? पवस्वसो
 (४२९) गीतादेरित्यधिकारः । उणो वयु ॥ ३ ॥

२२०. अप्तुरं नावतावृ जि^२ ॥ ४ ॥

१ २ १ १ २ १ वि.१ १ वि.१ —
 अश्वंनस्तोममप्लुराऽरम् (१७.२.१०) नावाऽर- तऊऽरध-
 भाइः (१६.२.३०) नावतावृ इत्येतत् । जि स्वरम्-अग्नयेऽर भरताऽइ
 वृहाऽरइत् (३.१.१४) अप्तुरं नावतावृ जि ॥ ४ ॥

२२१. दीर्घम् ॥ ५ ॥

दीर्घमक्षरं मिन्भवति । ३ प्रथमादुद्धतमिति प्रकृतम् । द्रविणस्पुविप-
 १ वि.१ १ वि.१ २ १ वि.१
 न्ययाऽर (१.१.६) ४ मयोऽर० (१.१.२२) अग्निर्नोऽर० (१.२.४)

२ १ विर २ १ विर २ १ विर
 १ अग्नि वोऽर० (२.२.२७) २ न ज्यायोऽर० (५.२.३०) यंमस्तोऽर०
 २ २ १ विर १ विर
 (५.२.३३) सत्राजितोऽर० (७.१.७.) रज३ । तानाऽर० (६.१.१८)
 १ विर १ २ १ विर २ १ विर
 वाजेऽरमिर्मा० (६.१.१९) ४ आपिनोऽर० (६.२.१४) मघवाऽर०
 २ २ १ विर १ विर १ विर
 (६.१.३१) ५ धेनवोऽर० (६.१.३३) चराऽर० (७.१.१०) भवाऽर०
 १ विर १ विर २ १ विर
 (७.१.२७) पिनाऽर (१०.२.७) नदीऽर० (७.२.६) सोम्यानाऽर०
 १ विर १ विर १ विर
 (७.२.२०) ६ मिमाऽर० (७.२.२७) शिरोऽरजि० (७.२.३०)
 १ विर १ विर १ विर
 निरीऽर० (८.२.३५) मिश्लोऽर० (८.१.८, ९) ७ आइन्द्रोऽर०
 २ १ २ विर १ विर
 (८.१.१०) हुवेगाय (२९५) सुतस्सोमोऽर० (८.१.२७) ८ सदाऽर०
 १ विर १ १ २ १
 (८.१.२८, ३४) उपोऽरनून्यु (८.१.२९) श्वस्रनि । मघानि-
 २ १ विर १ २ १ विर २ १ विर
 मघनाऽर० (९.१.५, ६.) ज्येष्ठममाऽर० (९.१.२४) विम्बीराऽर०
 २ १ विर १ विर
 (९.२.३०) अजरेऽर० (१०.१.२१) यद्वाऽर० (१०.२.३)
 १ विर २ १ १ विर १ विर
 पिनाऽरति सोम्यम् (१०.२.७) इन्द्राऽर० (१०.२.१) विप्राऽर०
 १ १ विर १ विर १ विर
 (१०.२.११) मङ्गकृतेर निपश्चितेऽर (१०.२.१०, ११) १० दिवोऽर (१०.
 २.२३) युधेदाऽर० (१०.२.३३) धृष्णवेऽर (११.१.२८) अग्नयेऽर०

१. अग्निो ग. न
२. न ज्यामाः क.
३. रज्जु क. ग
४. पिसमि ग
जाइर्नो क
५. येनवा ख

६. समा. ख.
७. हेन्द्रो. ख.
८. वस्सदा. ख.
९. पय क.
१०. दिवो घ न

(३.१.२३) ^{१ वि.र} १नवेऽ२० (३.१.१३) ^{२ १ वि.र} नवोऽ२ (११.१.३२, ३३) ^{१ वि.र} समिहीऽ२०
 (११.२.१) ^{१ वि.र} मनोऽ२२० (११.२.६) ^{३ वि.र १ वि.र} रणाऽ२गावाऽ२नय (११.२.६)
 दाह्वाऽ२सो० (११.२.१०) ^{१ वि.र २ १ वि.र वि.र १} पितादेऽ२वानाऽ२म् (११.२.२०) ^{१ वि.र} २क्तोवा
 (४३०) ^{१ वि.र} अवयहा (३१५) ^{३ वि.र} हवाऽ२ (५.१.७) ^{१ वि.र} मदाऽ२ ^{१ वि.र} यवहिणाऽ२
 गिरा० (१३.२.१८) ^{१ वि.र १} सोमोऽ२यः (१४.२.१०; १७.२.२५) ^{१ वि.र} नर्योऽ२
 प्लु^१ (१४.२.१०) ^{२ १ वि.र २} भीरवीऽ२नाम् (१४.२.२५) ^{१ वि.र} भरेऽ२० (१६.१.१०)
 अर्कोदिवानाऽ२म्परमेवियोऽ२माऽ२३४५न् (१६.२.३४) ^{२ १ २ २ १ २} ४अर्कस्य देवाः
 परमेवियोऽ२माऽ२३४५न् (१६.२.३५) ^{१ वि.र} प्रगाऽ२यत (१७.१.१५)
 भिगाऽ२यत (१७.१.१८) ^{१ वि.र १ वि.र २ १ २ १ वि.र} योराऽ२यामाऽ२नेतायद्वाऽ२नाऽ३म् (१७.
 २.२४) ^{१ १} उचीभूतम् ? ^{१ २ २ २ १} नरमा (१०.२.८) ^{१ २ २ २ १} नप्स्योवोर्हितः (१३.१.३८)
 मेः ^{१ १ २ २} परम् ? ^{१ १ २ २ २} दिवोदासायरन्धयन् (१०.२.२२) ^{१ १ २ २ २} हवन्निणम् (२७२)
 दीर्घम् ? नो अर्पसि (५११) ^{१ १ २ २ २} तो अक्षरन् (५४७) ^{१ १ २ २ २} दीर्घम् ॥ ५ ॥

२२२. यः ॥ ६ ॥

६य शब्दश्च मिन्मवति । अस्मेरायाऽ२ उतथवार२३४५ः (१२.२.

२६) यः ॥ ६ ॥

१. नवो. क. ख. ग. घ. न
२. वेता. ख.
३. नर्योप्लु. क.
ण भीर. घ.

- प्लुमिरवी. ड.
४. क. न. ख. न.
५. हवन्निण्ड क. ग.
६. यदशब्द क. ख. ग. घ.

२२३. रेफि तृतीयं भ्राष्टि^२ ॥ ७ ॥

रेफिणस्तृतीयस्य^२ द्वैधं^{२ १२ वि २} भ्राष्टि इदमेव^२ मिन्मवति^२ । स्यविभ्राऽष्टिम्

(१२.१.३८) निवृत्तानि । स्याअरातेऽ३ः (१.१.१२) सुवीरामिः

(३.१.३०) याइन्द्रेण (११.१.१६) तृतीयम्^{१२} ? चरामसि^{१२} (१०.१.१२)

निरीरमन् (२८४) रेफि ? अग्निर्नः (२२) रेफि तृतीयं भ्राष्टि^४ ॥ ७ ॥

२२४. मागाज्यक्षरिणो वि वचु ॥ ८ ॥

मागास्वरस्य^१ अज्यक्षरिणो द्वैधं^१ विनिगीते वकारादि वा^१ मिन्मवति ।

यद्वाष (३८४) पिवाऽरतिसोम्यम् (१०.२.७) विभ्राऽरय (७.२.११)

मदाऽरय (१३.२.१८) भाष्यम्^१ चावा (९३) निवृत्तानि । मनोयमत्^१

(१.१.१६) पुरुषसो । गिरोवर्धन्तु (२५०) हरीणाम्^१ (९.१.४) वाजे^{१२}

वाजे (५.१.६) अधानः (३६६) शुंमघवन् (८.१.१९) चरामसि^{१२}

(३७३) गृणानः (१) । यएकइत् (आ.२.१.१४) विव्रासाम्^{१२}

(१५४; २७३) सपूर्व्यः (३७२) ईशानः (३८९) वसोर्मन्दादीनि ।

मागास्वरस्येति ? विवासति (२६४ ?) चरामसि (३७३) अज्यक्षरिणः ?

दिबोदासाय (३९२) सिमापुरु (२८०) मागा ज्यक्षरिणो वि वचु ॥ ८ ॥

१. भ्रापु. ख. घ. ड.

२. रेफि. मै. पु.

३. त्रप्यग्निः क. ख.

तुल्यः ग.

४. भ्रापु. ख. घ. ड.

५. अज्यक्षरिणः क.

अक्षरिणः ड.

६. अधानः ड.

७. सवा इति क. ग. घ. अधिकः पाठः

८. अज्यक्षरिणः ग. ड.

२२५. नै पिनिविनि ॥ ९ ॥

न एकारः ^१पिनिर्नः विनिगीते मिन्मवति^२ । धिविष्टे (५१८)
 तन्वेअपश्वानम् (५४५) ^{२ १ २ २}अकदि (१६.२.३४) ^३अव्याचारे (५८४) एकार
 इति ? अत्रैव । पिनि (नः ?) ^{२ १ २}सुवृक्तिमिर्नु० (१६.१.१०) ^३विनि ? धिविष्टे
 (५१८) वाजे (१६३) नैपिनिविनि ॥ ९ ॥

२२६. रा ॥ १० ॥

राशब्दे ^४च न मिन्मवति । ^{२ १ २ २ २}वन्दद्वारा (२.२.१६.) ^{२ १ २ २}जिह्वयारा
 (७.२.३०) ^{१ २ २}प्रनोरा (३.२.२०) ^{३ १ वि. २}राशब्द इति ? निरीडरमन् (७.२.३५)
 सहस्रधारम् (५८१) ^५नोदात्तवद्वृत्तम् । रा ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

२२७. स जु ॥ १ ॥

सकारादि न ^६मिन्मवति^७ । ^{१ २ २ २}वासोर्मन्दा (६.१.३३) ^{१ २ २}वाद्यनि०
 (७.२.५) ^{१ २}प्रास्था (११.१.१.) ^{१ २ २ वि. २}यात्सोमेऽ२० (५.२.१३) मत्सरासः
 (५१८) स जु ॥ १ ॥

१. यिनिना. क.
- पितिन्वि. ड.
२. भरति क. न.
३. यिनि ग. न.
४. च रा. न.

५. नोत्तवद्वृत्तम् ग.
६. भरति ग. न.
७. वसोर्मन्दा ख.
८. सजु. ड.

२२८. यघोषे ॥ २ ॥

ईकारोऽघोषे न मिन्मवति । ^१अपीये (२७२) ^१परीतः (५१२)
^१सुप्रीतः (११४) ^१राम्यईशे (६०) ^१ईकारः ? ^१यात्सोमेऽरसो (५.२.१३)
^१अघोषे ! ^१स्माइन्वाऽरजिनीऽरवशु-भाः^३ (१५.२.२६) ^३आरेअस्मन्निरीऽर
^१रमन्^४ (७.२.३५) यघोषे ॥ २ ॥

२२९. नाजु चवर्गि ॥ ३ ॥

^१नापदान्तवति गीते चवर्गि मिन्मवति । ^१आचदिवा (२.२.२८;
^१२९.) ^१वाजानाऽसत् (९.१.२१) ^१अपदान्तवति ? ^१वाजेऽरमिर्मा (६.१.
^११९) ^१यनिर्णिजेऽर (१६.१.३४) ^१माध्वारजाऽरसि^१ (६.१.१२) ^१आदेः
परमित्यधिकारः । नाजु चवर्गि ॥ ३ ॥

२३०. णयुक् ॥ ४ ॥

^१णयुक्तं च न मिन्मवति । ^१प्रणेतऽः (५.२.१९) ^१हरीणाऽऽम्
(५.२.१९) णयुक् ॥ ४ ॥
॥ इति मिन्माधः ॥

१. अपीये ग.

२. स्माइन्वाजी घ. न.

३. वमुभाः स.

४. रमन् ग.

५. न पदान्तवति. ग.

६. अचदिवा. ड.

७. वाजेवाजानाम् स. ड.

८. अपादेः पर. ड.

२३१. आतृतीयाच्चतुर्थे ॥ ५ ॥

आतृतीयात्कृष्यते चतुर्थे प्रत्यये । सहस्राधारम्, (५८१) ^१शन्त-
निनि (१७.२.३२) आतृतीयाच्चतुर्थे ॥ ५ ॥

२३२. से सि ॥ ६ ॥

सेशब्दः सिप्रत्यये कृष्यते । सत्स्रयसेऽ३ (७.१.२१) विश्रयसे
ऽ३ (७.१.२१) ^{२ १ २}सत्यश्रयसेऽ३ (७.१.२१) सिप्रत्यये ? श्रयसेऽ
२३४५ (७.१.२२) से सि ॥ ६ ॥

२३३. जि दीर्घं मन्द्रान्ते ॥ ७ ॥

मन्द्रान्ते प्रत्यये कृष्यते जिदीर्घम् । उच्चीभृतमित्यधिकारः । महा-
मपारम् (३३५) द्विः । नयज्ञैः (५६८) ^४प्रागर्मा (३८०) मरुत्यते
(४७२) धुमत्तमः (४७२) नेता य इवानाम् (५८२) ^५विशद्वरिः
(५१३) ^६अर्हजियाऽ३३ (८.१.२८) ण्यव्यया (५१३) ^७पितादे
(४२९) ^८ओजसे (११) अमृतम् (३५) मन्द्रान्ते ? स्याजरातेः
(१.१.१२) प्रभृतीनि । जिदीर्घमुच्चीभृतमित्यधिकारः । वाजपतिः (६.१.१८)
^९त्वंपुष्यमि (२७०) जि दीर्घं मन्द्रान्ते ॥ ७ ॥

१. शन्तनिनि ग
२. सत्य श्रयसे ग. न.
३. उद्यमित्य० रा.
४. प्रागाहा क. रा.
प्रागर्मा. ग.
५. त्रपुष्यमि क.

६. विशेद्वरिः घ.
७. अर्हजिया ड.
८. पिताद ग.
९. तुजसे ड.
१०. त्रपुष्यमि क.

२३४. ते वर्हायाम् ॥ ८ ॥

तेशब्दो वर्हायां कृष्यते । १विधत्ते तनूपाः (७७) निवृत्तानि ।
अग्निर्नः (२२) चन्दद्वीरा (३६०) अभिविश्वाः (३११) वर्हादीनि ।
ते वर्हायाम् ॥ ८ ॥

२३५. मे वृद्धपरे ॥ ९ ॥

स्तोमे वृद्धपरेऽक्षरे प्रत्यये कृष्यते । अग्निमन्वारमामहेऽ३ (३.
१.१) ^{२१ १} २हवामाहेऽ३ (११.१.२४) गमेम (२०९) ^{१वि.१} ३वाजेऽ२ ^{११} मिर्माह-
^{२१} णीयथाऽ३ः (६.१.१९) महौ ^{२१ १२} इव (२२७) म्यजातुदाऽ३ः (६.२.२२)
अर्वागिदम् (२९०) त्वावतः (१९३) आनोमित्रा^४ (२२०)
^{२१११वि.१} पवित्रन्ते (५६५) द्युम्नमस्मभ्यम् (८१) रायेपनीऽ२ यत्तेऽ३ (२.२.१९)
क्रतुवित्तमः (५७८) ^{२ १} ४रजस्तुराऽ२३म्-होइ (१७.२.१३) वृद्धपरे ?
६चित्तगवे । ७परीतायाम् (५१२) जि दीर्घमुच्चीभूतमित्यधिकारः ।
विपन्यया (४) अतिह्वरांसि (५७६) ८नावीत्यधिकारः । भाष्यम् ।
अनि । मे वृद्धपरे ॥ ९ ॥

१. विधत्ते घ.
२. हवामाहे ग. न.
३. वाजेभिः घ. ड. न.
४. अनोमित्रा ग.
५. राजस्तुरम् ग.

६. चित्रगवे. ख.
चित्रगवे ड.
७. परीतायाः ख.
८. नावीत्य. ख. नावीत्य. ग.

१११ ३४५: (१०.१.५) ^२ १द्विविहोऽहं ^२ १ (१०.१.४) दक्षादीनि । वाजी-
^२ जिगीऽ३० (१५.१.१३; १६.२.४.) ^२ २गिविस्वरान्तस्य ? दृशीकम् (१५)
 बाह्ययुक्तम् ? सुवृक्तिभिः (३७७) ^३ ३दीर्घादिति ? ^४ ४वयुंजनम् (४९२)
 पितादे (४२९) साम्नीत्यधिकारः । ^{२२२ ३२२} ५ऐहीयैहीऽ१प्रमृतीनि । उत्तरदीर्घ-
 त्वम् । गिविस्वरान्बाह्ययुक् ॥ ३ ॥

२४०. शूक्तायाम् ॥ ४ ॥

पशूक्तायां च कृष्यते । ^६ ६वैरूपान्तरिक्षयोः (आ.१.१.१; १.१.९)
 कश्यपग्रीवायाम् (आ.५.२.१२.) हृदये (आ.५.२.१५) जि ^७ ७दीर्घमुच्ची-
 भूतमिति । देवस्थानादीनि (आ.१.१.१५) शूक्तायाम् ॥ ४ ॥ -

२४१. ८हि ॥ ५ ॥

हकारे प्रत्यये कृष्यते । देवस्थाने (आ.१.१.१५) ^९ ९ऋष्यसाम्नि
 (आ.५.१.२२ ?) ^{१०} १०द्यौगतयोः (आ.३.१.१:२) वार्कजम्मे (आ.३.१.२७)
 हृदये (आ. ५.२.१५ ?) धर्मरोचने (आ.६.२.१०) ^{११} ११प्रतिलिङ्गे
 प्रतिषेधः ॥ हि ॥ ५ ॥

१. द्विविहोऽहं ड.

२. गीवि. स.

३. दीर्घो दीर्घादिति. ग.

४. वयुंजनम्. ड.

५. ऐहीयेप्र. ग.

६. वैयूपा. ग.

७. दीर्घभूतमुच्ची. ग.

८. ह. घ.

९. शक्तयसान्नि. ड.

१०. द्वौगतयोः घ.

द्वौगतयोः घ.

११. प्रतिलिङ्गे. क.

प्रलिङ्गे. स.

प्रसङ्गे. ड.

२४२. ^१आचतुर्थाद्धौ ॥ ६ ॥

आचतुर्थात्कृष्यते ^२मन्त्रे प्रत्यये । ओजस्तदादीनि (५.२.५)

^{१ २ १ १} ३विद्याभिधामाऽ२३४ (११.२.२०) आचतुर्थाद्धौ ॥ ६ ॥

२४३. ^४डिगोऽसौ ॥ ७ ॥

तृतीयोचस्यामो इत्येतत्कृष्यते । अयन्तइन्द्रसोऽ४मः (४.२.३२)

^{१ ३ ३ १ ३ १ ३ ३} ५अमो इति ? अस्तिसोमोअयस्मुतः (५.१.३१) डिगोऽसौ ॥ ७ ॥

२४४. अत्रिचतः ॥ ८ ॥

अत्रिचतः पर्णः कृष्यते । तेऽ४पाम् (६.१.४) ताऽ४न्ते (१०.

^{१ ३ ३ १ ३ ३} १.३२) पाऽ५न्तम् (४.२.१८) यदाऽ४क-दा० (८.१.७) ^{१ ३ ३ १} ६साऽ४खायः

^{१ ३ ३ ३} (१०.२.१७) आऽ४हर्ष ता० (१६.१.३७) यत्रपरिसंघातयोः । अत्रिचतः ॥

२४५. ^७नाशु सणचु ॥ ९ ॥

न कृष्यते आशु मणादेः पर्णः । प्रत्यग्ने (३.१.६) प्रत्यस्मै०

^{१ ३ ३ १} (९.२.१३) त्वामिदा (८.१.२३) आशिषा (१०.२.१७) भूयद्वा

^{१ ३ ३ १} (८.१.२१) पर्वकन्वात् । नाशु मणचु ॥ ९ ॥

१. आचतुर्थादसौ घ

आचतुर्थाद्धौ ग. ग.

२. मन्त्रप्रत्यये घ.

३. विद्याभिधाय. ग. ड.

४. डिपिमो. घ.

६. असौम इति ड.

७. मणायः घ. ग. ड.

७. वारद्ध्यं त्रिग्विनं घ. पुम्नरे ।

नाशुर्मणचु ड.

नाशुभिः णचु घ.

२४६. १शतारे ॥ १० ॥

२ ४ २१
२ ४ २१
१शतापरे चाक्षरे प्रत्यये न कृष्यते । अग्निमी (२.१.१६.) पा-
सस्सचे (१२.१.२८) शतारे ॥ १० ॥

इति चतुर्थो दशकः ॥

२४७. तमीय वस ॥ १ ॥

३ २१
३१ २ ४ २१
तमु, ताऽ४मूवमी (१०.१.२८) तमु, ईय । ईऽ४यइया^४ (९.१.२)
ईय । वसन्त इन्नुरन्त्य इति रहस्ये (आ.५.१.९) तमीयवस ॥ १ ॥

२४८. दि वी उणि ॥ २ ॥

३ ४ २१
३ ४
दि वी आपंघते ४उणि प्रत्यये । तक्षयदि (१५.२.२२) ५जुष्ट-
म्पतिम् (१५.२.२२) मघवानोजना (१.२.३१) आविशन्कलशम् (१३.
२.२५) ईऽ४यइया (९.१.२) प्रसोमदे (१४.२.२१) ६स्तित्वा
(३४५) दि वी उणि ॥ २ ॥

२४९. नीचं मन्द्रं नीचे ॥ ३ ॥

नीचं मन्द्रमापद्यते नीचीभूते प्रत्यये । पाहिनो अग्ने प्रभृतीनि ।
(१.२.२८) नीचं मन्द्रं नीचे ॥ ३ ॥

१. शतार सूत्रं घ. न.
२. शतारेक्षरे. क.
३. ईम्यच्च इयाइ. ख.

४. उणिप्रभृतिवृत्तीयसूत्रीय प्रत्यये पर्यन्तं घ. न.
५. जष्टंपतिम्. ग.
६. स्तीत्वा ख.

२५०. दे नीचानाम् ॥ ४ ॥

एकपदे ^{१ ४ २ १} १ नीचानां तृतीयात्परं मन्द्रमापद्यते । मघवन् (३००)

पनीयसी (४१९) ^२ २ वियञ्जते (१६.२.३३) एकपदे १ प्रसोमदे (५१४)

३ सोमउष्या (५१५) दे नीचानाम् ॥ ४ ॥

२५१. तृतीयाद्यज्ञे ॥ ५ ॥

तृतीयात्परं^४ यज्ञसंघाते मन्द्रमापद्यते । यज्ञादीनि (१.२.२५)

तृतीयाद्यज्ञे ॥ ५ ॥

२५२. ५ अणुञि ॥ ६ ॥ -

६ पादादिः परान्ते मन्द्रमापद्यते । असावि (४७३) ^२ सिन्धुः
(१४.२.२३) ^{१ १} ७ अग्ने (३.१.१८; ११.२.२९; १२.१.१५) ८ विष्वापरि

(५७०) अणुञि ॥ ६ ॥

२५३. न गप्रथमञ्चु ॥ ७ ॥

न वर्गप्रथमादिर्मन्द्रमापद्यते । तेऽष्टपाम् (६.१.४) ताऽष्टन्ते (१०. ^{१ २ १}

१. नीचान्तानाम्. ग.

२. वियञ्जते ग. न.

३. सोमउष्या. क.

सोम उ. प.

४. परं ग. न.

१२

५. अणुञि मै. पा.

६. पादादेः ग.

७. अग्ने क. न.

८. विष्वाइत्यदि क. ख. प.

२५६. ^१डाप्सू ॥ १० ॥

डाप्सु इत्येतौ शब्दौ वद्धेते । होऽ^४५इ-डा (१.१.४) ^{१ १ २}२अप्स-दधौवा०

(१३.१.२४) डाप्सू ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

२५७. चं वृद्धे ॥ १ ॥

नीचमापद्यते उच्चे वृद्धे प्रत्यये । ^{१ ३ २१}३प्सुशब्द इत्यधिकारः । चन्द्रमा
अप्सुवा (११.१.३४) उच्चे वृद्ध इति ? चन्द्राहोमाअप्सुवन्तरा-ओऽ^{१ ३ २१ ३ २ ३ २ १ ३ २}६वा
(११.१.३५) चं वृद्धे ॥ १ ॥

२५८. यचु च्चे ॥ २ ॥

यकारादि नीचमापद्यते ^४उच्चे वृद्धे प्रत्यये । यच्छक्राप्ति (२६४)
सुन्ये (५८२) ^५उच्चे ? त्वे ^६अग्ने (३८) वृद्धे ? जरितः (३९)
यकारादीनि । यद्वाहिष्ठीयम् । यचुच्चे ॥ २ ॥

२५९. सणचु न वृ^७ ॥ ३ ॥

सणादेर्गातस्य नीचमापद्यते ^{८ २ १ १}८नवृलिङ्गे ^९पर्यणि । ^{१०}प्रसन्नाजाम्

१. डाप्सू सूत्रं ग. न.

२. आप्पुदशो ड.

३. मुशब्दः ग.

४. उच्चेवृ^० ह.

५. उच्चे ख न.

६. त्वेनोअग्ने, त्वेअग्ने ग. न.

७. यु ड.

८. न तुलिङ्गे ड

९. पर्यणि इति वारद्वयं दृश्यते म.

पुस्तके.

१०. प्र. ड न.

(४.१.३१) स्वादिष्ट्या (१२.२.२२) द्विः । प्रतुद्रव (५२३) त्वंघङ्ग (५८३)
 सणादेः ? ^१यद्वादिष्टम् (८६) नवृलिङ्गे ? ब्रह्मेन्द्रा (३९०) स्वादिसप्तमे
 (१२.२.२०) इपेनोनयो (५६२) सणत्तु नवृ ॥ ३ ॥

२६०. छाद्विण् ॥ ४ ॥

कृष्टादिस्वरं (रे ?) गीतादिरुचीभवति । चित्रहृच्छि (६४) श्रुते
 (३७१) एपस्यते (५३१) न सहस्रादीनि । ^२कृष्टादिस्वरं गीतादिरिति ?
 अत्रैव । तृतीयोच्चस्य ^३भिगहावेपनात् (?) । छाद्विण् ॥ ४ ॥

२६१. ^४सात्याः ॥ ५ ॥

सात्याः परमुचीभवति । पुरोजि (५४५) अयस्सः । गीतादिरिति ?
 पुनानस्तो (५११) सात्याः ॥ ५ ॥

२६२. डि द्वितीयम्^६ ॥ ६ ॥

डिवति षादे द्वितीयमुचीभवति^६ । धिश्रुत्कर्ण (५०) अद्यानोदे
 (१४१) ^७विश्वानरस्य (३६४) तरस्विनम् (३७०) डिवति ? ^८त्यमुवः
 (१७०) तंवोद (२३६) प्रत्यस्मै (३५२) डिद्वितीयम् ॥ ६ ॥

1. यद्वादिष्टीयम्. ग.

2. कृष्टादिस्व ग.

3. भिगाहसे ग.

4. सत्याः घ.

5. द्वितीयः ग. 32

6. उच्चं भवति रं.

7. विश्वानरस्य रं.

विश्वानरस्य ग.

8. भ्यमुपवः ग.

२६३. अरे तृतीयं च ॥ ७ ॥

अरसद्वयते द्वितीयमुच्चीभवति तृतीयं च । अरमश्चादीनि (११८)

अरे तृतीयं च ॥ ७ ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

२६४. १न्विस्थात्प्रणतं ज्यः^२ ॥ १ ॥

नुनइस्थात्परस्य पर्वणः द्वितीयस्वरोऽकारः प्रणम्यते । *उच्चे वृद्धे

इत्यधिकारः । रक्षसः (९५) प्रणेतऽ३ः (५.२.१९) स्मसिस्थातऽ३ः

(५.२.१९) मर्त्यः (२८८) नुनइस्थादिति ? गमेम^४ (२०९)

हुतं पुनः (६.२.२२) पयस्व म । इन्द्रायमो (५७८) प्रणतमिति शब्दः ।

उच्चे वृद्धे इत्यधिकारः । ०द्वितीयस्वर इत्युत्तरार्थम् । ईशीयवोत्तरो नु

भावः । न्विस्थात्प्रणतं ज्यः ॥ १ ॥

२६५. जेर्गीतपूर्वात् ॥ २ ॥

द्वितीयाद्रीतपूर्वात्प्रणम्यते । उच्चे वृद्ध इत्यधिकारः । सातां वा

(२३४) च्यावया (२९८) पराशुल्का (२९१) तीदुहिता (३०३)

१. न्विस्थात्प्रणतः स.

२. ज्यः स. न.

३. उच्चेः स.

उच्चेवृद्धइत्य० ग.

४. गमेमुद्ग. ग.

५. वृद्धे चेत्य. स.

६. द्वितीयस्वर इत्यतः प्रभृति
द्वितीयसूत्रभाष्यगतइत्यधिका-
रः इति पर्यन्तं स, पुस्तके
नास्ति । द्वितीयस्वरम्. ग.

अरिष्टनेमि (३३२)^१ द्युमन्तं दे (४१९) दिवःपृष्ठा (९२) हृणीथा
 (११०) रम्मन्ये (४६५) तेजा^१ (४६७)^२ उच्ये ?^३ इन्द्रहरिमाह^४
 (६.२.२७) वृद्धे ? जनिता (३११; ५२७)^५ जेर्गीतपूर्वादिति ?
^{२११ १} नामानिया० (१६.२.४)^६ पाजाऽसि (५५८)^७ कृष्णपाइ (१६.२.१९)
^८ न वृद्धादित्यधिकारः । आनोमित्रावरुणा (२२०) जेर्गीतपूर्वात् ॥ २ ॥

२६६. बाह्यस्य ॥ ३ ॥

सामबाह्यस्य^७ पर्वणः^८ प्रणम्यते । सोमः प (५२७) महत्तत्सोमः
 (५४२) बाह्यस्य ॥ ३ ॥

२६७. आदेरवैधस्य^९ ॥ ४ ॥

आदेः परस्य द्वैधं सामबाह्यस्यैव पर्वणः प्रणम्यते^{१०} अवैधस्य ।
 इन्दुर्वाजी (५४०) सखाय आ (५६८) बर्हिषि (१) प्रभृतीनि ।
 निवृत्तानि । पिवासोमम् (२२९)^{११} मदाय (४८५) श्रिये (१०१(?))
 मे गियत्रा (१)^२ द्विवोऽ^१ द्विवाऽ^{१११} २३४५ः (१०.१.५) अवैधस्येति ।
^{२२१} १२ अचो (५५५) वृषा (४६९) प्रवौहो वाऽ२ (४.२.२२) तिस्रोवाचः

१. जा. क. ग. न.

२. उच्येः स.

३. इन्द्रहरिमाहः स. ग.

४. जे क. घ. न

५. पाजाऽसि ग.

६. नवृद्धा इत्यधि०-ग.

७. बाह्यस्येव स. ग.

८. पर्वणः ग. न.

९. सूत्रं ग. न.

१०. अवैधस्य. स. न.

११. मंदाय ग.

१२. अचो ग.

(४७१) ^१इन्द्रायेन्दो (४७२) आदेरवैधस्य ॥ ४ ॥

२६८. अन्तर्गीतियोः ॥ ५ ॥

अन्तर्गीतियोश्च प्रत्यययोः प्रणम्यते । ^२नाहुपीषु (१९०)
^३पुयादीनि । अन्तर्गीतयोः ॥ ५ ॥

२६९. शौ ॥ ६ ॥

रहस्ये द्वैधमन्तर्गीतयोरेव प्रणम्यते । अग्निर्मूर्धादि० (आ.१.२.७)
 चर्पणीशृतम् (आ.२.१.२,२) तौरथवसे (आ.३.१.५) निवृत्तानि ।
 अर्कवृत्तीयोपान्त्ये (आ.१.२.१४) प्रवइन्द्राय (आ.१.२.५,६) अभ्रातृच्ये
 (आ.२.१.१६) प्रतवृत्तियाये (आ.४.२.१) नाके (आ.३.२.३) भ्राजन्ति
 (६१५) उत्तरोभ्युद्बुहः । शौ ॥ ६ ॥

२७०. स्थादेः ॥ ७ ॥

अन्तस्थादेरक्षरस्य द्वैधं अन्तर्गीतयोरेव प्रणम्यते । याहिमयूप्रभृतीनि
 (६.२.२७) निवृत्तानि । वरिवस्या (१८६) हर । रथीतमम् (३४३)
 स्थादेः ॥ ७ ॥

२७१. अण् ॥ ८ ॥

४पादादिर्न प्रणम्यते । उपब्रह्मा (२६९) परमज्या (२६९) पवित्रे

५ १ ४

१. इन्द्रायेन्दा ङ. (१३.१.१३) ड.
२. नाहुपीषु प्रभृतिषष्ठसूत्रभाष्य-

गतप्रणम्यते पर्यन्तं क. न.

३. छयादीनि. ग. घ.
४. पादादिः क. र. घ.

सो (४७५) अण् ॥ ८ ॥

२७२. १यं णस्य ॥ ९ ॥

२यंशब्दो वरुणस्य प्रणम्यते । ३यंवृत्रेषु (३३७) सम्मील्यान्तस्य
हि (आ.२.१.२५ १) वैराजवाजसाम्नोः^४ (१.२.२०) उदुम्रह्माणि (अ.४.
२.२) ५वार्त्रघ्ने (आ.४.२.१७) अभिप्लुत्यपुच्छे । यं णस्य ॥ ९ ॥

२७३. दि नु ॥ १० ॥

चतुर्थो नु भवति । उच्च इत्यधिकारः । हिस्^१२३स्थिवा^२ऽ३. (१७.
२.३१) काऽ२३र्धोऽ३ (३.१.२४) तुवान्तू । सवाजेषु (४११) औहोऽ^३
२३वाऽ३ पाऽ३रीणसि (१.२.२१) दूता० (१.१.२१) तंगूऽ३० (३.१३१)
पिवाऽ३. (६.२.१२) आचतुर्थं कर्पणे च । ७उच्चे । हिताः (२.१.२५.)
प्रमित्राय (२५५) अयावीति (४९५) नावित्यधिकारः ॥ दि नु ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

२७४. नोदुह्ये ॥ १ ॥

न उदुह्ये गीते नु भवति ७प्रस्तावे । हिताः (२.१.२५) ध्वराइ

१. अणस्य घ.
२. यशब्दः घ.
३. यंमित्रेषु. ख.
४. साम. ग.

५. वार्त्रघ्नेषु. क. ख. ग. घ.
६. कर्पणेचच्चेनच्चे ख.
कर्पणोच्चोच्चे. ग.
७. इतः प्रभृति भाष्यं घ, न.

(२.१.१५) नृमाहः (११.१.२३) पिणाह (१२.१.४) तवत्यत् । होति-
यास्संघातः । भाष्यम् । स्वाहा विरतं चाविरामात् । देवोवः सन्निरुपे हिप्र-
त्यय इति चेन्नैवं साम्नि । नोदुह्ये ॥ १ ॥

२७५. तृतीये ॥ २ ॥

न तृतीये^१ नुर्भवति । मधोऽ^२३४^३र्नपा (२.१.६) हिष्वा (४९)
२ध्वरा । घृतम् (३७८) तृतीयोच्चे च । ३अपधानम् (५४५) अक्षरे
वृत्तिः । तृतीये ॥ २ ॥

२७६. मन्द्रात् द्वितीयं द्रसदनायाम् ॥ ३ ॥

मन्द्रात् (मन्द्रः १) द्वितीयं प्रत्युत्क्रामति द्रसदनायाम् । अभिप्रि-
याद्वितीये । (१६.२.२) मन्द्रात् द्वितीयं द्रसदनायाम् ॥ ३ ॥

२७७. दस्मादिः कृष्णा ॥ ४ ॥

दस्मासंघातस्यादिः कृष्णात्प्रत्युत्क्रामति । दा^२ऽ३२साम् (१.२.२५)
शरदः (६१६) ७उद्देशो वा । दस्मादिः कृष्णा ॥ ४ ॥

१. तृतीयः घ.

२. अक्षरा, घ.

३. अपधानाम्, ग.

४. भाष्यसहितमिदं सूत्रं धारद्वय-
मुपलभ्यते. घ. कोशे दस-

१३

मादिः रा.

५. कृष्णाद्वादसपा. रा.

६. अवदेशो वा. क.

वदेशो, ग.

२७८. ^१एदोर्हीष्याम् ॥ ५ ॥

एदुसंघातस्य हीष्यां प्रत्यये प्रत्युत्क्रामति । ^२एदुप्रमृतीनि । एदोर्ही-
ष्याम् ॥ ५ ॥

२७९. वृषावति ^३महि प्रथमम् ॥ ६ ॥

वृषावति साम्नि महि ^४प्रथमं प्रत्युत्क्रामति । अचे सप्तमे (१०.१.७)
^५गायन्तिवत् । वृषावति महि प्रथमम् ॥ ६ ॥

२८०. ऊनि ^६द्युतां द्विश्च ॥ ७ ॥

ऊनिप्रत्यये द्वितान्तः प्रत्युत्क्रामति । श्वाऽ२३१२३ः (१०.२.१८)
^१दिवोऽ२३१२३-६० (१७.२.२१) ऊनि द्युतां द्विश्च ॥ ७ ॥

२८१. ^७वाचिरादिस्वरं विस्वरे ॥ ८ ॥

वाचिस्वरे पदादिस्वरं प्रत्युत्क्रामति विस्वरे । नोधियाऽ३१७.
(१६.२.७) पिमाऽ२३ (१६.२.२२) ^८अच्छऽ२३ (१६.१.५) वृहाऽ-
३१७ (६.२.१,४) आनीकयाऽ३१७ (२.२.३०) माऽ२नापथाऽ३१७
(१६.२.१६.) ^९सिपुराऽ३१७ (१३.२.२१) ^{१०}यर्वता (३३८) सुम्ने

१. एयोर्हीष्याम्. ग.

२. एपु प्रमृतीनि. ग.

३. मति. ग.

४. प्रथमः

५. गायन्तिवत् स. ग.

६. द्युताद्विश्च. स.

द्युतान्तश्च. क.

७. सूत्रं भाष्यस्यप्रथमं वाक्यं चक.

स. ग. न.

८. अर्चा क.

९. सिष्ट. ख.

१०. धार्वता. स. यार्वता ख.

(६१०) स्वे । ^{२२} १ उच्चे ? ^{२१ २} २ ररोमभाउ (६.२.२९) विस्वरे ? ^३ ३ वसा-औऽ३
^{४ २} होवा (४.१.९) वाचि ? ^{५ २} ४ सस्थाऽ३इ (११.१.५) भाष्यम् । ^{१ २} आस्ताऽ
^२ ३ उवा (३.२.२५) ^४ ४ द्रव अरण्योः । एदु । ^५ ५ कृष्टोऽन्तः । वाचिरादिस्वरं
 विस्वरे ॥ = ॥

२८२. मान्यां मन्द्रः परिस्वारं नौ ॥ ९ ॥

मान्यां मन्द्रः परिस्वारमापद्यते निधने प्रत्यये । सौमित्रे (१०.२.११)
 स्वर्वते । अस्मेरा । मान्यां मन्द्रः परिस्वारं नौ ॥ ९ ॥

२८३. उच्चात् द्रप्से ॥ १० ॥

उच्चात्परं ^६ ६ द्रप्ससंघाते परिस्वर्यते । अवद्रप्सः (३२३) ^७ ७ सोमः
 पवते (५२७) वावर्तावपि (१) उच्चात् द्रप्से ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

२८४. द्विवतोऽन्त्ये ॥ १ ॥

द्विवतो गीतस्यान्त्ये ^८ ८ निधने ^९ ९ परिस्वर्यते । युवासखा (४.१.१२)
 घजिह्वयम् (४४५) अहये (४३९) नेतायः (५८२) सहस्वते (२१)

१. उच्चेः ख.

२. ररेयताइ ग.

३. वासावौहोवा. ख.

४. रवारम्योः ग.

५. कृष्टोऽन्तः ग.

६. द्रप्सः सङ्घाते. ग.

७. सोमः पवताइ. वावाइ. वता-
 वर्वतावपि ररः वतावर्वग न.

८. गीतास्थाने ग.

९. निधने न

प्रभृतीनि । मतौऽ२ (३.२.३१) सखायः (४००) आत्वारथम् (३५४)
 यत्सोममि (३८४) ^१परिस्त्रव (५६७) द्विवतः ? योनिमिन्द्रः (स्तोमः)
 सनादसि । ^२अन्त्ये । द्रविणस्युः (४) मन्द्रः ? ^{२२}वाहाऽ३१उवार (५.
 २.३३) ^३त्तिवादीनाम् । उच्चादित्यधिकारः । वसुद्रुवम् (२३८) विव-
^{२३}क्षसेऽ२३४५ (११.२.२३) नवकार इत्यधिकारः । द्विवतोऽन्त्ये ॥ १ ॥

२८५. तुडि ॥ २ ॥

^४प्रस्तावे प्रत्यये परिस्वर्यते । इदन्तएकम् (६५) इन्द्रायसो (५६१)
 प्रभृतीनि । शुन्ध्युः (३९६) क्रैयदतैः (५६०) दसीउमे (५४६)
^५विचक्षणः (५५४) तुडि ॥ २ ॥

२८६. ओवान्कया ॥ ३ ॥

ओवान्कयास्थिराया एव परिस्वर्यते । चन्द्राभिसोमयोः (४१७,
 ५१८) अन्यत् । ^१त्रायइषाओऽ२३४वा (१.२.४.) ^२द्वाइषाओऽ२३४वा
 (४.१.१४) ^३शाइषाओऽ२३४वा (१७.१.१५) ^४माइषाओऽ२३४वा
 (१६.१.२५) ओवान्कया ॥ ३ ॥

१. परिस्त्रुव क. ग.

२. अन्ते र. ग.

३. क्लीवादीनाम् र.

४. तुडि प्रस्तावे क. र. ग. घ.

५. विचक्षणः क. ग.

६. ओवात्क्रया ग.

७. माइषाओवा ग. न.

२८७. हृदयाः ॥ ४ ॥

न ^{२१} १माहृदयाः परिस्वर्यन्ते । देवैर्भाऽरश्मा (१.१.४.) ^२ २त्रमो-
जसादीनि । ^३ ३वृद्धं वा पदान्तो वा स्थाचेत्^४ । मयोगि (१३) अग्निर्नः
(२२) हृदयाः ॥ ४ ॥

२८८. विश्वायाः ६खिडि जि ॥ ५ ॥

६पाहिर्विश्वायाः खिडिप्रत्यये जिभूत्वा नु भवति । त्वत्ते (४६९)
गृणानः (१) अध्वराणाम् (२१) कशादीनि (४.१.१५) ^७ ७पादान्तस्य ?
सहस्रेणैव (२३५) मानाः प्रभृतीनि । त्वायवः (१३२) उदीरते ४७१)
^८ ८चतुक्षिण इत्यधिकारः । धिया ऋकार्यत्वं न प्रतिषेध्यम् । विश्वायाः खिडि
जि ॥ ५ ॥

२८९. तद्वेदोषा ॥ ६ ॥

तद्वे परं दोषायाः नु भवति । ^९ ९पुस्वधनः (१६६) प्रति (२०५) ?
^१ १ — १ ^{१ २} १ २ —
सार्पारका० (६.१.९) (१) गाव्याऽर० (१३.२.९) द्रतेवयम् (३७३)
^२ २ ^१ १ ^{१ २} १ २
सुह-स्तिया (१५.१.८) यदिन्द्रलिङ्गकृष्टे । तद्वेदोषादीनि ? जनानाम् (२.
१.४.) प्रथमे । भाष्यम् । ^{१०} १०द्यौर्नः (१६६) तद्वेदोषा ॥ ६ ॥

१. महाहृदयाः परं ग.
२. हात्रामोज० ख. ग.
३. वृद्धा वा. ख.
४. स्थाचे ख.
५. हिडि ख

६. याहिर्वि. ग.
७. पदान्तस्य. ग. घ.
८. चतुक्षिण इ. ग.
९. पुस्वधन. ग.
१०. द्यौर्नः. घ.

२९०. विष्णोरुद्युक्^१ ॥ ७ ॥

२विष्णुसंघातमुदात्तयुक्तं गीयते । अग्नेमृह (२३) कस्यनूनम्
 (३४) अमिप्रवः (२३५) अस्माकमद्य (२४१) वृद्ध इत्यधिकारः ।
 विष्णोः ? योनिमृतस्य (५११) अयं पूषा (५४६) ग्राम इत्यधिकारः ।
 विष्णोरुद्युक् ॥ ७ ॥

२९१. रोहादुद्भूते ॥ ८ ॥

३रोहात्परमभिगीयते उचीभूते प्रत्यये । तमृन्धसम् (२४३) ^{१ ४}अनूऽ
 २३हो (११.१.१८) जाता (५६६ ?) इन्द्रम् । अरतिम् (१०९) इव्य-
 वाहम् (१२) प्रमृतीनि । रोहात् ? अमृतंजा (३५) ^५उद्भूते ? ^६प्रनआयू-
 पि (१८४) भाष्यम् । समुद्रा (१३७) रोहादुद्भूते ॥ ८ ॥

२९२. द्वितीयो हि प्रथमेऽस्तवतः^७ ॥ ९ ॥

द्वितीयः कृष्यते प्रथमे प्रत्ययेऽष्टद्वस्य पर्वणः । रोहादित्यधिकारः ।
^{२ १}८नराः—दीऽ३० (२.२.८, ९) अश्वनन्त्वा (१७, ५३३.) तिस्रोवा (५२५)
 गावोयन्ति (५२५) अस्यग्रे (५२६) रोहात् ? ममन्धसः (३१३) द्वितीयः ?
 तार्क्ष्यम् (३३२) आ. धावत (३.२.२०) प्रथमेऽष्टद्वस्य ? ^{११ ११}पैर्माहोद
 (७.२.१५.) द्वितीयो हि प्रथमेऽस्तवतः ॥ ९ ॥

१. युन् स.

२. विष्णुसंघातः क.

भाष्यं घ. न.

३. अभिगीत्य. ग.

४. धनौद्भूते ग.

५. उद्भूते. ग.

६. प्रण आयूपि. ग.

७. अतयवतः मै. पु.

८. नुकापादि नव. क.

२९३. ह्रस्वः पदान्तः ॥ १० ॥

ह्रस्वस्याक्षरस्य द्वैधं पदान्त एव कृष्यते^१ त्रिष्टुप्सु । इदन्तए (६५)

प्रमृतिषु । नियतं च निवृत्तं च । ह्रस्वः पदान्तः ॥ १० ॥

इति नवमो दशकः ॥

२९४. ओष्ठयचु गिभ्यां गाद्यात् ॥ १ ॥

ओष्ठयादेः पादस्य गिभ्यां परं वर्गाद्यान्न कृष्यते । नपर्व (६८)

सुरुचः (३२१) मर्धव (८.२.३३) शुवर्द्ध (१५.२.२६) ओष्ठयादेः ?
अश्वनत्वा (५२३) गिभ्याम् ?^२ पूषन् (७५) वर्गाद्यात् । विष्वक्त
(३३९) यवस्वसो (५३२) ओष्ठयचु गिभ्यां गाद्यात् ॥ १ ॥

२९५. द्रुस्य ॥ २ ॥

द्रुक्तसंघातस्य च कृष्यते । द्रुका^३ (१२.१२७) अरिष्टे (आ.१.

१.९.) द्रुस्य ॥ २ ॥

२९६. पृथ्ङ्योः ॥ ३ ॥

इकारात्परं षट्ठयोरक्षरयोः कृष्यते ।^४ चिकित्तिः (४४७)^५ तमर्ति-

यऽऽः (८.१.५) अमिश्रियः (४८९) सुताइमे (५६६) पदान्तः ?

१. अत्रैव सूत्रसमाप्तिर्दृश्यते ।

इतः उपरितनं भव्यं च. न

२. पूषन् ग.

३. चिकित्तः ग.

४. तमर्तियः ख.

तमयियः ग

अस्तिवृत्रहन् (२०३) इकारात् । द्रतस्थुपः (२३३) वृद्धयोरिति ।

वर्हिषि (१) इवप्रियम् (५) एवृद्धयोः ॥ ३ ॥

२९७. २घाया विवुण् ॥ ४ ॥

जंघानायाः कृष्यते पञ्चसु मन्त्रेषु । अर्कस्य (४७२) योनिमृत

(५११) ३वाहुभ्याम् (३९८) पान्तम् (४९८) इदं च द्वितीये^४ (३.

२.२२) जंघानायाः । मिषीतये (१६१) विवुण् जंघानायाः । यस्यत्वम्

(१०८) आकलशम् (५७१) सहयोनौ । शुचिव^६ (५२४) त्वाऽसः ।

इपऽस्तो (४१९) मन्द्रयायाति (५१५) हिप्रत्यये नेत्यधिकारः ।

घाया विवुण् ॥ ४ ॥

२९८. पाता ॥ ५ ॥

पातायां^१ च कृष्यते । ७दूयेऽ^२३हाइ (९.२.१०) आइन्द्रोऽ^३३हाइ

(११.२.३६) अश्वपते (४०२) पाता ॥ ५ ॥

२९९. ४सार्वा ॥ ६ ॥

सार्वायां^१ प्रत्यये कृष्यते । इत्थाऽ^२३मुवाऽ^३उत् उ (८.१.२६)

स्तोताऽ^१३उवाऽ^२३ (६.१.५) शुद्धैः (३५०) ३वागाहाहिम् । चर्षण्यवृद्धिः ।

१. वर्हिषी स.

२. गायायिवुण् ग

३. पित्राहुभ्याम्. स. ग.

४. द्वितीयः ग.

५. शुचिवा स.

शुचि ग.

६. च प्रत्यये स.

७. दूये भा. स. ग.

८. सर्वा घ.

९. वागाहाडो य च. ग.

सार्वायाम् ? विद्धीत्वा (१३२) ^{१ २१ १} १परिष्टो-भा (४.२.२८) ^{१ २} २त्वायवः
 (१३२) माण्यम्-नरमा० (१०.२.८) द्वितीय इत्यधिकारः । ३तिथेन
 (४७१) सार्व ॥ ६ ॥

३००. गोपायाः स्वरे ॥ ७ ॥

गोपातायाः स्वरे प्रत्यये कृष्यते । द्वादशे परीतायाम् (१४.२.१२)
 रधीतमम् (३४३) सखायोदी (५४५) अपश्वानम् (५४५) उद्धातः ।
^{२ १ १ २} २अतीपहम् (६.१.३३) ^{२ १ २ १} २धुमन्तंत्वा० (१३.२.५) विश्वेदेवायाम् । घातो
 द्विपादीनि । स्वर इत्यत्रैव । गोपाया इति ? अग्नित्रिष्टुप् (५२८) यशसि
 गोपायाः स्वरे ॥ ७ ॥

३०१. अवि वि तुरु ॥ ८ ॥

ओकारे प्रत्यये कृष्यते विषु चतुर्षु । ^{२ १ १} २नियस्सुरोऽ३ (४.१.२५)
 ६न ऊर्मि (५७२) अस्तित्वादा (३४५) महीरपः^६ (१४८) हरिमिः
 (१५०) । त्वापूर्य । ^{१ २} ७त्सह्यत् (३२६) ईरसाऽ२३३-ओयेऽ३ (११.२.
^{१ २} १६) वनाऽ३ (१७.२.१०) द्वादशे पुनानायाम् (१४.१.३२) विश्वा-

१. परिष्टोभ व. क.
२. त्वायशः क. ख.
३. यथेन. ख. घ.
४. गोपालायाः ख. सूत्रं घ. न.

५. न उर्मिम्. फ.
६. रयः ग.
७. त्वंह्य. ग.

वक्ष (५८१) रत्तिवाजा (८१) ^१उदिन्द्रा प्रमृतयः । ^२विरतिः । कदा ।

मद्रवत्सु । पाष्ठाहे । श्रुत्वियः (४३८) घुमत्तमः (४७२) माप्यम्-ददाः ।

२१ २१ —

मरुद्भयोवाऽ२ (१३.१.३०) ^३न द्वितीय इत्यधिकारः । अवि वि तुर्पु ॥८॥

३०२. रवत्सु ॥ ९ ॥

^४रवत्स्वक्षरेषु कृष्यते । रणधाः (३२६) न ईरसे (४२८)

रवत्सु ॥ ९ ॥

३०३. छादोहायाः ॥ १० ॥

कृष्टात्पराया ओहायाः कृष्यते । वृत्रस्यत्वा (३२४) आविशन्

(४८१) पूर्वेण वा । छादोहायाः ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

इति ^५सामतन्त्रभाष्ये तृतीयः प्रपाठकः ॥

अथ चतुर्थः प्रपाठकः ॥

३०४. हो उञ्जि ॥ १ ॥

होशब्द उञ्जिज्ञायामृचि कृष्यते । ^३ऊर्द्धो^२ऽ३होऽ३ (११.१.११)

वपस्सु (३१९) नाके (३२०) उञ्जिज्ञायाम् ? अगृह्णा (३१७) परि-

स्वानोगि (४७५) परीतासु । हो उञ्जि ॥ १ ॥

१. यदिन्द्राप्र. स.

य इन्द्राप्र ग.

२. विरतिमः ग.

३. न द्वितीयं मत्स्य. स.

४. रवत्स्वरेषु स.

रवत्स्वरे ग.

५. सामतन्त्रे क. स. ग. घ.

॥ उर्द्धो स.

३०५. स्वारे दीर्घम् ॥ २ ॥

स्वारे^१ प्रत्यये दीर्घमक्षरं कृष्यते । ^२वयोऽ^३मीऽ^४र^५३४५ः (६.२.२८)
^२मदाऽ^३ई^४र^५३४५ (१६.१.२०) द्विः । ^२मगाऽ^३याऽ^४र^५३४५ (६.२.३५ ;
 ११.२.२३) ^२सुग्रीऽ^३राऽ^४र^५३४५ः (१२.१.२३) ^२अघाऽ^३घ्राऽ^४र^५३४५ः
 (८.२.१८, २०) दीर्घम् । ^२सत्ताऽ^३मेऽ^४र^५३४५ (१.१.३२) ^२पिवाऽ^३ई^४र^५३४५
 (७.१.९) ^२श्रवाऽ^३ई^४र^५३४५ (१२.२.५) ^२द्विवाऽ^३ई^४र^५३४५
 (१०.१.६) भाष्यम् । ^२प्रथमोचस्य । ^२दक्षाऽ^३याऽ^४र^५३४५ (४.१.२४) द्विः ।
^२दक्षिणेऽ^३नाऽ^४र^५३४५ (५.१.१६) ^२गृणीऽ^३येऽ^४र^५३४५ (८.२.२८ ;
 ४गन्तु । स्वारे दीर्घम् ॥ २ ॥

३०६. आदिर्घोपे ॥ ३ ॥

आदिर्घोपि प्रत्यये कृष्यते । ^२क्षाऽ^३णाऽ^४र^५३४५ः (१६.२.३) ^२ण्याऽ^३र^५३४५ः
 (१४.१.२२.३०) ^२अघाऽ^३घ्राऽ^४र^५३४५ः (८.२.१८, २०)
^२अघाऽ^३घ्राऽ^४र^५३४५ः (१६.२.३०) ^२वाऽ^३हाऽ^४र^५३४५ः (२.२.२९)
^२घोपे । ^२अद्याऽ^३र^५३४५ः (२.२.१, २.) ^२द्विः । आदिर्घोपे ॥ ३ ॥

१. प्रत्यये फ. र. ग. न.

२. वयोभिः फ. र. ग.

३. द्रवाई फ. र. ग. म.

४. अगन्तु. फ. ग. ध.

५. अघाघ्राभीः ख

६. द्राष्ट फ.

७. घाड्या र.

८. द्राष्ट ग.

९. द्विः र. न

३०७. मधोः खु ॥ ४ ॥

मधोर्नपायाः^{३ २} द्वयक्षरायाः^{३ १} कृष्यते । ^१स^२स्थाऽ^३इ^४ (११.१.५) ^{२ १}पवाऽ^३इ^४
 (१३.२.४) श्रुधीऽ^{३ २}इ^४ (२.१.१७) चमाऽ^{३ २}इ^४ (१२.२.३१) सोमाऽ^{३ २}इ^४म्^५
 (११.१.२) भगौ-वाऽ^{३ २}इ^४ (२.१.३३) ^{३ २}श्पतीऽ^३इ^४ः (१.२.३३) प्रोया
 (१६.२.१५ ?) प्रथमे नेत्यधिकारः । मधोः खु ॥ ४ ॥

३०८. हञु हि ॥ ५ ॥

हकारादि हिप्रत्यये कृष्यते । ^{१ २}होऽ^३इहाऽ^३इ^४-होऽ^३इ^४इ^५ति० (१.१.३३)
 महस्य (९७) इन्द्रंगीभिः^६ (२३६) वहन्तुसो (२४५) अच्छा-
 कोशम् (५१४) ब्रह्मजज्ञा (३२१) अस्यप्रेषा (५२६) ऋशवादीनाम् ।
 द्वितीय इत्यधिकारः । ^{२ ३}माष्यम् । ^{३ २}सखायस्त्वाभौहोहोहाइ^४ (२.१.३३ ?)
 पर्वान्त इत्यधिकारः । हञु हि ॥ ५ ॥

३०९. मर्ता ॥ ६ ॥

मर्तायाश्च कृष्यते । ^{१ २}मर्ताऽ^३इहो^४ (२.२.२४) ^{१ २}उपाऽ^३इहोइ^४ (३.
 १.२८) ^{१ २}वाइइवेऽ^३इहोइ^४ (६.२.१७) ^{१ २}अर्चाऽ^३इन्होइ^४ (११.१.१८) ^{१ २}जाताऽ^३

१. सस्याद ग.

२. पखा घ.

३. सोम ख.

४. अश्वपतिम् ख.

रापतिः ग.

श्पतिम् घ.

५. होइहो य. घ.

६. गीर्तिः ग.

७. हौरहोइ ख. घ.

हैहहोइ ग.

८. होइ क.

९. वाहोइ क.

३२०. ^१सहो (१६.१.३२) ^१अनूऽरहोऽ१ (६.२.३११) भाष्यम् । उद्देशो
वा । मर्ता ॥ ६ ॥

३१०. सहो ॥ ७ ॥

सहोवायां प्रत्यये कृष्यते । अच्छानप्त्रे (२१) प्रस्तोमा (४४)
घागहो (९३) ^१सत्वाय इ (१६३) प्रभृतयः । ^{२१ २}तेयामिः । वाजीददा
(५.२.२५) ^{२ ३ २ २}वर्धाअसि (५७५) द्वितीय इत्यधिकारः । भाष्यम्—यर्जोहोइ
(४.१.२२) सहो ॥ ७ ॥

३११. हाजिच्च ॥ ८ ॥

हाशब्दे प्रत्यये कृष्यते द्वितीयादां च । उपोषु (४७) ध्यन
(५८० १) घृतं दुह (१८७) अधप्रनूनम् (४६१) इन्द्रायेन्दो (४७२)
चतुर्थे परीतायाम् (१४.२.४) इहहाउवा । भाष्यम् । ^{१ २ ३ २}ताइहसाऽ३ (१६.
२.२६) द्विपाहाइ । कृष्टत्वात् । हाजिच्च ॥ ८ ॥

३१२. ^१उदुह्येषु ॥ ९ ॥

^{२ १ २ १}उदुह्येष्वसरेषु कृष्यते । होऽ३होऽ३-होऽ२३४ति० (१.१.३३)

१. सत्वायप्र० क.

२. तोयामिः फ. ग. घ.

३. धनो क. ख. ग

योनो घ.

४. ताइहासा ग.

५. इदुह्येषु घ

२१ २ २ १
 १अपात्त्वचम्-औहोऽरहाऽर३४० (१३.२.२७) चित्रम् इह (३४५)
 बृहन्नधि (५५४) २वास्तोष्पते प्रभृतीनि । जातः^१पृच्छाऽ^२त् (६.१.८)
 शतक्रतो (४०५) मित्रोनय (४२६) अमृतं दधादीनि । ३जनिता ।
 २ १
 इन्द्रं^३वृधा^४ (४.२.१२१) अरतिम् (४५) हव्यवाहम् (१२) प्रभृतीनि ।
 २ २ १
 नमेगाइरा (६.२.८) न द्वितीय इत्यधिकारः । उदुहोषु ॥ ९ ॥

३१३. भ इन्वतः ॥ १० ॥

स्तोमे प्रत्यये इन्वतः पर्वणः कृष्यते । आत्वासह (२४५)
 शग्ध्युषु अन्त्ये (७.१.१२) नियतं च निवृत्तं च । भ इन्वतः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

३१४. षपूर्वाद्द्वितायाः ॥ १ ॥

कृष्टपूर्वादक्षराद्द्वितायाः कृष्यते । इन्द्रस्तोता (१४४) पुरुहूतम् ।
 ५द्रिमिस्सुतम् (४९९) कृष्टपूर्वाद्वितायाः १ पुरश्चनः (१६६) प्रभृतीनि ।
 षपूर्वाद्वितायाः ॥ १ ॥

१. अपात्र क. अपात्रचं आधि. ख.
 मयान्व औहोसा. ग.
 २. वास्तोष्पति. ख.
 ३. जातेन्द्रम्. घ.

४. वृषा. क. ग. न.
 ५. द्वितिस्सुतम्. ग.
 ६. पुरप्रभृतीनि घ.
 पुरश्चप्रभृ. ग

३१५. हायन्^१ ॥ २ ॥

हायन्ते पर्यणि कृष्यते । विहिते विधिप्रतिषेधाय । हिम्माऽर-वाऽर

तोंऽ३५हाइ (५.१.२५) ^२पाऽ३ताइ-सोऽ२३४मइहाइ (११.१.३)

^३वचस्तुपे (८७) दीर्घमित्यधिकारः । हायन् ॥ २ ॥

३१६. द्वयक्षरे ॥ ३ ॥

द्वयक्षरे^४ च गीते कृष्यते । इन्द्रमच्छ (५६६) पवस्वम (५७८)

यवज्विषः (२९१) पराशुल्का (२९१) अस्मेदेहि (९९) अयइससो

(३९२) वानिपु^५ । गायत । यदिन्द्रोया (४.२.६) द्वयक्षर इति ? इन्द्रो-

मदाय (४११) इन्द्रोविश्वस्य (३५९) अम्यर्प (५७६) हीप्यां वाशब्द

इति ? वाशंयत् (?) तरस्विनम् (३७०) नवान्त इत्यधिकारः । द्वयक्षरे ॥ ३ ॥

३१७. चतुर्थे ॥ ४ ॥

चतुर्थे प्रत्यये कृष्यते । नेमिन्तष्टा (२३८) ^६पुरोहितः (४८)

७सती न हि प्रभृतीनि । चतुर्थे ॥ ४ ॥

॥ इति ८द्वितीयो दशकः ॥

१. हायन् ग.

२. याऽ३ ताइ ग.

३. वचस्तुपे. क. ग. घ.

४. वर्गीते क.

५. गायतादिन्द्रोया क.

६. पुरोजिताः ग.

७. सति नहिप्र० क. र. घ.

८. तृतीयः ख.

३१८. आचतुर्थादावि ॥ १ ॥

आचतुर्थोत्कृष्यते औकारे प्रत्यये । १विश्ववार । (६१) तृतीये ।

२क्षसाधनः (४७४) ^{३ २}शृणाऽ३४० (४.१.२३) ^{३ २}कराऽ२४० (८.२.२९)

आचतुर्थादावि ॥ १ ॥

३१९. ४वीतस्य ॥ २ ॥

४वीतसद्वातस्य च कृष्यते । प्रमित्राय (२५५) अयावीत्योः ।

(४९५) ४वीतस्य ॥ २ ॥

३२०. ७उदुह्वरेऽहान्ते ॥ ३ ॥

उदुह्वपर औकारे प्रत्यये कृष्यतेऽहान्ते पर्वणि । तमध्वरा (१७)

द्विष्णाप्रभृतीनि । औकारे ? ^{३ २}४शताम्-^{३ २ ४ २ २}९आत्त्वामहा (६.२.२६.) उदुह्वरे ?

^{३ २}स्थिराः (६. १.२५ ?) ^{३ २}अहान्ते ? वयामौ (४.१.९) उदुह्वरेऽहान्ते ॥ ३ ॥

३२१. १०द्वितीये ॥ ४ ॥

द्वितीये च यत्प्रकृतं उदुह्वपरे कृष्यते । सुमतिः (७६) ^{३ २}११यताऽ३ः

१. विश्वायारा. फ. ख. ग. घ.

२. क्षरेसाधनम्. क

क्षसाधनम्. ख.

क्षरसाध. घ.

३. करा औ ख.

४. वितस्य. ग.

५. वित. ग.

६. वीभ्योः ग.

७. उदुह्वरे हान्ते ग. घ.

८. शता. ख. ग. घ.

९. त्वत्समा अ. पा. घ.

१०. द्वितीये सूत्रं घ. न.

११. यताः. ख. ड.

(११.१.१६) ब्रह्माऽर-यस्तुवियोवा-ओवा (११.२.३५) १अस्मे
 रापादीनि । २सुगोऽ३होऽ३१२३४ (७.१.१८) ३महस्ययोः (९७.१)
 ४उदुह्यपरे ? विरथि (८.२.१७) द्वितीये ? ५वृणाक् (७.१.२७) मान इन्द्र
 (१२८) द्वितीये ॥ ४ ॥

३२२. ५ओइत्रि ॥ ५ ॥

ओइत्रिकायां प्रत्यये कृष्यते । २शाऽ३२३न्तमानि (८.२.१७.)
 कइव्यक्ताः (४३३) ओइत्रि ॥ ५ ॥

३२३. ६स इस्था ॥ ६ ॥

सइस्थायाश्चकृष्यते । ३वृताऽ३४३ (५.२.२२) ४पूष्णोऽ३४३, (११.२
 १३) वृषेभर (३२८) रयिवाजी (१९९) होऽ३४३रय० (१७.१.४) -
 उदेशो वा । सइस्था ॥ ६ ॥

३२४. ७विदस्य पि ॥ ७ ॥

७विदस्य पकारे कृष्यते । इन्द्रस्येव प्रतव० (७८) वैराजे (आ.

२.१.३१) विदस्य पि ॥ ७ ॥

१. अस्मेस्यादीनि. ग. *

२. सुगोहामा. ग.

३. माहास्ययोः क. ग.

४. उदुह्यद्वितीये ख.

५. ओइत्रि सूत्र घ. नः

६. वृताः ख.

वृताः ग.

७. विदस्यपि सूत्रं घ. न.

८. विदस्य घ. न.

९. प्रव. ख.

स्येवप्रतव. ग.

३२५. पासे नावा ॥ ८ ॥

पासे स्वर^१े नागायाः कृष्यते । सयाऽ^२र^३हाऽ^४र^५हाऽ^६र^७हा (१.१.१४)
अग्नेरधादीनि^१ । ^२पासे ^३देवनादीनि । नागायाः ^४त्तिव (१) इहरायः ।
पासे नावा ॥ ८ ॥

३२६. डारे ॥ ९ ॥

डारे चाक्षरे प्रत्यये कृष्यते । अधिनाशनः (१६६) ब्रह्मज्ज्ञा
(३२१^१) ^२वृपापनापष्टे (१२२.२८) हाहा । वायोरनी (१३)
^३इहाऽ^४र^५भाऽ^६र^७हा (१.१.५ ८८) पासे स्वर इत्यधिकारः । डारे ॥ ९ ॥

३२७. मधो क्षरेऽनावि ॥ १० ॥

मधोर्नपाया अक्षरे प्रत्यये कृष्यतेऽनौकारे । मधोऽ^३र^४र्नपा (२
१.६) ^५हृहस्पदे (६३) ^६न्ताऽ^७र^८गामाऽ^९ (८१.२६) भगाय
(४२७) ^{१०}नुहि । गिरागिरा (३५) ^{११}आग्नेना^{१२} (२१११) शम्भु
(१८४) कनस्यवृष (१४२) यथागौरः (२५२) अभित्य मेपम् (३७६)
परिस्मान. (४७५) अपामित्र (५४४) इति च । सोममोमपते (४०२)
त्वेपा_अया (४९१) पयमान (५२२) सोमो यस्तु (५८२)

१ इत प्रभृति उपरितनसूत्रीय

स्वर इत्यन्त प. न.

२ पासे देवनादीनि ख न.

३ विनाशना ख

४ वृपासु हो, क

५ पत्रस्वदे क. र. ग. घ

६ पिन्हित्य क

७ ग्नेस्तेत्र क

ग्ने त्वा शम्भु स

गोत्रा ग घ,

त्विमि^१ (५१९) सार्ता । मधोक्षरे ? इन्द्रं गीमिः (२३६, ३८२)
 अनौकारपरे ? विश्ववार (६१) स इन्द्रः (३३७) भाष्यम्-अयवाम्
 (३०६) मधोक्षरेऽनावि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

३२८. तौ ॥ १ ॥

यथर्चे प्रत्यये कृष्यते । अरमञ्चा (११८) त्वष्टा (२९९)
^{१२} २विश्वानर (३६४) इन्द्रो विश्व^३ (४५६) जाताउगाऽ^{३४६}३४-मङ्गद्वः
 (१७.१.४) यथर्चे ? ^{३१} ४शताम्-आत्वासह (६२२६) अर्चादि^{३१ ४२४} (८८)
^{३२} उदुह्ये न इत्यधिकारः । भाष्यम्-तरऽ^{३२}३४स्विनम् (९.२.३५) तौ ॥ १ ॥

३२९. प्रथमश्च ॥ २ ॥

प्रथमश्च यत्प्रकृतः द्वितीयश्च तौ प्रत्यये कृष्यते । हृणीथा (११०)
 तस्सुतसो (२३७) राधस्तन्नः (३४५) तक्षयदी (५३७) ताऽ^१२३४६.
^{३४६१} नियञ्जते (१६.२.३३) पाहिप्रभृतीनि । प्रथमश्च ॥ २ ॥

३३०. उदुह्ये ॥ ३ ॥

उदुह्ये प्रत्यये कृष्यते । मानी^३ । हीऽ^४२३४पी (१.१.१) औहोना-
^२ रान्वये । मन्द्रायाऽ^३२३४या (१४.२.२६) माऽ^{३ २ ३ ३}२३४हाइ- (२.१.३३)

क्तवाक्तिभिः (१) दाऽर३४^{१५}र्शेहाइ (१.२.१६) उदुह्ये ॥ ३ ॥

३३१. यचु हि ॥ ४ ॥

यकारादि हि प्रत्यये कृष्यते । अञ्जते (५६४) अन्यये । अन्यत् ।
मासीऽश्या (५.१.३३) यंबृत्रेषु (३३७) कार्यम् । शन्नः (३३)
मचु हि ॥ ४ ॥

३३२. नावातृतीयात् ॥ ५ ॥

नौ प्रत्यये आतृतीयात्कृष्यते । काऽर३४^{१५}र्धोऽर (३.१.२४) प्रभृतीनि
चरामसि (३७३) नावातृतीयात् ॥ ५ ॥

३३३. दिनुनि न भयुक् ॥ ६ ॥

दिनुनिगीते पर्वणि न भयुक्तं कृष्यते । जरमाणाऽर३४^{१५}म् (१०.
१.१५) २भयमानाऽर३४^{१५}ः (०९.१.४) देवो देवस्य । ऋमुक्षणम् (१९९)
अग्नेर (५) इयेनः (४७३) घोहरि (३८३) भूपाऽर३४^{१५}म् (१७.१.१३)
न ३भयुक्तम् ? ४ओइमाऽर३४^{१५}हीऽर (१६.१.३६) ५नक्येवम् (२०३)
मन्त्रे ? साऽर३४^{१५} हा (१३.१.१.१) तविस्मादीनाम् । अत्रिवत् इत्यधि-
कारः । दिनुनि न भयुक् ॥ ६ ॥

१. हयुक् क.

२. भयमानाम्. क. ख. ग.

३. नहियु. ख. नगयु. ग.

४. महि क.

५. नृवेवम्. ग.

३३४. ईशे ॥ ७ ॥

ईशे ^१स्तोमे कृष्यते । मरद्वाजे (३७) ^२महेष्ट्राय. (११९)
आपोनष्ट (२६१) गावोमिमन्ति (४७१) तपानोदे (३९) ईशे ॥ ७ ॥

३३५. मयो ॥ ८ ॥

मयोवायां प्रत्यये कृष्यते । यजतंप (६३) ^३यस्यत्वद्स (१०८)
ग्राहव्यम् (१०९) मेमेहवा । तुयोवा (५.२.२६) ये तेऽग्ने प्रभृतीनि ।
मयो ॥ ८ ॥

३३६. सृज्वा ॥ ९ ॥

सृज्वायां प्रत्यये कृष्यते । त्वादाशि (९७) ^४द्विषाचतुः (३६७)
सृज्वा ॥ ९ ॥

३३७. देद्या हि ॥ १० ॥

^५देदिशताया हि प्रत्यये कृष्यते । तदिन्द्रते (१२६) होये ।
^{१११}हयायेऽ३ इन्द्रविश्वाः (९.१.२३) देद्या हि ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१. स्तोत्रे ग.

४. द्विषाचतुः ग.

२. महेष्ट्राया क. ख

५. देदिशताया ख.

महेष्ट्राया ग.

६. अतिष्ठ. ख.

३. यस्यश्चसे घ.

३३८. अनञ्जङ्गनायाः ॥ १ ॥

६अनञ्जङ्गनात्परं जङ्गनायाः ^१स्तोमे कृष्यते । अप्तुरम् (४८७)

मिस्तुतम् (४९९) तरोमिः (२३७) इत ऊति (२८३) प्रवोर्चा । पुनान

एकादशे (१४.१.३१) परीतोपि द्वितीये (१४.२.२२) अनञ्जङ्गनात्परं

जङ्गनायाः स्तोम इत्यधिकारः । अनञ्जङ्गनायाः ॥ १ ॥

३३९. ^२उद्वतम् ॥ २ ॥

उद्वतं यस्मिन्प्रकृतं (१) हि प्रत्यये कृष्यते । नेमिन्तष्टा (२३८)

त्वामिद्धि (२३४) ^३द्ररिपादौ प्रभृतीनि (१) उद्वतम् ? हाहाहोवा । ब्रह्म

(४११) हि प्रत्यये ? ^३भ्रमिन्द्रा० (९.१.५) उद्वतम् ॥ २ ॥

३४०. दधा ॥ ३ ॥

दधायाश्च कृष्यते । ^३आँऽ३होऽ३१इ-यन्मातृ० (२.१.२१) ^१द्विपाऽ२-

^१हाऽ२इ (५.२.२०) ^१महाऽ२-हाऽ२इ (१२.२.९) दधा ॥ ३ ॥

३४१. द्रसे शतिनि ॥ ४ ॥

द्रसे ^५स्तोमे शतिनि साम्नि कृष्यते । चन्द्रप्राणयोः (४१७, ५७०)

शतिनि ? ^{२ ११}द्रमोमो (४.२.३०) ^{२ ११}द्रमोमाः (६.१.४) ^६इन्द्राय । अमिप्रि

१. स्तोत्रे ग.

२. सूत्रं घ. न.

३. पादौ प्रभृ० घ.
प्रभृपादौ ग.

द्रक्षुपादौ घ. ;

४. भ्रमिन्द्रा. क. ग.

५. प्रत्यये घ.

६. इन्द्रिया. ख.

(५५४) द्रसे शक्तिनि ॥ ४ ॥

३४२. नो तद्व्याः ॥ ५ ॥

अनुकारस्तद्व्याः कृष्यते । अत्र (१४७) उमयोः । गोमान्
(२७७) स्थानासः (४८५) सजात्येन (४०४) ^१मुताय (५४५)
गोभादीनि । तद्व्याः ? ^२कृशादीनि । ^३अनुकारः ? ^४प्रहेता (३८३)
नो तद्व्याः ॥ ५ ॥

३४३. मर्तौ ॥ ६ ॥

^५मर्तौ सद्वातस्य च कृष्यते । मर्तौऽ२-हुवाड-आऽ३होऽ२३४५नाऽ५६५
(३.२.३१) गीत्यधिकारः । मर्तौ ॥ ६ ॥

३४४. छान्ते ॥ ७ ॥

छान्ते पर्णि कृष्यते । ^६मोमस्सु (३५१) यडाम (३८४)
इन्दो (५४९) ^७मयास्मोमे । भाष्यम् गोमिष्टे (५७५) छान्ते ॥ ७ ॥

३४५. नन्दः ॥ ८ ॥

नन्दस्परश्च कृष्यते । छान्त इत्यधिकारः । गोमिष्टे (५७५)

नन्दः ॥ ८ ॥

१. मुजाताय घ.

२. पाशादीनि घ

३. अन्यसारः क. खु. ग.

४. प्रहेता फ. ग घ.

५. भाष्यं क. ग. ग. न.

६. गोमान्मु ग.

७. मयास्मोमो ग.

मयजस्मो घ.

३४६. तृतीयपरे ॥ ९ ॥

तृतीयपरे चाक्षरे प्रत्यये कृष्यते । गोषा (३४) ^१पिवि । वर्द्धन्तु
 (२५०) ^१हुवाइ-^२हुवाये (३.२.१८ ?) ताऽ^१२३इ-^{२ ३ २}दिविया (११.१.३२. ?)
 विशस्त (८५) देवासो देव प्रभृतीनि । नन्दः ? हिन्वन्नृतस्य (५७०)
 तृतीयपरे ? अरिष्टनेमिम् (३३२) सोमोऽस्मभ्यम् । इदमिदकम् (४.१.३०)
 अनुभाव इत्यधिकारः । तृतीयपरे ॥ ९ ॥

३४७. ^४इद्वृद्धं चायाम् ॥ १० ॥

^५इस्थं वृद्धं चायां कृष्यते । तिथीतिभिः (स्तोमः ८६. ७.१.२१)
 परिधीरति (५१६) अर्कग्रीवायाम् (आ. १.२.१२) सर्पसामाद्ययोः
 (आ. २.१.१, २.) प्रसोमदे (आ. २.२.१५, १६) कायमानायाम् (आ.
 २.२.१३ ?) इस्थम् ? जहान । जगृहान्ते (८.२.११) वृद्धम् । ^{१४}हिऽ३
 पाऽ३या (८.२.१६) महित्री स्ये (आ. ३.२.१) चायाम् ? तेजा (४६७)
 तृतीयपर इत्यधिकारः । इद्वृद्धं चायाम् ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

१. पिवि ग. न.

२. विशस्ता. क. ख. ग. घ.

३. अनुगाय क. ख.

४. उद्वृद्धं घ.

५. उस्थं वृ० घ.

६. जघान घ.

३४८. कण्ठ्यादेर्घम् ॥ १ ॥

कण्ठ्यादेः पर्वणो दीर्घं कृष्यते । ^१आऽर३-^३रोऽर३-^३हाऽर३४ (३.१.२)

आऽर३ ^१स्युऽर३-^३वाऽर३४ (६.१.२६) अन्तश्चरति (६३११) कण्ठ्यादेः—

^१ओमोऽर३वा (७.१.१९) ^१ओम् ओऽर३-^३वाऽर३४० (७.१.१९) दीर्घम् ?

सप्तहे (आ.२.१.२२) कण्ठ्यादेर्घम् ॥ १ ॥

३४९. नेन्तात् ॥ २ ॥

न^३ इकारान्तात्तृतीयायां कृष्यते । अग्निर्मृधा (२७१) अपघ्नन्
(५१०) सन्तेप (६०३) नेन्तात् ॥ २ ॥

३५०. जोदये ॥ ३ ॥

^१जाउदये कृष्यते । ओयेऽ३-^२रसाऽ३४३६. (११.२.१६) वन-
प्रक्ष (५८०) जा ? होइ-^३रधमीऽ३४वा (२.१.३८) हिन्यन्तृतस्य
(५७०) उदये ? आतवेदसम् (३१) त्वामिद्विप्रभृतीनाम् । नावित्य-
धिकारः । जोदये ॥ ३ ॥

३५१. घृणी ॥ ४ ॥

^७घृणीमहायाश्च ^७कृष्यते यत्प्रकृतम् । उदये कृष्यते । स्पनिष्टतम्

१. अयारोहा. क.

२. ओम्. ख. न.

३. न. ख. न. इकारान्तायाः घ.

४. ज उदये ख.

१६

५. रयारिउ ग.

६. घृणीमहायाः ग.

७. कृष्यते घ. न.

(५५७) समर्पति (५५७) कृधीनो (४७९) उदुप्रभृतीनि । वृणी ?
तवदेसम् (३१) उदये इति वा । वृणी ॥ ४ ॥

३५२. घयोः ॥ ५ ॥

१दीर्घयोस्क्षरयोः कृष्यते । स्ववृषमः (१४२) ब्रह्मणस्पते (१३९)
यनिणिंजे (५५१) पूष्णाप्रभृतीनाम् । स्योदयादीनाम् । जोदय इति वा ।
घयोः ॥ ५ ॥

३५३. प्रथमि स्थिरायाम् ॥ ६ ॥

प्रथम्यक्षरं २कयास्थिरायां ३कृष्यते । सोमंवी (१२३) देवत्रा
(१५४) मन्दानः (५०७) सत्वाय इन्द्रम् (४००) ४द्योमहि (६४)
पुरामिद्धाऽ२३ (९.२.२४) ३शैशतयाऽ२३ (१६.२.२४) प्रथमीति ?
वायोः (१३) प्रथमि स्थिरायाम् ॥ ६ ॥

३५४. ब्रध्ने वि ॥ ७ ॥

ब्रध्ने स्तोमे ५प्रत्यये विलिङ्गे कृष्यते । भरद्वाजे (३७) समैरयत्
(४५८) स्वसरेम (४५८) प्रथमादित्यधिकारः । विलिङ्गे ? ६अमि-
वत्सम् (२३६) ब्रध्ने वि ॥ ७ ॥

१. भाष्यं घ. न.

२. कायास्थिरायाः घ.

३. प्रत्यये कृष्यते ख

४. महिद्रु क.

प्रोन्धोमहिद्रु ख.

५. प्रत्यये क. ग. घ. न.

६. विवजत्वा घ.

३५५. धसे ॥ ८ ॥

धसे स्तोमे कृष्यते । अमित्वापूर्व (२५६) प्रवइन्द्रा (२५७)
उच्चापश्चमसप्तमयोश्च (१२.२.५,७.) ^१धसे ॥ ८ ॥

३५६. गृण्याम् ॥ ९ ॥

गृण्यां प्रत्यये कृष्यते । उद्वंशमि (३४२) प्रतितद्ध (३७३)
निष्ठुतव (५६२) समानमु (२०४) तरोमिः (२३७) मृधमादित्य-
धिकारः । भाष्यम् । वो देवम् ^२अनुग्राहाया (१) इत्यधिकारः । गृण्याम् ॥९॥

३५७. इणि ॥ १० ॥

इणिकारिणि पर्वणि कृष्यते । हवज्जिणे (१६६) णदिद्युते (४९७)
द्वितीयस्य ^३निवृत्तिः । इणिकारिणीति ? ^४तपर्वणा (२५७) इणि ॥१०॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

३५८. घे शते ॥ १ ॥

दीर्घेऽक्षरे शताक्षरे कृष्यते । ^{१ २}होयेऽ^{२ २}घृष्णौ० (११.२.१५) अव-
द्रद्वितीये (८.२.१९ ?) यज्ञियाय (१५) पुनाहीन्द्रा (४९९) अश्वोननित्तः

१. धसेऽ२३ः. ओमोवा. इत्य-
धिकः स.

२. अनुमाया घ.

३. निवृत्तिः क. ग. घ. न.

४. पर्वणा स.

(४३०) शते ? वशाञ्चौ । दीर्घे ? भद्राहिनः (६६) भाष्यम्^१ अपस्नीहितम्
(३२३) घे शते ॥ १ ॥

३५९. कृष्टमुञ्जु जौः ॥ २ ॥

कृष्टं कृष्यते पर्यान्ते द्वितीये । होता (३) ^२तिजा । वायोरनी-
प्रभृतीनि । कृष्टम् ? ^१अन्धाः (८.१.३६) उञ्जु ? ^१सार्वाम् (३.२.२७)
पिशासोमम् (२२९) गोद्वितीये । भाष्यम् । ^२तिरःषु (९.१.१२)
कृष्टमुञ्जु जौ ॥ २ ॥

३६०. इ भिनि पतिः ॥ ३ ॥

^४इकारे भिनिसाम्नि ^५पतिःकाव्याः कृष्यते । इन्द्रविचतुर्थे
(९.१.२०) ^६विदेवृधस्य (३८१) ^७पादान्त इत्यधिकारः । इ भिनि
पतिः ॥ ३ ॥

३६१. निधने डिवति द्वितीयश्च ॥ ४ ॥

निधने प्रत्यये कृष्यते डिवति पर्वणि द्वितीयश्च । एहियौहोऽ२३इ
(४.१.१५) ^१हिम्माऽ२३ (५.१.९) ^३ताऽ२३^२४माः (१२.१.१२)

१. अपस्निति क. ग.

२. तिजा ग.

३. अमन्धाः ग.

४. इकारेप्रभृति पतिः
पर्यान्तं क. ग. न.

५. पतिः काव्याः घ. न.

६. विदेवृधस्य. ग.

७. पादान्तवतः स.

पादान्त इत्य० ग.

८. सर्वेषु कोशेषु तामातामा
इति द्विवारमुल्लिखितम् ।
अपरं च निर्दिष्टस्थले
उद्धृत्यमाणे लक्ष्यमिदं
दृश्यते ।

हिम्मायेऽ३-रीऽ२३४याम् (१४.१.९) हिम्मायेऽ३-पूऽ२३४वा (१४.१.
 ११) पूगावः बृहामशादीनि । क्रतोपृणाऽ२३४५ (२.१.१९) धर्मणेऽ-
 २३४५ (१०.१.११) वैरूपेषु द्वितीये (आ.१.१.२) अहरीतयोः (आ.
 १.१.१३.१४) आथर्वणे (आ.१.१.२३) द्विवतीति ? आगहि० (५.२.१५)
 १परीतायां वा । परे देवस्थाने (आ.१.१.१६) बृहतीवामदेव्ये (आ.१.१.
 २५,२६) सर्वत्रैकारकृष्टे । अयापवायाम् (१६.१.१,२) स्वनिधने
 (११.२.१३) कीर्त्ये च (आ.६.१.१६) भाष्यम् । पुरीषपदैषु च (महा)
 निधने द्विवति द्वितीयश्च ॥ ४ ॥

३६२. चतुर्थत्यविनोः ॥ ५ ॥

चतुर्थवति गीते द्वैधमविनोरेव कृष्यते । ओजस्तत् ० (५.२.५)
 इन्द्रश्च० (५.२.५) अन्यत् । उभे० (५.२.६) आगहि० (५.२.१५)
 सुपाव (५१२) २आङ्गिरसयोः (आ.१.१.१९,२०) ३भरद्वाजे (आ.
 १.१.२२) पञ्चम्यन्ते योनः (आ.५.२.१४) ४यशसि (आ.१.२.१२)
 ५धर्मतन्वन्य (आ. २. २. १५) । व्रतान्त्वायाम् । राजने (आ.४.२.१९)
 चतुर्थत्यविनोः ॥ ५ ॥

१. परीताया पवा घ.

२ अङ्गिरसयोः ख.

३. भारद्वाजे ख.

४ यसी ग.

५. धर्मन्वान्यान्य. क.

धर्मान्वाघे ख.

३६३. न ति ॥ ६ ॥

न तिलङ्गे पर्वणि कृष्यते । ^{१२१ ३१११} अतिद्विपाऽ२३४५ः (५.२.३३)
 सत्रस्यद्धौ (आ.४.१.४.) त्रिवति वा । ^{२२ ३ १११} क्रतोपृष्णाऽ२३४५ (२.१.१९)
 तु । न ति ॥ ६ ॥

३६४. युव ॥ ७ ॥

युवसङ्घातस्य च कृष्यते । ^१ २ऐरिणे (आ.१.१.१७) नारद्वसवे
 (आ.१.१.२४) स्वरपञ्चमे (आ.३.२.१३) पूर्वैऽभ्युद्गः । द्वितीय इति ?
 आत्वासहस्रम् (२४५) ^३ त्वामिद्धि (२३४) ^४ रधिष्ठादिति वा । युव ॥ ७ ॥

३६५. दान्भिके घरे ॥ ८ ॥

^५ उदात्ते पर्वणि स्तौभिके दीर्घपरेऽक्षरे प्रत्यये कृष्यते । ^६ ईत्खयन्त्याम्
 (५.१.३२) समेत (३७२) अभ्यपंमि । ऋपभाघे (आ.१.२.१९)
 उदात्ते ? सार्पराज्ञीषु (आ.६.२.७, ८, ९) स्तौभिके ? ^७ तदावृष्णादीनि । दीर्घपरे ?
 द्विपः (^{११ २११} १९४) आगहिये (५.२.१५) दान्भिके घरे ॥ ८ ॥

३६६. जि हीष्याम् ॥ ९ ॥

द्वितीयस्वरं हीष्यां न कृष्यते । नेम्यादीनि । यदिन्द्रचित्र (३४५)
 द्वितीयस्वरम् ? ^८ अनीकयादीनि । हीष्याम् ? प्रथमश्च । जि हीष्याम् ॥ ९ ॥

१. युवा र.

२. ऐरिणे ग.

३. त्वामद्वयः क. ख.

४. रधिष्ठा. ग.

५. उदात्तान्ते र.

६. ईत्खाद्ययोः क. ख. ग. घ.

७. तदावृष्णादीनि. क. ग. न.

८. आनीकयादीनि र.

३६७. हाडवायाम् ॥ १० ॥

१हाडवायां प्रत्यये कृष्यते । २इन्द्रोराजादीनि । प्रथमिनोऽति-
क्रामः । पुष्ये (आ. १.१.८) प्रथमोच्चम् । अहरीताद्ये (आ. १.१.१३)
भाष्यम् । प्रवइन्द्राद्ये (आ. १.२.५) मन्द्रा । हाडवायाम् ॥ १० ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

३६८. ष ॥ १ ॥

एकारः कृष्यते । १ १
२ १
३ १
४ १
५ १
६ ७) अमृतम् (स्तोमः ८.२.१६) अहरीतद्वितीयप्रभृतयः (आ. १.१.१४)
ए ॥ १ ॥

३६९. स्ये ने षड्वति वारे ॥ २ ॥

रहस्ये निधने षड्वति द्वैधं वार एव कृष्यते । ४ऐरस्ये (आ. १.१.१७)
५शुक्रियेषु सार्वकामिके (आ. ६.२.६) अन्यत् । देवस्थानादीनि (आ.
१.१.१६) षड्वतीति ? अग्रातृव्ये (आ. २.१.१६) रहस्ये ? २ १ २
(८.२.१६) स्ये ने षड्वति वारे ॥ २ ॥

१. भाष्यं घ. न.

२. इन्द्रोराजाप्रभृतीनि. ख. ग,

३. द्विवम् ग,

४. एरमे ग.

५. शुक्रिये सा० ग,

३७०. ङायामामन्द्रात् ॥ ३ ॥

ङायां प्रत्यय आमन्द्रात्कृष्यते । ^१पिव (३९२) ^२दृ-शीकोऽ३४५
इ-ङा (१.१.२६) प्रभृतीनि । ङा प्रथमद्वितीयात्रित्यधिकारः । ङायामा-
मन्द्रात् ॥ ३. ॥

३७१. हो ॥ ४ ॥

होशब्दश्च यत्प्रकृतमामन्द्रात्कृष्यते । होऽ२३४५इ-ङा (२.१.३८)
आदीनि । इन्द्रं विश्वा (३४३) अरिष्टे (आ. १.१.११) तृतीयोचत्वात् ॥
हो ॥ ४ ॥

३७२. एपूर्वात् ॥ ५ ॥

एपूर्वादक्षरात्परं कृष्यते । उपोषु (४१६) पुनानस्सोम (५११)
द्रप्सस्येति वा । एपूर्वात् ॥ ५ ॥

३७३. आर्चिकम् ॥ ६ ॥

आर्चिकं च यस्मिन्प्रकृते निधने प्रत्यये कृष्यते । ^४घृतश्च (२८४) नो
अर्पसि (५११) हिरण्ययः (५११) शृणाहि वि (९५) ज्ञाता (४४८)
परिधीश्च (५१६) विप्रायवृह (३२२) प्रभृतीनि । ^५आर्चिकम् ?

१. पिवतु ख. ग.

२. दृशीकमो ख.

३. ए पूर्वात् क. ख. ग.

४. घृतश्च ख.

अतश्च ग.

५. अर्चिकामानी० ख.

अनीकयादीनि । निधने ? १वरुप्रमृतीनि । आर्चिकम् ॥ ६ ॥

३७४. अनित्ये हि ॥ ७ ॥

१ अनित्ये २हि प्रत्यये कृष्यते । चार्तोहादीनि । अन्यत् । द्रवाससम् (१८)
प्रियम् । हेमन्तः (६१६) संगृभा । मासीऽऽया (५.१.३३) उपोषु (४१६)
अर्पा सोम (५०३) सवनित्येनरेमारामा (?) अनित्ये हि ॥ ७ ॥

३७५. रा छायाम् ॥ ८ ॥

सर्वे स्वराः छायां प्रत्यये ३कृष्यन्ते । नीऽऽदाऽय-चाऽर३४५इ (१५.
२.१७) व्यमूऽऽहाऽय-पाऽर३४५इ (३.१.३३) कुणोऽऽताऽय-नाऽ-
२३४५ (१०.२.२८) आइन्द्रंगाऽऽय-माऽर३४५इ (१०.१.३०)
नवाऽऽ-माऽर३४५-हाऽर३४५इ (६.१.३४) रा छायाम् ॥ ८ ॥

३७६. अभि णि ॥ ९ ॥

५अभ्याः कृष्यते ६णि प्रत्यये । अभिवाऽर३४५ (१७.१.३९)
१ छुचिचवाऽर३४५ (१७.१.३४) अभि णि ॥ ९ ॥

३७७. परिस्वारे ७भश्च ॥ १० ॥

८परिस्वारे प्रत्यये कृष्यते स्तोभश्च । ९हुवाऽऽओऽयवाऽय५६

१. वसु प्र० ग.

२. निधने हि प्र० ख.

३. कृष्यते ख.

४. गा भ्य भ्य भ्य इः ख.

५. अभ्यः ग.

१७

६. णि. क न.

७ भिश्च ग.

८. भाष्य. क. न.

९. उवाओवा. क. ख. घ.

(११.१.३५) तेमाऽ३ओ^{३१२}पवाऽ६५६ (१५.१.१९) परिस्वारेषु च । परिस्वारे
भश्च ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

३७८. ^३तृतीयो हि ॥ १ ॥

^३तृतीयो हि प्रत्यये कृष्यते । ह^३ऽ४-आ^३४५-ह^३ह^३ऽ२३४५ ।
(८.२.२५) हाउहोहाउ । तृतीयो हि ॥ १ ॥

३७९. मन्द्रो^२ हि ॥ २ ॥

मन्द्रो हि भवति । आर्चिकं निधन इत्यधिकारः । दायोहादीनि ।
मन्द्रो हि ॥ २ ॥

३८०. हान्निधने रेऽणिवत् ॥ ३ ॥

हान्ते पर्वणि निधनपरेऽक्षरे प्रत्यये त्रिःकृष्टवत्कृष्यते^३ । वाऽ२तोऽ-
३५० (५.१.२५) स^२ऽ३४५गोऽ६० (३.१.२४) होऽ५तोऽ६हाइ (१.२
११) हान्ते पर्वणि^१ ? मामी^१ऽ३या (५.१.३३) ^२निधनपर इत्यधिकारः ।
^३गच्छोऽ२३४हा (१६.१.१९) अणिवत् ? दायोहादीनि । हान्निधने
रेऽणिवत् ॥ ३ ॥

१. तृतीये स. ग.

२ मन्त्रे ग.

३. कृष्यते. ग. न.

४ निधनपर इत्यधिकारः

इति क. ख ग न.

२ ३ ५

५. बाळो४हा ग

३८१. १^३द्वं हाउवायाम् ॥ ४ ॥

सर्वमिदानीमस्थं हाउवायां प्रत्यये कृष्यंते । २^३माऽद-हाउवा

(१६.१.९) योदाऽद-हाउवा (१६.१.९) होवाऽद-हाउवा (८.२.३१)

३^३दिहिहियाऽदहाउ-वा (२.१.३६) ४^३नरंनृपाहंमाऽ^३दि-ओऽदहाउवा

(४.१.३३) अस्थमिति ? भूतहाउवा (२.२.१३) तिराऽ^३स्तुहाउवा

(२.२.१२) ५^३हाउवायाम् ? ओजः प्रभृतीनि । द्वं हाउवायाम् ॥ ४ ॥

३८२. एनाक्षरेऽतुडि ॥ ५ ॥

एनाक्षरे प्रत्यये कृष्यतेऽतुडि विषये । यथाअसि (२४८) अन्यये ।

६^३न्माहार३^३स्तुवाऽद (११.१.२०) आइन्द्राऽ^३यापाऽदहाउ (१२.२.१९)

७^३मदाऽ^३३^३याऽद-हाउ (१३.१.२८) उग्रेऽ^३३^३वीऽदहाइ । एनाक्षरे ?

प्रकेतुनायाम् (७१) ७^३अतुडि ? यो विश्वा (४४) नाऽ^३वोऽदहाइ

(१३.२.३२) वाऽ^३चोऽदहाइ (६.२.३०) वचोदेवा (६.१.१६)

योरयिवः (३५१) चर्पणीश्रुतम् (३७४) भाष्यम् । विश्वादधा (४६९)

एनाक्षरे तुडि ॥ ५ ॥

१. द्वम् र. ग. घ. मै. पु.

२. या हाउवा. ग.

यमाहाउवा घ.

३. द्वीद्वी० र.

४. नरंभृति तिरास्तु

हाउवापर्यन्त र. न.

५. हाउवायाम् र. ग. न.

६. प्रस्तावे कथमुदाहरणं संगच्छते.

७. तुडि क. र. ग.

३८३. न णीह सि ॥ ६ ॥

न णीह^{२१}सिसंघातस्य च कृष्यते । १^{२१}णीह^{२१}सिया (६.२.३३)

प्रगायता (१०.१.२७) न णीह^{२१}सि ॥ ६ ॥

३८४. २वृद्धं नौ ॥ ७ ॥

२वृद्धं स्वरे प्रत्यये^३ कृष्यते प्रत्युत्क्रमे । अच्छानप्त्रे (२१)

सखायः (२४२) कदाप्रभृतीनि । वृद्धम् ? औहो^{२१}ऽऽग्ने^{२१}० (१.१.१०)

गावः (५२५) अयामिषुः (४८७) ४ऋषु । ५योनीवनेषु (५०३) नौ ?

महाहोइ । च्युतः (५१८) घुमाहा^{२१२}ऽऽते[—]ऽर (५.२.१६) स्तोम इत्यधि-

कारः । वृद्धं नौ ॥ ७ ॥

३८५. औरे प्रथमः ॥ ८ ॥

औकारपरे^६क्षरे प्रत्यये कृष्यते ६प्रथमः । त्सिब (१) शन्नोदे

(३३) कायमानप्रभृतीनि । औकारपरे ? ७प्रधन्वा (४२७) प्रथमः ? स्यो-

यादीनि (३.१.८) ८रासा^{३१२}ऽओ^३ऽपा^३ऽ५६-मद^{२ १३ १११}च्युता^३ऽर^३३४५ः (१५.१.

१९.२०.) नुवतीत्यधिकारः । औरे प्रथमः ॥ ८ ॥

१. जीऽऽह^{२१}सिया ग.

२. वृद्धात् क.

३. नौ कृष्यते घ.

४. जिह. ख.

ऋभूग.

५. योनीवने. ग.

६. प्रथमात् क.

७. प्रधन्वाद्वितीये र.

८. रसा आ वा. क. ग. घ. न.

३८६. उत् ॥ ९ ॥

उच्चीभृतं च कृष्यते । जातृवेदसम् (३१) ^१अमृतंजात (३५)
दधाप्रभृतीनि । उत् ॥ ९ ॥

३८७. ^२घम् ॥ १० ॥

दीर्घं च कृष्यते । ^३अवीवृधन् (३४३) ^४द्युमेभ्यः (२६६)
^{१ २ ३}
^४दीर्घमिति ? नियक्रमाइत् (१३.२.२६) घम् ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

३८८. ^५शता ॥ १ ॥

शतायां च कृष्यते । त्राहादीनि । शता ॥ १ ॥

३८९. रादि सहा ॥ २ ॥

स्वरादिन्याः सहायाः कृष्यते । ^{१ २ ३}औहोइहुवाऽ^{१ २}होइ (३.२.१३)
^{२ १ १ १ ३}
उहुवाहोइ । स्वरादिन्या इति ? सहर्मेहैऽ^३होऽ^२याऽ^२३४० (४.१.३४) -
रादि सहा ॥ २ ॥

३९०. उ तिस्रा ॥ ३ ॥

उकारादिन्यास्तिस्रायाः कृष्यते । सुरूपकृ (१६०) पुनानस्सो

(५११) उकारादिन्या इति ? ऊर्ध्वऊणुणः (५७) यद्वाम (३८४)
तिस्रादीनि । उ तिस्रा ॥ ३ ॥

३९१. ^१द्वितायाः ॥ ४ ॥

द्वितायाश्च कृष्यते । स्वाऽ^२इदूपाऽ^{१२}इसाः (१.२.३४) ^२शाऽ^१इताक्राऽ-
इत्तम् (४.२.१८) द्वाऽ^२इनाइस्त्राऽ^{१२}इताम् (४.२.२९) पाऽ^२इराइस्त्राऽ^{१२}इवा
(१७.१.१०) श्राऽ^२इथाइष्टाऽ^{१२}इना (१६.१.८) वोऽ^२इओजाऽ^{१२}इराम् (७.२.
३३) वोऽ^२इओन्धाऽ^{१२}इसाः (१६.१.८) नोऽ^२इआर्पाऽ^{१२}इसी (१४.१.२९)
संघातव्याघातात्कर्षणम् । उदेशविधौ सिद्धेश्च । द्वितायाः ॥ ४ ॥

३९२. ^४वैधात्क्षात् ॥ ५ ॥

^५वैधादक्षरात्परं कृष्यते । प्स्वन्तरा (५१२) पुरोजित्याम् ।
निवृत्तानि । कयानश्चित्रः (१६९) परीतोप्याम् । वैधात्क्षात् ॥ ५ ॥

३९३. भादि ॥ ६ ॥

स्तोभात्पर इकारः कृष्यते । त्स्पन्धमः (१८०) निवृत्तानि ।
द्विता (५७०) इन्द्रंगीभिः (२३६) द्विभिस्सुतम् (४९९) भादि ॥ ६ ॥

३९४. नोचि रे ॥ ७ ॥

न उचि परे ष्वर्णे प्रत्यये कृष्यते । त्रआमुचत् (१६९) सुतेप्या

१. सूत्रं ग. न.

२. शाताम् ग.

३. असंघात य.

आघात० या ग.

४. अवैधात् क्षात् क. घ.

वैधाक्षरात् य.

वैधाक्षात् य.

५. अवैधादक्ष. क. य.

६. वर्णे घ. न.

(४५९) मयोमुवम् । उवि परे ? ^१द्विनेसुतम् (१५८) नोवि रे ॥ ७ ॥

३९५. आत्वस्यै ॥ ८ ॥

^१२आत्वसंघातस्यैकारः कृप्यते । आऽरइहियाऽरइ^३ष्टहा० (६.२.२६)

^१आऽरइहिमाऽरइ^३ष्टहाः (७.१.१२) आत्वस्यै ॥ = ॥

३९६ ^३द्विद्वितीयो लुप् ॥ ९ ॥

द्विःकृष्टस्य द्वितीयो लुप्यते । सोऽतिक्रमः । ^४एकारान्तमक्षरान्तो
नीचमिति वा । द्विद्वितीयो लुप् ॥ ९ ॥

३९७. द्वितीयवति ॥ १० ॥

द्वितीयवति चातिक्रामति । द्वितीयवति ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

३९८. घे भे ॥ १ ॥

दीर्घे ^१स्तोमेऽतिक्रामति । मासीऽश्वा (५.१.३३) र्यतीऽश्वा

(९.२.१) ^१वचोऽ३० (७.१.१८) हिपाऽश्वा (८.२.१६) ^१यन्मातृः

(५३) तरो (२३७) ^२मुमुग्धि (३१९) ऋचौऽ३हो (२.१.१५)

१. द्विनेसुतम् ख.

२. आत्वा. घ.

३. द्विः घ. न.

४. अतिक्रामा ग. घ.

५. यचोहि ग.

६. घायन्त्रस्तम्. क. ख. ग.

७. मुग्ध्यामचौ क. ख. ग.

^{१ २ न ३} १ आश्वौऽहो (१४.२.२५) ^{१ न २} सप्तौऽहो (९.२.१) ^{१ न २} २ सप्तौऽहो (१०.१.२२) प्रभृतीनि । स्तोमे ? अमिग्रनो (१३२) दीर्घे ? विद्वाऽरन्त्साः (६.१.१०) आरो (स्तोमः ३.१.२) भाष्यम् । इडाऽरभाऽ३४३ (१.१.१२) क्रतुचित् (४९२) मदच्युतः (५१८) द्वितीयवतिवृत्तिः ।
घे मे ॥ १ ॥

३९९. ३ई ॥ २ ॥

^{१ — न} ४ ईशब्दोऽतिक्रामति । ^{१ न २} ५ ईऽरऽया (३.२.१२) तस्मा ऊअ० (२७२) ऊर्मिम् (५०९) वीर (४७० ?) माण्डवे (१४.१.२२) ई ? ७ ध्रुते (२७२) द्विः कृष्टस्येति ? यंवृत्रेषु (३३७) ई ॥ २ ॥

४००. स्यचु ॥ ३ ॥

^{१ २ न ३} स्यादेरधरादतिक्रामति । श्रवस्युर्मा (१४९) स्या-राऽज्ञौ (१५.२.२७) भाष्यम् । स्ये । अप्रतिषेधः । ब्रह्मणस्पते (१३९) स्यचु ॥ ३ ॥

४०१. ड्वादिर्हा नीम् ॥ ४ ॥

सर्वमिदानीं स्तोमे चास्तोमे^७ च हाशब्दे गीतादिरतिक्रामति ।

१. आश्वौहो इतीदं सप्तौहो
इत्यन्तरं ख. दृश्यते
२. सप्तौहो ख.
३. इ. क. ख. ग.

४. इशब्दः क. ख. ग.
५. इऽ१२३४ या. ग.
६. अिते क. ख. ग.
७. अस्तोमे ख. न.

न २ १
 १माऽ३हाऽ३ (३.१.९) द्विः । २वाऽ३हाऽ३-ग्माऽ२ (११.१.११) आदि-
 रिति ? नावादीनि । वरुणेच्छप्रभृतीनाम् । न्वेयोवसुनि । द्वादिर्हा नीम् ॥ ४ ॥

४०२. ओष्ठ्यान्नामि ॥ ५ ॥

ओष्ठ्यात्परं नाम्यतिक्रामति । व्यभूहिषे (१०९) पुरुत्वादीनि ।
 वरुणेच्छप्रभृतीनि । ३घृतं दुहाप्रभृतीनि । धर्तादीनि । हुवेऽ३-हिपाऽ३या
 (८.२.१६) ओष्ठ्यात् ? नाऽ१चाऽ२३ः (१३.१.११) ४नामीति ?
 मसुन्वे (५८२) ओष्ठ्यान्नामि ॥ ५ ॥

४०३. वारे स्ये ॥ ६ ॥

वापरे च ६हाशब्दे रहस्येऽतिक्रामति । इन्दोराप्रभृतीनि ।
 वारे स्ये ॥ ६ ॥

४०४. व्यन्दि ॥ ७ ॥

मन्द्रान्तस्य चतुर्थो लुप्यते । योऽतिक्रमः । वार्तोहादीनि ।
 व्यन्दि ॥ ७ ॥

४०५. कृष्टां जि मिगोः ॥ ८ ॥

६कृष्टान्तो द्वितीयमापद्यते सस्वरयोः प्रत्यययोः । ऊऽ२-

१. महा ख. ग.
२. बाहायाम्. क.
- बाहाया ख.
३. आवृतं. ख.

४. नामिति. ख. ग.
५. भाशब्दे ख.
६. कृष्टान्तात् क
- कृष्टान्ते ग.

१ नआगाऽ२३४ ही (७.२.३६) कश्यपव्रताद्ये (आ.५.२.११) सस्वर-
योरिति ? इन्द्रसुतेषु (३८१) २ सहस्तनः (६२५) ऋष्टां जि मिगोः ॥८॥

४०६. इ बिं योनिचु ॥ ९ ॥

इकारस्यान्तो मन्द्रमापद्यते योनिष्ठादाँ^३ । अश्विनोर्ब्रताद्ये (आ. ४.
१.१५) ६ बिं योनिचु ॥ ९ ॥

॥ इत्येकादशा दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^४ चतुर्थः प्रपाठकः ॥

॥ अथ पञ्चमः प्रपाठकः ॥

४०७. त त्रिमात्रम् ॥ १ ॥

त इति त्रिमात्रस्य संज्ञा भवति । तभूतान्सामप्रदेशाननुक्रमिष्यामः
ये कर्षणानादिष्टाः । कर्षणशेषो ५ हि वृद्धावृद्धं भवति । खल्वपि वृद्धिर्वाऽष्ट-
द्विर्वा विशेषाच्छिष्यमाणात् कर्षणप्राप्तिमपि विनिवर्तयति । त त्रिमात्रम् ॥१॥

४०८. ऋग्वाचि ॥ २ ॥

० आचिर्कं वर्धते वाचि प्रत्यये । ^{२ ११} ७ ररोममाउ-वाऽ२ (६.२.२९)

^{२ ११} नपाशिनाउ-नाऽ२ (६.२.२९) ^{२ १} ८ रयिम-पाउवाऽ२३ (१६.१.२७) उत्सोदे-
^{१ २११}

१. नआगदि ख.

२. हस्तं ना क. ख.

३. योनिष्ठादिः क. ख. ग.

४. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.

५. भि ख.

६. आचिर्कान् क.

७. ररोमाउ ख.

८. उत्सो रयिमर्पाउवादेया उग
क. ख. ग.

^१वाउवाऽ२३ (१४.१.२६) ^{१२}मदायबर्हणागिराउवाऽ२३० (१३.२.१७)
^{१२}मधोअर्पन्तिधारयाउवाऽ२३० (१३.२.१७) ^{१२}श्रूयाउवा (१७.१.४) राइ-
^२पाउवा (६.२.१९) ^{१२}ग्याताउवा (६.२.१९) ^{१२}साचाउवा (६.२.१९)
^{१२}स्रताउवा (६.२.१९) ^{३२}यन्ताउ-वा (२.२.१४) ^{३२}सीदाउवा (१४.१.११)
^३तिरिन्दाउवाऽ३२ (१६.१.४) ^१श्रुवत्-अधाउवाऽ३ (१७.१.२१)
^१यद्ध-सिधु-त्रमोऽ२३जसाउ-वाऽ३ (१०.२.२०) ^४सत्यइन्दुस्सत्याऽ५मिन्द्रा-
^४उ-वा (१२.१.२७) ^४कलशेगाऽ५वः-इ-दाउ-वा (१५.२.२२.२३)
^४त्यन्त-सख्यायहुवाऽ५इमहाउ-वा (१०.१.२३) ^४णदाऽ५इद्युताउ-वा (१४.
^४१.१) ^१विमाऽ५सहाउ-वा (१६.१.२९) ^१सर्पा (१.२.१४) ^{३९}पुरा
^{१२}(२.१.१५) ^{१२}ध्यारौ (८.१.३१) ^{१२}ग्रमृतीनि । आर्चिकमिति ? ओवा ।
हाउहौहोव-त्सिवादीनि । ऋग्वचि ॥ २ ॥

४०९. ७ठ्यभ्यस्तं च ॥ ३ ॥

कण्ठं वर्धतेऽभ्यस्त च । सोमव्रते (आ.४.१.१०) ^४कीर्त्ये
(आ.६.१.१५) ^{४२}भृतहाउवा (२.२.१३) ^४तिराऽ५स्तु० (२.२.१२)

1. यान्ताउवा ग
2. तिरिन्दाउवा ग. न
3. तुवदधाग.
4. त्यन्त र.
5. सयौ ग

- 6 धारौ र
- 7 ष्यभ्यस्त ग
- 8 अर्कसि ख ग.
- क्वाये क

१
ज्यासेऽ२३ (५.२.२१) प्रभृतीनि । त्वमिन्द्र (२४८) यज्ञायाम् (६०१)
लोप उत्तरकालो लिङ्गे । छम्बस्तं च ॥ ३ ॥

४१०. हायां चतुर्थः ॥ ४ ॥

हायां प्रत्यये चतुर्थो वर्धते । ^{१ ४} अशोहाइ (८.२.२७) ^{१ ४} विभोहाइ
(८.२.२७) ^{१ ४} गूढोहाइ (८.२.२७) ^४ त्वोहाइ (८.२.२७) ^{१ ४} उतोहाइ
(९.२.३५) ^{१ ४} अचोहाइ (१६.२.१०) ^{१ ४} गायन्ति^{४ १}त्वोहाइ (९.१.१५)
^{४ १ १ १} ब्रह्मेन्द्राय^४यजिणो-हाइ (१०.२.१७) ^{४ १ १ १ १ १ १ १ १} वीमहेमतयोयन्तु^{४ १ १}विष्णवो-हाइ (१२.
१.३३) हायां चतुर्थः ॥ ४ ॥

४११. व्यञ्जनादिय^२ ॥ ५ ॥

व्यञ्जनात्पर^३ इय इत्ययं चतुर्थो वर्धते । ^४ आतेवत्सः (८)
इन्द्रंविश्वाः (३४३) त्वं^{१ २}हि (८४) उद्धे (१२५) नतमम् (४२६)
व्यञ्जनात्परः ? ^{१ २} ५आर्ओऽ३४हो-इया-हाइ (२.२.२३) चतुर्थः ? ^{१ १ १} परमाचि-
^{१ १} त्सदस्था^१र्दयाऽ२३होइया (१.१.१७) ^{१ १ १ १ १} अग्नेत्वां^१कामय^१ऐयाऽ२३होइया
(१.१.१७) दीर्घाभाववचनाद्वा न कार्यम् । व्यञ्जनादिय ॥ ५ ॥

१. त्वोहाइ प्रभृति गायन्ति त्वो
हाइपर्यन्तं स. न.
२. दीय स.
३. परं इय ग.

४. अतेवत्सः स.
५. आभ्य ३१२३ हो १३. ताभ्य
हाभ्य. चतुर्थः ग.

४१२. घं भिकम् ॥ ६ ॥

दीर्घं स्तौभिकं वर्धते । चतुर्थं इत्यधिकारः । एहीडा (३.२.१३)
 एकाया (२.१.२१) हावात्रादीनि (४.२.५) अग्ने । जगृह्णाते (३.१७)
 असाविप्रभृतीनि । दीर्घम् ? उद्धेप्रभृतीनि । चतुर्थः ? वायोरनादीनि ।
 स्तौभिकम् ? सूरोनहि (८३) घं भिकम् ॥ ६ ॥

४१३. शग्ध्यां होरे ॥ ७ ॥

शग्ध्यां होपरे पर्वणि वर्धते । १रयाऔहोवा (१४.२.२९)
 होपर इति ! वरूती । ईडिन्वादीनि । शग्ध्यां होरे ॥ ७ ॥

४१४. या ॥ ८ ॥

२या शब्दो वर्धते । होपर इत्यधिकारः । १रयाऔहोवा (१४.२.२९)
 होपर इति ? स्वधाऽ२-रयाऽ३४औहोवा (१२.२.२७) ३योनिद्वितीये
 (८.२.२.) चतुर्थस्य निवृत्तिः । भाष्यम्-नेम्याम् । या ॥ ८ ॥

४१५. दमं गि ॥ ९ ॥

पदमेकाक्षरं गिस्वरं ४स्तौभिकं वर्धते । हिम्-पाऽ२३४साम् (३.२.
 २५) ५हिम्-शऽ२३४पाइ (१०.२.१४) हिम्मादीनि । दिवि-होइ-होइ (१.
 १.३४) जनि-होइ-होइ (४.२.१३) इमा उत्वा (२५०) अक्राच् (५२९)

१. तयाभ्य औतौ भ्य स.

२. यशब्दो. ग.

३. योनिद्वितीये. ख.

४. स्तोभे क. ख. ग. घ.

५. हि शूपाइ स. न.

अभिप्रियेति च (५५४) पदमिति ? एहीया । स्तौभिरुम् ? ^१तदावृणी-
त्यादीनि । दीर्घम् ? ^२हहहोइ । दमं गि ॥ ९ ॥

४१६. औ विस्नेडि ॥ १० ॥

औकारस्य द्वेधं विस्वरिणि गीते वर्धतेऽनिकारं तृतीये साम्नि
जहानादौ । ^{१ २ २}३औहोऽ३वाऽ३ (१.१.७) ^{११ २ २}हौहोइ-इन्धे० (२.२.५) क्वेय-
याक्वेदसि (२७१) ^{११ १ २}औहौहोऽ१इ-इन्द्रा० (१३.२.२५) ^५इदहिया
(५.१.११) निवृत्तानि । आऔहौहोरा । अग्निमी (४९) अद्यानोदे
(१४१) प्रभृतीनि । ^{११ २ २}४औहोड-आपोनवृ० (७.१.२९) पुरुनाचित्
(२७१) ^{११}हौदाड । ^{२ २ ४१}अग्निधि (४४७) वयामौ० (४.१.९) ^५विस्नेडीति ?
होवा । अस्यप्रे (५२६) यात्मप्रे । चिन्त्यम् । औ विस्नेडि ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

४१७. स्ये जौ ॥ १ ॥

रहस्ये द्वेधं द्वितीये प्रत्यये वर्धते । पदस्तोमस्तृतीये (आ.१.२.२७)
धर्मतन्वन्त्ये (आ.२.२.१६) यामे (आ.३.२.३) निवृत्तानि । ऐरिणे
(आ.१.१.१८) इन्द्रज्येष्ठम् (५८६) स्वरस्तृतीये (आ.३.२.११) ण्मार-

१ तदावृणीदीनि स.

२. इहाहो ३. ग.

३ औहोरा द्वियारं दृश्यते. म.

४. औहोइ द्वियारं दृश्यते म.

५. विस्नीति नेडीति. म.

६ भरद्वाजे स.

द्वाजे (आ.१.१.२२) भद्रश्रेयसोः (आ.३.१.२१, २२) नेडीत्यधिकारः ।
स्ये जौ ॥ १ ॥

४१८. स्पर्शादिः ॥ २ ॥

स्पर्शादिश्रौकारो वर्धते ॥ ^१त्रयस्त्रिंशदि (आ.४.२.१३) ह्युक्ति-
येषु । योनौ मागादिरित्युक्तम् । स्पर्शादिः ॥ २ ॥

४१९. ^२बाहि ॥ ३ ॥

बाहिभूते द्वैधं द्वितीये प्रत्यये वर्धते । द्वन्द्वाष्टमे (आ.२.२.८)
निवृत्तानि । वैरूपतृतीये (आ.१.१.३) अन्तरिक्षाद्ये (आ.१.१.९) महि-
षीणायाम् (आ.३.२.१, २) सोमव्रते (आ.४.१.९) स्थन्तरे (आ.२.१.
२१) प्रसोमाद्ये (१४.२.२०) रहस्य इत्यधिकारः । बाहि ॥ ३ ॥

४२०. न दौ ॥ ४ ॥

न चतुर्थे ^{२ १}प्रत्यये वर्धते । इहोवाऽ२३ (१५.२.२) ओवाये ।
चतुर्थ इति ? आनोमित्रा (२२०) ^४यविव्रन्ते (५६५) न दौ ॥ ४ ॥

४२१. रोजतिक्रमे ॥ ५ ॥

स्वरोऽतिक्रमे प्रत्यये न वर्धते । ^{१ न २}आरोऽ३हान् (३.१.२) ^{१ न २}ओमोऽ३वा
(७.१.२०) वैरूपतृतीये (आ.१.१.३) स्वर इति ? पुष्ये (आ.१.१.८)
अतिक्रम इति ? ^{१ २ ३ न}ओवा-औ (८.२.३३) कीर्त्ये (आ.६.१.१५) सार्वकामिके च

(आ. ६. २. ६) प्रतिषेधः । रोऽतिक्रमे ॥ ५ ॥

४२२. आत्रे ॥ ६ ॥

आत्रे स्तोमे वर्धते । आया (८. २. २४) आत्रा (४. २. ४)
तरणित् (२३८) ^१यदिन्द्रना (२६२) मोषुत्वा (२८४) चतुरनुगाने
(आ. ३. २. २२ ?) आत्रे ॥ ६ ॥

४२३. विम्बी ॥ ७ ॥

विम्बीसंघातवति साम्नि वर्धते । योगेऽन्त्ये (५. १. ८) विम्बी ॥ ७ ॥

४२४. इञ्जु भद्रे ति ॥ ८ ॥

३पदान्तो भद्रे स्तोमे तिलिङ्गायां वर्धते । तिलोवाचके (५२५)
तिलिङ्गायाम् ? भद्रश्रेयसोः (आ. ३. १. २१, २२) इञ्जु भद्रे ति ॥ ८ ॥

४२५. अभिगीते प्रथमिपरे ॥ ९ ॥

अभिगीते प्रत्यये वर्धते प्रथमिपरे । ^४चदक्षसा (३५) हर्यत
(५५१) रनोनुमाऽ२ (६. १. २६) अग्नाइमृडादि । (१. २. ८) पुवृष्वते
(२७०) यो अप्सु (५१२) दिष्टयापव (४६८) ^५रुचेजन (५०२)
अभिगीते ? तद्विविद्वाइ (१. १. २५) प्रथमिपरे ? त्वत्तेचमाऽ^{२११}२^२२^२२^२त्साऽ३राः
(१२. २. २७) प्रथमीति ? अश्वयोत (१८६) अभिगीते प्रथमिपरे ॥ ९ ॥

१. यतिन्द्रना ख.

२. उञ्जु ख.

३. पादान्तः क. ग.

४. चादक्षसा ख. ग.

५. रुजेना ख.

४२६. लघु यिनि ॥ १० ॥

लघु वर्धते यिनि गीते । दीर्घं चेत्यधिकारः । वारिवाऽर३४न्ताम्

(१.१.३०) १^२नाशोचाऽर३४इषा (१.२.५) २^२नेमाधाऽर३४इता

(८.२.१२) नेन्द्रासाऽर३४था (८.१.२१) राजेवाऽर३४दा (१६.

२.२८) रथामीऽर३४वा (२.१.३८) ३^२भद्राहीऽर३४नाः (२.१.३८)

प्रमातीऽर३४रा (२.१.३८) उपानोऽर३४हा (४.२.११) प्रहूयसादीनि ।

लघ्विति ? ४^२इन्द्रन्नाऽर३४रो (८.२.१२) इन्द्राप्राऽर३४ताः (६.१.२)

हन्तायोऽर३४वृ (९.१.६) ५^२तिन्माऽर३४णाः (८.२.१८) निधार्ता-

ऽर३४वा (१६.२.२८) अवस्याऽर३४वाः (१०.१.२३) अवंद्राऽर३४

प्ताः (८.२.१८) ६^२आवचाऽर३४मी (८.२.१८) आपस्तीऽर३४ही

(८.२.१८) गाहरस्तोऽर३४मा (७.१.५) ७^२ऋमुश्राऽर३४यीम् (५.

२.२५) युक्षमाऽर३४व्रा (५.२.१७) एतद्वाऽर३४चाः (१६.१.३९)

विदद्वाऽर३४स्रम् (६.२.६) गोभिर्माऽर३४हाम् (१३.२.२२) मामन्तू-

ऽर३४राम् (१७.२.१२) पातिप्राऽर३४ती (११.१.३६) पारिसूऽर३४

ताम् (१६.२.३०) भाष्यम्-जागन्नाऽर३४पाः (२.१.२०, २१)

१. नाशोपाइषाम् क. ख.

२. नोम ग.

३. भद्राहीनः ग. न.

४. इन्द्रन्नरः ग. न.

५. तिन्द्रमायाः क.

६. आरत्तामी. ग.

७. ऋमुरियम्. ग.

लघुयिनि ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

४२७. आघोपिणि ॥ १ ॥

अकारोऽघोपिणि प्रत्यये वर्धते । आर्चामीऽ२३४सा (१२.१.३७)

आप्सदाऽ२३४क्षाः (५.१.२९; १३.१-२८) कर्माकीऽ२३४णाः (९.१.१५)

१ आशमाऽ२३४तीम् (८.२.१८) आशोःपाऽ२३४या (१४.२.२०)

अकारग्रहणम् ? विचक्राऽ२३४माइ (६.१.१४) अघोपिणीति ? अहति-

ऽ२३४जा (२.१.३८) आघोपिणि ॥ १ ॥

४२८. २स्वरे ॥ २ ॥

स्वरपरे वर्णे प्रत्यये वर्धते । वाइश्वाऽ२३४पा (१३.२.३) साख्यो-

ईऽ२३४न्दो (१५.१.३) स्वरपर इति ? विश्वावाऽ२३४रा (२.१.३१)

स्वरे ॥ २ ॥

४२९. रेफरे ॥ ३ ॥

रेफपरे वर्णे प्रत्यये वर्धते । मात्राजाऽ२३४हताः (७.१.५) मीप्राधा-

ऽ२३४मा (१०.१.७) प्राप्तावाऽ२३४णे (७.१.३०) समृद्राऽ२३४व्या

(९.१.१९) इन्द्राप्राऽ२३४ताः (६.१.२) माहाइत्राऽ२३४णाम् (५.

२.१७) अचाइक्राऽर३४दात् (१६.२.१३) उताम्राऽर३४तुः (८.१.१३)

१गायात्रीऽर३४णाः (९.१-१५) रेफपर इति^१ इन्द्रिनाऽर३४रो (८.२.१२)

इत्यादीनि । रेफरे ॥ ३ ॥

४३०. तृतीयेऽवृद्धात् ॥ ४ ॥

तृतीये प्रत्यये द्वैधमवृद्धात्परमेव वर्धते । समुद्रव्यादीनि । निवृत्तानि ।

पावित्राऽर३४स्या (७.१.३०) पावित्रेऽर३४सो (१३.१.३४) आभिप्रीऽ-

र३४या (१६.२.१) श्वातिप्राऽर३४ती (११.१.३६) पारिसूऽर३४ताम्

(१६.२.३०) तृतीयेऽवृद्धात् ॥ ४ ॥

३१. नघिनि दीर्घम् ॥ ५ ॥

अचतुरक्षरे गीते दीर्घं वर्धते । -नाम्माऽर३४र्ताः (१३.२.७)

धाराऽर३४या (१४.१.३६) तार्हऽर३४माइ (१७.१.५) ओङ्गाऽर३४

वाः (३.२.७) ओइस्वाऽर३४दी (१२.२.१७) ओहिम् पाऽर३४साम्

(३.२.२५) हिम् शूऽर३४पाइ (१०.२.१४) -प्रबोमहे (३.२.८) अर्चत

(३.६.२) सपौ० (१.२.१४) पुरौ० (२.१.१५) यारौ^४ (८.१.३१)

प्रभृतीनि । निवृत्तानि । गिराऽर३४ष्टाः (१३.१.३४) महाऽर३४इनाम्

(१७.१.१९) ^{२३} १प्रधाऽ^२२३४न्वा (११.२.१३) मित्राऽ^{२३}२३४या (११.२.१३) ^{२३} २यसोऽ^५२३४मा (११.२.१३) भगाऽ^{२३}२३४या (११.२.१३) ^२ ३अरिष्टनेमिम् (३३२) नवानवोऽ^२२३४वा (६.१.३६) ^{२३४} ४महान्ता^२२३४मी (८.२.३) नयिनि दीर्घम् ॥ ५ ॥

४३२. ग्रे स्तेनायाः ॥ ६ ॥

^{२३} ५ग्रेष्वब्द स्तेनाया वर्धते । अग्रेवाऽ^२२३४५ (१७.१.३१) ^२ ६निवृत्तानि । ^{२३} ७अभिवाऽ^२२३४५^७ (१७.१.३९) ^२ ८शुचिचवाऽ^२२३४५ (१७.१.३४) ^{२३} ९देवजूताऽ^२२३४म् (९.१.१) ग्रे स्तेनायाः ॥ ६ ॥

४३३. भद्भि गु नहौ ॥ ७ ॥

^६ ६स्तोमहंकारिणः पर्वणः द्वैधं त्र्यक्षरस्यैव वर्धते । हौशब्दश्च । ^{२३} ७पित्रासु (२३९) अग्निम् (४२०) इन्द्रोमदापञ्चमे (११.१.२३) तंगूर्ध (१०९) विश्वतोदादीनि (४३७) द्रविणस्युः (४) उत्तत्रा (४४८) ^{२३} ८पदस्तोमेषु च (आ.१.२.२५ etc) निवृत्तानि । उहुवाऽ^२२३४मीः (-१.१.३०) यद्वीडा (२०७) व्रतपष्ठे च (आ.४.१.६) कीर्त्ये च (आ.

१. प्रधन्यं स.

२. यासोमा स.

३. अरिष्टनेमिः स.

४. महान्तम् स.

५. भाष्यं घ. न.

६. निवृत्तानि ग. न.

७. अभिवी ग.

८. स्तोमहंकारि स. ग. घ.

६.१.१५) विद्धीत्वा (१३२) हरिरेतोऽ२३४० (१३.१.८) भाष्यम् ।

१आहावोहाऽ२३४वाः (१२.१.४०) महि गु नहौ ॥ ७ ॥

४३४. आ ॥ ८ ॥

२ आकारो वर्धते । सपौवाओऽ२३४वा (१.२.१४) तामघोऽ२३४-
नाम् (४.२.८) २नवानघोऽ२३४वा (६.१.३९) आहानो० (१२.१.४०)

ब्रह्माणः (३४२) अर्चत (३६२) ३निवृत्तत्वात् । आ ॥ ८ ॥

४३५. पाने सि ॥ ९ ॥

पावमाने सिप्रत्यये वर्धते । जासा० (१२.२.३०) पराडिस्वाऽ
२३४नो (१३.१.३४) उत्सोदेवः (५११) पावमाने ? पारिस्तोऽ२३४ता
(७.१.३०) ४पारिस्तूऽ२३४ताम् (१६.२.३०) रेफपरे विशेषः ।
पाने सि ॥ ९ ॥

४३६. वि ॥ १० ॥

उकारे च वर्धते । रजास्तूऽ२३४राम् (१७.२.१४) ५घृताश्चूऽ
२३४ताः (१६.२.१३) वि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१. आहावोहावः ख.

२. नावानघोवा ग.

३. निवृत्तत्वात् ख.

४ पशइभ्रूताम् ग.

परिस्तूम् क.

५. घृतश्चूताः ख

४३७. त्र्यामण्विनि ॥ १ ॥

गायत्र्यां १पादादेः द्वैधं श्वकार्येवाक्षरे प्रत्यये वर्धते । पावित्रेऽ२३४-
 सो (१३.१.३४) निवृत्तानि । निहोताऽ२३४सा (१.१.२) उमाकाऽ-
 २३४र्णा (३.२.६) महीयांऽ२३४ज्ञा (३.२.६) पराहस्वाऽ२३४नो
 (१३.१.३४) मदाऽपूऽ२३४सा (१३.१.३४) उग्रशाऽ२३४र्मा (१२.
 २.४) गायत्र्याम् । पुनानाऽ२३४स्तो (१४.१.३४) पादादेः । नाशो-
 चाऽ२३४इया (१.२.५) मायोभूऽ२३४वाम् (१४.१.३) एभिर्वाऽ२३४
 र्द्धा (१.१.१४) ह्रस्वस्य प्रतिषेधः । त्र्यामण्विनि ॥ १ ॥

४३८. इत् ॥ २ ॥

इद्वति वर्धते गायत्र्याम् । तदिदधाः (१५७) निवृत्तानि । नियेषुः
 (२४६) इत् ॥ २ ॥

४३९. रसण् ॥ ३ ॥

७रेफस्ययोगी च गायत्र्यां वर्धते । क्रामीदाऽ२३४मी (१३.२.
 २३) निवृत्तानि । व्रजाह्माऽ२३४जा (८.२.१२) र्वधाअऽ२३४मी

१. पादादेः घ.

२. वः कार्यं र. ग.

३. उमाकर्णा र.

४. मदादृष्टा क.

५. पुनानस्तो ग.

६. निवृत्तानि ग. न.

७. रेफस्यं. र.

८. इतः प्रभृति आसूत्रमाप्तेः

क. न.

क्रामीहामी. ग.

९. र्वधाअसा. ग.

(१३.१.३४) अमेन्दाऽ२३४इने (१०.१.२३) प्रतीनाऽ२३४ए (६.२.३३) असोमाऽ२३४साः (१३.२.१) मीमाथाऽ२३४मा (१०.१.७)
तृतीये नेत्यधिकारः । रसण् ॥ ३ ॥

४४०. रयो षि ॥ ४ ॥

स्वरयोरूपमणि वर्धते । पूआयाऽ२३४मात् (३.२.३१) हीऐहीऽ
२३४या (१४.१.१८) निवृत्तानि । त्वाअद्राऽ२३४इवाः (८.१.११) १मोअरूऽ
२३४पाः (१६.२.२८) २स्मोअमीऽ२३४गाः (१६.२.२८) ह्योअधीऽ२३४ये
(१६.२.१) ३मइहाऽ२३४ना (९.१.३०) नाइपाऽ२३४याः (१६.२.११)
४नशब्दस्यान्त्यस्य ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । गीते । अपोवसा (५११)
भाष्यम्-५सख्यइन्द्रो (५१६) रयो षि ॥ ४ ॥

४४१. विनः ण ॥ ५ ॥

वकारिणः पर्वणः ६णलिङ्गायां द्वैधमूपमणि वर्धते । शाविष्ठाऽ२३४धृ
(९.२.३०) निवृत्तानि । निचक्राऽ२३४माह (६.१.१४) अवस्याऽ२३४वाः
(१०.१.२३) अवद्राऽ२३४प्ताः (८.२.१८) आनत्ताऽ२३४मी (८.२.१८)
ह्रस्वमित्यधिकारः । वकारिण इति ? ७अपस्नीहि (३२३) विनः ण ॥ ५ ॥

१. स्मो आरूपाः घ.

२. स्मोअमीगाः घ.

३. मइहाना ग न.

४. नशब्दस्यान्त्यम् ख

५ सख्यइन्द्रो. ग.

६. णलिङ्गद्वैधे ख.

७. अपस्नीही क. ग.

४४२ इ स्ये त ॥ ६ ॥

इकारो रहस्ये वर्धते तश्चन्दवत्यामृचि । पिपिश्नत* (आ.१ १ ११)
 स्वाशिरामर्के (आ १ २ ३) सस्तोमे (आ १ २ ६) यञ्जकासि (आ
 ३ १.१) प्रचोमहे (आ ४ २.१३) ^१तश्चन्दवत्याम् ? ^२पतिर्नर* (आ.१.१
 २७) अय पूषा (आ १ २ =) त्रिपन्धौ (आ २.१ ११) स्वरपष्ठे (आ
 ३ २.१४) पायमाने मि प्रत्यये नेत्यधिकारः । इ स्ये त ॥ ६ ॥

४४३ हाउत्स्व ॥ ७ ॥

^४हाउत्स्वमिन्द्रायति च साम्नि ^५पादादेः द्वैध रहस्ये वर्धते ।
 द्यौताद्ये (आ ३.१ १) निवृत्तानि । ^२ऋ^३नो^४ऽपी^५ऽर^६३^७४^८शा (६ २ ३३)
^२३^४ पुरु^५ह^६ऽर^७३^८४^९ताम् (१० १ २७) तिरोना^२ऽर^३३^४४^५रा (१४ २ १७) जनोना^२ऽ
^४र^५३^६४^७पू (१४ २ १७) स^२दो^३ना^४ऽर^५३^६४^७ने (१४ २ १७) ^५पादादेरिति ?
 अत्रैव । हाउत्स्वमिन्द्रायति ? गिरस्तो (२५१) हाउत्स्व ॥ ७ ॥

४४४. ७नमि ॥ ८ ॥

न मिभूते पर्वाणि वर्धते । ^२य^३म^४न्या^५ऽर^६३^७४^८वे (१० १ ७) ^२त्रि^३वै^४रा^५ऽ
^२र^३३^४४^५पा (१० १ ७) ^२ता^३मा^४ऽर^५३^६४^७नू (१० १ ७) ^२चि^३द्वे^४द्री^५ऽर^६३^७४^८व

१ तश्चन्दय रा

२ पति नया ग

३ हाउत्वा क ग घ

४ भाष्यं घ न

५ पादे पादे ग ग

६ पात्रान्निरिति क ग ग,

७ सूत्र ग न

८ त्रिवराय ग

विवरायो ग

९ चिन्द्रिया क रा

(१०.१.७) न मि ॥ ८ ॥

४४५. दरे ॥ ९ ॥

दकारपरे वर्णे ^{२ ३} १प्रत्यये न वर्धते । मनुदा^{२ ३}ऽर^२३४धाइ (२.१.२२)
^{२ ३} प्रमन्दा^{२ ३}ऽर^{२ ३}३इने (१०.१.२३) शिदिवेदा^{२ ३}ऽर^२३४इवे (१५.१.३) समूद्रा^{२ ३}ऽ-
^{२ ३} र^{२ ३}३४व्या (९.१.१९) अवद्रा^{२ ३}ऽर^२३४प्ताः (८.२.१८) निपीदा^{२ ३}ऽर^२३४ता
 (१७.१.१२) दरे ॥ ९ ॥

४४६. ऐ क्रात् ॥ १० ॥

कृष्टे चिक्रात्परं वर्धते । पवमान इत्यधिकारः । ^१ मारु^३ऽर^३त्वा^३ऽर^३३४-
^२ ताइ (१२.२.३०) चामा^{१ ३}ऽर^३त्ता^३ऽर^३३४राः (१२.२.२५) यानी^{१ ३}ऽर^३र्णा^३ऽ-
^२ र^२३४इजाइ (१६.१.३६) चिक्रात् ^४ ४वृषाष्टमे (१२.२.३०) सोमं पवि
 (४९९) लघ्वित्यधिकारः । ऐ क्रात् ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

४४७. गादि न्यवारा ॥ १ ॥

वर्गप्रथमादि कृष्टे प्रत्यये वर्धतेऽनिकारेऽवारावति च साम्नि ।
^१ तूनो^३ऽर^३गा^२ऽर^३३४इराः (४.२.२९) ^१ ताआ^३ऽर^३शा^३ऽर^३३४इराम् (५.२.१२)

१ प्रत्यये ख. न.

२ दिवेदाइरे. ग.

३ मारुत्वाताइ. ख.

मीरुत्वाताइ. ग.

४ वृषाष्टमे. ग.

५ तूनोगाइराः ख.

तूनो ग.

६ ताआशराः ख.

द्विः । १ तावाऽरूऽर३४णाम् (८.१.६,७) ताआऽरशाऽर३४वाः
 (११.२.९) तामाऽरेन्वाऽर३४साः (१२.२.३) २ पाराऽरेवाऽर३४ताः
 (३.२.२८; १५.१.३०) पानीऽरेयाऽर३४सी (११.२.१) पूरूऽरेष्टूऽर३४-
 ताम् (१०.१.२८) पूरूऽरेस्पूऽर३४हाम् (१५.१.६) चामाऽरेत्साऽर३४
 राः (१२.२.२५) गप्रथमादीति । ३ इवाऽरप्राऽर३४याम् (१.१.१०)
 सुरेऽरेभाऽर३४याः (७.१.१४) इवति ? पूरूऽरे-वाऽर३४घ्नः (६.१.३२)
 अनिकारः (रे ?) तिवाऽरेरूऽर३४णाऽ६५६ः (११.२.१०) चियांऽरेकाऽ-
 र३४र्पा (१२.१.३८) अवारावति ? तउक्षितः (५४) चमत्तरः (४६९)
 पुनानाय (५६८) कुईऽरेन्द्राऽर३४याम् (९.२.३) अमृतंजा (३५)
 विप्रंनजा (४६५) लघु दपरे नेत्यधिकारः । गादि न्यवारा ॥ १ ॥

४४८. तृतीयपरे ॥ २ ॥

४ तृतीयपरे चाक्षरे प्रत्यये वर्धते । वानोऽरेगाऽर३४हरा (१.२.१४)
 आराऽरम्माऽर३४वाह (३.२.९) सायूऽरेग्वाऽर३४मीः (१२.१.३५)
 र्या-राऽरजौवाओऽर३४वा (१५.२.२७) पाहोऽरहमाऽर३४हमीः (१.
 २.२७) नव्याऽरम्माऽर३४हमीः (४.१.३१, ३२, ३३) लघु परे नेत्य-

१ तावारूणाः ख.

२. यरावताः ग.

३. इवमाथाः ख.

४. गतृतीय घ.

५. वाओवा र. न.

६. लघुपदेत्यधि. घ.

धिकारः । तृतीयपरे ॥ २ ॥

४४९. ग्यञ्चु गुरौ ॥ ३ ॥

गिस्वरादिर्वर्धते गुरौ प्रत्यये । ^{१ २ १}गुरु चेत्प्रत्यधिकारः । वाङ्मपताइ
(१.२.११) श्लोपा (३४) निहोता (१) महान्तसमुद्रः (४२९)
सुतःराधा (१६५) अन्धा प्रसृतयः । प्रथमः ? हसोय (९९) गीतादिः ?
उग्रश्शर्म (४६७) तद्विदिद्वाइ (१.१.२५) प्रथमे विशेषः । गुराविति ?
^{१ २ १}गृहपताइ (१.२.३३) ^{१ २ १}वृषणंवा (१०.१.२३) श्रुतकक्षा (११८)
^{१ २ १}सुतमा । ^{१ २ १}समुओ (१.१.३१) हुबओइ (१.१.३१) ग्यञ्चु गुरौ ॥ ३ ॥

४५०. ए प स्ये मागि ॥ ४ ॥

एवति साम्नि पशब्दस्य वा रहस्ये द्वैधं ^५मागिप्रत्यय एव वर्धते ।
धर्तादीनि ^६दीर्घतमसोऽर्के (आ.१.२.४) निवृत्तानि ? संमि शान्तिकर्मणि
(आ.२.१.३०) प्रतृतीयाद्ये (आ.४.२.१) कश्यपग्रीवायाम् (आ.५.२.१२)
पतिन्नरः (आ.२.१.१२) ^७प इति ? आदित्यव्रते (आ.६.२.१) एवति ?
यामे (आ. ३.१.११) ए प स्ये मागि ॥ ४ ॥

१. गुरुयेत्य. ग.

२. दोपा ख.
नोपा ग.

३. वृषणया क. ग. घ.

४. समुद्रे ख.

५. मागिप्रत्ययमेव ख.

६. निवृत्तानि दीर्घतमसोके इति
क. ख. ग. घ.

७. परीति क. ख. ग. घ

४५१. ह२सिवति ॥ ५ ॥

१ह२सिस्वरवति पर्वणि वर्धते । नाइममदः^{१ २ ३ २} (८.२.२) ताइहसाऽइ^{१ २ ३ २}
 (१६.२.२६) दाशभिः^{१ २ ३} (८.२.१९) वासुमर्ता^१ (१०.२.१४) २ह२-
 सिवति । ३गृहपादीनि । ह२सिवति ॥ ५ ॥

४५२. अि प्रथमिनः ॥ ६ ॥

ग्निलिङ्गे साम्नि वर्गप्रथमिनः पर्वणो वर्धते । निहोता^{१ २} (१) चाइष्प^{१ २}
 (१.२.११) निवृत्तानि । अग्नेरथम्^{१ २} (५) हुवओइ^{१ २} (१.१.३१) यन्नमस्याऽ-
 २३ (२.१.२२) ग्नि प्रथमिनः ॥ ६ ॥

४५३. ह ॥ ७ ॥

४हस्तोभवति साम्नि ग्निलिङ्गे वर्धते । अग्नेनान्त्ये (१.२.३३) निवृ-
 त्तानि । हहहोइ । स्ये । जमदग्निव्रते (आ. ४.२.१५) ह ॥ ७ ॥

४५४. नेह ॥ ८ ॥

नेहलिङ्गे पर्वणि वर्धते । इहाभूऽ२३४वाः^{१ २ ३ ४} (२.१.२१) चिन्त्यम् । ५इहा-
 २२ इहा^१ (१३.२.२०) हा । ६ताक्ष्यमिहाऽइं४३^{१ २ ३ ४ ५} (६.१.१, २) नेह ॥ ८ ॥

४५५. औ टि ॥ ९ ॥

इकारे प्रत्यये-न वर्धते ट्वर्गिणि पर्वणि । म२हिष्ठम् (१५५)

१. ह२सिस्वरवति रा. घ.

२. ह२सिवति ग. न

३. गृहपादीनि ग.

४. ह. रा. न.

५. इहाइहाइहा. ग

६. ताक्ष्यमिह ग.

नकिष्ठा (२७०) अमिद्रोणा (५०३) टवर्गिणि ? १ असिष्यद (५६३)
 २ २
 २५२^{३ २}दधि० (१४.२.१८) स्वयम् । योनिष्टे (३१४) औ टि ॥ ९ ॥

४५६. यवा ॥ १० ॥

१ २ ३ ४ १ २ ३ ४
 यवाशिरायाश्च न वर्धते । यवाशिरम् (१२.१.२७) मकर्तवे (१२.
 २ ३ ४
 १.२७) कदावसो (६.१.२०) यवा ॥ १० ॥

इति पञ्चमो दशकः ॥

४५७. वि ॥ १ ॥

१ २ १ १ २
 वकारि च नीचे प्रत्यये न वर्धते । ब्रह्मजज्ञा (८.२.१६) ब्रह्माऽ३-
 ४ ५ १ २ ३ ४ ५
 इन्द्राहाउ^४ (१०.२.१५) ब्रह्मायाः-प्रत्ययाऽऽः (११.२.३६)
 २ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५
 ग्रावाणोष (२.१.१४, १५) इयेधाऽ२३व (१.२.८) बर्हिषाऽ२३४दाः
 १ — १ —
 (१६.२.३०) नीच इति । ब्राह्माऽ२ब्राह्माऽ२ (११.२.३५) नीचायते
 उच्चप्राप्तस्य । वि ॥ १ ॥

४५८. एरुमि ॥ २ ॥

इकारात्परमूर्मिसंघातवति साम्नि न वर्धते । द्वादशे परीतायाम्
 (१४.२.१२) एरुमि ॥ २ ॥

४५९. छि नेम्याः ॥ ३ ॥

ओष्ठि नेम्या न वर्धते । शुन्ध्युःपरिप (३९६) धिविष्टेपेम

(५१८) ओष्ठीति ? आच्छाड^{१ २ ४ ५}रेवोभृ (४.२.१२) राथाड^{१ २ ४ ५}रेम्वाइप्वा (१६. २,६) छि नेम्याः ॥ ३ ॥

४६०. ढाज्जङ्घायाः ॥ ४ ॥

तद्वेः परं जंघानाया न वर्धते । अरतिम् (६७) परिस्तो (२६१)

विपुरू (७५) यजिष्ठम् (१२) प्रभृतीनि । तद्वेः ? वूपे^२ड^२रेहाड^२रेह
(९.२.११) याजाड^{१ २ २}रेहाड^२रे (९.२.११) जङ्घानायाः ? मनोदप्रभृ-
तीनि । ढाज्जङ्घायाः ॥ ४ ॥

४६१. ष्टेऽन्ताक्षरे ॥ ५ ॥

कृष्टेऽन्ताक्षरे प्रत्यये वर्धते । मारु^{१ २}ड^२रेष्ठ (१२.२.२७) हार्दा^२ड^२रे
(११.२.२९) स्यासा^{१ २}ड^२रे (१४.१.३०) तादृश^{१ २}ड^२रे१२३४. (१०.१.८)
ग्राह^{१ २ २}वेड^२रेहोइ । (६.२.१७) अन्यत् । गृणी । ध्वरा । दया । यःका
(१०.१२३) उपा^{१ २}ड^२रेहोइ (३.१.२८) प्रभृतीनि । ष्टेऽन्ताक्षरे ॥ ५ ॥

४६२. संवायाः ॥ ६ ॥

संवायाश्चान्ताक्षरे प्रत्यये वर्धते । लुमृतये (१६०) वगोदुहे

(१६०) १अवीवृधन् (३४३) स्यरोचते (४६३) उपोपु (४८७)
 १ — १
 घृमेऽरमिया (७.२.४) गोमिः (४८७) योनौ (५०३) कण्वेषु
 (२५२) लघ्वित्यधिकारः । अन्ताक्षर इति ? २संवाऽरर्तया (१२.१.२०)
 १ — १ १ — १
 ३ अवाऽरर्धया (१२.१.१) ४ यआऽरविधा (१३.२.३१) संवायाः ॥६॥

४६३. निणः ॥ ७ ॥

॥ नकारिणोऽक्षरादन्ताक्षरे प्रत्यये वर्धते । मन्युजनस्य (११३)
 स्तुपऊपुवः (३९०) आशिरम् । ७ निवृत्तानि । त्रिवरूथम् (२६६)
 अव्यंवारम् (५७२) भाष्यम्-देवो देवा (५२४) निणः ॥ ७ ॥

४६४. ऊष्मणि तवत्सु ॥ ८ ॥

ऊष्मणि प्रत्यये तनत्स्वक्षरेषु वर्धते । प्रवइन्द्राय (१५६) सखो-
 १ न २ १ १ न २ १ १ न २ १
 यस्तोवर्गे? (४.२.१९-२४) मामीऽइया (५.१.३३) ४आश्वौऽइहो
 (१४.२.२५) एहीमस्य (१५९) तास्सुतसोऽर (६.२.२) गुर्विति ?
 जुहूमसि (१६०) महि । ऊष्मणि वद्वयन्तरमिति ? विश्वस्यद् (४५)

१. अवीवृधत् ग. घ.

२. संवार्तया ख.

३. अवर्धया ख.

अवार्धयात् ग.

४. य आविधा ख.

यआऽरविधौ ग.

५. निकारिणः ग.

अस्य सूत्रस्य घ. भाष्यं न.

६. निवृत्तानि ख. न.

७. वर्गे घ. न.

८. आश्वौनहो ग.

विश्वानम (१३७) १अश्वयेव (५१५) प्रेषा (५२६) तवत्सु ?
आसुर्यस्य (५५४) माप्यम् । २विश्वेषाम् (२) ऊष्मणि तवत्सु ॥ ८ ॥

४६५. ३अष्ट्यामाये ॥ ९ ॥

अकारपष्ठ्यां आये ४स्वरे वर्धते । इममूषु (२८) यज्ञायाम् (३५)
अकारपष्ठ्याम् ? चमि (५१७) ५त्वमिन्द्र । मृज्याष्टमे (१५.१.१३)
माप्यम् । प्रमित्रायाम् (२५५) अष्ट्यामाये ॥ ९ ॥

४६६. मदे ॥ १० ॥

६मदेपुसायाश्चाकारपष्ठ्यां वर्धते । ७प्रियमित्रम् (३५) मदे ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

४६७. स ॥ १ ॥

सपूर्वादिक्षरान्मदेपुसाया वर्धते । पुरुहताय (११५) दिवयय
(३४८) सपूर्वात् ? मदेपुसा (४७५) स ॥ १ ॥

४६८. नेम्याः ॥ २ ॥

नेम्या वर्धते । नेमिः (९४) जातम् (५५०) ८मन्द्र (५१५)
नेम्याः ? वाधते (५४०) नेम्याः ॥ २ ॥

१ आश्वयेव स.

२. विश्वेषा क. स ग न

३. अष्ट्यायामे मै पृ

४ स्वर्गे, स्व

५ त्वमिन्द्र इन्द्र स

त्वद्रष्ट क

६ मदेपुसायाः ग.

७. प्रियमित्राम् क स.

८ द्रोताम क

अमन्द्राताम स

अयन्द्राताम. ग.

४६९. वि णुमि ॥ ३ ॥

विशब्दस्त्रिणुमि वर्धते । विश्वाहिमाया (७५) विन्नुपन्ना (७७)
विप्रायगा (४४६) गुविति ? विपुरुषे (७५) वि णुमि ॥ ३ ॥

४७०. तिस्रः प्र ॥ ४ ॥

तिस्रसंघातवति प्रशब्दो वर्धते । अचोऽन्त्ये (१६.२.१२) तिस्रः
प्र ॥ ४ ॥

४७१. यचु यरे ॥ ५ ॥

यकारादिन्यामृचि १यकारपरेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । प्रप्रथमम् (३५)
स्ये-अप्रथमः (आ.३.२.११) यकारादिन्यां २प्र इति ? अत्रैव । यचु यरे ॥ ५ ॥

४७२. न षी ॥ ६ ॥

नशब्दवतः पर्वणो वर्धते हीयीवति साम्नि । यकारादिन्यामित्य-
धिकारः । आनायाऽ२३त् (३.२.२८) नत्वावन्निन्, न जातम् (आ.१.१.
२) स्ये । नशब्दवतः ? सुनीती (१२७) हीयीवति ? ऽयद्यावद् (२७८)
यकारादिन्याम् ? नवोहि (४१७) प्रभृतीनि । वैरूपाद्ये प्रथमोच्चत्वात् ।
न षी ॥ ६ ॥

४७३. डि हौ ॥ ७ ॥

तृतीयो हिप्रत्यये वर्धते । याहीन्द्राऽ२३ (५.१.४) यकारादिन्याम् ?

१. यकारे परेऽक्ष० ग.

३. यद्यावद् स.

२. प्रथम इति. क. ख. ग. घ.

महित्री (१९२) ङि हौ ॥ ७ ॥

४७४. स्तुव ॥ ८ ॥

१-स्तुवज्जिणायाश्च^३ हिशब्दे प्रत्यये वर्धते । माहित्वाऽ३२३२३०^{३ २ न}

(५, १, १५) स्तुव ॥ ८ ॥

४७५ रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

२-रेफे प्रत्यये पूष्णायाः पदादिर्वर्धते । यिरि परे पूष्णायाः । परि

(५६३) पदादिः ? ३तिरेभन् (५२४) रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

४७६ ४पू स्ये ह्रूवति ॥ १० ॥

पूलिङ्गायामृचि रहस्ये ५रूहवति पर्वणि वर्धते । अयं पूषान्त्ये

(आ, २, २, १९) स्वरचतुर्थे (आ, ३, २, १२) ६पूलिङ्गायाम् ? नवीहि (४१७)

प्रभृतीनि । यज्ञायथायाम् (६०१) ह्रस्व इत्यधिकारः । पू स्ये ह्रूवति ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमा दशकः ॥

४७७. उद्गाभ्यां ते ॥ १ ॥

७उत्स्थस्तोभाभ्या पर वर्धते वृद्धे प्रत्यये । चर्पणीनाम् (१४४)

प्रक्षमुद (५८०) आनाभा० (३, २, २३) ८उत्स्थस्तोभाभ्यामिति ?

१ भाष्यं घ न

२ भाष्यं घ न

३ तिरेभयन् ग

४ णिपूस्ये ग

५ रूहस्त्वति ग

६ पुलिङ्गायाम व

७ भाष्यं घ न

८ इम्यस्ता० रा

^१ अग्नाहराऽ^२३थाऽ^३३म् (१.१.९) धियाव० (१.१.२४) उलोका० (१०. १.३४) गावः । योनौ (५०३) इस्वमित्यधिकारः । उद्गाभ्यां तै ॥ १ ॥

४७८. इत् ॥ २ ॥

इस्थं गुरु वृद्धे प्रत्यये वर्धते ^१रुहवति पर्वाणि । ईडिर्वाहि (९३)
^२इन्द्रस्तम् । इन्द्रं धेनुं (२९५) इन्द्रो वज्री (२८९) ^३इयेनोनयो
(४७३) देवान्माच्छन्तु (५४७) ^४रुहवति ? विश्वादधा (४६९)
इस्थम् ? यद्वाइव (७३) गुर्विति ? ज्येष्ठमग्निम् (८९) ^५वृद्धे ?
सुतसोमायाम् । आदिरिति ? सहप्रन । ^६इन्द्रवायू (४६१) ^७वपरे
नेत्यधिकारः । इत् ॥ २ ॥

४७९. प्रह्वाम् ॥ ३ ॥

प्रह्वयसायां प्रत्यये वर्धते । इस्थं गुर्वित्यधिकारः । आइन्द्रामभाइ
(४.२.१८) आइन्द्रा-स्याका० (५.१.२८) वाइथाभिया (१.२.४)
वाइथाअपा (४.१.१४) प्रह्वयसायाम् ? इन्द्रमर्च (५.१.२०, २२) प्रैपा
(१५.२.४) इस्थमिति ? अथाअस्तो (१७.२.१२) गुर्विति ? ^८इयस्यते
(५७९) प्रह्वाम् ॥ ३ ॥

१. ऋभुवति स.

२. इन्द्रास्तम् स.

३. धेनः ग.

४. ऋभुवति स.

५. वृद्धेयु. स.

६. इन्द्रवायू स.

७. व स. ग. न.

८. पसमते ग.

महित्री (१९२) ङि हौ ॥ ७ ॥

४७४. स्तुव ॥ ८ ॥

१-स्तुवञ्जिणायाश्च^{३ २ न} हिशब्दे प्रत्यये वर्धते । माहित्वाऽ३२३२३०

(५, १, १५) स्तुव ॥ ८ ॥

४७५ रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

२-रेफे प्रत्यये पूष्णायाः पदादिर्वर्धते । यिरि परे पूष्णायाः । परि

(५६३) पदादिः ? ३तिरेभन् (५२४) रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

४७६. ४पू स्ये ह्रवति ॥ १० ॥

पूलिङ्गायामृचि रहस्ये ५रुहवति पर्वणि वर्धते । अयं पूषान्त्ये

(आ, २, २, १९) स्वरचतुर्थे (आ ३, २, १२) ६पूलिङ्गायाम् ? नबोहि (४१७)

प्रभृतीनि । यज्ञायथायाम् (६०१) ह्रस्व इत्यधिकारः । पू स्ये ह्रवति ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

४७७. उन्नाभ्यां ते ॥ १ ॥

७उत्स्थस्तोभाम्या पर वर्धते वृद्धे प्रत्यये । चर्पणीनाम् (१४४)

प्रक्षमुद (५८०) आनामा० (३, २, २३) ८उत्स्थस्तोभाम्यामिति ?

१ भाष्यं घ न

२ भाष्यं घ न

३ तिरेभन् ग

४ हिपूम्ये ग

५ रुहवति ग

६ पुलिङ्गायाम् व

७ भाष्यं घ न

८ इत्यस्तो० र,

^१ अग्नाइराऽ^२३थाऽ^२३म् (१.१.९) धियाव० (१.१.२४) उलोका० (१०.१.३४) गावः । योनौ (५०३) ह्रस्वमित्यधिकारः । उद्गाभ्यां तै ॥ १ ॥

४७८. इत् ॥ २ ॥

इत्थं गुरु वृद्धे प्रत्यये वर्धते ^१रुहवति पर्वाणि । ईडिष्वाहि (९३)
^२इन्द्रस्तम् । इन्द्रं धेनुं (२९५) इन्द्रो वज्री (२८९) ^३श्येनोनयो
 (४७३) देवान्गच्छन्तु (५४७) ^४रुहवति ? विश्वादधा (४६९)
 इत्थम् ? यद्वाइव (७३) गुर्विति ? ज्येष्ठमग्निम् (८९) ^५वृद्धे ?
 सुतसोमायाम् । आदिरिति ? सहग्रन । ^६इन्द्रवायू (४६१) ^७वपरे
 नेत्यधिकारः । इत् ॥ २ ॥

४७९. प्रहाम् ॥ ३ ॥

प्रहूयसायां प्रत्यये वर्धते । इत्थं गुर्वित्यधिकारः । आइन्द्राममाह
 (४.२.१८) आइन्द्रा-स्याका० (५.१.२८) वाइधाम्निया (१.२.४)
 वाइधाअपा (४.१.१४) प्रहूयसायाम् ? इन्द्रमर्च (५.१.२०, २२) ^{११}प्रेषा
 (१५.२.४) इत्थमिति ? अथाक्षस्तो (१७.२.१२) गुर्विति ? ^{१२}इपस्पते
 (५७९) प्रहाम् ॥ ३ ॥

१. ऋभुयति ख.
२. इन्द्रास्तम् ख.
३. श्वेनः ग.
४. ऋभुयति ख.

५. वृद्धेपु. ख.
६. इन्द्रवायू ख.
७. व स. ग. न.
८. पससते ग.

४८०. सि दधे ॥ ४ ॥

^१सकारिणि पादे ^२दधसंघाते वर्धते । इन्द्रथर्मे (१८२) विश्वाय
 (२११) विश्वादधा (४६९) देवावीः (४७०) देवेभ्यस्सो (५२१)
 सकारिणि ? इन्द्रुरिन्द्राय (४८९) जीवाज्यो (२५९) सिद्धग्रहणादग्ने-
 रथादीनां निवृत्तिः । दधस्ये । दसेसमिन्दुभिः (३८४) ^३चिकेतदा
 (१०१) गुर्वित्यधिकारः । सि दधे ॥ ४ ॥

४८१. माघोषे ॥ ५ ॥

^४मकारोऽघोषे प्रत्यये वर्धते । मापोऽ२३४वा (४.२.१९-२४)
^१मासीऽ३या (५.१.३३) ^१माक्रातूवी० (१७.२.४) ^{१ २}मापाऽ३हाइ
^३ताऽ२३४या (८.१.१०) अघोषे ? मना (५५७) वृद्धे ? ^{१ २ ३ ४}मकर्तव्ये (१२.
 १.२७) माघोषे ॥ ५ ॥

४८२. एवज्जारायाः ॥ ६ ॥

एवत्या जारायाः परं वर्धते । ^१ऊत्याम् (१७.२.१६) यस्ते (४७०)
 अन्वये । एवत्याः ? प्रतुद्रव (५२३) ^२पवस्वमा (५७८) उक्थेभिः
 (६८) देवस्य (३२५) मेढिम् (३२७) प्रह्वामित्यधिकारः । एव-
 ज्जारायाः ॥ ६ ॥

४८३. ^१शंस्तुडः ॥ ७ ॥

शंस्विति साम्नि तुडः परं वर्धते । गिरागिरा (३५) कवेयथा
(२७१) ^२शंस्विति ? यजिष्ठम् (११२) शंस्तुडः ॥ ७ ॥

४८४. सा ॥ ८ ॥

सावति पादे तुडः परं वर्धते । आइत्तमिश्वाओजसाऽ३ (१०.१.९)
सिन्धुः (५१४) इन्दोधारा (५७१) तुडः परमिति ? अत्रैव । सावति ?
इन्द्रधुम्नि (११६) सा ॥ ८ ॥

४८५. तद्वि तखिट् ॥ ९ ॥

तद्विविद्वायास्तकारोपान्त्याया वर्धते । आइन्द्रोविश्वाभिरुतिभिः .
(७.१.११) आइन्द्रस्वकुत्तराम् (५.२.३०) प्रवइन्द्रायाम् (४४६)
तकारोपान्त्यायाः ? इन्द्रायसोम (५७८) ^३एतावत् (३१०) विष्टादेवो
(२.१.२६) इन्द्रसमत्सु (२६९) ^४तद्विविद्वाया इति ? ^{२११११}देवदेवत्रा०
(३.१.३७) तद्वि तखिट् ॥ ९ ॥

४८६. स्यन्तिनि ॥ १० ॥

सकारे प्रत्यये वर्धते वर्गान्तिनि पर्याणि । वामो० (६.१.३३)
^१वासुमर्ता० (१०.२.१४) नाःसो (१४.१.२५) ^{१११}वाजन्ते० (१६.२

१०, ११, १२) त्रिः । आसूर्यस्य (१६.२.६) प्रस्तावादित्यधिकारः ।
वर्गान्तिनि ? वसोस्तोत्रम् (२२८) स्यन्तिनि ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

४८७. नी सुज्यन्ते ॥ १ ॥

नीचः सुशब्दो वर्धते द्वितीयान्ते पर्वणि । सुपर्णः (४१७)
सुताय (५४५) सुतस्सुद (५७४) द्वितीयान्ते ? ^१सुतायमा (५४५)
नीच इति ? ^२सुनीती (१२७) नी सुज्यन्ते ॥ १ ॥

४८८. पिनोऽवृद्धे ॥ २ ॥

पिनः प्रस्तावात् अकारो वर्धतेऽवृद्धे प्रत्यये । तपानोदे (३९)
^१आपोऽ३-^१वसाऽ२ (१४.१.३०) ^१ग्रामतिधारया० (१५.१.२७) ^१वापरिको०
(१५.१.३०) पिनः ? तवाहसो (५१६) अवृद्धे ? प्रतुद्रव (५२३)
अकारः ? ऊपुप्र (११.२.१८) पिनोऽवृद्धे ॥ २ ॥

४८९. मौ ॥ ३ ॥

दीर्घकृष्टे प्रत्यये वर्धते । अरङ्गमा (३५२) ^४अयासः । अकार
इति ? ^१पिवाऽ२सु० (३.२.२१) मौ ॥ ३ ॥

४९०. नौ ॥ ४ ॥

त्रिकृष्टे प्रत्यये वर्धते । आताऽ२३४५इष्टाऽ६५६त् (८.२.२१)
 माताऽ२३४५इनाऽ६५६म् (१५.२.७) आत्ताऽ२३४हाइ (१५.१.३)
 याथाऽ२३४हाइ (७.१.२५) तास्थूऽ२३४पा-च रथन्तरे (आ.२.१.२१)
 अकार इति ? ओणाऽ२३४योः (१२.१.३७) आदिरिति ? शहव्यदोऽ-
 २३४० (३.१.२३) नौ ॥ ४ ॥

४९१. हे ॥ ५ ॥

२हृशब्दे प्रत्यये वर्धते । ३इहवासन् (२८४) ४सहइन्वन्
 (५४०) हे ॥ ५ ॥

४९२. ६डु भौ वान् ॥ ६ ॥

६सर्वे ईवरा मिशब्दे ७प्रत्यये वान्तस्य पर्वणो वर्धन्ते । अभियत्सम्
 (२३६) रथन्तर आदिः (आ.२.१.२१) सिमाद्यायाम् (महा.१)
 अभिवाणी (५७७) ८पदान्तगतः पादादिरित्यधिकारः । ६डु भौ वान् ॥ ६ ॥

४९३. दूरे ॥ ७ ॥

९दूरे प्रत्यये वर्धते । १०नारमोई (४.१.३२) द्विः । निपय ।

१. हो. घ.

२. हेशब्दे क. र. ग.

३. इहसन्वन् ग.

४. सहइन्वन् ग.

५. न्दु. भौ. क. ख. ग.

६. भाष्यं घ. न.

७. प्रत्यये ग. न.

८. पादान्तगतः ख.

९. निदूरे ख

१०. नारमोइ. ख.

अकार इति ? पाहमोऽ३इ (४.१.३२) पवस्व । प्रनइन्दो (५०९) दूरे ॥७॥

४९४. जिरे ॥ ८ ॥

द्वितीयपरे वर्णे प्रत्यये वर्धते । ^{१ २ १} न्ताद्विविद्वाइ (१.१.२६)
^{१ २ १} सामदिरो (१४.२.२३) ^{१ २ १} सामुद्रव्या (९.१.१७) ^{१ २ १} आनीकया० (२.२.३०)
^{१ २} २आरतिम् (२.१.१०) स्तोत्रे (५) ज्योतिः (५४) जातवेदः (४०)
^{१ २} ३वाद्धप्रभृतयः । द्वितीयपरे ? युवदध (५७०) संगमेच (१४३)
 सुतासोमाधे (१६.१.१६) अवृद्ध इत्यधिकारः । जिरे ॥ ८ ॥

४९५. खिडौ वृद्धे ॥ ९ ॥

खिडौ च वृद्धे प्रत्यये वर्धते । ^{१ २} आरातेः (१.१.१३) ^{१ २} माहाइनाम्
 (१०.१.२२) ^{१ २} इनायाऽ३ (८.१.२६) ^{१ २} आशूनाऽ३० (८.१.२६)
 निवृत्तानि । ^{१ २} तरुताऽ३ (७.२.१७) ^{१ २} दत्तत्वाऽ३ (१०.२.३२) ^{१ २ २} धमानाऽ३
 (९.१.८) ^{१ २ २} पुरुहूता (३.२.१) ^{१ २} ज्योतिषाऽ३ (२.१.३७) ^{१ २} अविदत्
 (९.१.११) प्रभृतयः । खिडौ वृद्धे ॥ ९ ॥

४९६. अष्ट दे ॥ १० ॥

अष्टाक्षरे पादेऽकारो वर्धते । ^{१ २} सापर्यन् (५.२.२२) ^{१ २} ५आर्यम्णा

(^१७.१.१७) आयत्ती (^२८.१.२४) पा^३ञ्चन्तम् (४.२.१८ १) अष्टाक्षर
इति १ त्वमग्ने (४१) वीरम् (४०५) अष्ट दे ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

४९७. मागादिः ॥ १ ॥

मागायताया आदिर्वर्धते । आदिप्रकरणे आदिग्रहणं नान्यद्वर्धत इति
ज्ञापयति । ^११ चाइतिष्ठम् (२.१ १०) ^{१ २ २२}प्रातानाम् (८.१.६) इन्द्रंर्गी
(३८२) वात्संन (६.१.३७) आलपिं (७.२.१३) आजरे (१०.१.२०)
^{१ १ २}ओजोनु० (११.१.७, ८) मागादिः ॥ १ ॥

४९८. स्ये पञ्चि याः ॥ २ ॥

रहस्ये द्वैधं पञ्चिन्या एव ३मागायताया वर्धते । धर्ता (आ.१.२.४)
^{१ २ २}आशस्तिहा० (आ.२.१.११) आदुग्धा० (^{१ २ २}आ.२.१.२१) व्रतान्त्यायाम् ।
^{१ २ २}निवृत्तानि । अरुरुचत् (आ.३.१.९, १०) कश्यपपुच्छे (आ.५.२.२०)
उदित्यं जातीपङ्के (आ.६.२.१९) हिशब्दश्यामित्वायाम्^४ (आ.१.१.१३)
स्ये पञ्चिन्याः ॥ २ ॥

१. चीतिष्ठम् ग.

२. प्रातानाम् क ख.

३. मापायाः ग

४. अभित्वायाम् च

इत्यधिकमुपलभ्यते, ख.

४९९. स्थायां बार्हतमु ॥ ३ ॥

अन्तस्थायां प्रत्यये द्वैषं बार्हतमेव वर्धते उकारश्च । प्रायम्० (२.१.९)

^{१ २}हारी० (८.१.२२) ^१हार० (६.२.२३, २४, २५) ववक्षिथ (३१२)
^{१ २}न्यग्नाह (२७९) ^{१ २}पुरुस्पृहम् (५१७) ^{१ २}पूवक्षतः (९.२.३३, ३४) निष्-
^{१ २}त्तानि । ^{१ २}नियुञ्ज० (३.१.६) ^{१ २}नियक्र (१३.२.२६) ^{१ २}वियद्शु० (१३.१.२१)
^{१ २ २ २}वओहते (२.१.२४) ^{१ २ २}यइन्धते (२.१.२८) लोप उत्तरकालः । ^{१ २ २ २}पुरुहूता
 (३.२.१) ^{१ २}ररिमाते (१२४) ^{१ २}करइद् (११.१.३०) ^{१ २ २}शवसेष्ट (११.१.
 २०, २१, २४, २५) ^{१ २ २}दिविसद्भृ (१२.२.५, ६, ७) ^{१ २ २}पवस्वसोम (११.२.२०,
 २१) ^{१ २}पवस्वम (१३.१.२०) ^{१ २ २}अव्यंवारम् (१७.१.३०) ^{१ २}गावस्सच
 (१२.१.६) गावोमिमन्ति (४७१) ह्रस्वमित्यधिकारः । स्थायां बार्हतमु ॥ ३ ॥

५००. उज्ज्योतेः^३ ॥ ४ ॥

उपशब्दो ज्योतेर्वर्धते । ^{१ २}ऊपश्रुधि (७.२.३५) ^{१ २ २ २}ऊपत्वाका (११.
 १.१०) ^{१ २ १}अन्यत् । ^{१ २ २ २}उपह्वराइ (४.१.२९) ^{१ २ २ २}डिः । ^{१ २ २ २}उपत्वाका (११.१.९, ११)
^{१ २ २ २}उपमान्दे (१०.२.२०) उज्ज्योतेः ॥ ४ ॥

५०१. ^४ह सण् ॥ ५ ॥

^४हवति पर्वणि द्वैषं सण्वेव वर्धते । ^{१ २ २}०आग्निहर्व्या (१.२.१५)

१. हारीप्रभृति करडपर्यन्त ग. न.

२. त्यमसेप्र. क.

३. जोतेः स. घ.

४. हसति. स.

५. ह्रमवति. स.

६. मिरितिदि. घ.

निवृत्तानि । गृणानोह (१.१.१) द्विः । सहसोजा (३.२.१४, १५)
 वाजेवादिकम् । द्विः । वृषणम् (५६६) हसणिति ? आशस्तिहा (८.१.३३)
 द्विः । वृषणंवसु (४१८) त्राहाथानाम् (२.१.२९) हातेवृहत् (१०.२.९)
 पदादिरित्यधिकारः । ह सण् ॥ ५ ॥

५०२. नाम् ॥ ६ ॥

न अंशब्दो वर्धते । यमित्रम् (८८) तंवृषम (११.१.५)
 समिधानः (१.२.२९) समुदेवा (१५.१.७) गंवहुलम् (१५.१.१०)
 ज्योताविति ? शम् अह्ने । अंशब्द इति ? आमर्तियम् (३.१.३७) नाम् ॥ ६ ॥

५०३. वरे गुरौ ॥ ७ ॥

वकारपरेऽक्षरे प्रत्यये गुरौ न^१ वर्धते । धन्वेव (६.२.२९) शुका०
 (१६.१.३५, ३६, ३७) अव्यंवारम् (१७.१.३०) २वकारपरे ? आग्नेत्रातः
 (२.१.१, २) ३शाम्भु० (५.२.८) गुरौ ? आप्नवान^४ (१.१.३१, ३२)
 तदावृणी (१३८) ५सणीत्यधिकारः । वरे गुरौ ॥ ७ ॥

५०४. दुपे ॥ ८ ॥

६दुपेहायात्र न वर्धते । स्तोता । मनए० (१७.१.२४) यस्सो ।

१. न. ग. न.

२. वकारे. ख. ग. घ.

३. शम्भु. ख.

४. आप्नवानत् स.

५. स क. न

६. दुपेमायात्र क. ग. ग. घ.

निवृत्तानि । दुपेहादीनि । दुपे ॥ = ॥

५०५ अनी व्यम् ॥ ९ ॥

१आनीकायाः व्यञ्जनान्तं न वर्धते । शम्भ्यमम् (१७.२.७)
यस्सुक्ष्मिती (५८२) २ष्टमूहाइर्वो । ह्रस्वमित्यधिकारः । अनी व्यम् ॥ ९ ॥

५०६. वेः ॥ १० ॥

मन्द्रात्पराया ३आनीकायाः द्वितीपरेश्चरे प्रत्यये वर्धते । हिन्यन्त
(५७०) ४सामदिरः (५१४) धिविष्टपे (५१८) पुरोजिप्रथमे ।
(१६.१.७) मन्द्राद्येव द्वितीयपर इत्यधिकारः । वेः ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

इति ५सामतन्त्रभाष्ये पञ्चमः प्रपाठकः ॥

॥ अथ षष्ठः प्रपाठकः ॥

५०७. उणो धुः^६ ॥ १ ॥

उणः पराणि वर्धन्ते । धुशब्दवत्या ७आनीकायाः । सिन्धुर्ना-
पाह्यआऽ३१उवाऽ२३ (१४.२.२०) ७आनीकाया इति १ साह्यधुर्न-
पिप्येअर्णासा० (१४.२.२२) उणो धुः ॥ १ ॥

१. आनीकायायाः स. ग.

२. ष्टमूहाइर्वो. ग.

३. आनीकायायाः स. ग.

४. सामदिरोप्रभृति उणोधुः

इत्यग्रिमसूत्रसमाप्त्यन्तं घ. न.

५. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.

६. युः स.

७. आनीकायायाः क. घ.

१प्रमित्रायाम् (२५५) मेढिम् (३२७) ^{२१ २}वृषापावा (१२.२.२९)
^{१ २}यक्षाद्यासा (२.१.३२) ^{१ २}रुपाद्दूर्वा (८.२.२९) ^{११ २}स्वादाद्याया (१२.२.
 १४, २१) ^{१ २}धनूष्टान्वा (१६.१.३५) ^१स्ये-^२चर्पणीशृतम् (३७४ आ.२.१.१)
 कयानायाम् (आ.६.१.४) चतुरक्षरस्येति ? नेमिः प्रभृतीनि । अन्धस्वर-
 स्येति ? नजागृयिः (५१४) घ्नन्धः ॥ ६ ॥

५१३. ग्यचु णिनस्तन्त्रे ॥ ७ ॥

प्रथमादेः कृष्टिनः पर्वणः तत्रसंघाते वर्धते । तत्रपूपा (१४८)
 अमिप्रशर्ध (२७९) देवात्रीः (४७०) निवृत्तानि । उपोषुजातमप्रभृतीनि ।
 ग्यचु णिनस्तन्त्रे ॥ ७ ॥

५१४. सचन् ॥ ८ ॥

सकारान्तस्य च पर्वणः ^३कृष्टिनः आदेः पराणि वर्धन्ते । हनीमसी
 (१७६) मदेपुस (४७५) सुपावसो (५१२) पवित्रेसो (४७५)
 द्विः । सकारान्तस्य ? अमिवत्सम् (२३६) भाष्यम्-अपोवसा (५११)
 सचन् ॥ ८ ॥

५१५. अचु नवृद्धयोर्नावि ॥ ९ ॥

आदिर्वर्धतेऽष्टद्वयोः प्रत्यययोरनौकारपरे^४ पर्वणि । ^१गार्हपता^२३३

१. प्रमित्रा प्रमित्रायाम्. ग.

२. वृषापय ग.

३. कृष्टिनः ग. न.

आदेः कृष्टिनः स.

४. अनौपरे स. ग.

(१.२.३२) जातः^१पृच्छाऽ^२त् (६.१.८) १उपोपुजाऽ^{१ २}त् (२.१.१३)
 आरमिन्द्राऽ^१त् (३.२.९) राम्भृपमाऽ^{१ २}त् (१७.२.१६) २अचिक्रदायाम्
 (४९७) नदीदिवः (४२) त्वत्सन्वृपन्^३ (१२०) आदिद्वन्द्वे
 (२८८) ४सहस्रधा (५८१) अभिवत्सम् (२३६) ५गृहादीनि ।
 भाष्यम्-ण्वन्वृ (५४०) ६अवृद्धयोरिति ? दधन्वा^१यः (५१२) सुपावसोम
 (५१२) पवमान (५४०) इन्द्रं^१वाणी^२ऽत् (५.२.२४) तत्रादीनि ।
 अनौकारपरे ? आदिद्वन्द्वा^१ (८.१.६) धर्तारं^{१ २}व्या^२ (८.१.६) अवाहन्ना^{१ २ ३}
 (१३.२.३३) अचु नवृद्धयोर्नावि ॥ ९ ॥

५१६. ७अनौष्ठये ॥ १० ॥

८आकारो वर्धतेऽनौष्ठ्याद्ये ९पर्वणि । आज्ञातासौ^{१ २} (२.१.१९)
 १०आविवासाऽ^{१ २}त् (२.१.१) ११आकारः ? वृपाधर्मा^{१ २}ऽत् (१४.१.१३)
 चत्वारि (५६०) दधन्वादीनि । अनौष्ठ्याद्ये ? स्वादिष्ट्या (४६८)
 १२अचिक्रदायाम् (४९७) अनौकारपरे ? यदाद्वितीये (८.१.६)

१. उपपुजा स.

२. आचिक्रदायाम् स. ग.

३. चराज. ग. अधिकः पाठः

४. सहस्रधा स.

५. गृहादीनि स.

६. इतः प्रभृत्यासूत्रसमाप्ते

भीष्य घ. न

७. अनौष्ठये ग.

८. आकारे. क. अकारे ग.

९. अनौष्ठदे: ग.

१०. आवितासा. क

११. अकारः घ.

१२. आचिक्रदायाम्. स.

आनौष्ठ्ये ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

५१७. दित् ॥ १ ॥

दिच्छन्दो वर्धते । आदाइन्द्राऽ३३ (८.१.७) कृष्टिन इत्यधिकारः ।

दित् ॥ १ ॥

५१८. ^१नि खट् ॥ २ ॥

^१नि प्रत्यये खट् वर्धते । ^२मसोमम् । इन्द्रसोमम् (१९१)

^{२११२३}ज्यादेः ? सुतासोयेऽ३ (६.१.४) नि खट् ॥ २ ॥

५१९. ^३ओ स चु सर्वम् ॥ ३ ॥

५२०. इहुर्वादिर्नइषु ॥ ४ ॥

इस्थगुवदिः ^४पर्वणः सर्वाणि वर्धन्ते । नइषुवति पर्वणि ।

^५देवावीर (४७०) विश्वे यस्मिन् (८५) ^७मित्रोनय (४२६)

तेनापव (४७०) इस्थगुवदिः ? विषामग्रे (५५१) नइषुवति ? इन्द्रो

विश्वस्य (३५९) इन्द्रवाणीः (१९८) देवेषुधी^७ (३५५) इहुगुवदिर्न-

१. भाष्यं न.

२. भाष्यं क. ग. घ. न.

सूत्रभाष्ये ख. न.

३. क. ख. कोशयोरुपलभ्यमानोऽयं भागः मन्ये तृतीयसूत्रस्य भवेदिति । तृतीयसूत्रस्य

भाष्यं नोपलभ्यते ।

४. पर्वणि. घ.

५. देववीर. ग.

६. मित्रोनाया क. ख.
मित्रानया. ग.

७. धी ख. न.

इषु ॥ ४ ॥

५२१. आयः ॥ ५ ॥

आयादेश्च ^१पर्वणस्सर्वाणि ^२वर्धन्ते । रायास्पूर्धाऽई (९.२.२)
^१वायूमारोऽ३१२३ (१३.२.१३) ^१आयादेरिति ? ^२जातःपृच्छाऽइत्
 (६.१.८) आयः ॥ ५ ॥

५२२. २नान् ॥ ६ ॥

न अन्शब्दो वर्धते । त्वस्सन्वृण् (१२०) आदिद्वन्द्वे (२८८)
 अवाहन् (४९५) ण्वनृजन (५४०) ग्यादेः ? ^{२१}वसुत्वानौ (८.१.१३)
 नान्-॥ ६ ॥

५२३. अडिनोऽविपुह्यत ॥ ७ ॥

पदमद्वितीयस्यान्धस्वरस्य द्वैधं ^{२१}अविष्वेवाश्वरेषु ^२वर्धते ^२हकारि-
 ण्यामृचि ^{२१}अतशन्दिनि ^२गीते । एपात्राक्षाऽ३४३ (११.२.३७)
^{२१}धर्तादाइवाऽ३ (१६.२.१९) ^{२१}अमीनोवाऽ३१२३४ (१६.१.२८) स्पे-
^{२१}वसाव्याआऽ३४ (आ ३.१.५) निवृत्तानि । अमृतंजाप्रभृतिषु ।
^{२१}अग्नेप्रमृषे (५३) ^२मघस्त्रयाऽ३१२३४इ (१२.१.४) ^{२१}प्रधन्वावाऽ३
 (११.२.१७) हकारिण्याम् ? तच्चसुपि । अतशन्दिनि ? ^{२१}अपात्रपाऽ३

१. आयादेरिति र. न.

२. नान्. ग.

३. वसुत्वाना. र. ग.

४. विष्वे क. र. घ.

५. हकारिण्यतशन्द्. क.

६. अन्तश० र.

७. अतीनो. ग.

८. वासव्ये क. र.

९. मघस्त्रयिपिड. ग.

(२.१.३३) १रयिमर्ष (५४९) पदमद्वितीयस्येति ? श्रुताःपार्धूऽ३ः^{२ १ २}
 (१०.२.२५) तिधादताड्मीऽ३ः (७.१.२१) कृष्टिन इति ? वसोराधा-
 दीनि । ह्यादेस्तु विशेषः । अडिनोऽविपुल्लत ॥ ७ ॥

५२४. व्यम् ॥ ८ ॥

तालव्यं वर्धते । मद्दिष्टम् (१५५) उत्तीमदा (१६९)

२आदीमायन् । (५३७) द्वितीयमित्यधिकारः । व्यम् ॥ ८ ॥

५२५. यक्षि डेव ॥ ९ ॥

४यक्षिशब्दवत्यामृचि पादोपान्त्यमेव वर्धते । रप्रचेताः (६१)

स्ये-अयंपूपायाम् । मिद्धग्रहणादन्येषां निवृत्तिः । यक्षि डेव ॥ ९ ॥

५२६. उघो नन्दे ॥ १० ॥

ज्योतिपायां नन्दे वर्धते । दतुत्वा (३९८) यज्ञायाम् । निवृ-

त्तानि । ज्योतिपादीनि । सखायस्तो (३८७) अविदत् । स्वरीयस्तु ।

ज्यो नन्दे ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

१. रयिमर्षा. ग.

२. आदीमायन् घ. न.

३. यागिडेय फ.

यगिगिडे स्यच. घ.

४. यन्डन्. घ.

यश्चा जन्० ग यनाश० ग.

५. सूत्रं घ. न.

५२७. रा ॥ १ ॥

रालिङ्गायामृचि वर्धते । गिरामहा (२६५) ^१गोपते (४०२)
 सुभग (१११) पुनानोअ (४६३) अमृतम् (३५) ^२इन्द्रंष्ट्र (४९४)
 प्रतिपेध्यम् । रा ॥ १ ॥

५२८. ज्यन्ते ॥ २ ॥

^२जकारिण्यामृचि अन्ते न वर्धते^३ । तमध्वरा (१७) ^४शुक्रस्यत्वा
 (३४४) ज्यन्ते ॥ २ ॥

५२९. रिणि तेः ॥ ३ ॥

रिणि गीते गतेः परोऽन्त्यो^{२ १ २१} न वर्धते । ^{२ १ २१}गिराइन्यौ (१०.२.२६)
 हन्तिरक्षः (५४०) वरिवस्कृ (५४०) नमेगिरा (२३८) ^६अभिथ्रियः
 (४८९) पादमध्यस्येत्यधिकारः । रिणि तेः ॥ ३ ॥

५३०. यिणः ॥ ४ ॥

यकारिणः पर्वण ^७दृणः परोऽन्त्यो^{२ १ २१} न वर्धते । प्रदाइविने^१
 (२.१.२५) मदाय (४७३) मधारया (४६८) यपातवे (४६८)
 वसुविदम् (२५३) गदैव्यम् (५८३) ^{२१ १ २}पृमायता (७.१.१७) गोह्य

१. सोपते क.
२. जकारिसामृचि क.
३. वर्धन्ते ख
४. शुक्रस्य ग.

५. इतः प्रभृत्यामिमसूत्र
भाष्यगतवर्धतपर्यन्तं फ. न.
६. अभिथ्रिया ग.
७. दृणः ग. न
८. अन्त्यो ग. न.

(३९३) स्वधाराया (१२.२.२९) पादमध्यस्येत्यधिकारः । यिणः ॥ ४ ॥

५३१. इण्याम् ॥ ५ ॥

१इकारिण्यामृच्यन्त्यो २न वर्धते । विधावति (१७.१.३०)
 ३मिरूतिभिः (७.१.१२) ४वसेनाभिः (३३४) तिधीतिभिः (स्तीभिः)
 कृष्टिनो विशेषः । यक्षि (६१) इन्द्रमभि (१५५) पदादेरित्यधिकारः ।
 इण्याम् ॥ ५ ॥

५३२. के ॥ ६ ॥

केवति च साम्नि न वर्धते । इन्द्रग्रीवायाम् (आ. ६.२.१९)
 के ॥ ६ ॥

५३३. अघोषादी नडिनोर्भिष्वगौ ॥ ७ ॥

अघोपादि (दिनी ?) अन्त्येऽक्षरे न ४वर्धतेऽडिनोः प्रत्यययोः ।
 ५स्तौभिष्वक्प्रथमे प्रत्यये । ६दिदेधक (५४) चचेततुः (१५४) शतक्रतुः
 (२५७) अपत्वचम् (४९१) द्रतस्थुषः (२३३) स्रमाशतम् (२४५)
 शचीपते (२५३) अडिनोः-१ ऊर्जा (३६) ७शतक्रतुम् । (१५५)
 यएतश (२६८) ८उपास्वासा (८.१.२३) मरुत्वते (४६९) अघो-

१. इतः प्रभृत्यग्रिमसूत्रभाष्यगत

वर्धतेपर्यन्तं घ. न.

२. अन्ते. ग.

३. वसेनभिः ग.

४. वर्धते क. घ.

५. स्तौभिष्वक्षरेषु. क. ए. ग.

६. दीध. क. ग.

७. शतक्रतुः क.

८. उपास्वा ग.

पादी नडिनोर्मिष्वगौ ॥ ७ ॥

५३४. वि ॥ ८ ॥

वकारिणः पर्वणः १इणः परोऽन्त्यो न वर्धते । २ १ २ २वलादधि

(३.२.१४) पिवाइमम् (५.२.१६) ३पिवातुव० (५.१.११) पताइ-

पिवाऽ३ओऽ२३४वा (११.१.४) बाधते (५४०) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः ।

वि ॥ ८ ॥

५३५. वि ॥ ९ ॥

विशब्दश्च न वर्धते । १ २ १ २आविवासाऽ२३० (२.१.२) तुविकूर्मिम्

(३५४) २ १ २प्रदाइविये (२.१.२५) रथंविष्व (५५४) प्रथमोच्चम् । वि ॥ ९ ॥

५३६. असु प्रथमात् ॥ १० ॥

असुशब्दः प्रथमात्परो न वर्धते । इन्द्रसोमम् (१९१) ष्टयापवस्व
(४६८) इन्द्रसोमः । मान्यस्मै (३२२) प्रथमादिति ? सहस्रधारम्
(५८१) ४रधीरसि (४१) कृष्टिनो विशेषः । ऋतावसो (२५५) न
ओजसा (४६९) नडिनोर्मिष्वगावित्यधिकारः । असु प्रथमात् ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१. इकारिणः

२. वलादधि. क.

वघादधि. ग.

३. पिवास्व. ग.

४. रथिरः सि ख.

५३७. धि ॥ १ ॥

१^{२ १ २}धकारे च न वर्धते । शुद्धं^२शुद्धे (९.२.८) सहस्रधारम् (५८१)

विश्वाद्यधानः (४६९) नदिनोर्मिष्वगावित्याधिकारः । धि ॥ १ ॥

५३८. उणो गिपूर्वाद्योवत्यां नरिसृ^२ ॥ २ ॥

उणो गिपूर्वात्परं न वर्धते । योवत्यां नरिसृशब्दः । सुभगभाऽ३^{२ १ २}

(३.१.३६) आदिद्वन्दा (८.१.६) धर्तारं^{१ २}व्या (८.१.६) अवाहना^{१ २}

(१३.२.३३) उण इति ? अत्रैव । गिपूर्वात् ? तमर्तियऽ३^{२ १} (८.१.५)

योवत्पाम् ? जिणंभृ (३२७) नरिसृशब्दः ? हरिःसृजानः (५५८)

उणो गिपूर्वाद्योवत्यां नरिसृ ॥ २ ॥

५३९. व्यात् ॥ ३ ॥

३^३वीवति गीते न वर्धते । आदेः परमित्यधिकारः । आकारोच्चम् ।

चन्दङ्गीराय (३६०) ४^३वीवति ? अर्कोपान्त्ये (आ.२.१.३३) व्यात् ॥ ३ ॥

५४०. रौ ॥ ४ ॥

स्वरा^{२ १ २} न वर्धते । पिमादमम् (५.२.१६) सहस्रन्वन् (५४०)

सुताइमे (५६६) द्विः । यस्त इन्दो (४९५) भाष्यम् । ह्रस्वस्य वृद्धि-

१. धर्तारो न. ग.

भाष्यं घ. न.

२ पु. ग.

३. वीवति. ग.

४. वीत्येके । कायान्त्ये. ख.

५. वर्धते. ग.

१प्रतिषेधः । गोपते (४०२) २वसव्ये (२९८) कृतविशेषत्वात् । स्वरा-
विति ? मान्यस्मै (३२२) रौ ॥ ४ ॥

५४१. होवि ॥ ५ ॥

होवि च प्रत्यये न वर्धते । पुरुतामौ (१.२.१) धियायूजौ (६.
२.९) अगोहायौ (१०.२.२६) नमाइगाइरौ (६.२.९) गिराइर्नावौ
(१०.२.२६) इन्द्रौहो० (४.२.२२) आद्यौहो० (४.२.२२) होवि ॥ ५ ॥

५४२. ४ए भेषु ॥ ६ ॥

एकारः स्तोमेष्वाक्षरेषु न वर्धते । ५अस्माभ्यमूतयेमहे (१०) शचीपते
(२५३) पात्यग्निः (६१४) स्तोमेष्विति ? पर्णेषु (४२८) ऊर्जापते
(३६) प्रथमिनीत्यधिकारः । ए भेषु ॥ ६ ॥

५४३. ०सृ हणि ॥ ७ ॥

७ऋकारस्सकारिणि पादे द्वैधं ह्यत्येव गीते वर्धते । पुरुस्पृहम्
(२९८) ब्रह्मनृभिः (४११) निवृत्तानि । चतसृभिः (३६) तुष्यनृता
(५६) ८सुवार्दशम् (६.१.२६) ९यसेनृभिः (२७९) त्वत्सन्वृपन्

१. प्रतियो स.

२. वासव्ये स. ग.

३ गिरा, र्नावौ. स.

४. एतेषु. ग.

५. अस्माभ्यमू.

हवामहे. क ग. ग. घ.

६. स्पृहणि क. स.

७. इकारस्य क.

ऋकारस्य. स. ग. घ.

८. सुवर्दशम् क.

९. सेनृभिः ग.

(१२०) ष्वनृजन (५४०) सकारिणि^१ णंमृ (३२७) वीनृ (१)

(३२०) श्वताःपार्थूऽइः (१०.२.२५) सृ हणि ॥ ७ ॥

५४४. अमवति ॥ ८ ॥

अंशब्दस्य द्वैधं अवत्येव गीते वर्धते । अस्माकम् (२९८)

१क्षारंगवे (११८) माप्यम्-^२छन्दम् (२५५) निवृत्तानि । सुत^२राधा^२

(५.१.१२) वृत्र^२हाना (७.१.२०) पम^१स्थिर^३ (३२७) शुद्धं^२शुद्धे^२

(९.२.८) समाशतम् (२४५) ४विश्वासाहम् (१५५) इन्द्रसोमम्

(१९१) अमवति ॥ ८ ॥

५४५. ५इदन्ववत्यामघोपिणः ॥ ९ ॥

इस्थमन्ववत्यामघोपिणः पर्वणो वर्धते । ७वीरिवस्कृ (५४०)

निवृत्तानि । नदीदिवः (४२) इन्द्रमभि (१५५) गोन्योयाः (५४०)

इदन्ववत्यामघोपिणः ॥ ९ ॥

५४६. सुमत् ॥ १० ॥

७सुमदितीमौ शन्दौ न ८वर्धते । ९आजातासौ (२.१.१९)

१. क्षारंगवे क. ख. घ.

खरंगवे ग.

२. चहाम. ग.

३. विश्वासहम्: ख.

४. स्थिपा क.

५. इदिन्व. मै. सभाष्यमिदं सूत्रं
ग. पुस्तके नोपलभ्यते.

६. वीरिवस्कृ. ख. न.

७. सुमदिति क.

८. वर्धते. ग.

९. आजानसौ ग.

शुभं (२९८) सुमत् ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

५४७. उदु हा ॥ १ ॥

१उदुससंघातस्य हाशब्दो वर्धते । इन्द्रोराजा (५८७) उदुसहाणि
(आ.४.२.९,१०) कायमानः शुक्रिये (आ.६.१.४) निवृत्तानि । अत्र च ।
उदु हा ॥ १ ॥

५४८. चतुक्षिणो वृद्धादिनि ॥ २ ॥

२चतुरक्षरिणः ३पर्वणः ४वृद्धात्परेऽन्त्ये चतुर्थिन्येव ५ गीते प्रत्यये
वृद्धे ६ भवतः । दिविसम् (८३) स्तृणन्ति (१३३) याहिमयू (२४६)
धियाविप्रः (१४३) पयस्वधा (४६९) धर्तायाम् । निवृत्तानि । सुम्नाय
(३५४) तुमिकूमिम् (३५४) इन्द्रशनि (३५४) भाप्यम्-अस्मभ्यम् ।
प्रत्यु (३०३) तरणित्तिपा (२३८) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । चतुक्षिणो
वृद्धादिनि ॥ २ ॥

५४९. प्र ॥ ३ ॥

प्रवतथ पर्णो वर्धते । पर्युषु (४२८) स्ये चर्पणीवृतम्

१. उदुसंघातस्य. ख.

२. चतुक्षिणः ख. ग.

३. पर्वणः ग. न

४. परः ग.

५. चतुर्थान्येय ग.

६. वर्धेन भवनः परतः क.

(आ.२.१.२) प्र ॥ ३ ॥

५५०. ग्ध्यु तृतीये ॥ ४ ॥

ग्ध्युवति साम्नि तृतीये प्रत्यये वर्धते । शग्ध्युप्याद्ये (७.१.१०)

नियतं च निवृत्तं च । ग्ध्यु तृतीये ॥ ४ ॥

५५१. देर्नामि ॥ ५ ॥

चतुर्थात्परस्य पर्वणः द्वैघं नाम्यवृद्धं भवति । विस्त्रानि (३१५)

न स्पृशद् (४४१) गिरिजा (४६२) अप्सुदक्षः (४७३) चतुर्थात्पर-

स्येति ? वयस्तुपर्णाः (३१९) श्नामीति ? स्तुपऊषु (३९०) देर्नामि ॥ ५ ॥

५५२. युंक्ष्वा ॥ ६ ॥

युह्स्वायाश्च न वर्धते । युंक्ष्वादीनि । युंक्ष्वा ॥ ६ ॥

५५३. व्यं छि्वनि ॥ ७ ॥

व्यञ्जनान्तस्य द्वैघं छिनि पर्वणि वर्धते । दावन् (४३७) भरे-

कृतम् (५९०) निवृत्तानि । वियद्वः (३१५) दुराइन्द्रम् (८.२.१३)

वेनजायः (८.२.१५) श्लेशनादीनि । ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । व्यञ्जनान्त-

स्येति ? वावियवार्थम् । व्यं छि्वनि ॥ ७ ॥

५५४. उ नजा ॥ ८ ॥

उकारश्च नजागृव्या वर्धते । स्येवृग्रहा (आ.१.२.५,६) ^१स्तु-
 मिर्नुभिः । यदिन्द्रशासो (२९८) यज्ञायथायाम् । अङ्गिरोव्रताघे (आ.४.२.१)
 प्रथश्च (५९९) इन्द्रोराजा (५८७) उ नजा ॥ ८ ॥

५५५ २वण्मे ॥ ९ ॥

वण्मसंघाते ३चोकारो वर्धते । सिमासु (महा.२) निवृत्तानि ।
 उग्रम् । प्रियमित्रस्य । वत्सम् । जातम् । महस्ते । सनइन्द्राय (५९३)
 वण्मसंघात इति १ महानाम्नीषु ॥ वण्मे ॥ ९ ॥

५५६. भोऽयम् ॥ १० ॥

स्तोमस्य व्यञ्जनान्तस्य द्वैधमयंशब्दवति साम्नि वर्धते । ^४स्याशि-
 रामकं (आ.१.२.३) रौहिणे (आ.४.२.२०) निवृत्तानि । आथर्वणे
 (आ.१.१.२३) परे देवस्थाने (१.१.१६) बृहतीरामदेव्ये (आ.१.१.२५)
 भर्गे (आ.२.२.११) शुक्रचन्द्रयोः (आ.३.२.७,८) आनश्याधिकारानां
 चतुरनुगाने (आ.५.२.१३) सार्षपाङ्गीषु (आ.६.२.७-९) शुक्रियोपान्त्ये
 (आ.६.२.२०) ^५व्यञ्जनान्तस्य इति १ द्वारशालायाम् (आ.६.२.१.)

१ त्वमिर्नुभिः ग

२. वण्म घ.

३. भयकारो घ.

४. आचित्रामकं क

५. व्यञ्जनान्त इति ख. ग.

स्तोम इति १ यमिः प्रभृतीनि । भोज्यम् ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

५५७. आनी खि ॥ १ ॥

१आनीकायाया द्वयक्षरायां न वर्धते । न जागृनि. (५१४) अहरी-
तान्त्ये (आ १ १ १४) अभीनातीपङ्गे (आ १.२.२४) तास्यिन्द्रयोश्च
(आ ३.१ ३,४) आनी खि ॥ १ ॥

५५८ २विस्वरात् ॥ २ ॥

विस्वरात्परेऽन्त्ये न वर्धते । अन्धस्वरस्वेत्यधिकारः । पमादीनि ।
१ २ २ ११ अ २१ २ — १ २
ताओऽ१जम. (३ २ १५) णामुदरौ (३ २ २३) त्सुनाऽ२जिषु
१ अ २ १ अ २
(११.१ २१) ताअसुरा (१६ १.३५ आदिषु) आहर्ह्यता (१६.१.३५)
ह्रस्वे निवृत्तिः । विस्वरात् ॥ २ ॥

५५९. ३द्विर्हात् ॥ ३ ॥

द्विःकृष्टपरे^४ पर्वणि द्वैर्घं हात्परमेव न वर्धते । तमःह्रविः (५१२)
आहर्ह्यता (५५१) तुहरयः (५६६) ह्रस्वे निवृत्तिः । निवृत्तानि । साव्यंशुर्म
१ २
(४७३) त्सुभूऽ१पा० (७ २.७) न्वोयः (५१२) दधिरेपुरः (८८)

१ अनीकायायाम् क ग

२ सूत्र घ न

३ निवृत्तानिपर्यन्त घ न टि हात् मै पु

४ कृष्टे पर्वणि परे र

द्विःकृष्टपरे ? रयिपिशम् (५१७) द्विर्हात् ॥ ३ ॥

५६०. उखिड्भ्याम् ॥ ४ ॥

उकारोपान्त्यायामृचि न वर्धते । मदिष्ठया (४६८) ता^१असुरा^२
(१६.१.३५) उखिड्भ्याम् ॥ ४ ॥

५६१. नवि ॥ ५ ॥

नवकारपरे प्रत्यये न वर्धते । १मधोर्नपा (४४) इ^१न्दवाउवाऽ२३०
(१३.२.१७) २गोन्योघाः (५४०) अन्त्ये । नवि ॥ ५ ॥

५६२. एप्रथमे ॥ ६ ॥

४एशब्दादिन्यां (?) प्रथमे स्वरं प्रत्यये वर्धते । वामर्तायाऽ३ः (८.१.
२६) माईऽ१माहाऽ२इ (११.१.१०) ५स्वधारया (४६९) एशब्दादि-
न्याम् ? ता^१असुरा^२ (१६.१.३५) प्रथम इति ? शम्बरमदे (३९२)
मृज्यायाम् । ए प्रथमे ॥ ६ ॥

५६३. उपान्त्यमञ्जु ॥ ७ ॥

उपान्त्यं वर्धते पदान्तवतः पर्वणः । विस्तरात्प्रथम इत्यधिकारः ।
द्रमूतये (१६३) संगृभाय (१६७) स्यमश्नतः (२६७) मधारया
(४६८) हवामहे (१६३) एहीम् । शतक्रतो (३६६) विचर्षणे (३६६)

१. घोन्योघाः ख. ग.

२. मधोर्नपन्द वाड्या. ख

३. प प्रथमे क ख ग. घ.

४. पकारादिन्याम्. ग.

५. स्वाधाराय. ग.

१४३

अरुरुचत् (आ.३.१.९) प्रथमे ? पभादीनि । पदान्तवतः^१ ? एभिर्वर्धा

(७) अस्तित्वा (३४५) क्रतूश्चरम्पुनाइ (१०.१.२६) ^१धनसा (२५१)

३प्रथम इति ? उपोषु । उपान्त्यमन्त्र ॥ ७ ॥

५६४. ४असु ॥ ८ ॥

असुगन्धो वर्धते । एहीमस्य (१५९) सखायस्सो (१५६)

असु ॥ ८ ॥

५६५. न स्मिन् ॥ ९ ॥

न म्णिलिङ्गे पर्वणि वर्धते । अर्यम्णे (२५५) स्यार्यम्णः (१९२)

स्ये-महित्रीणायाम् । एकपर्वत्वात् । ५अभीनवेति रहस्ये (आ.१.२.२४)

न म्नि ॥ ९ ॥

५६६. अयु प्रथमिभ्याम् ॥ १० ॥

अपुशब्दः प्रथमिभ्यामुपहितो वर्धते । अश्वयो (१८६) यजग्म

(३५२) आतामाम । प्रथमिभ्याम् ? तदग्नये (८६) वतातये (३९१)

सिधारया (१४.१.८) धप्रनूनम् (४६१) पदान्तवतः ७पादादिरित्यधिकारः ।

अयु प्रथमिभ्याम् ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

1. पद्मान्त एव. स.

2. ममया इत्यधिकः क.

इत्यधिकः स. ग.

3. अप्रथम स्व.

4. अश. ग

5. आभीनवोत्ति. ख. ग.

6. उपद्रादिरिष.

पद्मादित्य० ग.

५६७. अणोऽय ॥ १ ॥

पादाद्यस्य पर्वणोऽयशब्दो वर्धते । प्रगायत्राः (२७१) पुनानाय
(५६८) अण इति ? इन्द्रमभिप्रगायत (१५५) शिशुम् (५६८)
भाष्यम्-^१उद्धृदशिं (१) अणोऽय ॥ १ ॥

५६८. नीचादि व्यन्ते ॥ २ ॥

नीचादिस्थं वर्धते मन्द्रवृद्धान्ते पर्वणि । सतत्रायाइ (३.१.२०)
^{२२१}नमेगाइरा (६.२.८) पणिप्राः^२ (३२८) समुद्रेवा (५१७) नीचादिति ?
^१वाइश्वाभिया (१.२.४) इस्थम् ? हव्यवाहम् (१२) मन्द्रान्ते ? ^३हतो
दिवः (३६५) वृद्धान्ते ? धौमदिरे (४०७) नियत्रिणाम् (१०.२.२७)
नीचादि व्यन्ते ॥ २ ॥

५६९. णीथ ॥ ३ ॥

णीथसंघातवति साम्नि वर्धते । तमद्राइवो (९.१.३०) रथाइनाम्
(९.१.१९) तृतीये । णीथसङ्घातवति ? विपागिरा (८.१.६) णीथ ॥ ३ ॥

५७०. वेनस्य ॥ ४ ॥

वेनस्य नीचाद्वर्धते । वेन आद्ये (८.२.१५) वेनस्य ॥ ४ ॥

५७१ लघोर्मरुत्वतायाः ॥ ५ ॥

लघोः परं मरुत्वताया ४न वर्धते । म्यमूग्रभृतीनि । लघोरिति ?

१. उद्धृदशि ख.

२. पणिप्रयाः ख.

३. हतादिभ्यः ग.

४. न. घ. न.

वद्धधादीनि । लघोर्मरुत्वतायाः ॥ ५ ॥

५७२. कृष्टे ॥ ६ ॥

२११ —

कृष्टे चोपान्त्यं वर्धते । नीचादित्यधिकारः । बाघाङ्गीऽऽ (२.१.

२११ —

३१२११ —

२६) पिवासोमाऽऽरम्^१ (६.१.२२) बाजीराजाऽऽरम् (७.२.२८, २९)

१११ —

दूधेभाराऽऽ (९.२.१२) प्रभृतीनि । कृष्टे नीचादिति ? द्विपात् (३६७)

२ कृधीनः (४७९) उपान्त्यमिति ? बाघोरनीप्रभृतीनि । कृष्टे ॥ ६ ॥

५७३. अपञ्चिनः ॥ ७ ॥

अपञ्चिनश्च कृष्टे वर्धते । यज्ञा (३५) समस्यामाऽऽ (४.१.१७)

११ —

११ —

सुनीतीतूऽऽ (३.२.२८) प्रतीनाएऽऽ (६.२.३१) उपर्युज्याद्ये (११.२.१६)

११ —

पूर्वागाऽऽत् (७.२.३०) अपञ्चिनः ॥ ७ ॥

५७४. उग्रादेः^४ कार्ध्याम् ॥ ८ ॥

द्वितीयादेः पर्वणः कार्ध्यां वर्धते । ५ जरमाणम् (३७४)

२ १

भिर्मयमानाऽऽ३ः (९.१.४) निवृत्तानि । २१ १ ध्मास्वजकृत् (७.२.१२)

उदुप्रभृतीनि । रुद्रस्य (४३३) ज्यादेः कार्ध्याम् ॥ ८ ॥

१. पिवासोमम् ग

२. कृधीनादीनि ख

कृधीनादिति. ग

३ उपर्यु० ख.

४. कार्ध्याम् ख

५ जरमाणाम् ग.

५७५. ^१व ॥ ९ ॥

वशब्दो वर्धते । नहि^{२१}त्वादा[—]ऽरन् (१०.१.१४) योदेवा^{२११}स्या[—]ऽर
(१२.१.४२) व ॥ ९ ॥

५७६. ^२द्रगो ॥ १० ॥

द्रगो^{२१२}मत्तारूपे च वर्धते । ब्रह्माण[—]आइन्द्रा^{२११}ऽरम् (१२.१.२) एष-
प्रकोशो[—]ऽर (१६.२.१३) द्रगो ॥ १० ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

५७७. ^३भिण्यां घमौ ॥ १ ॥

भकारिण्यामृचि द्वैधं दीर्घं वाकारो (१) वर्धते । यदिन्द्र (२६२)
इन्द्राग्नी (२८१) इमेत इ (३७३) तवत्य (४६६) परिद्युक्षम् (४९६)
प्रकाव्यासु (५२४) निवृत्तानि । हिनस्सुतम् (१९५) त्वन्नज्जती (२६०)
क्षोणीरिव (३७३) नांजनिमा (५२४) इन्दुरिन्द्र (५५७) भकारिण्याम् ?
यज्ञादीनि । जनयता^१ऽर३ (१५.२.१२) जनयता^{१५}ऽर३ (१५.२.१३)
भाष्यम्—हया (५२२) त्वनः । भिण्यां घमौ ॥ १ ॥

५७८. नामिनि त्रेषु ॥ २ ॥

नामिन्यधरे प्रत्यये द्वैधं त्रेवर्त्योमेव ^४लघु वर्धते । द्विः । इन्द्रं वयम्

१. सूत्रभाष्ये ख. न.

२. द्वयोः घ. -

३. सूत्रं ग. न.

४. द्विलघु. ख,

(१३०) सनद्रयिम् (४९६) निवृत्तानि । तास्सुतसोऽर (६.२.२)
 प्रथमंषूऽरे (१२.१.४२) शुचिवन्षूऽरः (१५.१.३३, ३४) परिद्वादशे
 (१४.२.१२) लघ्विति ? इन्द्रमर्मे (१३०) नामिनि त्रेषु ॥ २ ॥

५७९. १दन्त्ये ॥ ३ ॥

दन्त्ये प्रत्यये द्वैधं नामिन्येव वर्धते । सुनीतीतूऽर (३.२.२८)
 ईरसे (४२८) निवृत्तानि । जातओजसः (१२०) नसहस्राय (२९१)
 सोमभिन्द्राय (२८५) द्विः । जनयताऽर३ (१५.२.१२) जनयताऽर३
 (१५.२.१३) भाष्यम्-प्रियंमित्रेषु (३५) दन्त्ये ॥ ३ ॥

५८०. न त ॥ ४ ॥

न तशब्दो वर्धते । प्रतितद्धाऽर३ (१०.१.१४) अप्स्वन्तरा
 (५१२) शेषतया (५५७) न त ॥ ४ ॥

५८१. ह ॥ ५ ॥

हशब्दवतः पर्वणो दन्त्ये ३न वर्धते । हवन्ते (३१८) चित्रमइह
 (३४५) समहसाऽरः (१०.२.२८) हवतः (हशब्दवतः ?) बृहन्नधि
 (५५४) दन्त्ये ? पुर्हरयः (५५५) ह ॥ ५ ॥

५८२. ए भघोष रे ॥ ६ ॥

स्तोभघोषपरे वर्णे प्रत्यये ^१द्वैधमेकारवत्यामृचि वर्धते । ^२भकारिण्या-
मित्यधिकारः । वृषाम् (५५९) प्रधन्वासु (५६७) निवृत्तानि । श्रुष्यग्ने
(१०६) उंसोमानाम् (१३९) पान्तम् (१५५) क्वेयथ (२७१)
स्वादि (४६८) प्रसोमदे (५१४) दयित्नवे (५४५) महिना (५७०)
^{२११}वरौहोऽ२३४-वा (५.२.१७) रक्षसोदहादिः विशेषात् । घोषपरे ? तमिन्द्रम्
(११९) अतीहिम^४ (२२३) अयंपूषा (५४६) महित्रीद्वितीये (५.२.
१८) तिधीतयः (४६१) इन्द्रायेन्दोर्ज्यम् । ए भघोष रे ॥ ६ ॥

५८३. हवि नजारायुक् ॥ ७ ॥

होशब्दे प्रत्यये वर्धतेऽजारायुक्तस्य^६ पर्वणः । त्वते (५२०) तमी
(५२०) यज्ञायाम् । स्वादिष्ठयोहोऽ२ (१२.२.१६) इन्द्राई । अजारायुक्त-
स्येति ? ^{२१}वरौहोऽ२ (५.२.१८) पुनानौहोइ (१७.१.१४) इपःहोऽ२इ
(७.२.६) हवि नजारायुक् ॥ ७ ॥

५८४. अचु घेर्चात्सु ॥ ८ ॥

^८आदिदीर्घेऽल्लिङ्गायां चावत्स्वक्षरेषु न वर्धते । स्तियाऽ२ (१५.१.

१. द्वैधमेकार. घ.
२. हकारिण्याम्. ख. ग.
३. गोमानाम्. ग.
४. अत्रैव. घ. लुस्तके
भाष्यं समाप्तम् ।

- ५ नजारायुक्. ख.
- ६ अजारायुक्तस्य. क.
७. पुरौहो क. पुरौहो. ग.
- चरौहो. घ.
८. आदिदीर्घे. क.

१३) स्तियाये (१०.२.८) जताऽरइ (७.२.६) ^१यसाऽरइ (१६.२.१३)
^१द्विपाऽरः (५.२.२०) सवादीनि । दीर्घ इति ? घृऽरताइनाऽर (२.२.५)
^१याजाऽर (३.१.१८) गाहीऽर (५.२.४) अलिङ्गायाम् ? जगृह्णाते
 (३१७) चावत्स्विति ? आमन्द्रेरन्त्ये (६.२.२९) युंस्वाहि (३०१)
 अचु घेर्चास्तु ॥ ८ ॥

५८५. विष्णोर्गाय ॥ ९ ॥

विष्णोस्संघाते गायशब्दो वर्धते । ^१गायाऽर-^{२२}सुताइसाऽर^३३४चा^४
 (३.२.१) निवृत्तानि । गायेति (१) विष्णोः ? अवश्मशादीनि (२२८)
 विष्णोर्गाय ॥ ९ ॥

५८६. व्यामूष्मिण्याम् ॥ १० ॥

हीष्यामूष्मिण्यां न वर्धते । ^१धवाऽरहाऽर^२३४साः^३ (५.१.९)
^१पुरूऽर-^३वाऽर^४३४खः (६.१.३२) निमाऽर^१३-^४होऽर^२३४वा (१३.१.१७)
 हीष्याम् ? ^१रूवाऽर^२३त्-^३सीदाउवा (१४.१.११) मादाऽर-^१देवाऽर^२३होइ^३
 (१६.१.१९) ऊष्मिण्याम् ? धतश्चन (२८४) व्यामूष्मिण्याम् ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

५८७. घं शतारे ॥ १ ॥

शतापरे च दीर्घं वर्धते । त्राताऽर (१२.१.१५) तेजाऽर
 (१२.२.१०) दाइयोऽर-हिराऽर^{३२}४५ (१४.१.२८) गिरस्तोमा (२५१)
 परिधीर (५१६) शतापरे ? क्षोणीरिव (३७३) शयसाप्राऽर (१२.१.४२)
 नोअन्धमा (४९६) पुहरयः (५५५) घं शतारे ॥ १ ॥

५८८ मन्तेऽश्वस्य ॥ २ ॥

^१मकारान्तपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽश्वसंघातस्य वर्धते । दसे समिन्दुभिः
 (३८४) देवेभ्यः सो (५२१) निवृत्तानि । इन्द्रंवृ (३७७) रणागाः
 (४२२) धुमागादीनि । उप-स्तुता^{२ १ —}ऽर (३.१.२७) कर्डम्ब्य^{४२१ ४ ४}पक्ताः
 (११.२.२५) अभिसोमासः (५१८) अम्यर्पा^{२ १}ऽर३४ (१७.१.३८)
^२समहसः (३९५) समुद्रपदं ग्राचो व्यक्षरायाः (?) मन्तेऽश्वस्य ॥ २ ॥

५८९ बोधु ॥ ३ ॥

बोधुलिङ्गायामृचि वर्धते । उस्त्रिया (५६३) वसोर्मन्दा (२३६)
 त्वंनिप्रः (५१९) सुपर्णो धा (४१७) अन्वये । बोधुलिङ्गायाम् ? वृषजूतिः
 (२६३) चित्रहृत् (६४) प्रोअयासीत् (५५७) आरे अस्मत् (२८४)
 आरात्ताडा (२८४) एवाहिवीरः (३८५) सोममिन्द्रा (२८५) द्विपात्

(३६७) शतंभूमिः (२७८) नतु । अस्माकमद्य (२४१) तथायोनिम-
भिनिवृत्तत्वात् । बोधु ॥ ३ ॥

५९०. भः ॥ ४ ॥

स्तोभो वर्धते । युंश्वादीनि । वेनः (३५५) पतिसाम्नि (आ.१.२.
१२) विश्वेदेवायाम् (आ.४.२.८) निवृत्तानि । सुतम् । प्रथ । परिस्वानः
(४७५) पुरोजिप्रभृतीनि । भः ॥ ४ ॥

५९१. इनः ॥ ५ ॥

अभिगीतात्परस्य द्वैघं दीर्घं वाकारो (?) वर्धते । चादक्षासाऽ२इ
(१.२.२४) ^{१ भ}तूवन्नोजीऽ२ (६.१.२३) अदिहोदेऽ२ (२.१.२४)
^{१ भ}माधमाधाऽ२म् (७.२.३५) रांष्टृषामाऽ२म् (१७.२.२०) अघ्वर्योअन्धासाऽ२ः
(१०.२.६) तापराइपिञ्चाताऽ२ः (१७.२.१४) यामिमरुतोब्रह्मणस्पाताऽ२इ
(२.१.१५) यमाविति ? यविष्ठ (३७) आदाशुपे (४०) तामाऽ१हुवेऽ२
(२.१.८) यदज्जिमिः (५७) ^{१ २}द्राकेऽ१शिमीऽ२ः (७.२.२) भाष्यम्
^{१ २}सताऽ१इमेऽ२ (१७.१.३) इनः ॥ ५ ॥

५९२. न ष्टे ॥ ६ ॥

न ष्टेलिङ्गायामृचि वर्धते । इन्द्रमच्छ (५६६) न ष्टे ॥ ६ ॥

५९३. मम ॥ ७ ॥

१ममशब्दो न वर्धते । गिरामम (५२) गिरोवर्धन्तु (२५०)

२ममशब्द इति ? ब्रुवीमहि (४०३) मम ॥ ७ ॥

५९४. निणो भे^३ ॥ ८ ॥

नकारिणोऽक्षरास्तोमे न वर्धते । वृत्रायहन्तवे (११९) देवाँ

अच्छ (४६१) जनयन्त्सूर्यम् (५३४) अन्तरिक्षाद्ये (आ.१.१.९)

नकारिणः ? ४वार्यत्पूतः (५३४) स्तोमे ? १ न वानप्राक्षाऽ२३म् (१७.२.१५)

निणो मे ॥ ८ ॥

५९५. दधे यमिन्याम् ॥ ९ ॥

दधे प्रत्यये यमिन्यामृचि न वर्धते । १ न पन्ययाऽ२ (१.१.७)

१ न वकृष्टयाऽ२ (१.१.२०) नायकमीऽ२त् (१.२.१५) यमिन्याम् ?

विश्वामुगीपु^६ (१७०) भ्योमघवा (२३५) दधे ? ६चनादधि (५२)

दधे यमिन्याम् ॥ ९ ॥

५९६. रस्तयुगुरोः ॥ १० ॥

७स्वरस्तयुक्तो गुरोः परो वर्धते । त्वावृषयासुते (१६१) १ न योमर्ता-

१. मेशब्दः क.

२. ममन्धीशब्दः क. मम इति ख.

३. ते ग.

४. वारिण्यत्पू. घ.

५. वानप्राक्षाम्. ख.

६. चानादधि घ.

७. स्वरयुक्तः क. ख. ग.

याऽ२ः (७.२.६) स्वाधाऽ^{१ २}१रायाऽ^२३ (१३.१.३१) अप्तुस्म (५८०) द्विः ।
स्वरग्रहणमिति ? अत्रैव । तयुक्तः ? यविष्वादीनि । गुरोरिति ? ब्रह्मकृते
(३८८) भृतिं न भरा (५७३) रस्तयुगुरोः ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

५९७. दोषादिः ॥ १ ॥

दोषावस्ताया आदिर्वर्धते । दोषादीनि । आदिः कृष्टे यैत्वादीनि ।
दोषादिः ॥ १ ॥

५९८. ग्निद्वा गुरु ॥ २ ॥

अग्निदृतायाः परस्य पर्वणः द्वैधं गुरुर्वर्धते । चर्षणीनाम् (१४४)
निवृत्तानि । इदस्तु नः (१४०) पुरुवसो (१४६) ग्निद्वा गुरु ॥ २ ॥

५९९. अम् ॥ ३ ॥

अंशब्दश्च गुरुर्वर्धते । यंसमित् (५९) निवृत्तानि । समुद्रेवाचमिन्वसि
(५१७) अम् ॥ ३ ॥

६००. वृहायाः ॥ ४ ॥

वृहायाश्चांशब्दो^{१ न} न वर्धते । त्वंनाऽ^{१ न}३२उवाऽ३ (८.२.१२)
निवृत्तानि । वृहादीनि । वृहायाः ॥ ४ ॥

६०१. ओर्हिरे ॥ ५ ॥

उकारात्परं हकारपरेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । ^{१२२}सोमोयउत्तामाऽ२१२म्-
 हावीऽ२ः (१४.२.११) आयुपगित्वेते (४८३) महेतुनः (५०९)
 बोधुलिङ्गायामित्यधिकारः । ओर्हिरे ॥ ५ ॥

६०२. ^२हि ॥ ६ ॥

हकारपरेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । ^{—१ — ३}एऽ२हीएऽ२हीऽ३या (१३.२.१३)
 हकारपर इति ? ^{१२ — १ १}एहिहाऽ२इ-ययमुत्वा० (४.२.२६) हि ॥ ६ ॥

६०३. विश्वे ॥ ७ ॥

विश्वेसंघाते च न वर्धते । विश्वेदिन्द्र (२६७) आदित्यात्मनि
 (आ.६.२.२१ (१)) विश्वे ॥ ७ ॥

६०४. चि ॥ ८ ॥

चिशब्दवति साम्नि न वर्धते । और्वभृगु (१८) वृषामती (५५९)
 चित्रन्दे (६२९) चि ॥ ८ ॥

६०५. व्यन्यमिनि दे ॥ ९ ॥

मन्द्रान्तस्य कृष्टे प्रत्यये वर्धते यमिनि पादे । उपत्वाग्ने (१४)

१. सोमोयउत्तामाऽ२माऽ१२३४म्.

२. हिष्यते । हिष्येभ्य्यहीभ्य्य

इ. क.

३. एभ्य्य ही ध याभ्य स.

याकाररहितः ग. पाठः

४. एऽ१२हीऽ१२३४. ग.

बृहद्भिः (३७) रायेअग्ने (९३) अरिरग्ने (९७) व्यन्ते । देवैरग्ने
 (५०) यमिनि ।^१ अहयेह (४३९) प्यस्सु (१४१) आविर्मर्या
 (४३५) त्नाममि (४६४)^१ निवृत्तत्वात् । व्यन्यमिनि दे ॥ ९ ॥

६०६. सि ॥ १० ॥

^२सकारिणः पर्वणो वर्धते । मन्द्रान्तस्य कृष्ट इत्यधिकारः । सहस्यते
 (२१) त्वेपस्ते (८३) श्रोदस्ये (९७) क्वेय (२७१) सृजद्धारा-
 दीनि । त्वमस्माकम् (२८) पुनानस्तो (५११) वरिवस्कृ (५४०)
 सकारिणि (णः १) ।^३ अद्युत्तत् (४६४) अध्वर्यो (४९९)^४ द्रवा पि
 (१५९) सि ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

६०७. उत्तमिन्यसु ॥ १ ॥

^५उत्तमरति पर्वणि द्वैधमस्वति गीते वर्धते । ^६त्वमस्माकमादीनि ।
 निवृत्तानि । प्यस्सु (१४१) देवस्य । सवीमनि (४६४) प्रसोमदेव
 (५१४) तमन्धसः (४६७) प्रधन्वा , ५६७) प्रपुनानायाम् (५७३)

१ निन्तान् क घ
 निवृत्तान् ख ग
 २ सकारिण्याः ग
 ३ तेदस्यैर घ

४ द्रावापिना ग.
 ५ उत्तवति ग
 ६ त्वमस्माकादीनि क, ग.

ससु (५८७) उत्तमिन्यसु ॥ १ ॥

६०८. दात् ॥ २ ॥

पदात्परस्य वर्तिनः (१) द्वैधमस्वति गीते वर्धते । त्वमस्माकमा-
दीनि (निवृत्तानि १) । परिस्तोतारआम (२६१) तसुकृतुः (४६४)
स्वधारया (४६९) उत्सोदेवः (५११) यदिन्द्रया (३१०-) दात् ॥ २ ॥

६०९. यन्नघोपे ॥ ३ ॥

इअन्तस्य पर्वणोऽघोपे^१ वर्धते । ऊर्ध्वज्जु (५७) सुरुपकृतु
(१६०) यद्वाम (३८४) तिवियुतः (४१७) हरिरेति (४७१)
पतश्रुते (२७२) इयन्तस्येति^२ । पुरुत्वादा (९७) अघोपे^३ । नवामहे
(२३६) यन्नघोपे ॥ ३ ॥

६१०. न स्तो ॥ ४ ॥

न स्तो लिङ्गायामृचि वर्धते । स्तोतारआ (२६१) यदिन्द्रया
(३१०) न स्तो ॥ ४ ॥

६११. दुः ॥ ५ ॥

दुश्शब्दवति साम्नि वर्धते । इन्दुर्वा (५४०) अन्वये । दुः ॥ ५ ॥

१. यदिन्द्रया क.

२. इअतेस्य ख.

३. घोपे. ख.

४. इअन्तस्येति. ख.

५. नवामदे. ग.

६१२. नीचे ॥ ६ ॥

नीचे प्रत्यये न वर्धते । १त्वमस्माकमादीनि । नीचे ॥ ६ ॥

॥ इत्येकादशो दशकः ॥

॥ इति २सामतन्त्रभाष्ये षष्ठः प्रपाठकः ॥

॥ अथ सप्तमः प्रपाठकः ॥

६१३. दि दु ॥ १ ॥

चतुर्थो वर्धते उदुहस्य^{४ ५} पर्वणः । नीच इत्यधिकारः । जारा^{४ ५}
 (१.१.२४) अग्नेहाउ^{४ ५} (२.२.२०) सरोनहीहाउ^{४ ५} (२.२.२२) आत्रा^{४ ५}
 (४.२.४) गावः^{४ ५} (३.२.६) पाहि०^{४ ५} (८.१.८) तंवः प्रभृतीनि । नीच
 इति १ आदित्प्रत्नादीनि । उदुहस्येति १ वृह । दाऽ२३४शेहाइ (१.२.१६)
 महाइहि (३.८१) शग्ध्युषु (२.५३) वयमुत्वा (१.५७) सोमानाम्
 (१.३९) वास्तो प्रभृतीनाम् । न यथर्चादित्यधिकारः । तंवोद (२.३६)
 प्रेत्य (३.५२) आते (४.१९) तंवः (५.६९) इष्टावृत्संघातः । दि दु ॥ १ ॥

६१४. गुभि ॥ २ ॥

त्र्यक्षरस्य पर्वणः द्वैघं भिशब्दो वर्धते । स्ये-अभित्वायाम् (आ.१.

१. लमस्माकादीनि स्.

२. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.

३. गावाः क.

४. पाहि. क. न.

५. वृहशेहाइ. ग.

१.१४) निवृत्तानि । तुभ्यम् (२१३) प्रयत् (४९१) जनत् (स्तोम)
 १क्रीडन् (५८४) २ससु (५८२) वसिष्ठाः (६.२.१८) इन्द्रवाः
 (१६.२.८) हरयाः (१६.२.८) अग्ने (८१) तर (२३८) श्रमानः (११०)
 योनः (४००) एषाहाउ (१७.२.३२) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । हावात्रा-
 दीनां स्तोमाद्विशेषः । गु मि ॥ २ ॥

६१५. भादार्चिकम् ॥ ३ ॥

आर्चिकस्य परं स्तोभादेव परं वर्धते । हावात्रादीनि । स्तोमात् ?
 तुभ्यं प्रमृतीनि । आर्चिकस्य निवृत्तिः । स्थाऽपरा (१.१.२२) ४रिपादौ ॥
 भादार्चिकम् ॥ ३ ॥

६१६. नामि ह्रसणादिन्याम् ॥ ४ ॥

स्तोभात्परस्य नामिनो द्वैधं ह्रस्वसर्णादिन्यामृचि वर्धते । श्रत्ते
 (३७१) ७अज्जते (५६४) त्रिरस्मै (५६०) निवृत्तानि । वित्वत् (६८)
 उक्थे (६८) वयमिन्द्रा (१३२) द्विः । भाष्यम्-महाहाइन्द्राः (५.१.
 १४) आनोनिश्वा (२६९) वृषा (४६९) विश्वाधवाहाउ (१२.२.२६)
 ७हाउषिवा (१०.२.३२) हाउगृणाह (१०.२.१८) नामीति (नामिनः ?)
 हावात्रादीनि । नामि ह्रसणादिन्याम् ॥ ४ ॥

१. क्रीडन्.

२. ससु. ख. न.

३. मानो क. ख. ग.

४. रिपादौ. ग.

५. ह्रस्वसर्णादीनाम्. घ.

६. संयोगादिर्न भवति । कथमे-
 तदुदाहृतम्.

७. त्वित्रहाउषिव. ख. ग.

६१७. जि स्थादिन्याम् ॥ ५ ॥

जिलिङ्गायामृचि ^१अन्तस्थादिन्यां न वर्धते । वित्वत् (६८)
 प्रतुद्रव (५२३) स्ये-स्वादोस्तिथायाम् (आ. १. २. २१; २. १. ९) जिलिङ्गायाम् ?
 वयंघत्वा (२६१) यथागौरः (२५२) वयमिन्द्र (१३२) श्रुते (३७१)
 अन्तस्थादिन्याम् ? पुरोजि (५४५) असजिं (५४३) हाउ-जाइपु
 (११. १. २०) हस्यस्य वृद्धिप्रतिषेधः । जि स्थादिन्याम् ॥ ५ ॥

६१८. एनाया अध्व^२ ॥ ६ ॥

(एनाया) अध्वलिङ्गायामृचि वर्धते । मूर्धा (६७) एहूपु (७)
 आयाहि (४०२) आनोविश्वा (२६९) अध्वलिङ्गायाम् ? नमसा (४५)
 अध्वर्यो (४९९) एनाया अध्व ॥ ६ ॥

६१९. अससिनः^३ ॥ ७ ॥

अससिनश्चतुर्थो वर्धते । ओग्नाइ (१. १. १) मा-ना (३. १. ३४)
^४गधिप्राया (१०. २. २६) स्ये-योनः । प्रसंराजादीनि । अससिन इति ?
^५आदित्प्रत्नादीनि । उदुहस्येति ? गृणे (३९१) अभिसो (५१८) होऽ२३४-
^६र्तियाः (१. १. ३३; २. २. २१) हिताः (२. १. १३) ध्वराइ (२. १. १५) नृभाइः

१. अन्नेप्या० रा.

२. अध्वा. ग.

अनध्य. घ.

३. अससिनि. फ.

४. आदिषत्प्रसा. घ.

(११.१.२३) पिणाइ (१२.१.४) ^१स्तोभाग्नेत्यधिकारः । मिरूप्यव्ययाम् ।
^२घुचिक्रावत इत्युत्तरार्थम् । असत्तिनः ॥ ७ ॥

६२०. ^३घु चिक्रावतः ॥ ८ ॥

चतुरक्षरस्य चिक्रावतः पर्वणो वर्धते । नेमिन्तष्टे (२३८) पुरोहितः
 (४८) चतुरक्षरस्येति ? महाइहि (३८१) चिक्रावतः ? द्रसद (३१४)
 घु चिक्रावतः ॥ ८ ॥

६२१. तुडि व्यादेः ॥ ९ ॥

प्रस्तावे तालव्यादेः पर्वणो वर्धते । यज्ञा (३५) योनः (४००)
 यस्ते (११६, ४७०) यदिन्द्र । वसन्तः (६१६) तालव्यादेः ? यजिष्ठम्
 (११२) असत्तिनः ? योविश्वा (४४) चिक्रावतः ? यदिन्द्रयाव^४ (३१०)
 तुडि ? शा^२३^{४१५}चीप (१०.२.१९) तुडि व्यादेः ॥ ९ ॥

६२२. ^५र्व सूप्वायाः ॥ १० ॥

सर्व सूप्वाया वर्धते । सूप्वादीनि । ^६र्व सूप्वायाः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१. इदं वाक्यं कं न.
स्तोभाग्नेत्य. ख.
२. सर्वेषु कोशेषूपलभ्यते ।

- ३ सूत्रभाष्ये कं न
४. घ. सुस्तकेऽत्रैव भाष्यं समाहृतम् ।
५. ड्वं. मै. घु.

६२३. ४खिङ्गुरु लघोः ॥ १ ॥

(१) उपान्त्यस्य गुरुणो द्वैधं^१ लघोः यरो वर्धते । एतमुत्पम् (५८१)
अप्सुदक्ष* (४७३) अरिरग्ने (९७) निवृत्तानि । इन्द्रंगच्छ (४८३)
समुद्रस्य (५१८) खिडिति ? सुप्वा (३१६) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः ।
खिङ्गुरु लघोः ॥ १ ॥

६२४. ३द्वितीयमभ्या ॥ २ ॥

द्वितीयस्य गुरुणो द्वैधमभ्या वर्धते । ४शिशुम् (५६८) ५गिरम्
(५५७) निवृत्तानि । यदिन्द्र (१२२) उपःप्रारन्* (३६७) पवस्वदे
(४८३) अभिसोमयोः (५१८) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । द्वितीयमभ्या ॥ २ ॥

६२५. ६दि यजु ॥ ३ ॥

चतुर्थस्याभ्यामावृद्धं^७ यावत्यामृचि वर्धते । सखायज्ञाचतुर्थयोः
(१७.१.१४; आ. ३. २. १२) निवृत्तानि । अभिप्रभृतीनि । एपस्य (५३१)
ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । दि यजु ॥ ३ ॥

६२६: तंग्वास्तृतीयात् ॥ ४ ॥

तंग्वास्तृतीयाद्वर्धते । तंवः (२३६) तंगू (१०९) तंग्वास्तृतीयात् ॥ ४ ॥

१. लघोः इत्यारभ्याय भाष्याशः
द्वितीयसूत्रभाष्यान्ते क. कोशे
उपलभ्यते ।

२. व्यं ख. सूत्रं. घ. न.

३. सूत्रं क. न.

४. शिशुम्. ग

५. गिरिम्. ख

६. दियुजा. क. ख ग. घ

७. अभ्यासी. ख.

६२७. नद्या ह्रस्वम् ॥ ५ ॥

नद्या ह्रस्वं वर्धते । नहिवश्च (२४१) यरुतेचित् (२४४) इन्द्र
(२७४ ?) । ऋचस्साम (३६९) ^१ह्रस्वमिति ? अग्नेरक्षा (२४)
अग्नेयुंश्वा (२५) नद्या ह्रस्वम् ॥ ५ ॥

६२८. सण्योष्ठ्ये ॥ ६ ॥

सणि प्रत्यये द्वैधमोष्ठ्ये वर्धते । ^२त्वमङ्ग (२४७) ^३यस्यत्यच्छम्
(३९२) चन्द्रमाः (४१७) अमृक्षत (४८२) निवृत्तानि । पाहिनः
(३६) योराजा (२७३) महेचनत्वा (२९१) अग्ने (३५, ४४८)
द्विः । त्वश्वाङ्ग (५८३) सण्योष्ठ्ये ॥ ६ ॥

६२९. सन्निडि ॥ ७ ॥

सन्ते पर्यणि निडि प्रत्यये वर्धते । त्वमग्ने (६१) इन्द्राय पा
(५२०) सन्ते ? चन्द्रमाः (४१७) सन्निडि ॥ ७ ॥

६३०. ^४च्यु ॥ ८ ॥

^{१ २ ३ ४ ५}
च्युलिङ्गायामृचि वर्धते । एतामुत्पंमदाच्युताम् (१७.२२०)
च्यु ॥ ८ ॥

१. ह्रस्वस्य मिति घ

२. तमङ्ग ग

३. यस्यत्यच्छ स

यस्तात्यच्छा. ग

४ सूत्र घ. न

६३१. द्वितीयम् ॥ ९ ॥

द्वितीयं वर्धते । च्युलिङ्गायामित्यधिकारः । ^{११ ३ १} १एतामुत्पम् ० (१७.

२.२०) द्वितीयम् ॥ ९ ॥

६३२. भस्तुव्या ॥ १० ॥

स्तोभस्तुव्या वर्धते । ^{३ २ ३ २} इहोइह (१५.२.२) ^{३१ २ ३ २} वाहोइह (१५.२.२)

^{३ २ ३ २} उपाउप (१४.२.१३) भस्तुव्या ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

६३३. लघ्वनः ॥ १ ॥

लघ्वनःकारो वर्धते । ^{३ २ ३ ५} २तुवीशुष्मः (१२.१.२७) ^{३ २ ३ २} श-तीरुश
(१६.१.६) ^{३ २ ३ २ २} शेषातया^३ (१६.२.१७) निवृत्तानि । कदा (२२८)

त्रिकट्टु (४५७) तत्तत्तत् (४६६) प्रोअयामीत् (५५७) अनःकारः ?

^{३ २ ३ २} ४भर्यइव (१६.२.१४) लघ्वनः ॥ १ ॥

६३४. लघोः स्तुपे ॥ २ ॥

लघोः ^५परस्तुपेसंघाते वर्धते । ^६स्तुपे (५) उप । प्रियम् ।

लघोरिति ? इन्द्रम् । देवः । गंव (५१७) लघोः स्तुपे ॥ २ ॥

१. एतामुत्पम्. ग. ग.

२. तुविशुष्मः. ग.

३. तयाः ग.

४. मध्य इ. र.

५. परम्. र.

६. तुपामिप्रियम्. घ.

६३५ ^१न बु ॥ ३ ॥

न बुलिङ्गेपर्वणि वर्धते । स्वर्वान् (२५४) वोअम् (३४८)

न बु ॥ ३ ॥

६३६. द्वितीयान्नीचे ॥ ४ ॥

द्वितीयाद्धर्ते नीचे प्रत्यये । द्वितीयमित्यधिकारः । इदामिदकम् ^{२१ २३ २}

(४.१.३०) पा-होइ-उ-ता (१.२.२७) मातेहेत्याः (८०) ग्रहानृभिः ^{२१ २ २ १}

(४११) नामानियङ्गः (५५४) वराइणियाः (१३.१.२) तिपोऽसियाम् ^{२ ३ २ २ ३ २}

(१६.१.३७) इन्द्रस्यव (५५६) २ताम् । द्वितीयात् १ समुद्रं च (३४३)

३प्रका । अरिष्टे (आ.१.१.११ १) नीचे द्वितीयमिति १ परीतोपि ४ (५१२)

यावतादीनामन्त्येऽपि प्रतिषेध्यम् । द्वितीयान्नीचे ॥ ४ ॥

६३७. गिरे घमित् ॥ ५ ॥

प्रथमिपरे ५प्रत्यये दीर्घस्य द्वैधमिस्थमेव वर्धते । माते (८०)

अपीप्यन् (३०२) प्रचेतसे (३२८) श्रुष्टे (५६६) निवृत्तानि ।

^{२१ ११२१ १} ग्रावाणोव (२.१.१४, १५) मद्राते (२.२.१२) ईशानस्मा (३.१.१५, १६)

^{२१ ११२ १} अनापिः (३९९) सोमाइन्द्रा ० (१६.१.२३) आसोमः (५३३)

१. न पु क

सूत्र घ. न.

२. ताऋ क न.

परं स्थान रिक्तं वर्तते ।

भाज र

१. दुकार्ता क

एका ख.

४. परीणीपी ॥

५. दीर्घे प्रत्यये क.

६ सोमइन्द्रा र.

सोमोपउत् (५१२) ^१आदिप्रत्नादीनि । दीर्घमिति ? ^{२ १२१} पुरुहूतम्
 (६.२.८) अष्टम् (२४३) सिन्धुः (५१४) शिशुम् (५६८)
 अस्मभ्यम् (५४८) उत्तीहुवे (३६४) प्रथमोच्चत्वात् । गिरे घमित् ॥ ५ ॥

६३८. झि ॥ ६ ॥

ग्निलिङ्गायामृचि वर्धते । जनिष्ठादीनि । निवृत्तानि । ^{१२१ २१} रामग्ना०
^{२ १२ १} (१.२.११) नतत्तआ (२.१.२१) ^{२ १ २१ १} तपसाराऽ२३४ (३.१.२५)
^{२ १ २ १} पुरौहहोइ (३.१.३५) ग्नि ॥ ६ ॥

६३९. स्ये ॥ ७ ॥

रहस्ये वर्धते । ^२अहरीताये (आ.१.१.१३) स्वरपञ्चमे (आ.३.
 २.१३) स्ये ॥ ७ ॥

६४०. तादेर्घुनि^३ ॥ ८ ॥

तादेः परस्य द्वैधं लघुनि प्रत्यये वर्धते । यज्ञायधायाम् (आ.३.२.१३)
 नियतं च निवृत्तं च । तादेर्घुनि ॥ ८ ॥

६४१. ^४एच्यु ॥ ९ ॥

ओष्ठयादिन्यामृचि द्वैधं लघुनि प्रत्यये वर्धते । प्रचे (३२८)

१. आदिदात्मन्ना. ग.

२. इदं पदं वारद्वयं

लिखितं. घ. फोसे.

३. घनि. ग.

४. एचायु. ग

१आरत्न (५११) २मिन्धुः (५१४) नृमिः (५२३) निवृत्तानि ।

२१ २१

२ १२१ १

वृत्रहा (१४०) पवित्रस्य (२६१) उग्रश्शर्मा (१२.२.१३) पवित्रेसो

(१३.१.३३) देवेभ्यः पी (४७४) मरुद्भयोवा (४७४) प्रसेना

(५३३) अन्वये । औष्ठ्यादिन्यां लघुनीति ? ३सृजाद्वाराऽऽः (८.२.४)

ष्ठयत्तु ॥ ९ ॥

६४२. अणः स्यवत्याइन्द्रायाम् ॥ १० ॥

४पादादेः परं स्यवति गीते आइन्द्रायां विपये वर्धते । ५यन्मस्यन्ति

(५४) एहीम (१५९) अर्कस्ययो (४७२) विश्वस्यद् (४५)

६नीचादित्यधिकारः । पादादेः ? यशस्थते (२२४) अणः स्यवत्या-

इन्द्रायाम् ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

६४३. इ ॥ १ ॥

इकारो वर्धते । पादादेः परमित्यधिकारः । तपिष्ठैः (२४) विद्विषः

(२७४) नेमिन्ताष्टे (२३८) अतिघन्वे (२४६) परिष्टोमा (१५८)

२ १२

२

२२ १२

परिधीश्च (५१६) इकारः ? कर्दशाऽऽऽनाम् (३०७) ७आवीराऽऽऽऽ

१. अरत्न. ग.

२. सिद्ध. स.

३. सृजद्वाराऽऽऽऽ ग.

४. पदादेः ग.

५. यन्मास्यन्ति. क.

६. तादित्यधिकारः क.

७. आवीराम्. स.

(११.१.८) पादादेः ^{२ १} १ मिजिन्वाऽर^२३ताऽ३४३इ (१.२.१२) ^{२ १} १ वसिन्धाऽ-
^२ ३२वाऽ३४३ः (४.१.१७) मधिप्राऽर^{२ १}३या (१०.२.२५) मइन्माऽर^{२ १}३दाः
 (११.१.१७) ^{२ १} २ जनिमाऽर^२३नीऽ३४ (१७.२.२८) इ ॥ १ ॥

६४४. ऊष्मण्यघोपादिन्याम् ॥ २ ॥

३ऊष्मणि प्रत्यये वर्धतेऽघोपादिन्यामृत्ति । इकारइत्यधिकारः ।
 वतिश्रुतः (२६३) द्विः । तत्रिपम् (३८२) ऊष्मणि ? जनिमानि (५८३)
 अघोपादिन्याम् ? महिश्रवः (४६७) इकार इति ? स्रपोपिणम् (५८)
 ऊष्मण्यघोपादिन्याम् ॥ २ ॥

६४५. अः ॥ ३ ॥

४अःकारो वर्धते । अघोपादिन्यामित्यधिकारः । घन्ताःकाऽर^{२ १}३र्णाम्
 (१३.२.२७) रायास्पूऽर^{२ १}३र्द्धी (९.२.१) पतत्रिये (५६८) ऊष्मणि ?
^{२ १} ५इन्द्रयाऽर^२३स्त्वा (९.२.१) अघोपादिन्याम् ? ७उपश्रुधि (२८४)
^{२ १} ७रास्वस्तोऽर^२३त्रा (८.१.१५) अःकार इति ? जुजोपते (५७३)
 ऊष्मण्यन्ते ? परुष्णीषु (५९५) अः ॥ ३ ॥

६४६. दाल्लघु ॥ ४ ॥

८पदात्परं लघु वर्धते । पुप्रावोऽर^{२ १}३चाऽ३४३ः (१.२.१३)

१. यासिन्धवः घ.

२. जनिमानि. ख.

३. भाष्यम्. घ. न.

४. अकारः ग.

५. इन्द्रयास्त्वा. ख.

६ अत्राःकारो नास्ति ।

कथमेतत्संगच्छते ।

७. रास्तो. ख

८. पादान्. क. ख. घ.

^{२ १} यन्नामाऽ^२रस्याऽ^{२ १}र (२.१.२३) नशाताऽ^२रथा (८.१.१२) दुष्टाराऽ^{२ १}
^२रन्त्रा (८.१.२०) आचाजाऽ^{२ १}रगा (८.१.२९) विष्कामाऽ^२रइते
 (१०.१.२०) अमार्ताऽ^{२ १}रत्वाऽ^२र (१७.२.२९) मानाआऽ^{२ १}रइन्द्रा
 (७.१.२७) ^{२ १}पदात्परम् ? परमाऽ^२रइज्याः (७.२.७, ८) परमाऽ^{२ १}रइनाऽ^२र
 (१५.१.११) लघ्विति ? ये च त्वे (२५४) व्यख्यद्वो (५४६)
 चित्स (८) द्रक्षु (१६७) णमु (१२४) प्रभृतीनां पादादेः परमित्य-
 धिकारः । दाह्यु ॥ ४ ॥

६४७. ए ॥ ५ ॥

एकारो वर्धते । ^{२ १}पुताइस्रऽ^२रताः (५.१.४) महाइवाऽ^{२ १}रयाम्
 (४.१.२१) ^{२ १}अधाइनाऽ^२रवाः (६.१.२७) वनेम (१२८) ^२महिते
 परे । ए ॥ ५ ॥

६४८. णीथे वि ॥ ६ ॥

^{२ १}प्रादणीथमंघातस्य (१) ^२द्वैधमेकारो वर्धते । विशाइवाऽ^{२ १}रइशे
 (१.१.२६) निवृत्तानि । ^{२ १ १}अनेहाऽ^२रसाऽ^{२ १ १}रइम् (२.१.३३) तिवेधाऽ^{२ १ १}
^२रसाऽ^{२ १ १}रइः (२.१.२) इयेथाऽ^२रइव (१.२.८) ^{२ १ १}इशेहाऽ^२रइवऽ^२र

१. पादान् क ए घ

२. सुताइनावाः क

३. याधाइनावाः क

४. तेमहिते स्व. ग.

५. प्रादणीथ० ग.

६. द्वैधमेव घ.

७. ईशेहाइव क. स्व. ग. न.

(२.१.२९) तएमाऽ^{२१}र३साऽ^२३४३इ^१ (१.१.२४) णीधे वि ॥ ६ ॥

६४९. ^२वचु ॥ ७ ॥

न वकारादिर्वर्धते । हुवेमाऽ^{२११}र३राम् (६.२.१) वविवाऽ^२र३रसाम्
(१३.२.३१) वचु ॥ ७ ॥

६५०. गेः ॥ ८ ॥

प्रथमात्पर एकारो वर्धते । विश्वेदग्निः (११४) भरे भरे (३०९)
आइन्द्रावति कृष्टे । सुतेवयाऽसि (७७) गेः ॥ ८ ॥

६५१. ^४इ सन्त्वः ॥ ९ ॥

^४इकारवतस्सन्त्वस्य ^१पर्वणो वर्धते । पादादेः परमित्यधिकारः ।
^१य-^२क्षाइयाऽ^१र३मीऽ^२३ (२.१.३०) इ-^१न्द्रास्याऽ^२र३धा^१ (३.२.८) इन्द्रात्वाऽ-
^१र३दा (५.२.२१) ^१न-^२काइस्माऽ^१र३दा (५.२.९) इकारवतः ? ^७उपब्रह्मा
(२६९) उग्र^२शर्म (४६७) पादादेः ? ^२अग्निः-^१चिकाऽ^१र३इतीऽ^१३ः
(१२.१.१०) इ सन्त्वः ॥ ९ ॥

६५२. अवः ॥ १० ॥

ओकाराच्च परं वर्धते । अग्निवः (८७) योजरि (२३५)

१. इतः परं नत्वमाइ इत्यधिकः क.

२. विचु स.

३. उसन्त्वः क.

४. उवाच्यतः क.

५. या. स.

६. नकाइस्मदा. स. ग. न.

इतः परं आदृशकसमाप्तेः घ. न.

इकारवत इत्यधिकारः । अवः ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

६५३. श्येने ॥ १ ॥

श्येनसंघाते वर्धते । अग्नेर (५) श्येनः (४७३) श्येने ॥ १ ॥

६५४. अघोषादेर्व्यम्^१ ॥ २ ॥

अघोपादेरक्षरात्तालव्यं वर्धते । ^२कक्षीवन्तम् (१३९) छन्द्यवचः
(२५५) सृजदश्वम् (४८१) प्रचर (३२८) छर्दिर्य (२६६)
प्रथमादित्यधिकारः । अघोपादेर्व्यम् ॥ २ ॥

६५५. मान्घो^३ द्र नव्यन्^४ ॥ ३ ॥

^५मान्तपादस्थस्य पर्णो वर्धते लघोः परं द्रलिङ्गायामृचि, ^६अव्य-
ञ्जनान्तम् (तस्य ?) । द्रवाससम् (१८) सुवीर्यम् (१७५) हुवेनुशकम् (३३३)
शतक्रतुः (४६६) द्विः । पुरुहूतम् (३८२) वृषणष्ट (३८३ ?)
मान्तपादस्थस्येति ? वृणीप्रभृतीनि । लघोः ? ग्रातारम् (३३३)
द्रलिङ्गायाम् ? विश्ववेदंसम् (३) अङ्गोपिणम् (५२८) अव्यञ्जनान्तमिति ?
(स्येति ?) ^७विधुदं प्रभृतीनि । निहवे हवे नीचावीर्यमिति पाठः । विधु

१. विंश. ग. वीर घ.

२. काक्षीयन्तम्. घ.

३. गो. स.

मघोर्द्र ग.

४. व्यम्. स. ग.

५. पादस्थितस्य क.

पदस्यस्य. ग.

६. नव्यञ्ज क.

व्यञ्जना. स. ग.

७. विधुर्य प्र. क.

नीचादित्यधिकारः । मान्यो द्र नव्यन् ॥ ३ ॥

६५६. जि ॥ ४ ॥

जिलिङ्गायामृचि वर्धते । सुवीर्यम् (१७५) ^{२१} १रथाइताम०
 (९.१.२१) निवृत्तानि । ^{२११} वासुद्रुवाऽ^{१११} २३४५म् (६.२.८) ^{२११} पूरुस्पृहाम्
 (१५.१.१३) ^{२१} २द्रुपार्थिवाम् (८.१.३४) ^{२११} धस्मानम्० (८.२.२९)
 मधवानामिति । जि ॥ ४ ॥

६५७. उच्चमन्त्यम् ॥ ५ ॥

पर्वण उच्चमन्त्यमक्षरं वर्धते । अच्छाकोशम् (५१४) इदमिदकम्
 (स्तोमः) अग्निष्टपति (स्तोमः) उत्पग्निः (स्तोमः) होता । सवाजेपु
 (४११) महस्तेणेव (२३५) जागृविः (५६७) प्रभृतीनि । उच्चमन्त्य-
 मिति ? अत्रैव । ४नेमिण उभयोर्विशेषो निवृत्तिं ज्ञापयति । मागायताया
 आद्रिरित्युक्तम् । उच्चमन्त्यम् ॥ ५ ॥

६५८. सुन्या रे वं च ॥ ६ ॥

सुन्या द्वेधं स्वरितात्परं वर्धते पूर्वं च । सुनी (४३) मदे
 (४७५) वृषा (४६९) निवृत्तानि । प्रभृ । देवान्^५ । आनीरम् । (४०५)
 सोमोयस्सु (५८२) पृष्टे सुतासोमायाम् । सुन्या रे वं च ॥ ६ ॥

१. रथाइताऽ१माऽ२म् र. ग. घ.
 (९.१.२०)

२. द्र ग. न.

३. त्यग्निं होता क. र. ग. घ.

४. नेमिणं ग.

५. देवव्रदा ग.

६५९. ^१दीर्घमविङ् ॥ ७ ॥

चतुर्थस्य द्वैधं दीर्घमेव वर्धतेऽवैधस्य पर्वणः । ^{४ २}महाइन्द्राः (५.१.१३) सोमाइन्द्रा (^{४ २}१६.१.१८) गव्यासोमा (^{४ २}१३.२.११) वचोदेवा (^{४ २}६.१.१६) यस्तेमदाः (^{४ २}१३.१.२) दीर्घमिति ? धनुष्टन्वा (^{४ २}१६.१.३७) पयतेहा (^{४ २}१७.१.३७) अवैधस्यति ? शन्नोदेवीः (^{४ २}१.२.१९) चनोहिताः (^{४ २}१६.२.२) दीर्घमविङ् ॥ ७ ॥

६६०. डौ ॥ ८ ॥

तृतीये प्रत्यये वर्धते । स्ये-जुहूमसि (आ.१.२.१९) निष्टृत्तानि । जुवदध (^{१ ३ २}५७०) ^{१ ३ २}२आथर्वणाऽ३ (५.१.३४) दाइवंययाउ (९.२.५) डौ ॥ ८ ॥

६६१. ^३वचु ॥ ९ ॥

वचु न वर्धते । चिन्त्यम् । वकारादिर्वर्धते । ^{३ २ २}वाजीददा० (५.२.२५) स्वादिष्ठया (४६८) वादेर्ग्रहणं तु । वचु ॥ ९ ॥

६६२. उतेययोः ॥ १० ॥

^{२ ३ ४ २}उतेययोश्च दीर्घं वर्धते । ^{३ २ २ ३ ४ २}ऊतएकाम् (२.१.३७) ईयानःकृष्णाः (८.२.१९, २०) ^४आदिः । उतेययोरिति ? ^५पुरांभिन्दुः (३५९)

१. दिवग विङ् ख.

२. अथर्वणा. ग.

३. वचु नै. पा.

४. आनीत्सुले ख. आनीधूते. ग

५. पुरांतिदुः ग.

उत्तेययोः ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

६६३. रोऽप्प्रथमे ॥ १ ॥

स्वरो वर्गप्रथमे प्रत्यये वर्धतेऽग्लिङ्गायामृचि । ^{२ ३ ४ ५}स्याप्रशस्ताम्
 (२.२.१६) ^{२ ३ ४ ५}ताप्रयाही (८.२.१,२) ^{२ ३ ४ ५}१धुःपयकाः (१५.१.३६)
^{२ ३ ४ ५}शीतसर्गाः (९.१.११) स्वरो वर्गप्रथम इति ? अत्रैव । अग्लिङ्गायाम् ?
^{२ ३ ४ ५}यमहित्वा (८.२.२४,२५) तिस्रोऽगचके । रोऽप्प्रथमे ॥ १ ॥

६६४. इञ्जु कृपु ॥ २ ॥

पदान्तः कृपुलिङ्गायामृचि वर्धते । असुरस्य (७८) ^{२ ३ ४ ५}२चर्कपादा
 (५.२.२२) भिस्सहस्रैः (३२३) ३अपस्नीहितिम् (३२३) कृपु-
 लिङ्गायाम् ? इदन्तप्रभृतीनि । पदान्त इति ? चर्कपादीनि । इञ्जु कृपु ॥ २ ॥

६६५. तिपु घु ॥ ३ ॥

तकारिष्वक्षरेषु लघु वर्धते । ^{२ ३ ४ ५}शीतसर्गाः (९.१.११) निवृत्तानि ।
^{२ ३ ४ ५}सस्कृतानी (२.२.१६) ^{३२२ ३ ४ ५}आयत्तमिन्द्राः (८.२.१९,२०) ^{२ ३ ४ ५}माविवक्ती
 (१५.१.३६) ^{२ ३ ४ ५}४पृक्तरसाम् (१५.२.४) तिपु घु ॥ ३ ॥

१. धूः पायकाः ख.

२. चर्कपादा. ख.

३. अपास्नीहिति. ख.

४. पृक्तरसाम्. क. ग. घ.

६६६. सर्वोऽन्तः ॥ ४ ॥

सर्वपर्वणामन्तो वर्धते । क्रुष्टः । तद्विविद्वाइ (१.१.२५) इन्द्रं विश्वाः^२
(९.१.२२) हिताः (२.१.१५) अग्निदूताम् (१.१.५) एकाक्षराण्यन्त-
वत् । सर्वोऽन्तः ॥ ४ ॥

६६७. जि द्विवतः पते ॥ ५ ॥

द्वितीयस्वरस्य द्वैधं बहुक्षरस्य^१ पतन्ते^२ स्वरे वर्धते । इन्द्रं विश्वाः^२
(९.१.२२) येभिः । अन्यत् । अहये । हर्यश्नाय (१.५६) स्वरत (स्त्रीभः)
नेतायः (५८२)^३ अग्निरग्रमुपसाम् (७०) स्वानो अद्रिः (५२९)
घराहो अभि (५२४) णस्वन्त इह (५६१) हुवे भरं नकारिणम् (२३७)
दिवो दासाय रन्धयन् (३९२) परिवृत्राणिसधनिः^३ (४२८) रधीतमम्
(२८३, ३४३) उदुत्यंजातीपङ्के (आ. ६.२.४) जि द्विवतः पते ॥ ५ ॥

६६८. ओव्यूष्मादिः ॥ ६ ॥

ओविप्रत्यये द्वैधमूष्मादिरेव वर्धते ।^१ ४स्यसा (१२.१.३८) अनु-
शुक्रशोचि (४६५) निवृत्तानि । अत्रैव । ओव्यूष्मादिः ॥ ६ ॥

६६९. मिद्धा ऋक् ॥ ७ ॥

^५अग्निदूतायां द्वैधमाचिकं वर्धते । ^६स्ये । यद्यावई (आ. १.१.१)

१. पतन्ते घ.

२. आमिरममुपसः ख.

३. सधनि. ख.

अक्षरसणि. ग.

४. समा. घः

५. अग्निदूतायाः ग.

६. स्ये. फ. ख. ग. न.

पिनासुप्रभृतीनि । निवृत्तानि । आथर्वणे (आ १.१.२३) परे देवस्थाने
 (आ १११६) बृहतीनामदेज्ये (आ ११.२५) भर्गयशसोः^१ (आ.
 २२.११,१२) महिरीणायाम् (आ ३.२१,२) यामेऽग्निमीढायाम्
 (आ ४११३) तेऽमन्वत (आ ४.११६) ग्निद्रा ऋक् ॥ ७ ॥

६७०. ^२प्रिनुः ॥ ८ ॥

^३ग्वयतः पर्वगो वर्धते । अग्ने. प्रिये (आ २१३२) कश्यपस्य
 (आ ४११९) प्रिनुः ॥ ८ ॥

६७१. ^४धना ॥ ९ ॥

धनायाश्चाचिक उधते । द्रमूप्रभृतीनि । निवृत्तानि । असिशब्दो
 महिशब्दो दिमिशब्द इतिशब्द उमिशब्दः (आ ६२१;३.२१;३२.२,
 ६२१) धना ॥ ९ ॥

६७२. ^५य ॥ १० ॥

यशब्दश्च धनाया वर्धते । स्मादिष्टया (४६८) द्वन्द्वतृतीये पयसि
 (आ ३१८) य ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशरुः ॥

१ भर्गयशसी क ग ग घ

२ प्रिनु ग

प्रिनु घ

३ एग्वयति क ख ग घ

४ सूत्र घ न

५ या घ

६७३. पिवायाम् ॥ १ ॥

पिवायां च यशब्दो वर्धते । एहीमस्य (१५९) निवृत्तानि ।

^१धनसाअ (२५१) पिवायाम् ॥ १ ॥

६७४. योनिः ॥ २ ॥

योनिष्टायाश्चार्चिकं ^{२ १ २ ३} २वर्धते । योनिष्टादीनि । निवृत्तानि । इदामिद-

^२कम् (४.१.३०) द्वन्द्वपष्टाद्ययोः (आ. ३.२.१, २) अश्विनोर्व्रताद्ये
(आ. ४.१.१५) इलान्दे (आ. ५.१.१) योनिः ॥ २ ॥

६७५. हरि ङु ॥ ३ ॥

^३हरिरायाश्च लुवत्यां न वर्धते । परीतोपि (५१२) हरिरासु
(५३०) लुवत्याम् ? पावकवर्णाः ^{२ १ ३ २ ३ २} (७.१.२) हरि ङु ॥ ३ ॥

६७६. ममत् ॥ ४ ॥

ममद्वति पर्वणि न वर्धते । नाहममदः ^{१ २ ३ २} (८.२.२) ममद्विभिः
^{३ २ ३ २} (१४.२.१३) ममत् ॥ ४ ॥

६७७. हो वाहायाम्^४ ॥ ५ ॥

^{१ २ २ २}होइत्ययं वाहायां प्रत्यये न वर्धते । सियौऽ३हो (५.१.२७)
^{४ २ ३ २} स्वऔऽ३हो । हो इति ? तंसु-भगौ (२.१.३३) वाहायाम् ? ऋचौऽ३हो

१. धनस्तत्, घ.

२. आर्चिके, ग.

३. हरिभास्व, ग.

४ वायायाम्, रत. ग.

५ होवत्ययम्, ग.

(२.१.१५) प्रभृतीनि । हो वाहायाम् ॥ ५ ॥

६७८. मि कयास्थिरायाम् ॥ ६ ॥

मकारि कयास्थिरायां न वर्धते । ^१हतामत्वम् (५५३) ^२मध्यमम्
(५७९) मकारि ? स्रो न (४६३) यद्धसिवृत्र (३९१) मि कया-
स्थिरायाम् ॥ ६ ॥

६७९. वेर्लशु ॥ ७ ॥

मन्द्रस्य द्वैधं ^३लशु इदमेव वर्धते । ^{३१२ ३ २}मोमःकला (१६.२.१४)
निवृत्तानि । कर्दम् (४३३) ^{१ २ ३ ४}यवाशिरम् (१२.१.२७) तुव्यादीनि ।
अग्निदूतवृतीयादित्यधिकारः । वेर्लशु । चिन्त्यम् ॥ ७ ॥

६८०. णस्यास्सन्ध्यमत ॥ ८ ॥

णस्या द्वैधं मन्ध्यमेव वर्धतेऽतश्चन्द्रवति पादे । ^१अञ्जते (१३५)
व्यञ्जते (५६४) ^७अभ्यञ्जते (५६४) अतश्चन्द्रिनीति ? धातवे (६४)
यहन्तवे (११९) णस्यास्सन्ध्यमत ॥ ८ ॥

६८१. यदि ॥ ९ ॥

यच्छब्दवत्यामृचीकारो वर्धते । यत्मोममि (३८४) स्ये यच्छवामि

१. हताम् श्वम्. ग.
२. श्रामदु यमायम्. क.
३. वेल्शु. ग.
४. नश. ग.

५. सोमः वल्श. ग.
६. अञ्जते स. ग.
७. अभ्यञ्जते ग. ग.

(आ.३.१.२) केशिभिः (आ.३.१.२) अतश्चिद्विनीत्यधिकारः । यच्छब्द-
वत्याम् ? कस्यनूनंपरीणसि (३४) यदि ॥ ९ ॥

६८२. तमृचि जारिण्योः ॥ १० ॥

तंशब्दादिन्यामृचि जारास्वरिणि पर्वणि ओकारादेः पर्वणो वर्धते ।
तंवस्सत्वाद्वितीये (१७.१.१७) निवृत्तानि । तंवस्सत्वा (५६९) तमु
(३८२) तंते (३८३) जारास्वरिणीति ? एतास्वेव । तंशब्दादिन्याम् ?
णिह्रमि (२४८) तमृचि जारिण्योः ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

६८३. उदुहोऽडि ॥ १ ॥

उदुहोऽडि^१ प्रत्यये न वर्धते । शन्नोदेवीः (१.२.१९) ह्यवनानाम्
(३७८) नोधनुवन्तु (१६.२.८) इन्महत्सु (४११) मिरु । उदुहो ?
अग्निदूताम् (१.१.४) अडिप्रत्यये ? अयंपूषा (५४६) इन्द्रोयवाशिरः
(१४५) कार्यम्^२ । उदुहोऽडि ॥ १ ॥

६८४. छायाम् ॥ २ ॥

छायां प्रत्यये न वर्धते । शाऽऽचीपन्ताऽऽ३४५इ^३ (१०.२.१९)
नीचम्-वाऽऽइवक्षन्ताऽऽ३४५इ (११.१.१२) छायाम् ॥ २ ॥

६८५. आच्छृ ॥ ३ ॥

आकाराच्छूलिङ्गायामृचि न वर्धते । अग्निं न^१ (७२) जगृह्णायाम् ।

नियतं च निवृत्तं च । आच्छृ ॥ ३ ॥

६८६. दाक्षीण्याम् ॥ ४ ॥

पदात्परं हीण्यां न वर्धते । शपिषि (९८) मम (१०३) तंवः

(५६९) दाक्षीण्याम् ॥ ४ ॥

६८७. णे शु ॥ ५ ॥

३ ४ २१ २

२ ३१ २

णेशब्दो न वर्धते शप्रत्यये । वन्निषे-शाऽ३४३न्तमानि (८.२.१७)

णे शु ॥ ५ ॥

६८८. रं यि ॥ ६ ॥

२ २ ४२१४ २

रंइत्येतत् यिप्रत्यये न वर्धते । द्युमन्ताऽ३३म्देवअजरम् (११.२.२)

३ यिप्रत्यये । इतउत्तीवोअजाऽ६राम् (७.२.३४) रं यि ॥ ६ ॥

६८९. ४वश्चित् ॥ ७ ॥

२ ३

२ २ ३

२

चिदद्रिऽ२३४वः^५-चिदद्राऽ२३४वः (१०.१.७) वश्चित् ॥ ७ ॥

१. इतः परं पञ्चमसूत्राय वर्धते

पर्यन्तं. क. न.

२. पि यि. क. स्व.

३. यिप्रत्यये. ग. ग. घ. न.

४. वञ्चि. र. ग.

५. चिदद्रिः. ग.

६९०. नट् ॥ ८ ॥

^{२ ३ ४ ५}
१मामुदानट् (२.२.७) नट् ॥ ८ ॥

६९१. त्वत् ॥ ९ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८}
हा. ययाइदिबोहाड-वित्वत् (२.२.२) त्वत् ॥ ९ ॥

६९२. नङ्गे ॥ १० ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}
नच्छब्दस्तोमे प्रत्यये न वर्धते । हाउजनत् (त्रिः) जनद्धाउ (त्रिः)
होइ-जनत्, (द्वे-द्विः) होड (१५.२.८) स्तोमे ? जनात्-जनितेन्द्रा^२
स्याऽ३० (१५.२.८) नङ्गे ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

६९३. शम् ॥ १ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}
अच्छोऽ३कोशम् (१४.२.२३) शम् ॥ १ ॥

६९४. उग्रं अ्रे ॥ २ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}
उग्रंशर्माया^३ मकारपरेऽक्षरे प्रत्यये न वर्धते । पुरूहूतम् (६.२.८)
गोथीते (४०७) सोमोयः (५१२) मकारपरे ? अष्टम् (२४३)
सोमाइन्द्रा (१६.१.२३) ह्रस्वमित्यधिकारः । उग्रं अ्रे ॥ २ ॥

६९५. ^४द्रुक्सन्ध्यं गौ ॥ ३ ॥

^१
द्रुक्संघातस्य गौप्रत्यये द्वैघं सन्ध्यमेव वर्धते । द्रुकाड (१२.१.२७)

१. भाष्यम् क न.

२. जनितेन्द्रा. ग न

३ उग्रशर्माया य

४ द्रुक्सन्ध्यं य.

अरिष्टे (आ. १.१.११, १२) द्रुक्सन्ध्यं गौ ॥ ३ ॥

६९६. तद्वद्या अणि घम् ॥ ४ ॥

तद्विविद्धायाः पादादौ प्रथमे स्वरे प्रत्यये द्वैधं दीर्घमेव वर्धते ।

यजिष्ठः (१००) द्विः । पुरुहू (११५) अपांवि (७७) तपानो दे
(३९) दद्वसाउ (९.१.३१) निवृत्तानि । इन्द्रस्समत्सु (२६९)
तमिन्म (४११) ^१चिपआजु (४६५) ^२वयाऽसि (४७६) इन्द्रंविश्वाः
(३४३) पुना (५११) तवाहऽसो (५१६) ^{१२१}वृत्राणि-^१सश्वणिः (११.२.१६)
भाष्यम् । सोमद्युम (५०३) पदंनवीयः^३ (५०२) ^४तद्वद्याः ? श्ववेदसम्
(३) गौ प्रत्यये ? आर्चिके प्रभृतीनि । तद्वद्या अणि घम् ॥ ४ ॥

६९७. धे ॥ ५ ॥

धेशब्दयतः पर्वणः न वर्धते । आपिनोवोधिसधमधे (२३९)

धे ॥ ५ ॥

६९८. सञ्चु ॥ ६ ॥

सकारादेः पर्वणो न वर्धते । स्यान्नसञ्चुः^{१२} (२.२.१३) सुतासस्सोमाः^{११२}

(६.१.५) सञ्चु ॥ ६ ॥

१. चिपआजु. क. ख.

२. पयाऽसि ख.

३. नवीयसी. क. ख. ग. घ.

४. तद्वद्याप्रभृतिभाष्यं. घ. न.

५. सूर्यं घ. न.

६. दतः प्रभृत्यमिमसूत्रभाष्यगत-
वर्धते पर्यन्तं घ. न.

६९९. चात् ॥ ७ ॥

यथर्चाचि परं वर्धते । शीया-स्तोताराऽर३मीत् (८.१.३१)

^१अग्न्यथा । मदच्युतम् (५८१) अक्रान्प्रभृतीनि । चात् ॥ ७ ॥

७००. शीयुक् ॥ ८ ॥

शीयुक्तं च पर्न वर्धते । एताऽदहमशीय (३१०) पुनानायप्र
(५६८) शीयुक् ॥ ८ ॥

७०१. भात्तिथेः ॥ ९ ॥

^२स्तोभादतिथेर्वर्धते । प्रेष्टवः (५) अभीषतः (३०९) निवृत्तानि ।
३यज्ञावः (३५) विन चित्रानि अय (१) भात्तिथेः ॥ ९ ॥

७०२. दिवाव्यन्^४ ॥ १० ॥

दिवानक्तस्य व्यञ्जनान्तस्य द्विधं स्तोभादेव परं वर्धते । छन्यवचः
(२५५) धर्तायाम् । निवृत्तानि । त्वद्रयिः (२.२.२६) प्रहोषिणः (१४५)
शतक्रतुम् (२१४) केचिन्नियेष्टुरित् (२४६) दिवानक्तम् (२८७)
त्रिवरूथम् (२६६) मिरूतिभिः (२५३) निस्वनानि । गंधहुलम् (५१७)
श्रुतम् । भाष्यम्-शस्यमानम् (६.१.१७) ^५वैधादित्पधिकारः । दिवाव्यन् ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

१. अन्यथा, ख.

२. स्तोभात्तिथेः ख.

३. इतः परमुपरितसूत्रीय

भाष्यगननिवृत्तानि पर्यन्तं घ. न.

४. यन् ख. व्यत्. ग. व्यम्. मै. पा.

५. द्वैधादि. ग.

७०३. प्रि ॥ १ ॥

प्रिवतश्च पर्यणो वर्धते । प्रियंमित्रम् (३५) प्रियन्धसः (१४५)

प्रि ॥ १ ॥

७०४. १मि ॥ २ ॥

१मकारे प्रत्यये वर्धते । दिवानक्तंदिशस्यतम्^३ (२८७) याहिमयू

(२४६) मि ॥ २ ॥

७०५. ए ॥ ३ ॥

अकारे प्रत्यये वर्धते । ^{११२}द्रपार्थिवाम् (८.१.३४) ^{११२}३श्ववेदसाम्

(१.१.५) ए ॥ ३ ॥

७०६. नीचे ॥ ४ ॥

नीचे प्रत्यये वर्धते । पितापुत्रे (२५९) ^६पुत्रासः (४५९) नीचे ॥ ४ ॥

७०७. नाके ॥ ५ ॥

नाके पर्यणो वर्धते । नीच इत्यधिकारः । नाके (३२०) अक्रान्

(५२९) नाके ॥ ५ ॥

७०८. चतुर्थम् ॥ ६ ॥

चतुर्थं वर्धते । ^६नाकेपर्यणइत्यधिकारः । नाके (३२०) अक्रान्

१. धम्, घ.

२. मिकारे घ.

३. दिशस्यतम्. क. ख. न.

दिशस्यताम् ग.

४. श्ववेदसाम्. घ.

५. पित्रा सः ग.

६. नाचपर्यणः घ.

(५२९) चतुर्थम् ॥ ६ ॥

७०९. रि वौ ॥ ७ ॥

रिवतिगीते ^११रिप्रत्यये वर्धते । रं^१पृथिवीम् (२.१.१८) ^{११}वृपापावित्रे^१०

(आ.५.१.१२) ^{२१ २१}शृहत्सोमो (आ.५.१.१२) ^२यशब्दवत् इत्यधिकारः ।

रि वौ ॥ ७ ॥

७१०. विनः ॥ ८ ॥

विनः ^{४ २}पर्यणो नो वर्धते । वि^{४ २}त्वात् (२.२.२) ^{११ १}पाशंदिवि (३.२.१७)

^{१११}वत्तेदिवि (११.१.३१) गदैव्य (५८३) निधुमछिन्नायामित्यधिकारः ।

विनः ॥ ८ ॥

७११. गा ॥ ९ ॥

गावतः ^{१ १ १}पर्वणो न वर्धते । न्यग्वाहू^{१ १ १}० (७.२.२६) ^{११ १}गात्रोमिम^१

(१३.१.११) गा ॥ ९ ॥

७१२. द्रुहस्य ॥ १० ॥

द्रुहस्य च न वर्धते । स्ये अभीनवन्ते (आ.) इन्द्रोराजायाम

(आ.१.२१०) द्रुहस्य ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

७१३. त्रिरुक्तायाः ॥ १ ॥

त्रिरुक्तायाश्च श्रुताया न वर्धते । धेनुनि (आ.३.१.७) विश्व-
ज्योतिषि (आ.३.१.३०) दशस्तोमे (आ.४.२.१६) राजने (आ.४.२.
१९) त्रिरुक्ताया इति ? त्वयावयम् (५९०) त्रिरुक्तायाः ॥ १ ॥

७१४. स्ये ॥ २ ॥

रहस्ये^१ द्वैधं पदान्त एव वर्धते । उक्ताया इत्यधिकारः । युनजते
(आ.१.२.१) दाशुपे (५८७) निवृत्तानि । मूर्धानम् (आ.१.२.१६)
अमावि (आ.३.१.२९) स्ये ॥ २ ॥

७१५. दोषाया अन् ॥ ३ ॥

दोषावस्तायाः परस्य पर्वणो द्वैधमन्त्रिज्ञायां न वर्धते ।^{२ १} धियावयम्
(१.१.२४) जनानाम्^{१ १ १} (२.१.४, ५) श्वाप्रथमादीनि । यथापथः^{२ १ १} (१.२.१-
२२) तमर्त्यः (२.८८)^{२ १ १} अन्त्रिज्ञायाम् ? विद्याजयाम्^{२ १ १} (१.२.१२)
स्वसीदसी^{१ १ १} (१.४.१.२४) दोषाया अन् ॥ ३ ॥

७१६. अभु ॥ ४ ॥

अमादौ पर्वणि^{१ १ १} न वर्धते । अमिस्तोमैः^{१ १ १} (७.१.३) अमिष्टिभिः

१. द्वैधमेव. घ.

२. श्वाप्रथमादीनि, क. घ.

३. अनुन्ति. ग.

४. विद्याजयम्. ग.

५. स्वसीदसि ए.

६. न. घ. न.

(२८२) ^१इदनन्तस्येत्यधिकारः । अथ ॥ ४ ॥

७१७. गौरेऽम् ॥ ५ ॥

गौरसंघाते ^२चांशब्दो न वर्धते । यथा (२५२) अभित्यंमेपम्
(३७६) गौरेऽम् ॥ ५ ॥

७१८. उप् ॥ ६ ॥

उप्शब्दो न वर्धते । ^२उप्-^१पाऽरतोऽ^३इहाइ (१२.१.९) उप्-गिरा ।
^२उप्-^१माऽरतोऽ^३इहाइ (९.१.१६) उप्-इहीऽ^३इहाइ । उप् ॥ ६ ॥

॥ इति वृद्धावृद्धम् ॥

॥ इत्येकादशो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^४ सप्तमः प्रपाठकः ॥

॥ अथाष्टमः प्रपाठकः ॥

७१९. दीर्घं गीतादिर्ग्रहणादिश्च ॥ १ ॥

दीर्घं गीतादिरापद्यते । तं^५ गीतशब्दमधिकरिष्यामः । ग्रहणादिश्च
दीर्घमापद्यते । दीर्घं गीतादिर्ग्रहणादिश्च ॥ १ ॥

७२०. श्रुधि ॥ २ ॥

^{१२}श्रुधियाऽर (३.१.१५) श्रुष्ये । अवृद्ध इत्यधिकारः । श्रुधि ॥ २ ॥

१. इतन्तस्ये० ग.

२. अचाश० ग.

वांश घ

३. हाइ. क. न.

४. सामतन्त्रे क. र. ग. घ.

५. यद्रीत० क. ग. यं गीत० र. घ.

७२१. ^१त्रभा ॥ ३ ॥

^{२२ १२ २ २ २}
इवात्राभाजावयसा० (७.२.२४) त्रभा ॥ ३ ॥

७२२. न्ववा ॥ ४ ॥

^{२ १ २ २} ^{१२ २ २ २ २}
प्रधन्वावाऽ३ (११.२.१७) उप्रधन्वावाजसातये० (११.२.१८)
^{२ २ ४ १ २}
प्रधन्वावाजऽ३सा-तायाइ (११.२.१६) न्ववा ॥ ४ ॥

७२३. चच ॥ ५ ॥

^{१ २ २ २} ^{२ १ २}
एवैश्वा (९.२.२६, २७) चचाइततुः (४.२.१५) अयुद्ध इत्य-
धिकारः । चच ॥ ५ ॥

७२४. ववरि ॥ ६ ॥

^{२ २ १} —
वावार्ताऽ२ (१२.१.३१) रेफसंबद्धमिति ^१ ववाऽ२इहो
(६.१.२३) ववरि ॥ ६ ॥

७२५. द्ररा तुसा ॥ ७ ॥

^{२ २ १}
द्रराधसायास्तुसश्चन्दो दीर्घोभवति । तूसनाइपाऽ२३ (१६.२.७)
^{३ ४ २}
द्रराधसाया इति ? तुसनिप (१६.२.८) द्ररा तुसा ॥ ७ ॥

७२६. दिगमृ रे ॥ ८ ॥

^{४ २}
चतुर्थोच्चस्यादिर्दीर्घोभवति अमृतापरे पर्वणि प्रत्यये । त्वांत्व०

(१.१.१३) पुना (५११) अमृतापर इति ? पुना तृतीये (१४.१.२३)
पुनानस्तोमजा (५१९) दिगमृ रे ॥ ८ ॥

७२७. गादिय ॥ ९ ॥

गात्पर इयइत्यस्यादिदीर्घीभवति । कयानायां लोकमाग्नि (आ, ५.१.

२०) गादिय ॥ ९ ॥

७२८. अवृद्धयोः ॥ १० ॥

अवृद्धयोश्च^१ प्रत्यययोः यत्प्रकृत^२ इय इत्यस्यादिदीर्घीभवति ।

११ २ १ १ ४ २३२२ २ १
ईयइयाऽ३हाइ^३त्यमृपुवाजिनाऽ३न्देऽ३वज्रतम् (९.१.२) अरिष्टऽ३नाइ-

२ १ १ विर ११२१ २१२ २१ २
मीऽ३मृत^४ (९.१.२) ऋदाइवाऽ२सोअष्टमर्तियमी^५इयाऽ२३हाइ (११.

२.१०) अवृद्धयोरिति ? इयाहाइ (२.२.२३) अवृद्धयोः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

७२९. वार्द्धेऽत्रिवतस्तरयोः^७ ॥ १ ॥

वार्द्धे स्वरैऽत्रिवतः पर्वणः ऋदीर्घीभवति ऋद्धपरयोरक्षरयोः ।

२११ २
पूगायताऽ३१३० (७.१.१६) पतश्रुते (२७२) श्रुतोऽष्टणे (४३८)

१. च ख. न.

२. यत्प्रकृतम्. क. ख. ग. ड

३. इयाहाइ द्विः ड.

४. पृत. ख. न.

५. ऋदाइवाऽ३नो. ग.

६. यइयाहाइ. ख. ग. न.

७. त्रिवतः स्वरयोः. क. ग. घ. ङ.
मे. पा.

८. दीर्घीभवति. ड न.

९. अवृद्धपरयोः क. ग.

१नमृतये (३७५) २प्सुगृभ्यते (५६४) अम्यर्पसि (५१७) प्रतिष्कृतः
 (३८९) उदुत्येप्रभृतिषु संघातेष्वष्टसु । वाद्धे ? तद्विविद्वाइ (१.१.२५)
 ३अत्रिचतः ? न पर्वप्रभृतीनि । ४वृद्धपरयोरिति ? वृत्राणिज (४) द्रतेवयम्
 (३७३) द्रचाससम् (१८) सुवीर्यम् (१७५) भाष्यम्—^६मदेषु (४९५)
 वाद्धेऽत्रिचतस्तरयोः ॥ १ ॥

७३०. मि ॥ २ ॥

गकारे प्रत्यये दीर्घीभवति । ^{२११}पूगा० (७.१.१७) ^{२१११}हागो० (४.२.

४,५) मि ॥ २ ॥

७३१. अण् ॥ ३ ॥

^६पदादिर्न दीर्घीभवति । प्रियमित्रम् (३५) अमृतं जा (३५)
 प्रभृतीनि । ७अवृद्धपरयोः । अण् ॥ ३ ॥

७३२. होतायाम् ॥ ४ ॥

होतायां प्रत्यये न दीर्घीभवति । ^{२११}ऋषवे (३) वृणीमहाइ (१.१.५)
^{२११}द्रपार्थिवाम् (८.१.३४) होतायामिति ? ^{२११}प्रातिष्कृताः (५.२.२)

१. नामृतये क. ख ग.

२. प्सुगृभ्यते ड. न.

३. त्रिचतः ख. ग. छ.

४. अवृद्धपरयोः क. ग. घ.

५. पिकमेदेषु. क. ख. ग.

६. पादादिः क. ख.

७. वृद्धपरयोः ग. ग.

८. ऋषवे. ग.

श्वे ड. न.

९. प्रातिष्कृतः घ.

२११

१धाअद्रिवाः (५.२.२०) होतायाम् ॥ ४ ॥

७३३. स्य दन्त्य रे ॥ ५ ॥

२ १२

स्यशब्दो दन्त्यपरे २न दीर्घाभवति । स्यसीदसी (१४.१.२४, २५)

स्यदीधितिम् (५७०) दन्त्यपरे ? ३स्यभूमनः (५४६) स्यवृहतः

(५५४) स्यनिष्कृतम् (५५७) स्य दन्त्य रे ॥ ५ ॥

७३४. न ॥ ६ ॥

न शब्दो ४न दीर्घाभवति । न सत्वभिः (५५८) नशस्सिपम्

(३५) नप्रमिना (५५७) न शब्द इति ? ५नामूतयाऽ३१उ (१०.१.

१७) न ॥ ६ ॥

७३५. इ द्रति ॥ ७ ॥

इकारो दकारिणि षादे न दीर्घाभवति । दिशस्यतम् (२८७)

६तिविद्युतः (४१७) ७विदधा (४५९) निघृतव (५६२) दकारिणीति ?

२११२

२११

२११

क्षीतोतयाऽ२३ः (७.१.५.) णीहस्सिया (६.२.३३) तीमधुवा (१६.२.३१)

दन्त्यपरे-? विचक्षणः (५५४) इ द्रति ॥ ७ ॥

१. धाआम्रिवाः ग.

२. न. ग. घ. न.

३. स्यवृहत. क.

स्यभुवनः ख. घ.

स्यभुवनस्य. ङ.

४. न क न.

५. नमूतये. ग.

६. दिविद्युतः. ख.

७. विदधा. ख.

विदधानि. ग.

विदसाति. घ.

७३६. अन्तस्थायाम् ॥ ८ ॥

अन्तस्थायां प्रत्यये न दीर्घोभवति । ^{२ ११}वियाअयाम् (१.२.१२)
^{२ ११}शिवोमुवः (४४८) ^{२ ११}निवृत्रहन् (२६९) ^{२ ११}त्वियोस्सो (१६.२.२०) ^{२ ११}दियो-
 नृमाइः (१६.२.२०) प्रियामुवत् (५७०) अन्तस्थायाम् ॥ ८ ॥

७३७. यि जि ॥ ९ ॥

१यि जि द्वितीये पर्वणि न दीर्घोभवति । युक्तारथे (२४५) अन्त्ये ।
 २याहिमयूर (२४६) ३यवज्जिणे (३९०) ४यसेनृभिः (२७९) ५यथापथः
 (४५३) यन्तु । यि जि ॥ ९ ॥

७३८. म ॥ १० ॥

मशब्दो ६न दीर्घोभवति । मधारया (५०६, ५११) द्विः । ७मोअरूपः
 (५६२) म ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

७३९. ८त्रहु ॥ १ ॥

८त्रहवति पादे न दीर्घोभवति । णिसवनानिवृत्रहन् (२६९)

१. य जि. र.

२. पहिम. ग.

३. परज्जिणे ग.

४. यसेनृभिः र. ड.

यसेनृभिः ग.

५. यथापथायान्तु. ग.

६. न. ग. न.

७. मोअरूपाः ग.

८. त्रह. मै. पु.

९. त्रहवति क घ. ड.

त्रहवति. र. त्रहति. ग.

ब्रह्मादे (२१६) ब्रह्म ॥ १ ॥

७४०. अं लघु ॥ २ ॥

अंशब्दो लघुर्दीर्घीभवति । ^{२११ २१}रामग्ना० (१.२.११) ^{२१ १ २}रामाङ्-पि०
^{२१ १ २}(३.२.२५) नामृतयाऽ३१उ (१०.१.१७) स्ये-ममन्धसः (आ.३.१.३०)
^{२ ११}लघ्विति ? गंधुलम् (५१७) स्ये-वंगोऽङ्गीऽर (आ.३.१.३०) अं लघु ॥ २ ॥

७४१. १गमे ॥ ३ ॥

^{२११ २१ १}ग्न इत्येतत्स्तोमे प्रत्यये दीर्घीभवति । ^२रामग्नाओऽ२३४वा
 (१.२.११) ग्नमे ॥ ३ ॥

७४२. मन्द्र उव ॥ ४ ॥

^{२१ २}मन्द्रो दीर्घीभवति उव इति । ^{३ २१}हाउतमूवमी (१०.१.२७) ताऽ४मूवमी
 (१०.१.२८) मन्द्र उव ॥ ४ ॥

७४३. स्थिनोः ॥ ५ ॥

^{२ २ ४२ २}अन्तस्थिनोरक्षरयोर्दीर्घीभवति । ^{४२ १ २}वयामाहो (४.१.९) ससुन्वेयाः
^{४ २}एवाह (१७.२.२६) अन्तस्थिनोरिति ? माचित् (२४२) स्थिनोः ॥ ५ ॥

७४४. दिशु ॥ ६ ॥

^{४२ ४ २१ ४}अपदान्तो दीर्घीभवति । ^{४२ ४}पवस्वमधुमा इहा (१७.२.३) ^{४२ ४}पवस्वमा-

२ २ २ ३ २
 एऽ५ (१७.२.४) उपनोहाहोहा (४.२.११) दिञ्विति ? माचित् (२४२)
 योविश्वा (४४) पावकानः प्रमृतयः । भाष्यम्^१ससु (५८२) दिनु ॥६॥

७४५. स्य इष्टायाः ॥ ७ ॥

रहस्य इष्टायाः दीर्घीभवति । सर्पसामान्त्ययोः (आ.२.१.९, १०)
 इमाउवायाम् (आ.४.१.१५) २निवृत्तानि । ३त्वमेतत् (५१९आ.२.२.२१)
 लघ्वित्यधिकारः । स्य इष्टायाः ॥ ७ ॥

७४६. जमः ॥ ८ ॥

२ २ ३ २
 अधज्माओवा (२.१.१९) जमः ॥ = ॥

७४७. त्वष्टायास्ति ॥ ९ ॥

त्वष्टायास्तकारपरे^४ दीर्घीभवति । ५अघानः (१४१) एतसु (५८१)
 त्वष्टा (२९९) अत्रिडि वा । त्वष्टायास्ति ॥ ९ ॥

७४८. अतसि ॥ १० ॥

४ ३ २ ३ ३ २
 अयाऽ५मु-ताऽ३इसाऽ३मातसाइ (५.२.७) अतसि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१. सस्य. घ.

२. निवृत्तायाम्. ग.

निवृत्तानि घ. न.

३. त्वमेतत् क.

४. दन्त्यं. क. ग. घ.

५. अघानंदर्तातित्वष्टा. क. ग.

७४९. य हि ॥ १ ॥

यश्चन्दो हिप्रत्यये दीर्घाभवति । त्यमू (३३२) यंवृत्रेषु (३३७)

अपघ्नन् (५१०) ^१कृष्य इत्यधिकारः । य हि ॥ १ ॥

७५०. मन्ये ॥ २ ॥

मन्येवायां च दीर्घाभवति । मन्येवायाम् (आ.५.१.२१) आदित्या-
त्मनि (आ.६.२.१) आनन्दप्रतिनन्दयोः^२ (आ.६.२.२,३) सार्पराज्ञीषु
(आ.६.२.७,८,९) मन्ये ॥ २ ॥

७५१. प्रहौ ॥ ३ ॥

प्रहारितीमां शब्दौ ^२दीर्घिणां भवतः । प्रमित्रायप्राहाउ (७.१.१६)
^{२१}श्रयएकइदिहाहाउ (१०.२.१२) हिप्रत्यय इति ? अत्रैव । मन्द्र इति ?
^{१२१}हहहोइ (१५.२.३) प्रहौ ॥ ३ ॥

७५२. पतन्ते तृतीयः ॥ ४ ॥

पतन्ते स्वरे तृतीयो दीर्घाभवति । गिरोरर्धन्तु (२५०) ईरयति
(५२५) परिस्वानान्त्ययोः (१३.१.३५,३६) तृतीयो हिशब्द इति ?
अत्रैव । पतन्ते ? ^३दिवस्यायूऽ^{२११}२३४५ः (१.२.३३) ^{३३३}इदन्तए (६५)
पतन्ते तृतीयः ॥ ४ ॥

१. कृष्य इति ड. न

२. प्रतिनन्द ग. न.

३. दीर्घिणां. च ग. ड.

४. यण्यइतिगहाउ. ग.

५. दीर्घस्यायूः ग.

॥ इदन्ते. ग. ड.

७५३. यंती ॥ ५ ॥

यंती इत्येतौ शब्दौ ^१दीर्घिणौ भवतः । स्वाशिरामकै (आ.१.२.३)

वाजसाम्नि (४.१.१२) यंती ॥ ५ ॥

७५४. यरेऽप्रथमे ॥ ६ ॥

यकारपरेऽक्षरे प्रत्यये दीर्घीभवत्यप्रथमे । प्रप्रवयम् ^३ (३५) प्रथमोच्चे
वा-अप्रथयः (६०१) उत्तरोऽभ्युद्गः ^४ । यकारपरे ? प्रप्रवत्ति० (९.२.२२)
प्रवोयहम् (५९) विरत्तत्वात् । अप्रथमे ? प्रवयामुत् (७३) अप्रथयः
(६०१) यरेऽप्रथमे ॥ ६ ॥

७५५. एहि सस्वरोऽङिनः ॥ ७ ॥

एहीत्ययं सस्वरोऽङिनः पर्वणो दीर्घीभवति । श्रुष्टयन्ते (१०६)
^५क्वस्यष्ट (१४२) द्यविद्यवि (१६०) मन्येवायांप्रभृतीनि । एहीति ?
^{११२} —
०नशादीनि । सस्वर इति ? ऐहिहाऽ२३ (१४.२.१२) अङिनः ? इमाउवा-
दीनि । एहि सस्वरोऽङिनः ॥ ७ ॥

७५६. शता ॥ ८ ॥

^७शतायां च दीर्घीभवति । स्ये । असाविदेवायाम् (आ.३.१.३०)

शता ॥ ८ ॥

१. दीर्घिणौ भवतः स. न.

२. यरेऽप्रथमे घ.

३. प्रप्रवह. ड

४. तुद्गः ग.

५. क्वस्यष्ट. ग.

६. ननशादीनि घ.

७. शतायाश्च. क. ग.

शताय ग. '

७५७. स्ये होरियान् ॥ ९ ॥

रहस्ये होः पर इयइत्यस्यान्तो दीर्घाभवति । अरिष्टे (आ.१.१.११)

^{३१२२३२} अर्कतृतीयद्वितीये-ओहोइया (आ.१.२.२) वैराजे (आ. २.१.३१)

भद्रश्रेयसोः-राध्यम् (आ. ३.१.२२) । रहस्ये ? तिस्रोवाचके (५२५)

होः पर इति ? अर्कतृतीयोपान्त्ये (आ.१.२.१४) प्रसोमदे (आ. २.२.१६)

२अङ्गिन इत्यधिकारः । स्ये होरियान् ॥ ९ ॥

७५८. इह ॥ १० ॥ . . .

इहइत्यस्यान्तो दीर्घाभवति । भद्रे (आ.३.१.२१) इह ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

७५९. पुना ॥ १ ॥

पुनानायां च दीर्घाभवति । ४अर्कद्वितीयायाम् (आ.१.१.१९)

पुना ॥ १ ॥

७६०. आदिश्च त्रिरुक्तस्य ॥ २ ॥

आदिश्च त्रिरुक्तस्य दीर्घाभवति । ५प्रथमयाये (अ.३.२.५) वाचो-

व्रताये (आ.४.१.१) आदिश्च त्रिरुक्तस्य ॥ २ ॥

१. अर्कद्वितीये क ख. ग.
नरद्वितीये घ.
अर्कतृतीये. ड.
२. निनइत्य० ग.

३. पुना ग.
४. अर्कद्वितीयायाम्. ग.
५. प्रथमयाये. क. ग. ड.
प्रथमयाये. घ.

७६१. इडा ॥ ३ ॥

इडादिश्च दीर्घीभवति^१ । प्रथश्चान्त्ये^२ (आ.३.२.६) ^३जमदग्निव्रते
(आ.४.२.१५) इडेति ? ^४इडानांसंधारे (आ.५.२.१६) विकर्णे (आ.
६.१.७) इडा ॥ ३ ॥

७६२. स्वर्गी ॥ ४ ॥

^५स्वःगीतं भवति । इडा चेत्यधिकारः । ^६वैरूपेषु (आ.१.१.५,
६,७) पदस्तोमेषु (आ.१.२.२५, २६, २७, २८) आपुर्नवस्तोमयोः (आ.
३.१.१३, १४) ^७गीतमिति ? पशूक्तासु । इडासंधारे (आ.५.२.१६)
विकर्णे (आ.६.१.७) स्वर्गी ॥ ४ ॥

७६३. पु प्रथमे ॥ ५ ॥

^८पुशब्दो ^९वर्गप्रथमे प्रत्यये दीर्घीभवति । ओजिष्ठं (५८६) ऋश्यव्रते
(आ.५.१.२२) ^{१०}पितापुत्रे (२५९) लघ्वित्यधिकारः । पु प्रथमे ॥ ५ ॥

७६४. तै ॥ ६ ॥

तशब्द ^{११}एकारे अत्यये दीर्घीभवति । कृणुतैकमिन्नाम् (५९१)
तै ॥ ६ ॥

१. त्रिरुक्तस्य अधिनः इ.

२. प्रथश्चाद्ये ख. प्रथमश्चान्त्ये घ.

३. जमदग्निव्रते इ.

४. इडासंधारे इ.

५. स्वः क. घ. न

६. वैरूपेषु प्रभृति नवस्तोमयोः

पर्यन्त घ. न.

७. गीताभिति घ.

८. पुशब्दः ग.

९. वर्ग ख. न.

१०. पितापुत्रेषु क. ख. ग. घ.

११. एकारे ख. एकारः ग.

७६५. पमे ॥ ७ ॥

ऋपमे १चैकारे दीर्घोभवति । स्वादोरित्थायाम् (आ.१.२.२१)

पमे ॥ ७ ॥

७६६. वाग्लघु ॥ ८ ॥

वाक शब्दादौ गीते लघु दीर्घोभवति । राजननिधने (आ.४.२.१९)

कयानायाम् (आ.५.१.२०) पित्र्यमन्त्ये (आ.६.२.२७) २वर्चः ।

वाचीमतायाम् (आ.४.१.१,२) लघ्विन्यामित्यधिकारः । वाग्लघु ॥ ८ ॥

७६७. अमि ॥ ९ ॥

प्रणते प्रत्यये दीर्घोभवति । सम्मील्ययोः (आ.२.१.२६,२७) उदु-

मदाणि (आ.४.२.१०) चार्त्रघ्ने (आ.४.२.१७) लघ्विन्यामित्यधिकारः ।

अमि ॥ ९ ॥

७६८. धि ॥ १० ॥

धिशब्दः प्रणते दीर्घोभवति । पतिः पृथिव्याः (आ. १.२.७;

६.१.१; ६.१.६) धि ॥ १० ॥

॥ इति अष्टमो दशकः ॥

७६९. ^१हङ् मे ॥ १ ॥

हङ् इत्येतद्युग्मे वचने दीर्घीभवति । महादिवाकीर्त्ये (आ.६.१.१०)

हङ् मे ॥ १ ॥

७७० प्राणे स प्रथमे ॥ २ ॥

प्राणे सकारादिः प्रथमे दीर्घीभवति । इन्द्राद्ये (आ.२.२.१)

प्राणे स प्रथमे ॥ २ ॥

७७१. योनिः ॥ ३ ॥

^२योनिष्ठायाश्च दीर्घीभवति । इन्द्रपृष्ठाद्ययोः (आ.३.२.१,२)

^{३ १ २२ ३१ २}

अश्विनोर्व्रताद्ये-ईऽपहीहीहीहीहि (आ.४.१.१५) पञ्चाक्षरायां मध्यम इति ।

उता । योनिः ॥ ३ ॥

७७२. सोमेऽहवि ॥ ४ ॥

सोमसङ्घाते पञ्चाक्षरे हविप्रत्यये दीर्घ भवति । वार्त्तन्त्रे (आ.४.२.१७)

सोमेऽहवि ॥ ४ ॥

७७३. ^४भरतवौ सगि ॥ ५ ॥

भरतवानित्येतौ ^५शब्दौ सगि प्रत्यये दीर्घिणौ भवतः । ^६भरा-माऽ२३-

^२रा (११.२ ३३) तवा तवा (१५.१.२) भरतवौ सगि ॥ ५ ॥

१ हिम्मे घ.

२ योनिवाश्च ड

३ इवा घ

४ विरतवौ घ

५ य शब्दौ ख

६ भरा-भराऽ२३ रा ग

भराभरा ड

७७४. दय कृष्टे ॥ ६ ॥

दय इत्येतत्कृष्टे प्रत्यये दीर्घमिवति । यएकइद्विदायाऽदताइ (१०. ^{२१}

२.१४) कृष्ट इति ? विदयताइ (१०.२.१२) दय कृष्टे ॥ ६ ॥

७७५. आत्वा ॥ ७ ॥

आत्वायाश्च कृष्टे प्रत्यये दीर्घमिवति । आत्वयासाऽद्वर्दुषाम् (८. ^{२१ ११ २१}

१.१६) त्वामग्नेपूष्णाऽदरादधी (१.१.१८) अपिबत्काद्रऽद्वस्सुताम् ^{२१ ११ २१}

(४.१.५) आनिशन्कालाऽदशसुताः (१३.२.२४) कदाचनास्ताऽद ^{५१ ११ २१}

रीरसाइ (८.१.२१) आत्वा ॥ ७ ॥

७७६. अं ह्याम् ॥ ८ ॥

न ब्रह्माम् । इदं ब्रह्मनूदोजसा (५.१.१२) अभियुम्नं वृदहघशाः ^{२१ २१ २१}

(१७.२.९) बृहदुक्थं दहाद्वामहाइ (६.१.९) अद्वह्याम् ॥ ८ ॥

॥ इति दीर्घविधिः ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

७७७. अनृक् संहितायाम् ॥ १ ॥

अनृद्ध नाम स्वरस्तोभाभ्यास-इत्येते भावाः १संहितामृचमाविशन्ति ।

२तत्र प्रत्यग्ने (९५) प्रत्यस्मै (३५२) ३द्रव्यचसम् , (३४३) अन्व-

विन्दः (३२६) ४स्वरसिद्धिः सन्धिः । ५देवी (५६) ६शिप्री (१४५)

१. संहितायाम्. ड.

२. तत्र येत्या प्रत्य० क ख. ग.

तत्र येत्या प्र० घ.

तत्र ये प्रत्य. ड.

३. द्रव्यचमसम् ग.

४. सरसिद्धिः ख.

५ देवि शिप्री क ख. ग घ ड.

६. शिप्री घ. न.

जनित्रियाजी० (१०.१.२२) ह्रस्वभावः । व्रतानिया (२.१.१३.) वियञ्जते
 (१६.२.३३) अभियञ्जते (१६.२.३३) विकर्षः । स्वपत्य (६०)
 आप्रागात् (६०८) समुद्रस्याधिवि (५१८) रिचम्बोः (५१३)
 दूत्यंचरन्प्रभृतीनामुद्धातः । (६४) १मनुष्येभिः (७९) कईव्यऽ-
 षक्ताः (११.२.२५) स्वरितभावः । २योजान्विन्द्र (४१५) ३ईडिष्या
 (१०३) आइभावः । शूरोआऽइ (१५.२.१६, १७, १८) वचोउपाऽइ३४५
 (७.२.३) भिर्मन्दिष्टः (२२६) प्रभृतीनामोत्यम् । देवः (५५) यन्तारः (३८)
 श्येनः (४७३) ४नुभावः । यथा (९२) नोऽइ ५अवि (८.२.१) पुनाहीन्द्रा
 (४९९) निदोविऽइदाऽइ३४५ः (१७.१.३) द्विवोऽइद्विवाऽइ३४५ः (१०.
 १.५) वयोऽइभीऽइ३४५ः (६.२.२८) कर्षणम् । ६जिनी (५३९)
 इन्द्रधर्मे (१८२) पित्रता (५१२) अग्निर्नः (२२) प्रभृतीनां मिन्भावः ।
 दूरादीनि । स्मोअभिगा (५६२) नेन्द्रोसाऽइ३४था (८.१.२१) प्रोअयासीत्
 (५१४) अर्चतप्रा (३६२) पिवाइमम् (१९१) यएतशः (२६८)
 हन्तिरक्षः (५४०) ब्रुवाणः (५२४) वचोदेवाय (२२४) सहस्रेणेव
 (३२५) स्तुपऊषु (३९०) ७उतएकम् (६५) योववर्ध (७१)
 इन्द्रं जजनुः (३७०) तपानोदे (३९) प्रभृतीनां वृद्धिः । जगन्नपः (५३)
 भिर्मङ्गम् (४८७) मइहना (३४५) यास्तइन्दो३ (१४.२.३४)

१. मनुष्येभि ग.

२. योजान्विष्णाइभावः ड.

३. ईडिष्य इभावः ख.

४. नुभावः । यथानः घ. न.

५. अपि ख. अविः ग. ड.

६. जनीधर्मे ड.

७. उतएक घ. उतएक ड.

८. इन्द्रोर० ग.

रक्षा (२४) अच्छावहिः (५२३) ^१सोमोयउ (५१२) अनुहीमदम्
 (१६१) अशीमहि (२५९) श्वेनोनयो (४७३) गोमन्नो (५७४)
 हनः (४१४) तक्षद्यदी (५३७) प्रभृतीनामवृद्धिः^२ । उपवति तत्रपूपा (१४८)
 यत्सोमे (१८८) परि (५१२) अभ्यासः । ^४तक्षद्यदी (५३७) अग्नये
 भर (९८) दीर्घत्वम् । धहिं^५(१) वृषाहरिः (४९७) रेफलोपः ^६प्रास्तः ।
^{११, २}सुवर्द्धशम् (६.१.२६) ^{१२}सुवराऽ३४ (१७.१.२) सुवर्णरादीनां ^७रेफत्वम् ।
 परिधी^{१२}र (५१६) नांरुलशां (५५९) रेफत्वम् । घृतौ^{१२}वाऽ३२ (५.२.१३)
 शिक्षाणः (२५९) स्तुमिः । परीणसि (३४) नृपाहं (१४४) प्रभृतीनां
 नतिः । तवोतिभिः (१०८) अहश्छर्यः (१५२) पिबेदस्य (१६२)
^{४२}एवुमधौहो० (१०.२.६) इन्द्रश्चर्म (१८२) नुदस्वादे (४९२)
 स्तोभादेशः । उपोपुजा (४८७) ^८अग्निरुक्थे (४८) यत्सवृद्धिः (९०)
^{१ — १ ११ — १}अयोमही (३०३) पवाऽ२हो—मानाऽ२हो (१५.१.१३) ^९समूऽ२हो द्रेवाऽ२हो
 (१५.१.१३) प्रकाव्यम् (५२४) हरिः पर्य^{१०} (५३८) ^{११}मुजीर्यम् (१७५)
 ईडिष्या (१०३) ^{१२}अग्निमीडिष्व (४९) ^{१३}श्रुतकक्ष (११८) प्रमित्राय
 (२५५) प्रत्युअदर्शि (३०३) मुमुग्धि (३१९) ^{१४}भरन्तः (४०८)

१ सोमय ग

सोम इ. घ.

२. प्रभृतीना वृद्धिः क

३ यात्सोमे ख घ.

४ तक्षद्यसो क. ख ग. घ. ङ

५. प्रास्तः ग.

६. सुवर्द्धशम् ङ.

७. रेफत्वम् घ.

३२

८. अग्निरुक्थ्यावृ ड.

९. समुद्रान्या ओवा. क. ख ग. घ

१० पर्यास्त्रि ङ

११. विधासि क ख. ग. घ.

मुलान्निमी० ङ.

१२ अग्निमीडिष्या ख. न

१३. श्रुतकक्ष. क ख

१४ भरंप्रभृ ड.

असाव्यश्शुः (४७३) न्युने विकर्षः । क्रैयद्वैतैः (५६०) निघातः ।
 यस्संमिदलः (२८९) नीचत्वम् । उत्सोदेवः (५११) ^१भरं नकारिणम्
 (२३७) प्रभृतीनामुत्पत्तिः । पिव (१५९) ^३सु^२२३४वाः (आ.५.१.१४)
 ए^३२३४ही (४.१.१५) ई^३२३४ती (३.२.८) इदानीं च ^३हीपीभावः ।
 प्राणाऽऽजुहोतापत्तिः । अनृक् संहितायाम् ॥ १ ॥

७७८. त्वे ॥ २ ॥

त्वेशब्दश्च सन्ध्यगीतो भवति । त्वे अग्ने (३८) सिद्धग्रहणा-
 देकारस्याकारे निवृत्तिः । यजतन्ते (७५) अमीनवन्ते (५५०) नतत्ते
 (५३) ^४सिन्धुः (५१४) आहर्षता (५५१) ^५तस्सुतसोमे (२३७)
 अकार इति ? म इह ना (३४५) यास्तइन्दो^१ (१३.२.३४) त्वे ॥ २ ॥

७७९. भो ॥ ३ ॥

भोशब्दश्च सन्ध्यगीतो भवति । माहाऽऽरचाभोऽर (२.२.१५)
^{२११}७रिहतेकाहू^२ऽ^३भो^४ (११.१.६) वृष-भो^२ऽर (३.२.१२) भाष्यम् । प्णोऽ^३३-
^{१२}आगा^२ऽही (९.२.३) भो ॥ ३ ॥

७८०. चनो ॥ ४ ॥

चनोशब्दश्च सन्ध्यगीतो भवति । ^२धुरश्चनो (५१.१३) ^२पूऽ^१३रा-

१. हुवे भरं प्रभृतीनां ख.
२. सुपूरेवतीत्वां च. ड.
३. हीपागावः ख.
४. सिन्धुः क. शुन्धुः ख. ग.
५. तास्सुत. ख.

६. इन्द्रो. ग.
७. इतः पूर्वं नुनो इन्द्रुः अधिकः
क. ख. ग. घ.
८. होवा ख. भोवा ग.
९. पुनश्चनो ख.

^२ ^२ ^{१ २ ३} ^२
 आऽ३नो^१ (५.१.१४) ^{१ २ ३}पवताइचाऽ२३४नो (१६.२.३) चनो ॥ ४ ॥

७८१. ^३यिनीदि ॥ ५ ॥

यिनि गीते इदिप्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । ^४मूर्ध्नोविधस्य (९)
 इन्द्रन्नरः (३१८) उत्सोदेवः (५११) इदिप्रत्यये ? अवद्रप्सः (३२३)
 अप्सुदक्षः (४७३) देवो ^५देवा (४६५) उच्च इत्यधिकारः । विश्वामृधः
 (४८८) ^{२ ३}वीचर्पाऽ२३४णीः (१३.२.२३) उत्तरो नुभावः । यिनीदि ॥ ५ ॥

७८२. सो दन्त्यादेः खौ ॥ ६ ॥

सोलिङ्गायामृचि दन्त्यादेः पर्वणः ^७खौ प्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति ।
^{१ १ २}ब्रसोमो (४.२.३०) त्वावतोऽ३४ (५.२.१५) सोलिङ्गायाम् ? नयो^१ हि
 प्रभृतीनि । दन्त्यादेः ^९इति ? अर्वागिदम्^{१०} (२९०) सो दन्त्यादेः खौ ॥ ६ ॥

७८३. श्रुत चु^{११} ॥ ७ ॥

श्रुतादेश पर्वणः सन्ध्यगीतं भवति । ^{११}श्रुतनरो (२.१.१६) श्रुतोऽष्टौ
 (४३८) श्रुत चु ॥ ७ ॥

७८४. ^{१२}घोपचु चो ॥ ८ ॥

चोशब्दस्य रूपग्रहणम् । घोपादेः पर्वणः । ^{१ २}वचोऽ३आ (७.१.१८)
^{१ १ १ १ १ १}वचोउपाऽ२३४५ (७.२.३) ^{२ २}वचोदेवा (६.१.१६) ^{२ १}विंयचो (३.१.१३)

१. चाऽ२न्ते ख.

२. पवताउचादे घ.

३. यिनीदि ख.

४. मूर्ध्नोविधस्य. ख.

५. देवः ख.

६. वीचर्पाणीः क. ग. ड. न.

७. खौप्रत्यये क. न.

८. स्तुवौहो ख. ग. अधिकः पाठः

९. इति. क. ख. ग. ड. न.

११ २ अ —

१०. सोमायवचाउच्यताऽ२इ
 (१७.१.३२) अधिकः ख.

११. श्रुत आ. व.

१२. घोपअचो. ड.

१घोपादेः १ इन्द्रोअर्वाक् (२९०) सोमायवचः (५७३) घोपचु चो ॥ ८ ॥

७८५. सगि ॥ ९ ॥

२सगिप्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । विवेरा^{२ ३}ऽर^४३४पो (१०.१.७)
 द्विवो^२३^१द्विवा^{१ १ १}ऽर^{२ २}३४^१५ः (१०.१.५) द्विः । विदोवि^{१ १ १}ऽर^{२ २}३४^१५ः (१७.
 १.२) ३नदीदिवो (२.१.२) रसः (५५८) ऋजीकमन्धः (३१३)
 शिवो भुवः (४४८) घोपादेस्त्वधिकारः । ४वयायाम् । ५श्रत्ते (३७१) ।
 नित्यदृष्टत्वात् । सगि ॥ ९ ॥

७८६. ६हे ॥ १० ॥

७हाशब्दे च प्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । ८^१न्ना^{२ ४}ऽर^{३ ४}३४न्तोहाइ (१३.
 २.२८) मानोहाउ (३.१.३५) योनोहाउ (१०.२.३४) तिस्रोवाचो^{२ १}ऽर^{३ ४}
 ३४हाइ (१३.१.९) ९आइन्द्रो^{१ २ २}ऽर^{३ ४}हा^{१ २}ऽर^{३ ४}इ (११.२.३६) राधो^{१ २}ऽर^{३ ४}हा^{१ २}ऽर^{३ ४}इ
 (१.२.३४) १०भाष्यम्-११प्रासो^{१ २}ऽर^{३ ४}हाइ (३.१.३०) १२हाप्रत्यये १
 प्रतादीनि । १३घोपा^१ऽर^{३ ४}होइ (आ.४.२.२०) याहीन्द्रा^{३ २ १}ऽर^{३ ४} (५.१.४)
 हिरण्ययः (५११) १४पादान्त्यस्य विशेषः । हे ॥ १० ॥

॥ इति १५सप्तमो दशकः ॥

१. घोपादिति स.

घोपादेरिति ड.

२. सन्ध्यप्रत्यये. ख.

३. नदीदिवः क. ख. ग.

४. वयायाः ग.

५ श्रत्ते ड. न.

६. हो. घ.

७. हाशब्दश्च सन्ध्य० ग.

८. प्मातोहाइ ड.

९. आइन्द्रोहाइ घ. न.

१०. भाष्यम्. क. न.

११. प्रासोहाइ ग.

१२. होप्रत्यये घ.

१३. घोपाहोइ. क. ग. न.

१४. पादान्त्यस्य क. ग.

१५. अष्टमे सप्तमो दशकः ख.

७८७. विविरे ॥ १ ॥

विविपरे वर्णं प्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । इन्द्रोय (१४५)

^१मुवाणः (५२४) विवि पर इति ? अत्रैव । विविरे ॥ १ ॥

७८८. ^२मे पदम् ॥ २ ॥

स्तोमे प्रत्यये पदगीतं भवति । अग्निवाऽ^२द^२ए (१.२.२) अवद्र-

प्ताऽ^२द^२ए (८.२.१९) साकमुक्षाऽ^२द^२ए (१५.२.२५) चित्राऽ^२द^२ए (२.१.

३६) अच्छ-ए-अच्छा (१५.१.२९) शुचयः-इहा० (७.१.३) और्गोण

(और्वभृ ? १८) उदुत्यम् (३१) धनुः (५५१) प्रनाऽ० (९.२.२०)

नवोहि (४१७) मे पदम् ॥ २ ॥

७८९. अञ्जु ॥ ३ ॥

३पादान्तश्च पदगीतो भवति । अग्नेनिवस्वत् (४०) एनावः (४५)

अयमग्निः (६०) त्व^२हिधै (८४) पुरुत्वादा (९७) योगेयोगे (१६३)

यशा असि (२४८) जायमानः (३२६) यदिन्द्रचित्र (३४५) आविशन्

(४८९) नत्वा (२९६) त्वामिदा (३०२) ^४ध्यात्रा । दानमन्धसः

(२३६) धेनवः (२३६) सोमाश्विकि^५ (२९४) हतोदिवः (३६५)

^६नानत (३६४) न्यावेविशाः (४.१.१७) धाअद्रिवाः (५.२.२०)

१. सवुयायः ग.

२. मे पदम् मै. पा.

३. पदान्तश्च स. ग.

४. आत्म घ

५. सोमार्चि. घ.

६. अन्यानत. ड.

अस्ति (१७४) तिविद्युतः (४१७) सोमद्यु (५०३) स्यसीदसि (५११)
विधावति (५७२) वाजयन्तः (२१४) ^१इकार इत्युत्तरार्थम् । नृमणाऽ२३ः
(८.२.१९) अव्य (१) मा^२ऽदराः (७.१.१४) इन्द्रः (३३७) मधारया
(५११) अपः (५११) हिरण्ययः (५११) अनु ॥ ३ ॥

७९०. रि तचेः ॥ ४ ॥

रिणि गीते तकारादेः पर्वणः इकारात्परस्य पदगीतं भवति । तमद्रिवः
(३४५) त्वादातमद्रि (३४५) निवृत्तानि । तमद्रिवः (३४५)
^{२ ११}त्वियोरसौ (१६.२.२०) तपानोदे (३९) तुनोगिरः (१५८) रिणीति ?
तिविद्युतः (४१७) रि तचेः ॥ ४ ॥

७९१. ओभिघ्नोऽ२ स्तोत्रे ॥ ५ ॥

ओकारस्यावृद्धो^२ द्वैधं नोशब्द एव ^३प्रणतः सन्ध्यगीतो भवति ।
स्तोत्रे चाक्षरे प्रत्यये । ^{२ २ २ १}मत्स्वानोऽ३आ (१४.२.१६) ^४स्ये । ^५अपोवसा
(५११; आ. १.१.१७) अहामिमानः (६३८) नो अन्तमः (४४८)
^{२१ १ १ २}बोआऔऽ३होऽ३ (१६.१.९) ^{३१ २ २}शूरोआऽ३ (१५.२.१६) ^७निपूतः (१५९)
युयोतनानः (३९७) ^८उत्तरदीर्घत्वम् । निवृत्तानि । ^{२ ११ १ २}आपोवसान-

१. छ इत्यु. र.

२. अवृद्धम् क. घ.

वृद्धम् ख.

३. प्रणतं सन्ध्यगीतम् र.

प्रणतं सन्ध्यगीतः ग.

४. स्वानो आ. र.

५. स्ये र. न.

६. अपोवसा घ. ड.

७. निपूतो घ.

८. उत्तरे दीर्घत्वम् ड.

आ० (१४.१.२७) वस्वोर्णवम् (३७६) स्ये-हरिस्सृजानः (आ. १.२.४)
 चिद्धरन्तः (४०८) न्वोअकैः (५३४) तोअध्वरन् (५४७) तो अध्वरे
 (१५१) अधज्माओवा (२.१.१९) ओकारः १ देवीजनीप्रभृतीनि ।
 अवृद्धः १ यो अतिथिम् (८७) त्वन्नोऽर३आ (१२.१.१२)
 योअजरादीनि । श्येनोनयो (४७३) १अकारो वेत्यधिकारः । ओमिन्नो-
 स्तोत्रे ॥ ५ ॥

७९२. पिवा ॥ ६ ॥

पिवासोमायाश्च पदगीतं भवति । द्विपोआऽहाऽरः (९.२.२९)
 सोमोऽरअ०२ (१६.२.२३) पिवा ॥ ६ ॥

७९३. विस्वरादुञ्जु ॥ ७ ॥

विस्वरात्परः पर्वान्तः पदगीतो भवति । उतद्विपः (६) इन्दोरिन्द्रः
 (१४५) मुनीनाम् (२७५) द्विः । ३इन्द्रोनाम (४३८) इन्द्रोअङ्ग
 (२००) अवद्रप्सः (३२३) राधस्तन्नः (३४५) देवान्नाच्छन्तु (५४७)
 आजिं न गि (६८) ४यथाचिन्नः (४२१) उग्रंवचः (३५३) विस्वरा-
 दिति १ मिर्मन्दाड्योऽर (६.१.१८) अपः (५११) दधन्वां यः (५१२)
 मत्सरासः (५१८) मईवतः (३३०) क्रतुमिचमः (५७८) वर्गे ।

१. यकारो वे० ग.

२. सोमे अ. र. ग.

३. इन्द्रोमेन्द्रोऽङ्ग र

४. यथाचिन्न ग.

अचोदसः (५५५) वृषभः^१ (७१) गिर्वर्णः (३७३) तरोभिः (२३७)
द्विः । विस्वरादुनु ॥ ७ ॥

७९४. अरि ॥ ८ ॥

अरि^२ २च प्रत्यये^३ पदगीतं भवति । नन्दाइऽ२३४वाः अर^४०^१ (२.
१.३९) ना इपयः (५५५) तयोऽर्यः (५५५) अरि ॥ ८ ॥

७९५. मधोः ॥ ९ ॥

मधोर्नपायाश्च पदगीतं भवति । अर्वा^१ऽ३४चीनाः (८.१.२२)
^२जातवेदः (९९ ?) सोमोयस्सु (५८२) मधोर्नपाया इति ? तरोभिः
(२३७) द्विः^३ । इन्द्रो विश्वस्य (३५९) मधोः ॥ ९ ॥

७९६. देव सचेः ॥ १० ॥

^४देवलिङ्गे साम्नि सकारादेः पर्वणः एकारात्परस्यैव पदगीतं^५
भवति । नदेवोद्युतः (१९६) उत्सोदेवः—चतुर्थपञ्चमयोः (१४.१.२४, २५)
निवृत्तानि । आद्ये सप्तमेऽष्टमे षोडशे च (१४.१.२१, २७, २८, ३६)
देव सचेः ॥ १० ॥

॥ इष्टषष्टमो दशकः ॥

१. वृषभो यः स. ग. ड.

२. च. ड. न.

३. परान्तः पदगी. इत्यधिकः ड.

४. अर. ग. न.

५. जातवेदमः क.

६. द्विः घ न.

७. भाष्यम् घ. न.

८. पदगीतः ग.

७९७. हिनः ॥ १ ॥

हिनः पर्वणः ^१पदगीतं भवति । ^२देवायवः (४८) पुना नवमे
(१४.१.२९) हिन इति ? निवृत्तेषु । हिनः ॥ १ ॥

७९८. राद्धि ॥ २ ॥

स्वराद्धिप्रत्यये पदगीतं भवति । राधस्तनः (३४५) ^३भियमानः
(३३४) ख्येअन्धसः (४२२) स्वरादिति ? तरोमिः (२३७) द्विः ।
इन्द्रो विश्वस्य (३५९) मन्द्रोविरा (१००) राद्धि ॥ २ ॥

७९९. यो ॥ ३ ॥

पोवति पादे पदगीतं भवति । उत्तद्विषः (६) इन्द्रस्यवज्रः (५५६)
यो ॥ ३ ॥

८००. ^४मि ॥ ४ ॥

मिभूतं च पदगीतं भवति । ^{२१ २१}नराः-नराः (२.२.८) ^१बाधाऽऽः
^१बाधाऽऽः (२.२.५) इन्द्रस्तनः (१२७) सुयतः (३९८) महान्मित्रः
(४९७) मि ॥ ४ ॥

८०१. ^५वृहद् ॥ ५ ॥

विरतं च पदगीतं भवति । ^{२१२}आतेवत्साः (१.१.१६) ^२वृहद्वयाः
(२.२.२८) ^२तरणिवाः (५.२.३१) ^४ओग्नाइं (१.१.१) गायत्रिणः

१. पदगीतः ग.

२. देवो अयः ग. घ.

३ भियमानः क.

४ सूत्रं घ. न

५ के ऋ. ड

६ तरणिवाः. ग. न.

(३४२) कमर्किणः (३४२) असावि (५६२) स्ये । शूरोनृपा (३१८)

ऋट् ॥ ५ ॥

८०२. तोऽण्^१ ॥ ६ ॥

तकारो गीतादिः पदगीतो भवति । योनिः (३१४) धनुः
(५५१) तोऽण् ॥ ६ ॥

८०३. ^२सकृवृष्मादिः ॥ ७ ॥

द्व्यक्षराभ्यासिनि साम्नि ऊष्मादिः पदगीतो भवति । चित्रइच्छिशोः
^{२११} (६४) ^{१ २ ३१}सहमै० (४.१.३४) साइदा-औ (१५.१.३०) द्व्यक्षराभ्यासिनीति ?
^{१२} द्यूतौ-चाऽ३२ (५.२.१३) ^{१ २}पुमिराऽ३१० (१४.२.२७) सकृवृष्मादिः ॥ ७ ॥

८०४. अन्याम् ॥ ८ ॥

इदं च सन्ध्यगीतं भवति । ^{१२१ १ ४ ३ ५}सुदुषाम्-आ-नियाऽ२माऽ२३४इषाम्
(८.१.१६) सिद्धग्रहणाद्व्यवहतकारणः क्रमः प्रत्यापद्यत इति ज्ञापयति ।
क्रीडन्मूर्मिः (५८४) ^४नवेद्यादीनाम् । अन्याम् ॥ ८ ॥

८०५. अ२र सन्धेः ॥ ९ ॥

स्वरसन्धेः ^{४२१ ४}द्वैधं अं पर एव पदगीतो भवति । तवा-तवा (१५.१.२)
यस्येदम् (५८८) निवृत्तानि । ^{४ २}आत्रा (४.२.४) ^{४ २}ह्यात्रा (४.२.५)

१. तोऽणि ङ.

२. सत्यतश्मा. घ.

३. सहमै इत्यतः पूर्वं शुचि.

जिः इत्यधिकः

पाठः क. ख. ग. घ.

४. निवेद्यादीनाम्. घ.

१ २ ४ ६

४ ६

नाइमीऽइन्ताष्टे (६.२.८) प-र्येपारी (१३.१.३२) अ-रसन्धेः ॥ ९ ॥

८०६. डेः ॥ १० ॥

डेश्वपरः स्वरसन्धिः पदगीतो भवति । श्येनोनयोऽरनिमाऽ३४५

(१३.१.२७) इन्दोरुचा (१४.१.१४) युधेदाऽरपित्वमिच्छसे (१०.

२.३३) यत्मोमे (१८८) नौष्वादेरित्यधिकारः । डेः ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

८०७. ऊता ॥ १ ॥

ऊतायाश्च पदगीतं भवति । स्पे-पिवासोमायाम् (३९८ आ.१.२.

२०) ऊता ॥ १ ॥

८०८. ऊने ॥ २ ॥

ऊने च पादे १ यत्प्रकृतस्वरसन्धिः पदगीतो भवति । विशस्तवे

(८५) अचदिवाय (८८) मरुतोब्रह्मार्चत (२५७) त्वाअद्राऽ२३४इवाः

(८.१.११) महेचनत्वाद्विवः (२९१) २ असोयथा (३१४) वन्दद्वीरा

(३६०) आपप्राथ (३७९) त्वन्न इन्द्रा (४०५) अघाहि (४०६)

द्युमन्तदेव (४१९) स्यान्धसः (५००) तेनापवस्व (४७०) ग्रधन्व

(४२७) प्रमुन्वानाय (५५३) ३ ङिष्वादीनि । इन्द्रवाजेषु (५९८)

१ऊन इति ? उपोषुप्रमृतीनि । ऊने ॥ २ ॥

८०९. दाद्येषु मन्द्रः ॥ ३ ॥

पादाद्येष्वक्षरेषु द्वैधं मन्द्र एव पदगीतो भवति । प्रैतु (५६)
^{२१ २} एन्द्राऽ^{४१ २}श्वाहि० (९.२४) ^{२१} एन्द्र^१ष्टुका० (६.१.२४) इन्द्राग्नी (२८१)
 यस्येदम् (५८८) निवृत्तानि । आग्निरग्रमु (७०) २महिषीर (८६)
 ३तोदस्येन (९७) इहेन (१३५) अश्वया (५१५) उपोनुस (१९६)
 ४त्वष्टोहि (२४०) ५मेसुभि (५८६) दाद्येषु मन्द्रः ॥ ३ ॥

८१०. द्वि जारायाम् ॥ ४ ॥

द्वि ६जाराया प्रत्यये पदगीतं भवति । सखायआशिपाद्ये (१०.२.१५)
 स्ये । ७मस्तोत्र (२५७ आ १ २ ६८८) जारायामिति ? सखायान्त्ययोः
 (१०.२.१६, १७) द्वि जारायाम् ॥ ४ ॥

८११ चावतः ॥ ५ ॥

८चावतः पर्जनः पदगीतं भवति । उदिन्द्राश्चम् (२४०) मिश्वाध्ययो
 (३८५) चावतः ॥ ५ ॥

१ ऊकारो ख ग न

२ महीषुन ड

३ तोनस्ये ग

४ त्वष्टाद्योये क त्व ष्टोद्ये ख ग
 सत्यत्वष्टोहि घ

५ ओभोमुशि ड

६ जाराया ख न

७. मस्तोत्र ख

८ चावत घ

चावत स्वरपर्जन ड

८१२. न विकर्षिणि ॥ ६ ॥

न विकर्षिणि पादे पदगीतं भवति । दिवः^२ष्टुपानी^३ऽश्या^४रू^५ऽहा^६ऽरन्

(३.१.२) आदितिरू-तिथागा^१ऽमा^२ऽरत् (३.१.२१) वृषामन्ना-रिया^{२१२१}ऽर

पा^३ऽर^४३४साम् (३.२.२४) आइन्द्रायमे धियाता^१ऽर^२३इथाइ (८.१.८, ९)

प्रा-काविया^{४११}ऽरम् (१५.१.३३) पुरान्धी^१ऽर्या^२ऽर (९.२.२२) कवेयथ

(२७१) विकर्षिणीति ? पूर्वे । न विकर्षिणि ॥ ६ ॥

८१३. र्यअभ्यो गिर्वात्^१ ॥ ७ ॥

२रेफ्यादिभ्योऽक्षरेभ्यो गिपूर्वः^३ पदगीतो भवति । श्रुतकक्ष (११८)

द्रोजनुपे (३१३) रभ्योयथा (४९०) ४रेफ्यादिभ्य इति ? चन्द्रद्वी

(३६०) गिपूर्वादिति ? (गिपूर्व इति ?) अत्रैव । र्यअभ्यो गिर्वात् ॥७॥

८१४. णः ॥ ८ ॥

णोवतः पादे पदगीतं भवति । वृषमणस्त्वो (३३६) द्युक्षमित्रस्य

(१९२) णः ॥ ८ ॥

८१५. व्यौ ह्रस्वम् ॥ ९ ॥

व्यौ ह्रस्वमापद्येते । ऊने पाद इत्यधिकारः । अरण्योः (२.२.१७)

१. गिर्वात्, ख.

गुभ्योगिर्वाक्. मै पा.

गिर्वाक् क. ग. घ.

२. रोह्यादिभ्यः क. नेह्यादिभ्यः ख.

३. गिपूर्वम्, ख. घ.

४. रेफ्यादिति. घ. ग. घ.

५. नः ग.

क्वेयध (२७१) विञ्चस्य (४५०) त्वनोअ (४४८) न वेद्यादीनि ।
 ऊने पादे १ तं त्वागोप (२९) नित्त्वाम (५४) ह्रस्वमिति १विकर्षणार्थः ।
 व्यौ ह्रस्वम् ॥ ९ ॥

८१६. स्योर्धम् ॥ १० ॥

स्योः शब्दो दीर्घमापद्यते । जनितारोऽ३४३दसीयोः (१५.२.२१)
 स्योर्धम् ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

॥ इति ३सामतन्त्रभाष्येऽष्टमः प्रपाठकः ॥

॥ अथ नवमः प्रपाठकः ॥

८१७. २अन्त्यः ॥ १ ॥

यस्मिन्पादेऽनेकौ^१ यकारयकारौ अन्त्यो ह्रस्वम्^२ । योऽ१महिबूऽ-
 २३-तियाऽ३म्चाऽ५राऽ६५६न् (२.१.३५) यूतातूवाऽ३म् (२.२.२२)
 ७आच्यावय (१७०) यावयाऽ२३दी-यूमेऽ२मिया (७.२.४) भ्यांयाऽ२३-
 १२१ १ ३ १ अ
 हो-हियोऽ२३-काऽ२आऽ२३४० (८.१.१४) स्यपास्यपा (८.२.२४)
 १ १ २३४२ २१ ११ २१ १२ ३२ २ १
 श्पाऽ३कावि^७-यमहित्वा (८.२.२४) ८स्वानो अरेपसः-सुवाधियाः (१६.

१. विरुपर्ययः

२. योऽन्त्यः ग.

३. सामतन्त्रे. क. ग. ग. घ. ड.

४. अनेकौ ग. न.

५. ह्रस्वः क.

६. आभ्यभ्य व्यवा भ्यभ्य था. ख.

७. कावियम्. ड.

८. स्वान आरे० घ.

१.२५) अभातृव्योऽ^४अनातुवाम् ॥ अन्त्यः (१०.२.३३) ॥ १ ॥

८१८. आतृचि भेऽञ्जु ॥ २ ॥

१आकारतृतीयायामृचि त्रैष्टुमे २पादान्त आपद्यते । आधोराजा

(६९) सुष्पाणासः (३१६) ग्रहिन्वानः (५३६) निवृत्तानि । उतोतदस्मै०

(८.२.३४) ३दुवस्युः (३२७) ४एर तश्रवस्या (८.२.३३) काव्यमंहित्वा

(३२५) सग्वायः (३४०) त्रैष्टुमे ? दायोहादीनि । वारम् (५३४)

विशब्दस्य तु विशेषः । आतृचि भेऽञ्जु ॥ २ ॥

८१९. आद्धि ॥ ३ ॥

५अकारात्परो विशब्द नापद्यते । चारंयत्पूतः (५३४) पिअव्ययाम्

(१६.२.२७) अकारात्पर इति ? काव्यम् (३२५) प्रकाव्यम् (५२४)

आद्धि ॥ ३ ॥

८२०. श्विनि ॥ ४ ॥

श्विनि यादे नापद्यते । ६पादान्तो विशब्द इत्यधिकारः । तदैव्यम्

(८२) निरुाव्या (९४) सुहव्यम् (२६९) ७श्विनीति ? प्रतीव्यम्

(१०३) गदैव्यं (५८३) यद्भूतम् (६१९) ८अन्त्यमिति ? व्यस्यन्म

१. आकारप्रभृति

दुवस्युपर्यन्तं क न

आकारः तृती० ख. ग. घ

२ पदान्त आ० क ग. घ.

३ उवस्युः ग.

४. तस्य श्रवस्य. ख. ग.

५. आकारात् ख.

६ पदान्तः ग

पादान्ते घ.

७. श्विनीति. ग.

८. अन्त्यमिति. घ. न.

(६३१) प्रकाव्यम् (५२४) श्विनि ॥ ४ ॥

८२१. ऊष्मणो दिजु हाद्धे ॥ ५ ॥

ऊष्मणः परः ^{१ २} १पादान्तो हकारादीर्घमापद्यते^२ । स्त्रावाऽ^{१ २}हुवेऽ^२१

^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}

(४.१.५) ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ४हियोनराऽ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}६ए (८.१.२३) सहिया माऽ^{३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}३४३ (८.२.५)

निवृत्तानि । मर्त्यस्य (६) तोदस्य वर्गे (३.१.८-१२) ऊर्ध्वास्य

(४६४) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ५कवस्यष्ट (१४२) वरिवस्यामहो (१८६) अवस्याऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}२३४वाः

(१०.१.२३) तरुप्यतः (३११) तार्क्ष्यमिहा (३३२) भीष्याम (३३६)

(हकारात् ?) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} स्रोअक्तु-^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ६पुवायाऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}३२माऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}३४त् (३.२.३०) चमसेपुवाईया^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}७

(५.१.४) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} यइन्द्रचामाऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}६सेपुवा (५.१.५) नाहुऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}३पाइपूऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}१वाऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}२ (५.२.

१५) ऊष्मण इति ? नित्वानक्ष्य (२६) यविष्य (३७) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ८महानाम्नीषु ।

ऊष्मणो दिजु हाद्धे ॥ ५ ॥

८२२. यव्यम् ॥ ६ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}

यकारो व्यञ्जनान्त आपद्यते । ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ७तन्वन्तिपौंसियम् (१६.१.३४)

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}

अयासियाऽ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२}२३४५ः (१४.१.१८, १९) गोसखा स्यात् (१२२) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} १०इदाह्यः

(३०२) यकार इति ? ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} ११अश्याः (४३३) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२} १२व्यञ्जनान्तः ? मर्त्यस्य

१. पादान्तः ड.

२. दीर्घ आ० ग.

३. हुवे. ग. ड.

४. हियोनरः ख. ग. ड.

५. कस्यप्रभृत्यूपमणः पर्यन्तं ड. न.

६. पूवामायान् क

७. ईया. ख. ग.

८. महानाम्. घ.

९. हिन्यन्ति. ख. ग. घ.

१०. इदाभ्यः ड.

११. अकारः ख. न.

१२. व्यञ्जनान्तोऽन्तस्य. ड.

(६) यव्यम् ॥ ६ ॥

८२३. सन्ध्याद्ध्रे ॥ ७ ॥

२ ११

सन्ध्यात्परो हकारपरेऽक्षरे प्रत्यये आपद्यते । निपाँमि-या (७.१. ३२) अगोह्य (३९३) अदितये स्याम (५८९) सन्ध्यादिति ? अस्मयः (३८०) सन्ध्याद्ध्रे ॥ ७ ॥

८२४. जादेः ॥ ८ ॥

जादेश्च गीतस्यापद्यते । जियमोऽ२३४५६ (११.१.१७) १जोनोपु ५१३) ज्यादेः ॥ ८ ॥

८२५. मागायाः पर्वान्ते ॥ ९ ॥

मागायतायाः पर्वान्ते प्रत्यये ३आपद्यते । ४आमूर्तिर्यम् (३.१.३७) ५स्वाराजियम् (११ १.१६, १८) निवृत्तानि । वार्धस्व० (२.१.१९) सट्याय (२०२) साचध्यम् (७.१.१७) अत्योनसत्प्रमिः (५५८ आ. १.२.४) रहस्ये । अन्त इति ? पाद्युत (३६) नायग्माह (७ २.२७) मागायाः पर्वान्ते ॥ ९ ॥

८२६. न वृद्धवति ॥ १० ॥

नकारे प्रत्यये ६वृद्धवत्येवापद्यते । ७दीयानः (३४०) निवृत्तानि ।

१. नोनप्र ड

२. मागायताः क

३. आपद्यतेप्रमृति सत्वमि

पर्यन्तं र ग न

४. आमूर्तिर्यम् घ

३४

५. स्वाराजियं क. र ग घ न

६. वृद्धवन् इति सचप्र समुचित.

पाठः स्यान् ।

७. दीयान् प्रभृत्युपरितनसूत्रीद-

भाध्यगनापद्यतेपर्यन्तं क न

११ २
१त्र॒सोम्यानाम् (२७५) क्षे॒अत्योनवाऽ२३ (१५.२.२४) तुविद्युम्नम्
(५४९) न वृद्धवति ॥ १० ॥

॥ २इति प्रथमो दशकः ॥

८२७. मरायाः ॥ १ ॥

मरायाश्च वृद्धवत्येवापद्यते । स्ये दिविसङ्गू (आ.१.२.२२) वण्म
(आ.२.१.१२) निवृत्तानि । ३असाव्यतीपङ्गे (आ.१.२.२३) यज्ञसारथिनि
(आ.२.१.१२) श्येने (आ.३.१.१९) मरायाः ॥ १ ॥

८२८. रात् ॥ २ ॥

४रेफाद्वृद्धवत्येवापद्यते० । ६न्युञ्जवीर्यम् (९५) नर्यापसम्
(१२५) पिस्वर्ष (१२५) मिस्वर्ष (१२६) भूर्यासुतिः (१४०)
७हर्यश्वा (१५६) नान्ते । ८सिप्रः । सुवीर्यम् (१७५) इवस्वर्षम्
(२६७) पार्येदिवि (२८०) त्वाहर्यश्वयज्ञैः९ (३१३) रहस्ये (आ.३.१.३०)
यत्पार्या (३१८) १०इदेदिति (१) गौर्यः (४०९) सस्वर्षेण (४९७)
११तस्वर्षम् (५०२) जनितास्वर्षस्य (५२७) १२न तृतीयान्त्ययोः (१५.

१. सत्रासोभ्यानाम्. ड.

२. नरमे प्रथमो दशकः ख

३. असाव्यतीपङ्गे. ग.

४. रेफं वृ० ड.

५. वृद्धस्येपद्यते. ग.

६. न्युञ्जवीर्यम्. क. ख. ग. ड.

७. हर्ये आन्ते. क. ख. ग.

८. ससु क. ड. सन्दिग्धोऽयं पाठः

९. हर्ये आयज्ञेः ख.

१०. अयं भागः कुण्डलीकृतः ख.

पुस्तके । ययेदिति ग. वीर्यं. ड.

११. वसुर्व्यम्. ग.

१२. नमतीयान्त्ययोः क.

२.८,९) (१) यज्ञसारथिनि (आ.२.१.१२) ^१अहर्वते (आ.४.२.५)
 अतीपङ्गे (आ.६.२.४) चरणसूर्यस्य (६१४) जन्मानि सूर्य^२ (६३८)
 देव सूर्य (६४०) कृदमि सूर्य (६३५) वृद्धवतीति ? नर्यप- (२.१.२५)
 अयमग्निः (६०) सपर्यन् (१९६) विष्टु । वृषमन्नर्यान्त्ययोः (३.२.
 २५,२६) सपर्यता (६३) ^३अर्यग्णाः (१९२) अर्यग्णे (२५५)
 सहस्रसूर्या (२७८) रहस्ये च (आ.१.१.१-८) बोधामसित्वाहर्षश्च^४ ३-
 याज्ञैः^५ (८,१.३६) अपूर्व्या (३२२) करोपि (३२७) सुवीर्यस्य
 गो (३४६) स्युनर्यम् (३७१) ^६स्वर्युवः (३७५) पर्युपु (४२८)
 र्यराज्ये (४३२) द्वन्द्वसप्तमाष्टमयोः (आ.२.२.७,८) व्रतवृतीयाद्ये (आ.
 ४.२.१) विश्वान्यर्य आ द्युम्नानि मानुषाणाम् (५९३) ^७संकृतिनि (आ.३.
 १.१७) महसि (आ.३.१.२६) वार्त्रघ्ने (आ.४.२.१,७) रेफादिति ?
^८प्रियन्धस्ताः सुदक्षाः^९ २३स्या (४.२.१) रात् ॥ २ ॥

८२९. हात् ॥ ३ ॥

हशब्दाच्च परमापद्यते । हर्षोर्ज्यः (२८९) द्विः । त्वाहर्षध्वजैः

(३१३) ऋषमे (आ.१.२.२१) सहमि (आ.३.१.२५) बोधामसित्वा

१. अहर्वताये क ख ग घ ङ

■ सूर्य. क. ख ग. ड. न

३. अर्यग्णा. ख. नर्यग्णाः ग

४. याज्ञैः क. ख. न.

५. अपूर्व्याप्रभृत्यभिमसूत्रभाष्य-

गत्यज्ञैः पर्यन्तं घ. न.

६. सूर्युयाः क. ड

७. संकृतिनि. ड

८. प्रियन्धस्सु. ग.

प्रियज्ञसाम ड.

१२
हर्यश्चऽद्याज्ञेऽ३ः (८.१.३६) प्रथमिग्रहणात् ॥ हात् ॥ ३ ॥

८३०. ^१इर्वादहि ॥ ४ ॥

इपूर्वादक्षरादहिभूते पर्वण्यापद्यते । जिन्वीर्यम् (४१२) विश्वानिवार्या
(५२१) ^२पर्येपिविश्वतः (५६५) अहिभूत इति ? ^३वण्म् (२७६)
हरिः पर्य (५३८) एनाविश्वान्यर्यआ (५९३. आ. ३. १. १२ (१) इर्वादहि ॥ ४ ॥

८३१. ज्यादेः ॥ ५ ॥

ज्यादेश्च गीतस्य नापद्यते । तमार्यस्य (४७) ^४ऋपभान्ते
(आ. १. २. २१ (१) मर्षसामान्त्ययोः (आ. २. १. ९, १०) तन्त्योत्तुनोः (आ.
३. १. २३, २४) ^५ज्यादेरिति ? नयंपङ्क्तिषु (५६) ज्यादेः ॥ ५ ॥

८३२. ^६नान्तस्थायाम् ॥ ६ ॥

नान्तस्थायां प्रत्यय आपद्यते । स्युनर्यम् (३७१) संकृतिनि
(आ. ३. १. १७) नान्तस्थायाम् ॥ ६ ॥

८३३. ईः ॥ ७ ॥

ईकारो ह्रस्वमापद्यते । सयावरीः (४०९) ^{११२ १ २ २ २ २}स्ये-याआएन्द्रेणाएसया-
^{१ २ १}एवरिया^१ (आ. १. २. २१) ^{११ २ २ २ २}याइन्द्रेणसयाऽश्वाऽ३रीः (आ. ३. १. १५)
नान्तस्थायामित्यधिकारः । ईः ॥ ७ ॥

१. इद्वादहि. ड.
२. पर्येपि घ. न.
३. वृह. ख.
४. ऋपभान्ते. ग.

५. नग्यादेरिति. ग.
६. सूरं ग. न.
७. एवारिया. घ.

८३४. तडिनि ॥ ८ ॥

तडिनि साम्नि नापद्यते । विश्वायस्यर्षम् (३१) त्वस्यस्यमेदम् ।

ज्यादेरित्यधिकारः । तडिनि ॥ ८ ॥

८३५. अवि ॥ ९ ॥

ओकारे प्रत्यये नापद्यते । ^{२ १}सिञ्चाहोऽरइ (१०.२.६) दधन्वाँयः

(५१२) इन्द्रइद्धयोः (५९७) यः संमिश्रः (२८९) नान्तस्थायामित्य-

धिकारः । अवि ॥ ९ ॥

८३६. भादध्रस्वात् ॥ १० ॥

भकारादध्रस्वान्नापद्यते । ^२श्रुभ्यो आ (३२६) स्तोतृभ्यः (५७६)

^{१ २}नरमा० (१०.२.८) होअभियाऽरइ (१५.१.३३) वृद्धवतीत्यधिकारः ।

भाप्यम्-प्रगायत (५३५) भादध्रस्वात् ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

८३७. धात् ॥ १ ॥

धकारादध्रस्वान्नापद्यते । स्वध्वरम् (४५) नोअध्वरेऽ (६१)

^{२ १}ध्वरञ्जनम् (३.१.७) ^{२ १}प्रत्ययध्वरे (२४९) ^{२ १}सिञ्चाहोऽरइ (१०.२.६)

^१ — ^१ ^{४ २१ ४}दध्योऽरजाः (आ.५.२.१७) ^{२ १ २ १}ह्रस्वादिति ? अत्रोधिया (२.२.१०) वाजाम्पुराम्-

१. सित्वाहोइ. घ.

२. अभ्योहो अ. क.

श्रुभ्योहो अ. ख.

श्रुभ्योहो आ. ग.

३. नोअध्वरम्. ख.

४. प्रत्ययस्वरे. ख. प्रत्ययध्वरे. ड.

८४०. ^१नु ॥ ४ ॥

^{१ २ १}
२नुशब्दो नापद्यते । ऊष्मण इत्यधिकारः । होन्वसोऽ२३ (६.१.

२३) प्रसुन्वानाय (५५३) ससुन्वे (५८२) हाऽ३हाइन्वा^{२ २ १ २}श्वो० (१४.

२.६) ऊष्मण इति । तन्वेचा (६५) योजान्विन्द्र (४१५, ४१६)

३नोधन्वन्तु (५५५) नु ॥ ४ ॥

८४१. किन्यूष्मणः ॥ ५ ॥

^{४ २१}
४ककारिण्यूष्मणो नापद्यते । शृण्वणाम् (४.१.१५) स्वस्तये ।

५सरुवाय हुवेमहि (३८०) किन्यूष्मणः ॥ ५ ॥

८४२. तृतीये ॥ ६ ॥

^१
न तृतीय आपद्यते । तार्क्ष्यमिहा (३३२) स्थेमन्या० (९.२.३५)

ज्योतिरिन्दुः (५४२) तृतीये ॥ ६ ॥

८४३. त्य वि ॥ ७ ॥

^{४ २१} ^{३ २}
त्यशब्दो विप्रत्यये नापद्यते । व्रऊत्या (१.२.३६) हर्त्यावा०

^{२ ३}
(८.२.२७) सुहस्त्यो-वा० (१५.१.१०) विप्रत्यये १ स्तियाऽ३ (१५.१.६)

^{१ २} ^१
उभयाहस्तियो० (९.१.२९) आद्यपादेऽप्यित्यधिकारः । त्य वि ॥ ७ ॥

१. अनु. घ.

२. नशब्दः ग.

३१४ २

३. नोधतुयन्तु (१६.२.८) क.

४. ककारिण्यूष्मणः ग. न

५. सरुवायम्वस्तयेहुवेम. क.ग.घ.
उदाहरणमिदं ग. न.

८४४. पाह्यूनवत् ॥ ८ ॥

पाहिविश्वाया ऊनवद्वर्तते । हाद्वादित्यधिकारः । वाहूमीऽ३याऽ३म्^{११ २ २}
 (१०.२.३१) भरापूऽ३वाम्^{१ २ २}१ (८.२.३०) पाहिविश्वाया इति^{२१ १} ? सोतुर्वाहु-
 म्याम् (१०.२.३२) पाह्यूनवत् ॥ ८ ॥

८४५ त्री ॥ ९ ॥

२१११
 त्रीवांश्च पाद ऊनवद्वर्तते । देवीजनित्रिया० (१०.१.२२)
^{१ २}जानित्रियजाऽ३१उवाऽ२३ (१०.१.२२) स्ये मरायां संकर्षः (आ.३.१.
 १९) त्री ॥ ९ ॥

८४६. दादिविसर्जनीयात्^३ ॥ १० ॥

दादिः पादो विसर्जनीयादूनवद्वर्तते । वाताऽ३४३-पीऽ३याऽ५याऽ-
 ६५६ (६.१.२०, २१) दादिः ? हस्तच्युतम् (७२) विसर्जनीयात् ?
 देवासोदेव (१०९) दादिविसर्जनीयात् ॥ १० ॥

८४७. ४प्रचु ॥ ११ ॥

प्रादिन्यामृच्यूनवद्वर्तते । प्रत्युअदङ्ग्य (३०३) प्रातरग्निः (८५)
 यिता । प्रचु ॥ ११ ॥

१. भराऽ२घूऽ२३४ वाम्. ख.

२. त्रियांश्च ग.

३. विसर्जनात् ख.

४. प्रज. ड.

८४८. १^२चञ्चु धादुश्चै(१?)भ्यः ॥ १२ ॥

धकारवकारादेरक्षरस्य द्वैधं धादुश्चैभ्यः परमापद्यते । रुधादुऽ२३४वाः^२

२ १ वि. १ २

(६.१.२०, २१) द्विः । धा । दुः । अग्निवोऽ२-दूराऽ२३याम् (२.२.२७)

दुः । चा । निचाऽ२३-आऽ२याऽ२३४०^३ (९.२.२३) अन्यत् । याहीन्द्राऽ२३

(५.१.४) याहिमदाऽ३नाम्प ताऽ२३४^४ (४.२.१०) वातआमातु-^५भाऽ५

इपाजाम् (५.२.८) मियूऽ३तवेऽ२३४५ (५.१.२६) याऽ३माइन्दाऽ३वे

(११.१.३) मुखत दाऽ३४३इ-वीऽ३याऽ५याऽ६५६ः^६ (२.२.१८)

चञ्चु धादुश्चैभ्यः ॥ १२ ॥

॥ ७ इति तृतीयो दशकः ॥

८४९. संकृष्यते ^८सस्वरेऽणि ॥ १ ॥

संकृष्यते पाठादाँ मस्वरे प्रत्यये । वाजंपुरम् (२३८) तमिन्मह

(४११) पुनानः (५११) मस्वर इति ? न आगहि (२८४) महेदक्षाय

(४३०) अप्सुदक्षः (४७३) संकृष्यते सस्वरेऽणि ॥ १ ॥

१. ध्यअ. ड

२. रुधदुया व

३ आपा. ग.

४. मदाप्रभृतिमुखनपर्यन्त ग्य न

५ भोऽ२३ इपनाम ग.

६ याध्यध्यध्यध्या ग.

७. नयमे कृती० र

८ मस्वरणि ग.

८५०. १प्राग्वृद्धादस्य ॥ २ ॥

प्राग्वृद्धात्पादस्य संकृष्यते । एतृषु (७) अयं वामहो (३०४)
 वृषभन्न (१२५) युक्षन्मित्रस्य (१९२) २अमिन्द्रस्य । तेना-
 पत्रस्य (४७०) ३वृषजृतिप्रभृतीनि । सखायआशिपान्त्ययोः (१०.
 २.१६, १७) सम्मील्याद्येषु (आ. २.१.२५) ४ । ५यसद्विष्वम्
 (२२) स्यान्नस्तूनुः (७६) ६दिवेदिव ईड्यः (७९) क्वस्थवृ
 (१४२) इदं बन्वन्त्ये (५.१.१२) घौर्न (१६६) त्यमुवाः (५.१.२६)
 विश्वासुगीर्ण (१७०) येभिर्व्य (१७२) वृत्राप्यप्रतिष्कृतः (१७९)
 ७वार्जपुरम् (२३८) सधमाद्ये (२३९) अन्तरिक्षाद्ये (आ. १.१.९)
 ८त्वस्त्रे (२४०) शङ्घ्युषु (२५३) वृत्रेषु (२३४) स्वे च (आ. २.१.
 २२) ९क्वेयथाद्यन्तयोः (७.२.११, १३) न्यग्वाह (२७९) आमर्त्योदधं
 (७.२.२८) सोमामः (२९३) दधन्वायः (५१२) न्यस्मिन् (३१३)
 बोधामसित्वाहर्षस्वयज्ञैः (३१३) १०अपूर्व्या (३२२) करोपि (३२७)
 पृथिव्याम् (३३१) ११मध्विच्छ (३३१) त्यमूषु (३३२) हव्यान्यध्वरेषु

१. प्राग्वृद्धादस्य ग. प्रगावृद्धा० घ

२. अमिन्द्रस्य क. न.

३. वृषजृतिप्र. ग.

वृषजृतिप्रभृतीनि वारत्रय घ
कोटो लिखितम्.४. उतः पर "येषुप्रभृतीनि" इति
क. ख. ग. पाठः

५. यसद्विष्वा. ड.

६. दिवेदिवंराड्यः ड.

७. वार्जयु. ग.

८. त्वाह्य ड.

९. त्वेयथा ड.

१०. आपूर्व्या रा. अमूर्व्य ग.

११. मध्विच्छ. ग.

स्येचाद्यन्तयोः (आ.१.२ ८,२.२.१७;५.१.१४) तथा (५.१.१४) ^१भिनीति ?
 व्यत्यन्म (६३१) व्यकृष्टब्दः ? ^२येभिर्व्यंश (१७०) ^३चक्षुर्द्वितीयं
 (आ.२.२.१८) अवृद्धाचिरस्य विशेषः । व्यग्भिनि ॥ ४ ॥

८५३. दन्त्यादि वृद्धे ॥ ५ ॥

^१दन्त्याद्यक्षर वृद्धे न सकृप्यते । सधमादियेवा० (६.२.१३)
 प्रत्यक्षरे (२४९) ^२वृप्यन्नेति (२५२) दन्त्यादि ? द्विवेदिवर्द्धः
 (७९) वृद्धे ? यत्सहि (२२) दन्त्यादि वृद्धे ॥ ५ ॥

८५४. ^६द्राया ॥ ६ ॥

^२द्राधमायाश्च न सकृप्यते । स्ये-^१नियस्मिन्० (आ.३.१.३०)
^२द्राधमाया इति ? न्यस्मिन्निन्द्रोन्नपुंमु३ मोचाऽ३ (८.१.३६) द्रायाः ॥ ६ ॥

८५५. अवृद्धाचिरस्य ॥ ७ ॥

अवृद्धाचिरस्य ^{११}पर्यणः ^१सकृप्यते । ^१प्राप्रथमान्यस्मिन् (२.१.४,५.७)
^{२१११}त्प्राग्ये (२.१.७) ^{२१११ २१}पृष्ठांमिष्टा० (२.१.२४) ^३त्यर्ह्यि० (२.२.२३)
^{३१ २३१}भ्रुप्यन्ने (१०६) ^३स्पान्त्यद्रुहः (५.२.३३) ^३तुम्प्यन्ना३ (६.१.५)

१ व्यग्भिनीति. ग.

२ येभिर्विन्श ग

३. चक्षुर्द्वितीयाम वृ० ग

४ दन्त्याद्यक्षरः घ

दन्त्याद्यक्षरः ह

५. वृप्यन्नेति. ह

६ रायाः मं. पु

७ भ्रुप्यन्ने ह

स्वर्वा^१असुरेभ्यः (२५४) त्वं^२पुष्यसि (७.२.१०) रहस्ये च (आ.
 १.१.२०, २१; २.१.४, ५; २.२.१२) १^{३ ४ ५}कस्तमिन्द्र (२८०) त्वामिदा (८.
 १.२३) प्रत्यस्मै (३५२) २^३अपूर्व्या (३२२) तमिन्महत्स्वाजिषु (४११)
 र्यराज्ये (११.२.२४) ३^{३ ४ ५}वैरूपातिपङ्क्तयोः (आ. १.१.१-८; ६.२.४)
 अवृद्धार्चिकस्येति ? ४^१चचारियमादीनि । जियमोऽ२३४५३ (११.१.१७)
 जनोनपु (५१३) तन्वेचा (६५) आदेः । नुशब्दस्य तु विशेषः ।
 अवृद्धार्चिकस्य ॥ ७ ॥

८५६. न द्यादेर्जात् ॥ ८ ॥

न चतुर्थदिः माम्नो जात्परस्य पर्वणः संकृष्यते । पाष्टु (३६)
 वाजं^१पु१म् (२३८) ताऽ२३४३-वियञ्जते० (१६.२.३५) ७^{३ ४ ५}मधुवाभियञ्जते
 (१६.२.३५) जात्परस्येति ? ७^{१ २ ३}स्पान्त्यद्रुहः (५.२.३३) चतुर्थदिः ?
 अस्त्रम् (२७५) आमर्त्योदध० (७.२.२८) न द्यादेर्जात् ॥ ८ ॥

८५७. वि वृद्धात् ॥ ९ ॥

विशब्दो वृद्धान्न संकृष्यते । अमावि (४७३) त्वं^१वृद्ध (५८३)
 वृद्धादिति ? अत्रैव । अपूर्व्या (३२२) वि वृद्धात् ॥ ९ ॥

१. यत्सर्वं द्रत्वा. ड.

२. प्रपूर्वमि० घ.

३. वैरूपातिपङ्क्ते. ग. ड.

४. चचारियमादीनि. ड.

५. जनोन प्र. ड.

६. मधुवाचातियञ्जते ग.

७. स्वभ्यद्रुहः ड.

८५८. आदि ॥ १० ॥

१आदिशब्दे च न संकृष्यते । ^{२ १}२तमर्तिः (८.१.६) ^{२१ १ २ २ १}३स्तोताजरेत-

^{१ २}मर्तिः (८.१.५) आदि ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

८५९. त्यमि ४चि णि ॥ १ ॥

यथर्चं इकारोऽमि प्रत्यये संकृष्यते ५निष्णि पर्वाणि धकारिण्यां
 ०चर्चि । आदित्यं निष्णुं सूर्यम् (९१) ^{४ २ १ ४ २}७हरीणाश्चर्यम् (३३४) स्पे-
 चर्पणीधृतम् (आ.२.१.३) निवृत्तानि । महिदूतियम् (२.१.३६) नोर्देनियम्-
^{४ २}वचाः (८.१.२०) ^{२ ४ २}८मसंमदम्-पष्टसप्तमयोः (१५.१.१९, २०) प्रियमिन्द्रस्य-
^{४ २}कामियम् (१६.१.३३) ^{२ १}यजिह्वियम् (१६.१.९) तन्वन्तिर्पाश्मियम्
 (१६.१.३४) ^{१ ३}तियंवृहत् (आ.१.२.११) यथर्चं ? तुम्यंहाड (६.१.५)
^{४ २ १}इकारः ? त्वमग्ने (१.१.४) ^{११ २ १ २}अमिप्रत्यये ? स्पान्त्यद्रुहः (५.२.३३)
 त्यमि धि णि ॥ १ ॥

८६० तिनः ॥ २ ॥

तकारिणोऽथरात्संकृष्यते । पुनानो वारम् (५६२) अम्यर्ष (५७६)

१ आदिशब्दे च न

२ तमर्तिः ग

३. स्तोताजरेतमर्तिः क ग. ट

४. चिष्णु मे पा.

५. णिपर्वाणि ट

६ चार्चि ग

७. हिर्या रम्यम् य.

८ मयिम् क ग. घ. ट.

त्वंज्योतिषा (६०४) ^१विभ्रतीः (६२६) निवृत्तानि । पितापुत्रे (२५९)
^{२११ २१}सत्राचिया० (८.१.१०) ^{३४२१}विषञ्जते० (१६.२.३३) तिनः ॥ २ ॥

८६१. तुडोऽरेफिभ्याम् ॥ ३ ॥

तुडः परस्य ^{२११}पर्वणोऽरेफिभ्यां परं कृष्यते । यद्भूमिम्-व्या (३.२.१७)
^{२१}यथा-त्वम् (३.२.१९) ^{२ ३}त्वाअद्राऽर३४ड्वाः (८.१.११) ^५दिवस्मदो
 (३१२) पिवाति सोम्यम् (३.८६) ^{११}यथाऽसिनप्त्योः० (१३.१.३७)
 अरेफिभ्याम् ? ^३चित्रराधः (४०) यस्मिन्त्रतानि (४७) देवासोअष्टम
 (४२६) तुडोऽरेफिभ्याम् ॥ ३ ॥

८६२. त्वं बाह्ये ॥ ४ ॥

त्वंशब्दस्मामग्राह्ये परेणि संकृष्यते । ^{२११}वृत्त्यंर्चरन्महेऽर३४५ (२.१.
^३३५) ^{३४२१}त्यमुवाः (५.१.२६) ^{३४२१}त्यमुग्रा (९.२.१९) मामबाह्य इति ?
^{३४२१३४}महिद्वलियम्० (२.१.३६) त्वं बाह्ये ॥ ४ ॥

८६३. दा न्त्ये ॥ ५ ॥

दकारादन्त्ये नापद्यते । द्वितीयया (३६) द्यौर्न (१६६) दिद्युते
 (४९७) वृद्धात्मा वृद्धे । अनुमाद्यः (५५८) दीद्यानः (३४०)
^४दन्त्ये ? दायोहादीनि । ^५मद्यंमदम् (५१८) दा न्त्ये ॥ ५ ॥

१. निविजितीः ग.

२. त्याअद्रिः ग.

३. चि ड. न.

४. दध्यै ड.

५. मद्यमदम् ग. न.

• मद्यान्मदम् ड.

८६४. तात् ॥ ६ ॥

१तशब्दोच्चात्पर नापद्यते । उत्स्यूऽरः (७२२५) रहस्ये च
 (आ.१ १.२-८) उत द्वितीयया (३६) तन्त्वाग्नि (६८) २तशब्दोच्चात् ?
 ३तन्वेचा (६५) तात् ॥ ६ ॥

८६५. रात् ॥ ७ ॥

४शब्दाच्च पर नापद्यते । अरण्योः (७२) हिरण्यघः (५९७)
 ५रथ्ये यथा (५४३) रशब्दादिति ? देवरादि (१५४) (उच्चादिति ?)
 ६२२ ७२४ २
 श्रुधीहाऽश्वतिरश्वियाः (९२२) रात् ॥ ७ ॥

८६६. तु नडिवान् ॥ ८ ॥

तुशब्दस्सकृप्यते । नडिवानित्युत्तरार्थम् । त्वन्नोषा (१११२)
 त्वेअग्ने (३८) त्वन्नश्चित्र (४१) त्वमग्ने (१२३६) त्वमित्स (४२)
 त्वमग्ने गृहपताया च (६१) ७त्वद्रयि (२२२५, २६) रायेअग्ने
 (९३) यथात्वम् (१२२) त्वायुजाननौऽश्नो (३२, ३१) त्वानतोऽश्न
 (५२१९) उत्वामन्दन्तु० (५२२०) आत्वाविशन्तु० (५२२३)
 त्वामिद्धि (२३४) त्वश्नोहि (२४०) त्वमङ्ग (२४७) त्वमिन्द्र

१ तच्छब्द क

तान्छब्द घ ड

२ तशब्दोच्चात् घ न

३ तन्वेचा घ

३६

४ शशब्दात् स

५ रथ्योयथा ड

६ नडितान् मै पु न

७ त्वद्रथी । ग

यशाअसि (२४८) त्वन्नउत्ती (२६०) त्वायंयः (१३२) चनत्वाद्विधः
 (२९१) आत्वद्य (२९५) ^{३ २ १ २ ३ २} १सित्वाह्यंश्चयज्ञैः (३१३) इन्द्रस्तु-मसित्वा
 (८.२.५, ६) त्वन्नाऽ३२उवाऽ३ (८.२.१२) नित्वा-होऽ३३ (१.२.११)
 क्रत्वौहोइ (९.२.३५) महान्तंत्वामाहाइनाम्^२ (१०.१.२२) त्वंनइन्द्रा
 (११.१.८) अग्ने-होऽ३३-त्वन्नोअ-तमाः^३ (१२.१.१५) ^४स्व-साऽ२मूऽ-
 २३४औ० (१५.१.२६) चत्वार्यन्या० (१६.२.२४) ^५त्व-द्याङ्ग (५८३)
 त्वमेतत् (५९५) नडिवानिति ? तुवोऽ२३४वा (२.१.४, ५, ६) इति पाठः ।
 तुवाऽ२३४वा । ^६यूतातूवाऽ३म् (२.२.२२) पिवाऽ३४तुवाऽ३ (५.१.१०)
 तुवाऽ३४युजा (३.२.३०) आत्वेता (१६४) चसोत्वाः (२१२)
 तुवाऽ३५होऽ३एहिचेरवाइ (६.२.१५) सहिया-माऽ३४३-तूऽ३वोऽ५ताऽ-
 ६५६ः (८.२.५) वेत्विन्द्रः (३३३) इहसन्त्विन्दवः (५६१) बृहति
 (आ.१.१.२७) त्रिपन्था (आ.२.१.११) त्वामिदा (८.१.२३)
 अष्टद्वार्चिकस्य विशेषः । तु नडिवान् ॥ ८ ॥

८६७. वादिभ्याम् ॥ ९ ॥

वादिभ्यां च परं न संकृष्यते । ^७वहात्वम् (४०) कायमानः

१. ह्यदित्या. ग.

सत्या. घ.

२. माहाइनाम्. ख.

३. त्वन्नेऽन्तमाः ग.

४. तंसाऽ३ मूऽ२३४ आ.

५. त्याण्यग. झ.

६. द्विताद्वयाम. ङ.

७. वहा त्या. ट.

(५३) यदिन्द्राहम् (१२२) ^१विद्धीत्वास्य (१३२) त्वन्नो जिन्न (२३०)
अध्वर्यो द्रागयात्वम्^२ (३०८) यागस्तम् (३१०) चादिभ्याम् ॥ ९ ॥

८६८. ना ॥ १० ॥

नामति पादे न संकृष्यते । अध्रातृव्यः (३९९) कायमानः शुक्रिये
(आ ६.१.४) ^३ग्रामद्वितीये (२.१.२०, ३१) ^४द्वन्द्वस्य यामे (आ
२.२.१४) अष्टद्धाचिकस्य विशेषः । ना ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

८६९. इयुक् ॥ १ ॥

इयुक्तं च न संकृष्यते । ^१औहोइतृगाम् (८.२.२६) ^{१ २ १ १}आत्वाष्टृणाऽ-
^२२३हाऽ३ (९.२.३) ^{३ ४ २}नोधनुगन्तु (१६ २.८) इयुक् ॥ १ ॥

८७०. ^५इचुन्याम् ॥ २ ॥

इकारादिन्यामृचि न संकृष्यते । ^{४ १ २}भृतुहाउवा (२.२.१३) पिवा
त्वस्यागि (१६५) स्वे-^३इन्द्रचरायाम् (आ १.२.१, २, १४, १५, २.२.१-
८; ४.२.१, ११, १४, १६, १९, २०; ५.१.४; ५.२.१३; ६.२.२०) इचुन्याम् ॥ २ ॥

१. विद्धीत्वस्य य
- विद्धित्वस्य ग
- निधुत्वस्य ड
- २ द्राग य यागस्तन्वम् ग

- यावतस्त्वा ड
- ३ ग्राम घ न
- ४ द्वन्द्वयो यामे न य. ग. ड.
- ५ इअन्याम् ड

८७१. १व्यचेः ॥ ३ ॥ . . .

२वकारादेः पर्वणः संकृष्यते । त्वंपोता (६१) त्वायवः (१३२)

मणस्त्वोताः (३३६) त्वं^{१ न}नाऽ३२उवाऽ३ (८.२.१२) ३व्यचेरिति ?

सुरोअक्तुषु (१२८) व्यचेः ॥ ३ ॥

८७२. ४उंजु ॥ ४ ॥

५अवति गीते द्वैधं पर्वन्ति एव संकृष्यते । पूर्वे तु । निवृत्तानि ।

विद्वीत्वोऽ२३४हाइ (४.१.९) आत्वाविशन्तु० (५.२.२३) त्वमेतत् (५९५) उंजु ॥ ४ ॥

८७३. तद्धे ॥ ५ ॥

तत्=अवृद्धं स्तोमे प्रत्यये संकृष्यते । न-क्येनाक्री (५.२.३०)

य-धेयादी६ (९.२.१८) ७अभ्येधून्नाम् (१७.२.७) ८पर्येपारी (१३.१.३२)

पर्येस्वानाः (१३.१.३५) अभ्योना (१६.२.६) मि-ध्योहाइ (४.१.१४)

पर्या-होइवाजा (१.२.१५) पर्या-होइस्त्रावा (१६.२.२६)

धर्त्तारिध्या (८.१.६) रंघ्यावा० (८.१.७) साइतर-त्योहो९ (१२.१.३५)

विश्वापा-र्याउहाउ (१७.१.२२) १०अभ्रावृच्यः (३९९) ११स्येऽ-अभ्रावृ (व्ये)

१. व्ययोः घ.

२. वकारादिनः स.

३. व्ययेरिति. घ.

४. ओडु. ड.

५. अकारयति. ड.

६. द्वेयादी घ.

७. अभ्यधून्नाम् ग.

अन्त्ये शुभ्रमा. घ.

अभ्येधून्नाम्. ड.

८ पर्ये परी. स. पर्ये परि घ.

९. हा स. न.

१०. अभ्रावृच्ये. ड. अभ्रावृच्यः ग.

११. स्ये-भ्राज स.

(आ.२.१.१६) महादिवाकीर्त्यै-धौ०^१ (आ.६.१.१५) पितरं च प्रयन्त्स्वः
 (६३०) निवृत्तानि । त्वमङ्ग (२४७) त्वमिन्द्र (२४८) रजांसिसु
 (२२०) स्वादिष्ठ (४६८) पुनानायाम् (५११) ध्यमंयुन (५७९)
 स्तोम इति ? ऋक्भिः प्रमृतीनि । तद्धे ॥ ५ ॥

८७४. २पुचु प्रथमे ॥ ६ ॥

३पुशन्दादिन्यामृचि वर्गप्रथमे प्रत्यये संकृष्यते । पुनानायाम्
 (५११) निवृत्तानि । समुए^{२३२}५३ (१.१.३२) येषाम्^४ (१३३) हर्यश्वाय
 गा (१५६) स्तुहि (१७७) मुमुग्धि (३१९) कादीदिहि-इडा^{१ १ २ १}
 र३भा^२५३४३ (१.२.२९) ५मार्धोजहि (७.२.१९) ६ऋपमान्त्ये
 (आ.१.२.२१) वैरूपवृत्तीये (आ.१.१.३) ७मार्गकामिके (आ.६.२.६)
 पुचु प्रथमे ॥ ६ ॥

८७५. डि ॥ ७ ॥

डितश्च संकृष्यते । पुनानायाम् (५११) निवृत्तानि । समुए^{२३२}५३
 (१.१.३२) अग्नेमृड (२३) आतूऔहो (५.२.४) अतिसिधः (१००)
 वर्तयाममि (३५४) एणुग^{३ १ २} (८१.३६) अतीयङ्गेषु (आ. १.२.२३)
 डि ॥ ७ ॥

१ स्वी घ

२ पु अ प्र० ड

३ पुशन्तो वर्गप्र० घ,

४ एपा क. ख ग घ ङ

५. मार्धो जहि ग.

६ सहर्षमान् ग ऋपमान्ते ग

७. मार्गकामिके घ.

८७६. योवत्यामु ॥ ८ ॥

यश्शब्दवत्यामृचि उकारः संकृष्यते । ^{३२ २} १योविश्वा (४४) ससुन्वे

(५८२) विभ्राट् (६२८) यश्शब्दवत्याम् ? प्रति (३०३) एषुवा (८.१.३६)
^{३२} एषुवा (१३.१.३३) योवत्यामु ॥ ८ ॥

८७७. २अनु दुह्ये ॥ ९ ॥

३पादान्त उदुह्ये प्रत्यये न संकृष्यते । चमसेष्या (१६२) आयुनि
 (५५०) अमावि (४७३) पादान्तः ? न कषादीनि । ^{४ २ ४} ४अच्छ-ए०
 (१५.१.२९) पदम्याधिकारः । भाष्यम्-यवि यवि (१६०) अनु दुह्ये ॥ ९ ॥

८७८. हा सा ॥ १० ॥

^{३२} इहाऽ३१२३४-इहा-साव्यंशु० (१३.१.२७) स्तोभार्चिकस्य सन्धि-
 ग्रहणात् । निवृत्तानि । एकवृषे (आ.२.१.१४) ^{३ २१ ४} ५अङ्गिरसाद्ये (आ.४.२.१)
 हा सा ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

८७९. भः ॥ १ ॥

स्तोभः संकृष्यते स्तोभे^६ प्रत्यये^७ । अनुद्व इत्यधिकारः । ^२ त्यन्ताइः-
^{३२ ३४ २} प्रतिदहती (१२.१.४१) ^{१ २ २} समत्रिणंदह (१२.१.४१) ^{१ २} व्यत्रिणंदह^८

१. योवत्या ख.

२. अहु. ड.

३. पदान्ते. घ.

४ अज ए क.

५. आङ्गिरसाद्ये क. (आ.१.१.१९)

६. स्तोभे प्रत्यये ग. न.

७. स्तोभ इत्यधिकारः क. ख. ग. ड.

८. इतः परं न्यत्रिणं दह इति पाठः ड.

(१२.१.४१) समील्यतृतीये (आ.२.१.२७) व्रतचतुर्थे (आ.४.१.४)
 दिशांव्रते (आ.५.२.१,२,३,४) आदित्यात्मनि च (आ.६.२.२१)
^१घृ^२२३४मीः (१०.२.१८) ^३ग्रा^४२३४मीः (१२.२.६; १३.२.१०)
^२ओ^३इ^४ञ्चरआ (१२.२.३०) ज्योतिः शब्दो रहस्ये । आज्यदोहे (आ.१.
 २.१६) पुरुषव्रते (आ.५.१.१८) महसि (आ.३.१.२६) आदित्यव्रत-
^{१२ २२२}समापने (आ.६.२.१) सहोभ्राजा (आ.६.२.५) ^१द्येशब्दोऽष्टानिधने
 (आ.४.२.१८) कश्यपव्रते (आ.४.१.१९) स्तोमः ? प्रत्युत्पादीनि ।
 स्तोम इति ? ^२एकवृषे (आ.२.१.१४) अवृद्ध इति ? ^{२१ १}औ^३होम^४ई^५२३४हा
 (३.२.१६) ^३ऊ^४२३४पा (३.१.२) रथादीनि । जिग्युः प्रभृतीनि । सृपि
 द्वारशालायाम् (आ.६.२.१) मः ॥ १ ॥

८८०. उज्जु रसन्धिः ॥ २ ॥

परान्तिष्य द्वैधं स्वरमन्धिरेव ^४मंकृष्यते । अष्टानिधने (आ.४.२.
 १८) राजने (आ.४.२.१९) यद्वर्चः (६०४) अनृषु । आदित्यव्रते
 (आ.६.२.१) निवृत्तानि । अमिश्रब्द इतिशब्द उमिशब्दः । उज्जु
 रसन्धिः ॥ २ ॥

८८१. सि रेफिणि ॥ ३ ॥

^४सिशब्दो रेफिणि गीते मंकृष्यते । अष्टानिधने ^६(आ.४.२.१८)

१. चे शब्दः स ग. अर्चेशब्दः ह
२. एषवृषे, घ.
३. ऊज्जु ह
४. कृष्यते ह

५. सिशब्दो रेफिणि घ. न.
६. वशाहरणं सर्वेषां न विद्यते ।
प्रमाद पाठो भवेत् ।

द्वारशालापाम् (आ.६.२.१) रेफिणीति ? अत्रैव । मन्येवायाम् (आ.५.१.२१) सि रेफिणि ॥ ३ ॥

८८२. एः पि ॥ ४ ॥

इकारात्पिप्रत्यये संकृष्यते । १अपां व्रताये (आ.४.२.३) निवृत्तानि । पदस्तोभेषु (आ.१.२.२५-२७) द्वन्द्वद्वितीये (आ.२.७.२) प्रथम (५९९) २इहामंक्षारे (आ.५.२.१६) व्रतान्त्ये (आ.५.२.२२) विकर्णमामयोः (आ.६.१.७, ८) एः पि ॥ ४ ॥

८८३. ३ज ॥ ५ ॥

जशब्दश्च पिप्रत्यये संकृष्यतेऽनृष्टु । आदित्यव्रते (आ.६.२.५) निवृत्तानि । अत्रैव । पञ्च शुक्रियाययोः (आ.६.१.१.२) अतीपङ्गेषु (आ.६.२.४) ज ॥ ५ ॥

८८४. मसणि ॥ ६ ॥

मशब्दस्संयोगे प्रत्यये संकृष्यते । सप्तस्यर्द्धौ (आ.४.१.४) निवृत्तानि । अभ्रातृव्ये (आ.२.१.१६) व्रतचतुर्थे (आ.४.१.४) म सणि ॥ ६ ॥

८८५. ४न हचु ॥ ७ ॥

न हकारादि संकृष्यते । ११२ हइहाऽइ-हाइ (११.२.४) हइहाहाइ २ २

१. अपरं वृत्ताद्ये. ड.

२. इनसंक्षारे. ग.

३. सूत्रं ग. न.

४. नह अ. ड.

११ २ २ ३ २
 आग्निरनस्ववृक्तिमिहृद्वाहाड (११.२.४) हीणहीड् ३४या (१४.१.१८)
 पुनानायाप् (आ. १.१.१९) द्वन्द्वद्वितीये (आ. २.२.२) पृष्ठे
 (आ. २.२.६) दिशाग्रतोपोत्तमे (आ. ५.२ ९) महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.
 १.१०) महानाम्नीषु । न ह्यु ॥ ७ ॥

८८६. अन्तस्थि यरे ॥ ८ ॥

अन्तस्थि यकारपरेऽक्षरे प्रत्यये न संकृष्यते । १इयड्याहाड (२.
 २.२३; ३.२.२६) ईड्यड्या हाड २४इ (९.१.२) अर्नृतीयोपान्त्ये
 (आ. १.२ १४) यञ्जकामि द्वितीये (आ ३ १.२) उडुब्रलेति (आ ४.
 २.१०) यत्र मोममाम्नि (आ ४.१.८) यकारपर इति १ च्यत्रिणं दह-
 न्यत्रिणं दहाड २३४५ (१२.१.४१) अन्तस्थि यरे ॥ ८ ॥

८८७. इजु भे ॥ ९ ॥

२पदान्तो वृद्धे स्तोमे प्रत्यये न संकृष्यते । ३आयाहिया
 (११.१.३१) हिहिहियाड ० (२.१.३६) आत्रयाधिरुघतुरनुगाने
 (आ. ५.१.१) ४पदान्त इति १ घूड २३४भीः (१०.२.१८) दिशः (स्तोमः
 ७.१.३१; १३.१.११) ग्याड २३४भी. (१२.२.६; १३.२.११) वृद्ध इति १

वाजसाम्नि (आ.४.१.१२) इनु मे ॥ ९ ॥

८८८. आन्धार्या दी ॥ १० ॥

आन्धार्यां दीशब्दो न संकुप्यते । दीयौः ^{१ २} १सर्पराज्ञीषु । (आ.६.२.७)

आन्धार्यां दी ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

८८९. सु ॥ १ ॥

सुशब्दो न संकुप्यते । सुवर्षतेऽ२३४५ (११.२.१३) सुवर्षा-
^{१ २१} असुरेभ्यः (७.१.१५) ^{२११} सुवर्षुवाऽ२३ः (१०.१.१७) ^{२ १} अच्छावइन्द्रंमतयः-
^४ सुवर्षुवाऽ६ए (१०.१.१६) ^{१ २} सुवराऽ३४ (१७.१.२,३) ^{४ ४ ४} सुवर्णाराम्
^{४ ४ २ ४ ४ ४} (३.१.३२) तंगूऽ३र्धाऽ३यासुवर्णरोवा (३.१.३१) ^{२१२} कृपासुवाऽ२३४५ः
^{१११} (१२.१.३७) वैरूपेषु (आ.१.१.५,६,७) ^२ पुनानः अर्कद्वितीयायाम्
 (आ.१.१.१७,१९) तवेदिन्द्र (आ.१.१.२०) शन्नोदेवीः (आ.१.१.२३)
 घनः स्वः (५८८) पतिसाम्नि (आ.१.२.१२) अर्कपञ्चम्याम् (आ.२.१.
 १ आदिषु) रथन्तरे (आ.२.१.२१) सम्मील्यपञ्चमे (आ.२.१.२९)
 अरुरुचत् (आ.३.१.९) व्रतवृतीयायां वृतीये (आ.४.२.३) चतुर्थ्यां
 वृतीयचतुर्थपञ्चमेषु (आ.४.२.१३-१५) ^{२२} पात्यग्निः (आ.५.१.३)

पुरुषव्रते (आ.५.१.१८) ^१व्रतोत्तम इडासंधारे (आ.५.२.१६) आवश्याधि-
 कानां पञ्चानुगाने (आ.५.२.११,१३) योनः (आ.५.२.१४) अष्टानिधने
 (आ.४.२.१८) राजने (आ.४.२.१९) मासे (आ.६.१.८) चन्द्रमा-
 अप्सुवा (११.१.३४) चन्द्रौहोमाअप्सुवन्तरा ओऽदवा (११.१.३५)
 चक्रंयदस्याप्सुवानिपत्ताम् (८.२.३४) दधन्वोयोनयोअप्सुवन्ताऽऽऽरा
 (१४.२.७,८) कश्यपस्येति (आ.४.१.१९) रहस्ये । ^२वकारादिग्राह्यः ।
 पराङ्गत्वात् । निवृत्त्यर्थं च । सु ॥ १ ॥

८९०. कण्ठये क्षेऽसणि शतावति ॥ २ ॥

कण्ठयेऽक्षरेऽसणि शतावत्यादेशे न संकृष्यते । ^४स्वाभ्यः (५४८)
 स्ये स्वानो अद्रिः (आ.५.१.१२) भाष्यम्—^५पूष्णे (४२७) निवृत्तानि ।
 स्तसरेम (४५८) स्नापे (२८२) स्नान्धत्ता (४७०) प-^६र्येस्नानाः
 (१३.१.३५) स्वानोअद्रिः (५२९) हाउस्वरता (१२.१.१) हाउ-अभि
 स्वरता (१२.१.२) स्वरतस्वराऽऽऽता (१२.१.३) कण्ठ्य इति ?
 योगादिषु । अक्षर इति ? स्वर्णिधनमासे (आ.६.१.८) असणि ? ^७स्वस्तये
 (२०२) स्वर्गुवादीनि । कण्ठ्ये क्षेऽसणि शतावति ॥ २ ॥

१. नोपोत्तम इडा घ.
- नोत्तमइडासं. क. ख. ग
२. त्वेकारादिः क. ख. ग
- ३ धरे घ.

- ४ स्वर्ग्यः ग. स्वानः ड.
- ५ पूष्णः क. ख. ग.
- ६ अत्र सं-र्यो नास्ति.
- कयमुदाहृतम्

८९१. न तिनः ॥ ३ ॥

न तिनोऽक्षरात्संकृष्यते । ता^१ स्वरत० (१२.१.३) पुरुषगतौ (आ. २.१.३४) जमदग्निव्रते (आ. ४.२.१५) देवव्रतेषु च (आ. ५.१.६-८) न तिनः ॥ ३ ॥

८९२. ग्निद्वान्नेदन्तायाम् ॥ ४ ॥

अग्निद्वताक्षरान्नेदन्तायां संकृष्यते । स्वरतादिषु (१२.१.३) देवस्थाने (आ. १.१.१५) अरुरुचत् (आ. ३.१.९) अग्निमीढायां च (आ. ४.१.१३) प्रयन्तस्वः (६३०) ग्निद्वदिति ? आङ्गिरसपूर्वे (आ. १.१.१९) नेदन्तायाम् ? तवेदिन्द्र-सर्पसाम्नि (आ. २.१.४, ५) विश्वतः पूर्वे^१ (आ. ३.१.१३) ग्निद्वान्नेदन्तायाम् ॥ ४ ॥

८९३. आइन्द्रावति गिनि^२ ॥ ५ ॥

आइन्द्रावति माम्नि गकारिणि गीते संकृष्यते । ३तं गूर्धान्त्ये (३.१.३३) पुरुषगतौ च^४ (आ. २.१.३४) आइन्द्रावति ? तं गूर्धाचयोः (३.१.३१, ३२) गकारिणीति ? सुवाऽ^१र^२इहा (७.१.१३) आइन्द्रावति गिनि ॥ ५ ॥

८९४. गिगहि ॥ ६ ॥

प्रथमोच्चेऽहिलिङ्गायां संकृष्यते । स्वध्वरम् (२.१.११)

१. ऋचोच्छब्दो नास्ति । कथमुदा-
हृतमिति विवेचनीयम् ।

२ गिनि. ग. न.

३. तं गूर्ध्वर्यन्ते ङ.

४. वा. क. ख. ग.

आइन्द्रास्वरो नास्ति ।

१स्वस्तये (३३२) सम्मील्यपञ्चमे (आ.२.१.२९) अरुरुचत् (आ.३.१.९)
 व्रततृतीयायाम् (आ.४.२.२) व्रतपञ्चम्याम् (आ.५.१.१०) प्रथमोच्च
 इति ? स्थन्तरे (आ.२.१.२१) अहिलिङ्गायाम् ? स्वर्वान् (२५४)
 कृपास्वः (स्तोभः) गिगहि ॥ ६ ॥

८९५. ओअ ॥ ७ ॥

ओअइत्ययं^१ न सन्धीयते । आइन्द्रोअग्नाऽर-याऽर^२३४०
 (३.२.२९) गावोऽरअन्धाऽर^३३४५ः (४.२.१५) अन्तरिक्षणिधने
 (आ १.१.९,१०) रहस्ये विशेषः । ओअ ॥ ७ ॥

८९६. स्येऽन्तस्थायाम्^३ ॥ ८ ॥

रहस्येऽन्तस्थायां न सन्धीयते । अहर्ब्रताद्ये (आ.४.२.५) देवव्रतेषु
 (आ.५.१.६-८) सहोलिङ्गे (आ.६.२.५) अन्तस्थायामिति ? अत्रैव ।
^४अन्तरिक्षे (आ.१.१.९,१०) स्येऽन्तस्थायाम् ॥ ८ ॥

८९७. अं परवृद्धः ॥ ९ ॥

सस्वर इति । अत्रान्तः परवृद्धः सन्धिस्सन्धीयते । वृपोअर्वा (२६३)
 पवित्रेसोमः तृतीये (१३.१.३३) मघोऽर^१३४र्पा (१३.२.१८) होऽर-^२
^३

१. स्वस्तयेप्रभृत्यहिलिङ्गाया

पर्यन्तं र. न.

२. इत्यसन्धि न. स. घ.

३. अन्तायाम् र.

४. क. र. ग. कोशेपूपरितन-
 सूत्रीयभाष्यगतरोन्धसाः प्रभृ-
 त्यासमाप्तेर्भाष्यमत्र लिखितम्.
 तत्र च नास्ति ।

८९९. मि ॥ १ ॥

मि च प्रत्यये संकृष्यते । नमस्तौ-होग्नाइ (१.१.२०) इन्द्रोऽ-
 २३४ग्नाइ (३.२.२९) इन्द्राऔऽइहोऽर३४-ग्नाइ (३.२.२९) आइन्द्रो
 अ-ग्नाऽर-याऽर३४० (३.२.२९) मन्दिणीत्यधिकारः ॥ १ ॥

९००. यि ॥ २ ॥

यि च प्रत्यये संकृष्यते । त्वचोया (१.१.१२) १यदिन्द्रोया
 (४.२.६) २प्रोपूर्वयोः (१६.२.१४, १५) द्राघीयाऽर३४यूः (१०.२.२८)
 प्रोअयासीदन्त्येषु (१६.२.१६-१८) मन्दिणीत्यधिकारः । यि ॥ २ ॥

९०१. यो चे ॥ ३ ॥

याशब्दो नीचे प्रत्यये संकृष्यते । दधन्ना-योनयोऽर० (१४.२.१)
 नीच इति ? नयोऽर-आ प्लूऽइआन्ताऽइरा (१४.२.२) यो चे ॥ ३ ॥

९०२. ह्रस्वेऽयवौ होतायाम् ॥ ४ ॥

ह्रस्वे प्रत्यये एकारौकारयोः द्वैधं^१ होतायामेव सन्धीयते ।
 अयमिन्दवेऽश्चपते (४०२) सोमद्यु (५०३) निवृत्तानि । सृमिर्नसो
 (१.२.२८) वचोउपाऽर३४५ (७.२.३) यित्नवेअपञ्चानम् (५४५)
 उपमाम् (३९१) उक्षामिमे (आ.३.१.९) ह्रस्व इति ? अस्मभ्यमूतये

(१०) चकामे (३१८) १पवसे (६२७) २अयदाविति ? अत्रैव ।
ह्रस्वेऽयवौ होतायाम् ॥ ४ ॥

९०३. अड्यसरयोः ॥ ५ ॥

अडि प्रत्यये द्वैधमसपरयोरेव सन्धीयते । यजतंत आदीनि ।
३असपरयोरिति ? त्वेअग्ने (३८) सिन्धुर्नपिप्ये (५१४) घर्मतन्वोः
(आ.२.२.१५,१६) अड्यसरयोः ॥ ५ ॥

९०४. भोऽदम् ॥ ६ ॥

४भश्चानेपदं सन्धीयते । ५हुवए (१.१.३२) हुवओइ (१.१.३१)
विकर्णभासयोः (आ.६.१.७,८) अनेपदमिति ? ६एअयापवा (१३.२.३०)
१ २ १ १ १ १ १ १
कनिक्रददेउपाऽ२३४५ (१७.१.२६) दिक्षां व्रते च (आ.५.२.२)
७एकारोत्पत्याम् । चैराजे (आ.२.१.३१) भाष्यम् । अभ्रातृव्यः (आ.
२.१.१६) भोऽदम् ॥ ६ ॥

॥ इति संकर्षविकर्षविधिः ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये नवमः प्रपाठकः ॥

१. पवस्वे क. ख.
प्रयसे घ.
२. अयदाविति घ.
३. अपरमयावीति घ.

४. भश्चानेपदं क. ग. घ.
५. गहुवीव. क. ख. ग. घ.
६. एअपापावा. ग.
७. एकात्यत्याम् ख.

॥ अथ दशमः प्रपाठकः ॥

९०५. वृदाम् ॥ १ ॥

वृद्धो वर्णो^१ आइ आपयते । तद्विविद्वाइ^१ (१.१.२५) पंचता-
 पक्ताइ^२ (८.१.२) बाधोजहाइ^३ (४.१.१४) आवचम्-आइ^३ (८.२.२१)
 आथर्वा-नाइः^४ (१.१.१८) नाआगहि-आइ^४ (७.२.३५) पाइसूरिया
 (३.२.२४) वमरताऽर३इम् (३.१.३३) ऋजाइपीशाऽर (६.२.३२)
 नन्दाइ-याऽइ० (२.१.४०) यवाशाऽराः (४.२.२.) इन्द्रनेदीयएदि-हाइ-
 मितमे-धा^७ (७.२.३१,३२) साहाइऽसाऽर३४५इः (८.२.१८)
 भिस्मह्वाऽर३इः (८.२.१९) शुद्धाइऽर३इथाऽइः (९.२.८) जन-
 यन्सूर्यमऽइपाइन्वोअर्काऽर३४५इः (१५.२.१९) इदं वसाउ (३.२.२१)
 आर्तावसाउ (७.१.१६) पुरूऽरवामाऽरउ (४.२.३) कस्तमिन्द्रा-
 त्वाऽरवामाऽरउ (७.२.२८) ध्रुवाऽइउ (७.२.२९) बृहदर्चविमावाऽ-
 र३माउ (२.२.२५) विभावमाउ (२.२.२६) यस्तेनूनाऽप३शतक्रताउ
 (३.२.५) शत-क्राऽइताउ (९.१.१४) १० शतक्राऽर३ताउ (९.१.१६)

१. आं च.

२. परतापक्ताइ. ग.

३. आवाइ. ग.

४. आइ. ग. न.

५. छाऽसूरिया. ग.

६. नृजाइपीणा. क. ख. ग. घ.

७. इतः परं दशभिः सङ्क्राऽर३

३८

इ, इत्यधिकः घ.

८. यमाउ. ग.

१ — १

९. जनाऽर क्रताउ (६.२.३०)

क. ग.

१०. क्रनाऽर३इताउ

(९.१.१४) क. ग. ग.

^१ १ साप्रार्त्ताऽ२० (६.१.९) नाभ्याऽ२म् (७.१.३२) साऽ१धाऽ२ः कार्त्वाऽ२३
^१ (६.१.९) ख्याऽ२३माऽ३-स्ताऽ३४पतोऽ६हाइ (६.१.२२) दियेवाऽ२-
^{३१} र्द्धे-हा० (६.२.१३) २ऋऽ३तावाऽ१र्द्धाऽ२ः (७.१.२२) ३आर्तावसाउ
^{२१} (७.१.१६) अरंकाऽ२३र्ताऽ३४३म् (८.१.१६) युंस्वाहिवाऽ३र्त्राऽ३हन्तम^४
^{४ २} (८.१.२२) वा॒र्द्धाइ^५ (११.१.१९) वाइ० (२.१.१०) घन-तंवाऽ२३-
^२ र्त्राऽ३ (८.२.३२) ४आर्ताओऽ२३४वा (९.१.२७) मुवाऽ२र्त्ताऽ२३४-
^{२ १} इमीः (१०.१.१५) ७अमार्त्ताऽ२३त्वाऽ३ (१७.२.२९) अमार्त्ताऽ३त्वाऽ३
^{१ १} (१७.२.३०) अमाऽ२३-ताऽ२त्वाऽ२३४० (१७.२.२८) दाऽ२३४-
^{१ २} शैहाइ (१.२.१६) गार्हपताऽ३इ (१.२.३२) प्रत्यस्मैपिपाहाउ^८ (९.२.
^{१ २ २} ११) आनीक्याऽ३१उवायेऽ३ (२.२.३०) श्रूपाउवा (१७.१.४)
^{२ १} ररोममाउ^९ (६.२.२९) प्रभृतयः । वृदाम् ॥ १ ॥

९०६. त्वायाष्टे ॥ २ ॥

आत्वायाः कृष्टे प्रत्यय आ भवति । प्रातरग्निः (८५) असृग्रम्

१. सार्प्राकारा, च.

२. येन्योतिरजनयन्नाऽ३
तावाद्धा, च.

३. आत्वावसाउ, च.

४ वात्राऽ२३४ हन्तम, ग,

१ —

५. वाद्धेऽ२ः (७.१.२२) क.ख.ग. घ.

६. पूर्ताओभ्यभ्य वा, घ.

७. आमार्त्ता त्वा ग.

८. पिपाहाइ, घ.

९. ररोसदाड, ग,

(२०५) प्रसोमदे (५१४) पयसि (आ. ३.१.८) ऐरिणे (आ.
१.१.१८) कृष्ट इति ? अग्निर्मूर्धा (२७) पयमि (आ. ३.१.८)
त्वायाष्टे ॥ २ ॥

९०७. सस्वरयोरुनु ॥ ३ ॥

सस्वरयोः प्रत्यययोः परान्त आ भगति । कदाचन (३००)
विशोविशः (८७) सस्वरयोरुनु ॥ ३ ॥

९०८. तु सन्ध्यम् ॥ ४ ॥

उदुहस्य द्वैधं सन्ध्यमेवा भगति । उक्थाड (२.७.२) इन्द्रउक्थाड
(६.१.१८) युजंष्ट्राह (४१४) प्रमामदा (१४.२.२०) पयसदा
(१७.१.२५) त्वष्टाङ्गदा (१७.२.२९) स्ये रेवतीः (आ. २.१.१८)
तुरयन्तः (३३७) अभिप्रिद्वितीये (१६.२.२) त्रमग्ने (९६) रापेअग्ने
(९३) प्रभृतीनि । इदंमाउ (३.२.२१) इन्द्रायेन्दाउ (१३.१.१३)
निवृत्तानि । शन्नोदेयीः शंयोरमी (१.२.१८, १९) ऐहीयैही (४.१.२८)
ईह्यन्तीः (५.१.३२) तरणिरीत् (६.२.८) परिग्रामी (१३.२.१९)
कपानथी (५.१.२३) हाउतमूत्रमी (१०.१.२७) तन्तेऽयमदम्-गृणीऽयममि
(१०.१.३१) तमिन्द्राऽरश्म्याजयाममी (३.२.१०) शन्नोदेयोः
(१.२.१८, १९) उदुहोति ? अरंयहन्ति (२५) मन्येयायाम् (आ.

५.१.२१) आदित्यात्मनि (आ. ६.२.१) आनन्दप्रतिनन्दयोः (आ.
 ६.२.२,३) सार्षपाक्षेषु^१ (आ. ६.२.७-९) ओह-माऽर^२३हीऽर^३ (१६.१.
 ३६) दीतयेऽदिः (४९) नाऽर^४३४इ-पूतोअधिवर्हिषी (४.२.३२)
 २अद्वीअद्वी (७.२.२३) ओग्नीः-वृत्राणि० (१.१.८) पावी (१३.२.६)
 ३उहुवाऽर^५३४मीः (१.१.३०) ओहा-ओग्नीः (१.२.५) अग्नाइमृडाऽर-
 ३२^६३^७आऽर^८३४सी^९ (१.२.७) कस्यानूऽर^{१०}नाऽर^{११}म-पारीणाऽर^{१२}३४सी (१.
 २.२०) पाहोऽर^{१३}इगाऽर^{१४}३४ईर्मीः (१.२.२७) ग्रामायाऽर^{१५}३४सी ।
 याशाआऽर^{१६}३४सीऽर^{१७} (६.२.३३) क्रामीदाऽर^{१८}३४मी (१३.२.२३)
 वीचर्पाऽर^{१९}३४णीः शुम्भाऽर^{२०}न्ताऽर^{२१}३४इवी (१३.२.२३) नव्याऽर^{२२}ज्ञाऽ-
 २३४ईर्मीः (४.१.३१,-३३) भू-रियाऽर^{२३}स्रऽर^{२४}३४तीः (४.१.२३)
 अरिष्टनाऽर^{२५}३४इमीम् (९.१.१) उद्धृशाऽर^{२६}३४मी (९.१.१६) महा-
 न्ताऽर^{२७}३४मी (८.२.३) अमीऽर^{२८}होऽर^{२९}इ द्विः । त्याऽर^{३०}३४मी (११.१.१३)
 यपाऽर^{३१}सियन्तावस्रऽर^{३२}३नी (२.२.१५) वचांमि (३३०) आनन्दप्रति-
 नन्दयोः (आ. ६.२.२,३) उत्पन्नादीनि । आयाहिवी (१) एऽर^{३३}५-शुचीम्^{३४}

१. सार्षपाक्षेषु क. ख. ग. घ.

२. अद्वीआद्वी. ग. अणी अणी

३. ४. ५. ६.

अनन्तर आभीआभी (५.१.१०)

अधिवः पाठः च.

३. दृष्टगमे अधिकः ग

४. महर्असि च.

५. कारसा च.

६. भूरियामुभिः क. ग.

उदाहरणमेतन् ख. न.

भूरियावसुरिति घ.

७. शुचीः च.

(१.१.३२) त्वनइन्द्रा (४०५) ^{४ २ ४ २ ४} षण्पुसुसासहीम् (१०.१.३३) ^{४ २} १वृहन्नधी
 (१६.२.२) ^{४ २ २} सरोनही० (२.२.२२) ^{२ २} ब्रह्मास्तसपर्यती (४.१.२८)
 जीवाज्योतीः (७.१.२५) ^{४ २ ४ २} श्रुधीऽ३ (२.१.१७) द्विः । विधुम् (३२५) गृणीमसि
 (३८३) ^{४ २ ४ २} तरणिरित्सिपा-सतीऽ३ (६.२.११) ^{४ २ ४ २} यच्छक्रासि^२ (२६४)
 पुरोऽ३१-जीऽ३ती (१६.१.११) द्विः । ^{४ २ ४ २} आयाही (६.१.१९; ११.१.२)
 अचेती (१२.१.१०) ^{४ २ ४ २} इन्द्रोराजायाम् (५८७) ^{४ २} इन्द्रसप्तमाष्टमयोः (आ.
 २.२.७, ८) ^{४ २ ४ २} व्रततृतीयाद्ये (आ. ४.२.१) ^{४ २} महानाम्नीषु । ^{४ २ ४ २} आवुन्द्वु (६ १.८)
 शवसेषु (११.१.२२) ^{४ २ ४ २} ईयानाऽ२३४ःकृ (८.२.१८) ^{४ २ ४ २} हन्तायोऽ२३४वृ
 (९.१.६) ^{४ २ ४ २} यादिन्द्रामु (५.१.३०) ^{४ २ ४ २} परान्त इति ? नमुचेः (२११)
 जरितः (३९) ^{४ २ ४ २} अग्नेहाउ (२.२.२०) ^{४ २ ४ २} शिपाऽ३महेहाउ (१०.२.१५)
 देवानाम् (१३८) ^{४ २ ४ २} भेदिम् (३२७) ^{४ २ ४ २} चतुः एषा (४३८, ५८४) एतम्
 (५८१) ^{४ २ ४ २} स्ये-देवी ^{४ २ ४ २} जनि० (आ. ३.१.१९) ^{४ २ ४ २} रेवतीर्नआये (आ. २.१.१७)
 इन्द्रसुतेपुसो (३८१) ^{४ २ ४ २} तन्तेमदम् (३८३) ^{४ २ ४ २} यस्तेमदः (४७०) ^{४ २ ४ २} पिब
 ज्येष्ठम्^४ (३४४) ^{४ २ ४ २} पिश्वाद्देपासि (४६३) ^{४ २ ४ २} अग्नेसाते (७६) ^{४ २ ४ २} त्वाहर्त्य-
 इवयज्ञैः (३१३) ^{४ २ ४ २} भाइमहसैः (८ २.२०) ^{४ २ ४ २} महयन्तोअकैः (४३९)

१ ए वृहन्नधी च

२२) अधिकः पाठः च.

२- दत्तः पर यज्ञता३इवी० (६ २

३. भेमसिम् घ,

४ पिवाज्येष्ठम् घ

दु सन्ध्यम् ॥ ४ ॥

९०९. आदित् ॥ ५ ॥

आदित्प्रत्नायाश्वा भवति । ^१वनेषु (४६) प्रयोराये (५८)
अहमिद्धि (१५२) ^२ऊतिभिः (२८२) एन्द्रनोगधि (३९३) परिप्रिया
(४७६) यत्सोममि (३८४) आदित् ॥ ५ ॥

९१०. सत्येऽसार्वावति ॥ ६ ॥

सत्यसंघातेऽमार्गति साम्न्या भवति । ^३वाऽ^४पइतयाइ (१.१.३)
भेषजम् (१८४) वृषेदमि (२६३) अमिश्रिया (३७८) स्वादिष्टया
(४६८) आमन्द्रैरुपान्त्ये (६.२.२८) अमार्गतितीति ? ^५उत्पमग्नेगृहप
(६१) आमन्द्रैरिन्द्रान्त्ये (६.२.२९) सत्येऽसार्वावति ॥ ६ ॥

९११. वृद्धादुधु ॥ ७ ॥

वृद्धात्परस्य (ः?) ^६द्वैधं ^७पर्वान्त आ भवति । ओग्नाइ (१.१.१) नमस्तौ-
^८होग्नाइ (१.१.२०) ^९यास्ताइ (१३.११) ^{१०}प्राहूयाऽ२३४साइ (१.१.२७)
^{११}मनुर्दाऽ२३४धाड (२.१.२२) ^{१२}अग्नाडसाऽ२३४ख्याड (२.१.३८) ^{१३}दूराइ^{१४}
(२.२.८, ९) ^{१५}आग्नेमाताड^{१६} (२.२.१३) नपत्यसे (८४) अरिरग्ने
(९७) सधमादे (१५३) युनजते (३१८) णिपवते (५५४) अरिष्टे

१ वनेषु वा क

चनेषु ग. वनेषु मा. घ.

२ रीतिभिः ॥

३ त्वामग्नेगृह्या घ.

४ दूराऽ२३४ याम् च

५ सानोइ ग

(आ. १.१.११, १२) धर्मतन्वोः (आ. २.२.१५, १६) निवृत्तानि ।
 गृणन्तिदे (११) देवाऽ^{१२}रसोऽ^३र३४दे (३.१.३३) वज्रेण (२५७)
 प्रस्रवणे (२६१) असावि देवम् (३१३) पवस्वदे (४८३) रामोतीऽ-
 र३४ये (१६.२.२८) ^२ह्योअधीऽ^३र३४ये (१६.२.१) प्रदेवम् (५६३)
^{१२३}दीदीहाऽ^२र३४दे-व० (१७.२.७) तरोभिः (२३७) वृद्धादुबु ॥ ७ ॥

९१२. नवेऽहस्वान्ते ॥ ८ ॥

नवेशब्दोऽहस्वान्ते प्रत्यये आ भवति । ^२गृहद्वयाः (२.२.२८)
 शंयद्गवे (११५) यमन्याऽ^२र३४वे-यमन्याऽ^२र३४गाइ (१०.१.७) त्व-
 न्तःसखाय (३८०) ^{४२४}आयाक्षयम् (४०२) कडमम्-उहुनाहाइ (५.२.
^{४२२११}१५) प्रहोताजातः^३उहुवाहाइ (२.२.१५) अहस्वान्ते ? दिवेदिवे (५१६)
 यधृष्णवे (५५१) परान्त इत्यधिकारः । नवेऽहस्वान्ते ॥ ८ ॥

९१३. ^४उद्धि ॥ ९ ॥

^१उद्धिलिङ्गायामा भवति । शतक्रतुर्दशमि (३४२) ददसाउ
 (९.१.३१) निवृत्तानि । हसोयहो (९९) सस्यइन्दो (५१६) इन्द्रा-
 येन्दो (४७२) उद्धि^६ ॥ ९ ॥

१. स्योअधीये च.

२. आयाक्षयं व. ख. घ. न.

३. जाताः घ.

४. उत्थे घ.

५. उत्थे चिलि० घ.

६. उन्मि, घ.

९१४. ^१इत्थ ॥ १० ॥

२इत्थलिङ्गायामृचि ना भवति । इत्था^{२ ३}हिंसो (११.१.१७)

महयन्तः^३ (४३९) इत्थ ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

९१५. नव्योष्ठयरयोः ॥ १ ॥

न विनि पादे ओष्ठयपरयोरक्षरयोरा भवति । पुरूतमान्यस्मै (३२२)
गूढे (३२६) प्रबोमहे (३२८) प्रमन्दिने (३८०) दिव्यं वृणी
(४६१) विनीति ? पिणाइ (१२.१.४) ओष्ठयपरयोरिति ? त्वमग्ने
(९६) एवाहिवीरः (३८५) यनिर्णिजे (५५१) चकामे (३१८) न
सार्वावतीत्यधिकारः । आष्ठयादिर्वा । नव्योष्ठयरयोः ॥ १ ॥

९१६. घे ॥ २ ॥

दीर्घेऽक्षरे आ भवति । ह्यतआ (२२८) शम्बरंमदे (३९२)
चकामे (३१८) स्ये । घे ॥ २ ॥

९१७. इक्षम् ॥ ३ ॥

इकारोऽक्षरमा भवति । अयन्तआ (४.२.३०) इमेतआ (६.१.
४;१०.१.१२,१३) आतूनआ (५.१.१६) सुडुषामा (४.२.३६)

१. इत्थ च

२. इक् च लि० च.

इत्थलिङ्गायां चर्चि ग.

३. ऋचीत्यलिङ्गं नास्ति ।

अधाहिया^१ (११.१.९) अक्षरमिति ? अपादुशी (४.२.१) प्रभृतीनि ।
अभि (१६८) त्वामिद्धि (२३४) वृद्धाद्विशेषः । इत्थम् ॥ ३ ॥

९१८. ^२सण् वावति ॥ ४ ॥

संयोगिनि पर्यणि द्वैध स्मिन्नास्येवा भवति । आमन्द्रैरा (६.२.२७)
हाओहायत्मोममा (१०.२.३) निवृत्तानि । इमास्तई (५.२.१२)
ब्राह्मणादी (६.१.२२) स्ये-यद्यावई (आ. १.१.१) उमाधुच्छन्दसे (आ
३.२.४) चतुर्थोच्चस्य तु विशेषः । मण् वावति ॥ ४ ॥

९१९. ^४अनु ॥ ५ ॥

उपादान्ते प्रत्यये आ भवति । एहूपु (७) द्विः । नव्यंगीर्मिः
(१४४) सुन्निरे (२९३) मानइन्द्र (१२८) ^६यराशिरः (१४५)
श्रायन्तः (२६७) दुदुहिरे (५६०) वमन्तः (६१६) इन्द्रसुतेषु
(३८१) इकार इत्यधिकारः । अनु ॥ ५ ॥

९२०. नेऽनीचाद्धि ॥ ६ ॥

पवमानेऽनीचाच्चतुर्थ आ भवति । इकार इत्यधिकारः । ^८स्त्रादि-

१. असाहिया-च

२. सम्पावति क

सायावति घ

३. मधुच्छन्दसि च

४. अनु च

३९

५. पदान्ते ग.

६. याशिरः क च

७. रात्रिप्राया घ.

८. अनीचान्नीकार आमरति ।

चतुर्थइत्यधिकारः क र ग च

ष्टया (४६८) विश्वाअर्पन् (४८९) परित्यम् (५५२) दुदुहिरे
 (५६०) वृषाहरिः (५६२) द्विः । अञ्जतायाम् (५६४) पवमाने ?
 विधुं प्रभृतीनि । अनीचादिति ? वृहन्नधि (५५४) इकारः ? यस्ते मदः
 (४७०) चतुर्थः ? ^४यैपारी (१३.१.३२) नेऽनीचादि^१ ॥ ६ ॥

९२१. नप्रथमयुङ्क्ष्वायाः^२ ॥ ७ ॥

अप्रथमयुक्तं रक्षाय आ भवति । त्वमिन्द्रयज्ञाः (२४८) योराजा
 (२७३) यतइन्द्रमयामहे (२७४) ऋचं साम (३६९) ^३इन्द्रयाहि
 (३४८) सोम उष्वा (५१५) अप्रथमयुक्तमिति ? त्वमग्नेष्टु (६१)
^४उतस्यानः (१०२) पुरुत्वा (९७) त्रिः^५ । पूर्वयोरेकाक्षरा । यस्तेचित्
 (२४४) यच्छक्राभि (२६४) इन्द्रायप (५२०) अनीचादित्यधिकारः ।
 नप्रथमयुङ्क्ष्वायाः ॥ ७ ॥

९२२. दिक् पड्वतः ॥ ८ ॥

चतुर्थोच्चस्य पड्वत आ भवति । धियं धाते (२३०) इन्द्रनेदीयः
 (२८२) सोमउष्वा (५१५) इन्द्रुः पविष्ट (४८१) पड्वत इति ?
^७आयाहि (२२७) प्रभृतीनि । ^८निप्लुतः (१५९) नमुचेः (२११) विश्वा-
 द्वेपांसि (४६३) इकारश्चतुर्थ इत्यधिकारः । दिक् पड्वतः ॥ ८ ॥

१. नेनिनादि घ
२. युक्तायाः क. ग.
३. इन्द्रयाहि क. ख. ग.
४. उतस्यानः क. ड. तस्यामनः घ.

५. द्विः क. ग. घ.
६. वयंघातं ग.
७. आहिप्रभृ० ड.
८. निप्लुतः ड.

९२३. न ॥ ९ ॥

नवतश्चतुर्थोचस्या भवति । एन्द्रसान (१२९) भरामतिभिः
(५७३) न ॥ ९ ॥

९२४. शवति जारा^१ ऽनकारी ॥ १० ॥

शवति साम्नि ^२जारायाश्चतुर्थ आ भवति; अनकारी । इन्द्रोमदा
(४११) यस्तेमदः (४७०) पवित्रन्ते (५६५) अयंपूपा (५४६)
पुरोजि (५४५) असजि (४९०) अतीपङ्कयोः (आ. १.२.२२, २३)
शाश्वरवर्णे (आ. २.१.१९) शवतीति ? देवीजनि (३७९) जारायाः ?
^३सूरोनहि (८३) ^४अनकारीति ? ^५ब्रह्मन्मभिः (४११) महानाम्नीषु ।
शवति जाराऽनकारी ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

९२५. यज्ञे ॥ १ ॥

यज्ञे ^६चानकार्या भवति । कया (१६९) अयष्टुते (१८३)
परिस्वानोगि (४७५) अयावीती (४९५) वसन्तः (६१६) अनका
रीति ? अत्रैव । यज्ञे ॥ १ ॥

१. राजा घ. नम्रारि. मै पा.

२. राजायाः घ

३. सूर्योनहि ग.

४. अनकरीत्यत्रैव । दत्तः परं

भाष्यांशो घ. न.

५. ब्रह्मन्मभिः ड.

६. चनकर्या० ग.

९२६. णि^१ ॥ २ ॥

णकारिण्या २जाराया आ भवति^३ । घृतेन (७०) द्वन्द्वाष्टमे
(आ. २.२.८) न्यस्मिन् (३१३) योनिष्टे (३१४) चतुर्थ इत्यधि-
कारः । णि ॥ २ ॥

९२७. गृण्या न्ताक्षरे ॥ ३ ॥

गृण्या ४अन्ताक्षरे प्रत्यये आ भवति । चर्पणीघृतिः (२४८)
वयेमिरे^५ (३४२) विदेदिपम् (४६६) णदिद्युते (४९७) अन्ताक्षर
इति ? श्रुधीहवम् (२९) तन्तेमदम् (३८३) गृण्यान्ताक्षरे ॥ ३ ॥

९२८. ष्वायाश्चङ् खट्^७ ॥ ४ ॥

सूप्वाया आ भवति द्वितीयं चेदक्षरं नीचम् । उपनोहरिमिः (१५०)
इपमूर्जम् (१७३) मात्वाकेचित् (२४६) शिक्षाणः (२५९) परिधीरति
(५१६) ८पवन्ते (५१८) शिशुम् (५६८) विश्वावसू (५८१)
द्वितीयं नीचमिति ? जीवाज्यो (२५९) ष्येपामिन्द्रः (१३३) ष्वायाश्चङ्
खट् ॥ ४ ॥

१. नि. इत्येव सूत्रं युक्तम्.
२. जरायाः ग.
३. अत्र द्वितीयदशरुः समाप्तः इति
घ. क्रोशे समुपलभ्यते ।
पुनः यज्ञे प्रभृतिलिखितम् ।
४. अन्तेऽक्षरे ग.
५. वियेकिरे. ग. वयोमियरे घ.

६. विदेविदिपम् घ.
विदेदिपा. ड.
७. इस्तद् ग
पट् इति मै. पा.
८. परन्ते ग.
९. एपामिन्द्रः ड.
सन्दिग्धमुदाहरणम् ।

१२९ चिक्रात्पर्वान्ते ॥ ५ ॥

चिक्रात्पर्वान्ते ^१प्रत्यये आ भवति । पुरोहितः (४८) स्तमडिता
 (२४७) इन्द्रं विष्णुः (३५७) मृज्याद्ये (१५.१.६) मानाऽ^{१ २ ४ ५}रूपाङ्गाः
 (१५.१.२१) पर्वान्ते ? साऽ^२रती (६.२.१०) प्रभृतीनि । चिक्रात् ?
 पिबज्येष्टम् (३४४) चिक्रात्पर्वान्ते ॥ ५ ॥

१३०. आहप्रथम्युष्मणि ॥ ६ ॥

अकारात्परं वर्गप्रथम्युष्मणि प्रत्यये आ भवति । कयाश्चिष्टया
 (१६९) स्वरतिम् () दीदयति (४१९) समर्पति (५५७)
 अकारात् ? अस्तिसोमः (१७४) चर्षणीधृतिः (२४८) प्रथमीति ?
 शयोरभि (३३) महाऽमि (३४६) ऊष्मणि ? सपर्यति (१४२)
 आहप्रथम्युष्मणि ॥ ६ ॥

१३१. निक्षे मन्द्रात् ॥ ७ ॥

निधनाक्षरपरिणि मन्द्रादा भवति । गाऽ^४प्रहरोऽ^५द्हाड (१.१.१६)
 दाऽ^२३४५इओऽ^४द्हाड^२ (१० १.१५) थाऽ^४५डवोऽ^५द्हाड (३.१.३,४)
 जाडनादीनि (५.२.२५) अन्यत् । हीऽ^३२३४पी (१.१.१) ईऽ^३२३४ती
 (१.२.२) ईऽ^३२३४न्द्राः (३ २.२९) एऽ^३२३४ही (४.१.१५) माऽ^३२३४हे

१ पर्वान्त्येऽक्षरे प्रत्यये ड

२ सन्दिग्धमुदाहरणम्.

३ जनितादीनि क घ

जाडनादीनि स ग, न

(६.१.३७) घ्याऽ२३४ते (२.२.३०) निक्षे ? प्रतिदहति (स्तोमः) निक्षे
मन्द्रात् ॥ ७ ॥

९३२. उण्योष्ठचचुरे^१ तुषु^२ ॥ ८ ॥

उस्थिनि प्रत्यये ओष्ठ्यादिपरेषु चतुर्णक्षरेष्व्वा भवति । ^३अन्त्ये ।
वसुरग्निः (११०) इन्द्रोदधी (१७९) इन्द्रविष्ण (३८४) धीमहि
(४१९) उस्थिनि ? महिषतः (५२४) ओष्ठ्यादिपरेष्विति ? आद्ये
वसुरग्निः (३.१.३४) न्यस्मिन् (३१३) ईयानःकृ (३२३) शविष्ठ
(३४७) परीतोषि (५१२) ओष्ठचचुरे तुषु^२ ॥ ८ ॥

९३३. ^३खु भिः ॥ ९ ॥

द्वयक्षरे पर्णि मिश्रशब्द आ भवति । ^४महोभिः (६) बह्विभिः
(५०) नृमाइः (११.१.२३) ममद्विभिः (५१२) व्रतवृत्तीये (आ.
४.१.३) द्वयक्षर इति ? ब्रह्मनृभिः (४११) एनृभीः^५ (१५.१.२९)
खु भिः ॥ ९ ॥

९३४. मन्ये ॥ १० ॥

^६मन्येवायाश्च मिश्रशब्द आ भवति । प्रतिवस्तोरहद्युभिः (६३२)

१. अरे. ड.

२. अस्त्ये क.
तभि ड.

३. महोभि. ग.

४. मन्ययायां च. ड.

मन्ये ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

९३५. ती ॥ १ ॥

तीगच्छ मन्वेवांयाया भवति । अपानती (६२९) ती ॥ १ ॥

९३६. भे दिष्नु^१ दन्तिनि ॥ २ ॥

स्तोभे प्रत्यये २अपदान्तो दन्तिनि पर्वण्या भवति । वायोरनी
(१३) प्रत्यस्मै (३५२) योरयि वः (३५१) ३वर्धाहाउ (९.१.१०)
योदीर्घजि (५४५) दन्तिनि ? वर्मा (५८५) स्तोभे ? इमास्तइ^४
(५.२.१२) भे दिष्नु दन्तिनि ॥ २ ॥

९३७. रे सखायाः ॥ ३ ॥

रे सखाया आ भवति । श्रत्तादीनि (१०.१.८) आजन्ति (६१५)

रे सखायाः ॥ ३ ॥

९३८. णंकृणु ॥ ४ ॥

^१४णंकृण्वायां चा भवति । इमं वृषणम् (५९१) विश्वतोदावन्
(४३७) आज्ञाअग्निर्मूर्धा (आ. ६.१.१) आदित्यव्रतातीपङ्के (आ. ६.२.
४) परिधिषु (आ. ६.२.११-१६) णंकृणु ॥ ४ ॥

१. दिष्नु ह.

२. अपदान्ते ग.

३. वृद्धाहाउ. ग.

४. णंकृण्वायाश्च ग

९३९. पिण्यामृ गेः ॥ ५ ॥

पकारिण्यामृकासो गेः पर^१ आ भवति । मवार्पा^{२ १ २}ऽश्वा^३ऽर^३ (३.२.

१०) २धृष्ट^४ (२४३) आगीर^५ (४०५) पकारिण्याम् ? मम्-^६गु^६ऽर^६-

ई^७ऽर^७४हा (५.१.१९) ४गेः पर इति ? ई^८ओ^८हा^८ऽर^८३इ^८वृ^८ऽर^८ (२.१.२९)

हन्ता^९ऽर^९यो^९ऽर^९३४वृ^९ (९.१.५) उलो^{१०}का^{१०}ऽर^{१०}३कृ^{१०}ऽर^{१०} (१०.१.३४) इप^{११}स्तो^{११}वृ

(४१९) ध्मा^{१२}खज^{१२}कृ^{१२}ऽर^{१२}त् (७.२.१३) ५अ^{१३}पदान्त इत्यधिकारः । पिण्यामृ

गेः ॥ ५ ॥

९४०. ६सन्ध्ये ॥ ६ ॥

मन्ध्ये स्तोम आ भवति । आग्नाओ^१ऽर^१३४वा^२ (१.२.४; २.१.९)

द्विः^३ ७ । त्रा^४डणाओ^४ऽर^४३४वा^५ (१.२.४) द्वा^६डपाओ^६ऽर^६३४वा^७ (४.१.१४)

शा^८डशाओ^८ऽर^८३४वा^९ (१७.१.१५) मा^{१०}डत्राओ^{१०}ऽर^{१०}३४वा^{११} (१६.१.२५)

नू^{१२}पाओ^{१२}ऽर^{१२}३४वा^{१३} (४.१.१२) भूर्णाओ^{१४}ऽर^{१४}३४वा^{१५} (८.१.२८) अमिन्द्रा-

ओ^{१६}ऽर^{१६}३४वा^{१७} (९.१.५) आग्नाओ^{१८}ऽर^{१८}३४वा^{१९} (८.१.२) तगाओ^{२०}ऽर^{२०}३४वा^{२१}

(१७.१.१७) स्तानाओ^{२२}ऽर^{२२}३४वा^{२३} (१७.१.३९) सस्पताडमद्भूता-ओ^{२४}-

र^{२५}३४वा^{२६} (५.१.२८) मादोचाराओ^{२७}ऽर^{२७}३४वा^{२८} (१३.१.१.) तंवोदस्म-

१ परतः क ग ह.

२ धृष्टधा ग.

३ गृहा ग

सम, इहा ह

४ गेः पर इति क ख ग घ. न

गे परत इति ह

५ अपादान्त इत्यधिकार. क

६ सन्ध्यः घ

७ द्विः क ख. ग. घ. न.

(५५०) धनुष्टन्य (५५१) अपढक्षर इति ? ^१रायेपनोयसे (८१)
गिनि स्पष्ट् ॥ ७ ॥

९४२. अन्त्ये ॥ ८ ॥

अन्त्ये पादे आ भवति । न्यक्रमीत् (४९०) ममद्रिभिः (५१२)
विषामग्रे (५५१) अन्त्ये ॥ ८ ॥

९४३. ये ॥ ९ ॥

येवति च पादे आ भवति । कृत्तुमूतये (१६०) ^२सषाधकृतये
(२३७) धियावोमे (३६०) ^{२१ १२}पर्युषु-तायाइ (११.२.१६) आत्वामह
(२४५) ये ॥ ९ ॥

९४४. रान्युतावतः ॥ १० ॥

स्वरान्तं द्युतावतः ^१पर्वणऽ आ भवति । ^{१ २ ४ ५}४सनाऽ२३-ओवाऽ३-आइवाः-
^{४ ५}रूद्रा (११.२.२७) करोचसे (८३) ^६ह्वयामहे (५७) दसीउमे
(५४६) पुराजसि (४६) चमिन्वसि (५१७) तएमसि (१४)
स्वरान्तमिति ? पतिम् (३४३) ष्टमत्पतिम् (३५४) वआहुतिः (३६८)
भाष्यम् । मनीषिभिः (५५९) रान्युतावतः ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१ रायेपानीयामे घ.

२. सषाधनूतये. ग.

३. द्युतावत्पर्व इति साधीयान्पाठः

४. सो ओमा घ.

५. ह्वयावहे र. ग.

ह्वयावोमहे घ.

९४५. स्तोत्रे ॥ १ ॥

स्तोत्रे चा भवति । यःकाऽ३ओऽ२३४वा (१०.१.२३) हार्दाऽ३-
 ओइ (११.२.२९) विश्वावस्रनिवाऽ३ओयेऽ३ (१७.२.२१) स्तोत्रे ॥१॥

९४६. सन्ध्यमिञ्जु^२ ॥ २ ॥

सन्ध्यक्षरस्य द्वैधं पदान्तस्य^३ आ भवति । चक्षुषि (आ.२.२.१७)
 नियतं च निवृत्तं च । सन्ध्यमिञ्जु ॥ २ ॥

९४७ वौ ॥ ३ ॥

वौ च प्रत्यये सन्ध्यक्षरं पदान्त आ भवति । १स्पनोऽ२३-गाऽ२-
 साऽ२३४औहोवा^५ (४.१.७) संमील्यनिधने (आ.२.१.३२) चौर्यहा-
 दिवाक्रीर्त्ये (आ. ६.१.१६) सन्ध्यमिति^१ ताऽ२इक्कुऽ२३४० (२.१.
 २२,२३) स्रऽ२वृऽ२३४० (१०.१.१९) ऋमूऽ३४० (६.१.५) आगाऽ३
 साऽ२इप्पूऽ२३४० (७.२.११,१२) इताऽ२३ःपाऽ२धूऽ२३४० (१०.२.
 २६) सम्मील्यतृतीये (आ. २.१.२७) आयुः-इन्द्रन्तर ७व्रतद्वितीयायाम् ।
 (आ. ४.१.१४) वौ ॥ ३ ॥

१. सूत्रं घ. न.

॥ मिडु ड.

३. पादान्तः घ.

४. स्येना ग.

५. औहोवा क. ख. ग. घ. ड. न.

६. द्र ग. न.

७. धृतद्वितीयायाम् क.

प्रवृत्तीयायाम् ख. ग.

९४८. खि ॥ ४ ॥

^{१ २ १}

खि चा भवति । आचवि-शा० (१६.१.६) ऐरये (आ.१.१.१७)

चतुष्टोमे^१ । निवृत्तानि । ^२औहो प्रभृतीनि । पुना द्वादशे (१४.१.३२)

उदुह्यस्य विशेषः । खि ॥ ४ ॥

९४९. इत् ॥ ५ ॥

^{३ २}

इत्थं चा भवति । धाइराऽइ४० (१६.२.३०) पाराऽइ४-

^{४१ १}

औहोवा (१७.१.१४) पतिमाम्नि (आ. १.२.१२) महित्रीणायाम्

(आ. ३.२.१, २) ज्योतिश्शब्दो रहस्ये । इत् ॥ ५ ॥

९५०. मादेः ॥ ६ ॥

^{२ १ २ ३ १ २}

मकारादेः पूर्वण आ भवति । मरुत्वाता-औहौहोऽरइ४वा (१२.

^{१ १ १ १ १ १}

२.२९) निवृत्तानि । माध्वारजाऽरसिद्धऽइ (६.१.१२) मारुऽइ४-औहोवा

(१२.२.२७) मादेः ॥ ६ ॥

९५१. हि ॥ ७ ॥

^१

^२

हकारे प्रत्यये आ भवति । नावाऽरइहाऽइ४इ (१.१.९)

^१

^२

^{२ १}

^२

सायाऽरइहाऽइ४इ (१.१.१४) तुवाऽरइहाइ (१.२.३६) देवेषुधि

१. चतुष्टोमो ग. ड.

क्रतु उल्लु क. ख. ग.

२. आहोप्रभृतीनि क. ख. ग.

३. मादो घ.

४. सायाहाइ घ.

५. तुवाहाइ ग.

(३५५) ईशानः (९९१) सखायआ (५.१.८) दि-व्याम्-वृणाऽ२३हाइ
 (१२.१.३२) व्रतवृतीये (आ.४.१.३) सखायआऽ२३० (१०.२.३४)
 १हराऽ२३हो (८.१.१४) मनाहोइ-याऽ२३ङ्गाः (१५.१.१७) दाइ-
 — १ २ २ १ २ १ १
 वाऽ२हो (१.२.१३) अमृतम्-जाताऽ२३वा-हुम्माड (१.२.२५) सुताय-
 १ २ १ — १ १
 मादाऽ२३या-हिम्माऽ२१२ (१६.१.१२) तद्वैव्यम् (८२) सहस्रेणैवशि^२
 (२३५) भागन्नदी (२६७) ऋचीपम (२६९) सोमपीतये (२९०)
 हन्धे (७०) भुनोहृदे (१८४) धेवृधे (२३९) रेवतीर्न आधे (आ.
 २.१.१७) युक्तारथे हिरण्यये (२४५) सोम इव पवते चारुग्नये
 (६०९) ३तदाहाउवा () इस्थाचन्द्रमसोगृहे (१४७)
 जमदग्निग्रते (आ. ४.० १५) हकार पर इति ? ऐहीयैही हाऽ२३४इ
 () हि ॥ ७ ॥

९५२. ४इजु प्रथम ओर्वि^५ ॥ ८ ॥

०पदान्तस्य प्रथमस्वरे प्रत्यये द्वैधगुकारादकार्या भवति । ७शन्नः

(३३) कस्यनूनम् (३४) तमिन्द्रम् (११९) योगेयोगे (१६३)
 प्रथश्च (५९९) श्रीयवस्व (१२२) तोमिस्तोमैः (२५०) प्रभृतीनि^८ ।

१. हराऽ२य ह्यन्त्य हो. ड.

२. वशि. क. ग. न.

३. तदा हाइवा. ग.

तदाहाइव इन्धा. ड.

४. इडु. ड.

५. ओर्वा ग.

६. “पदान्तः” युक्तः पाठः

७. शः क.

८. प्रभृतीनां क. र. ग. ड.

१ — १ २

तुवाऽ२होइ-द्युम्नम्० (१६.१.२८) निवृत्तानि । मरद्वाजे (३७) मन्वार-
 भामहे (९१) वाजे (१६३) ^१तुते (२३९) वाइस्वेऽ३होइ (६.२.
 १७) श्रत्ते (३७१) हवेऽ३० (१०.१.२५) ^{३२-}२मरे (३०९ ?) परि
 (४२७) पूष्णे (४२७) अग्नेऽ३-हो० (१७.१.२७) ^{३२ १}३मरुत्वते
 (४६९) द्विः । इन्द्रायेन्दो (४७२) इलान्दे-हवन्ते, चकामे (आ.
 ५.१.४) देवस्थाने (आ. १.१.१५) ^१४राजने (आ. ४.२.१९)
 अग्निधिक्रितिः (४४७) ^{१ २}हराइराऽ१इतीऽ२३ (१३.१.११) ^१५अभीनोवा
 (५४९) पदान्तः ? ^{३ ४ २ १}मवायआ (५.१.८) प्रथम इति ? ^{२१ १ २}योनाऽ२३उहाइ
 (१४.१.१२ ?) इजु प्रथम ओर्वि ॥ ८ ॥

९५३. इ नन्दायाम् ॥ ९ ॥

इकारस्य द्वैर्धं नन्दायामा भवति । अस्माकमर्धमागहि (१८१)
 तेन मा सऽसृजामसि (६२४) निवृत्तानि । कृणुध्वमित् (२८५)
 इन्द्रवाणीः (१९८) अमित्वामि (४०७) परे देवस्थाने (आ.१.१.१६)
 अग्निर्मूर्धायां शुक्रिये च (आ.१.२.७, ६.१.१, ६.१.५) ^१७यज्ञायाम्
 (६०१) इ नन्दायाम् ॥ ९ ॥

१. तु ग. न.

२. परे क. र. ग. घ.

३. मरुत्वन्ते. ड.

४. रा क. घ. न.

५. अभीनोवा. ग.

६. रज्जायाम् घ.

९५४ द्वन् ॥ १० ॥

उदुद्धान्तं (न्त्यं ^१) चा भवति । कवाइ-^२१हिम्^३स्थिहिम् (१३.

२.७) ^२२म^१पाइन्वोअर्का^३इ^{१११}इः (१५.२.१९) महानाम्नीषु ॥

द्वन् ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

९५५. न जङ्घायाम् ॥ १ ॥

न जङ्घायामा भवति । ऋजसे^१इ^२हाइ^३ (१.१.२१ , प्रमृपे^१इ^२हाइ^३-

इइ (२.१.२०) स्तूपऊपू^१इ^२हाइ^३ (१०.२.१५) सोम-पते^१इ^२हाइ^३इ

(११.१.३) न जङ्घायाम् ॥ १ ॥

९५६. यि ॥ २ ॥

यकारिण्यां जङ्घानायां ना भवति । धियारुणया (४२८)

योनौगनेषु (५०३) यि ॥ २ ॥

९५७. दोयुक् ॥ ३ ॥

न दोषायुक्तं स्तोम आ भवति । देवान्देवयते^१इ^२ (३.१.१८)

सखाय इ (१६३) धोर्धारा (१९५) ^१हरयइन्द्रके (२४५) तमीहो^१इ^२इ

१ हुम् हुम् ग.

२. महीपाइन्वोः क. य.

मही ग न

३. जन्यसे हाइ घ

ऋजसे हाइ ड.

४. हरइन्द्र. ग.

(१५.१.२४) दोयुक् ॥ ३ ॥

९५८. चद ॥ ४ ॥

चदक्षसायुक्तं स्तोमे ना भवति । तामाऽ^{१२}१द्वेऽ[—]२ (२.१.८)

वासिष्ठे-अपीपेमेहवज्जिणम् (२७२) चद ॥ ४ ॥

९५९. १गिगादौ ॥ ५ ॥

प्रथमोच्चादौ साम्नि ना भवति । पवित्रन्ते^२ (५६५) वार्त्रघ्ने
(आ. ४.२.१७) ३व्रतान्त्ये (आ. ६.२.२१) गिगादौ ॥ ५ ॥

९६०. ए२श्चिक्रः ॥ ६ ॥

एकारान्तायामृचि अचिक्र एव ना भवति । योगेयोगेद्वितीये (५.
१.७) आनजे (३५५) निवृत्तानि । तदिन्द्रते (१२६) योगेऽन्त्ये
(५.१.८) पुवृष्वते (२७०) ए२श्चिक्रः ॥ ६ ॥

९६१. ४विड्वृद्धात् ॥ ७ ॥

विधायाम् प्रत्यये ५द्वैधमवृद्धात् ना भवति । ओजस्तदस्य (१८२)
अनवे (२७९) अग्निमन्वा (९१) विधायाम् ? इन्धे (७०) अवृद्धात् ?
युक्तात्थादीनि । विड्वृद्धात् ॥ ७ ॥

१. गिगादौ घ.
२. पवित्रन्ते प्रभृति योगेयोग-
पर्यन्तं घ. न.

३. मृतान्ते क.
४. विधवृद्धात् ग.
५. द्वैधं वृद्धात् ख. घ.

९६२. गिमध्यम् ॥ ८ ॥

गिमध्यं चावृद्धादा भवति । प्रके (७१) अमिप्रिया (५५४)
 अधिसानो (५२९) ^{११} गोभाऽर३इर्होइ (१३.२.२१) ^{११} मानुपाऽर३इर्होइ
 (१३.२.३०) ^१ सयाऽर३हाऽर३इ (१.१.१४, १५) ^१ दक्षाऽर३होइ (५.१.१८)
^{११} तारमुहुवाऽर३हो (७.२.३४) वृधे (२३९) गिमध्यम् ? अमीनोवा
 (५४९) अवृद्धात् ? सानीऽर३होइ (१ २.१३) भरद्वाजादीनि । भासे
 (आ. ६१.८) गिमध्यम् ॥ ८ ॥

९६३. छ्यादेः ॥ ९ ॥

३ओछ्यादेरक्षरमा भवति । वराहोअम्ये (५२४) प्रनोयिषत्
 (४११) मिद्धग्रहणादुत्थस्य निवृत्तिः । ^{११} आयूऽर३हो (९.२.२०)
^१ समूऽर३होऽ१ (६१.१४) छ्यादेः ॥ ९ ॥

९६४. कण्ठ्ये ॥ १० ॥

कण्ठ्ये स्तोमे आ भवति^४ । स्वदीधितिम् (५७०) इदकम्
 (स्तोमः ४ १ ३०) चिक्राद्विशेषः । निवृत्तानि । ^१ माक्रातूरीऽर३दाऽर३
 (१७.२.४) ^{२ ३} हीण्हीऽर३या (१४.१.१८) ^{११} ईयडयाऽर३हाइ (९.१.२)
^{१ २ ४ ५} ईऽयडया (९ १ २) अर्कतृतीयोपान्त्ये (आ. १.२.१४) यच्छक्रासि (२६४)

१. गोताइर्हो ग.

४ भवति

॥ तारमुहुवाधे क ग ग घ

५ मक्रतुवीदा ग.

३ आछ्या. ड

प्रथम (५९९) वाचोव्रते (आ. ४.१.१) जमदग्निव्रते (आ. ४.२.१५)

कण्ठ्य इति ? इतीऽरइति (आ. ६.२.१) वत्सव्रते (आ. ५.२.२१)

१इकारग्रहणं तु । कण्ठ्ये ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

९६५. द्वितीयी ॥ १ ॥

द्वितीयी चावृद्धादा भवति । २द्रहरिमाइः० (६.२.२७) इन्द्रंगीर्माइः

(१०.१.१८) विरशि-नाइ० (८.२.१७) निवृत्तानि । त्सिबर्हिपि

(१) होतारं वि (३) अताऽरइथीम् (१.१.९, १०) पाहोइवीऽरइमा

(१.१.१२) आरातेः (१.१.१३) अग्न इत्थे (७) ३वायोराऽरइनी

(१.१.२२) पतिः कविः (३०) गृहङ्गिः (३७) अगोपिवान् (३९)

गुमरतिम् (४५) अग्निस्वऽरइदी (२.१.१६) चनादधि (५२)

वाधङ्गिः (५७) वीवीऽर (२.१.२६) सुप्रतूऽरइतीम् (२.१.३३)

वित्वत् (६८) नमोभिः (७०) अबोध्यग्निः (७३) द्यौरियामि (७५)

विश्वेयस्मिन् (८५) रुद्राऽरइदी (३.१.७) विपांज्योऽरइती

(३.१.१३) आनामाऽरइनी (३.२.२३) सखायइन् (१६३)

माहाऽरइमा० (५.२.४) ईशानाऽरइमी (६.१.२७) शुचयोवीऽरइपा

(७.१.२) चन्द्रैर्याति (२७७) यच्छिद्यसि (२९६) विसीमतः
 (३२१) अतिष्ठत्^१ (३२३) आइतीऽइवाऽइ^{१ २ २} (१०.२.१६) स्तोमेभिर्भू^२
 (४१८) शुऽऽक्राऽरसोवीऽर^{२ — २ —} (१३.२.९) धनुत्रीः (५३८) अभि-
 प्रियान्त्ये (१६.२.६) वृषामतीनाम् (५५९) जागृविः (५१४)
 क्रीडन्मूभिः (५८४) मर्षसाम्नि (आ. २.१.१,२) लोकसाम्नि (आ.
 ५.१.२१) निपुत्वान्वाय (६००) परमेष्ठिव्रते^३ (आ. ४.१.७) ^३अपांव्रते
 (आ. ४.२.४) परिधिषु (आ. ६.२.११,१२) पृथिऽइव्याः^{१ २ २} (२.१.
 ३९) निपीऽइदा^{१ २ २} (१५.१.३०,३२) इन्द्रीऽइयाः^{१ २ २} (१५.१.२७) ^४न
 जह्यामि त्यधिकारः । द्वितीयी ॥ १ ॥

९६६. व्यन्तेऽति ॥ २ ॥

मन्द्रान्ते पर्वण्या भवति; अतिलिङ्गे पादे । ऋताव्ने (१०७)
 ईडिष्वाहि (९३) मयूररोमभिः (२४६) सहस्रैः^१ (३२३) उदाऽर३-
 भाइः^२ (११.१.९) ^३व्यद्धस्याते (४१९) प्रयज्यवे (४६२) व्यन्ते ?
^४अग्निस्त्रुऽर३दी^२ (२.१.१६) अतिलिङ्गे ? विश्वेयस्मिन् (८५)
^५जनिमावि (५२४) व्यन्तेऽति ॥ २ ॥

१. तिष्ठदाश्रयतिवा ड.

२. परमेष्ठी व्रते क. ख. ग. घ. च.

३. अहव्रते क. ख. ग. घ. ङ

४. न ग. न.

५. व्यद्धस्याते क.

६. जनिमानि क. ख.

९६७. विह्य ओः ॥ ३ ॥

१विवाहो पर्याणि २उकारादा भवति । शुद्धैः (३५०) योजान्विन्द्र
 (४१५) निवृत्तानि । सिवहिपि (१) अच्छानप्त्रे (२१) जागृवद्भिः
 (७९) ३वचस्तच्चित् (१८३) नक्षन्ते (२०१) अस्ताराऽ३जेऽ३
 (१२.१.३०) ४अभिप्रियान्त्ये (१६.२.६) विह्य ओः ॥ ३ ॥

९६८. स्ये पत्याः ॥ ४ ॥

५रहस्ये पतिःकाव्या आ भवति । अहामिमानो अकृतुभिः^६ (६३८)
 १ २ १ २ —
 नक्षत्रायन्तिऽ३याक्तूऽ१भाऽ२डः (आ. ६.२.११, १२) पतिःकाव्याः ?
 नच्यसे शुचिः (६०९) स्ये पत्याः ॥ ४ ॥

९६९. ७अंशु ॥ ५ ॥

८अंशुलिङ्गायामा भवति । तोरश्रमसे (आ. ३.१.६) वरुणपश्यमि
 (६३७) अपानती (६३१) द्विः । वागादाँ । अंशुलिङ्गायाम् ? वृहन्नधी
 (५५४) सयुजाविति (३६१) स्वयुक्तिमिः (६३९) न तिलिङ्ग
 इत्यधिकारः । अंशु ॥ ५ ॥

९७०. तरुवत्सु ॥ ६ ॥

तरुवत्स्वधरेषु ९परेष्व्वा भवति^{१०} । समिधीमहि (९३) इन्द्रंगीभिः

१. विभाहो ग.

२. मकारा० क.

३. वाचस्तच्चित् घ. ड.

४. प्रियान्ते क ग. ग. घ. च

५. रहस्ये र. न

६ अकृतुभिः ग.

७. अशु क. ग. ग. अशु. मै. पा.

८. अशुलिङ्गा. क ग. ग. घ

९. परेषु ग. न.

१० भवत्यन्ते ग. घ. भवत्यन्त्ये ड.

(२३६) ^{१ २ १ २ ४} स्यासाऽरेआ-औऽरेहोऽरे (१४.१.३०) तरुवत्सु ? ऋश्यवते
 (आ. ५.१.२२) १दिवित्मती (४२१) नतिलिङ्ग इत्यधिकारः ॥
 तरुवत्सु ॥ ६ ॥

९७१. ण्यय ॥ ७ ॥

२त्रिःकृष्टमयकार आ भवति । यन्तारोये (३८) ३वडादित्य
 (२७६) तंष्टुषम (४०३) चमिन्वसि (५१७) जनिमानि (५८३)
 १आताऽररे४५इष्टाऽ६५६त् (८.२.२१) माताऽररे४५इनाऽ६५६म् (१५.
 २.७) ४मघश्रयी (४४१) तक्षद्यान्वये (१५.२.२३) अपकारे ?
 यावाहुस्म (३६१) करइदर्थया (४१६) ण्यय ॥ ७ ॥

९७२. ६स्यनु न पु ॥ ८ ॥

सिशब्दः पाठान्त^६ आ भवति न पुलिङ्गायामृचि । रथीरसि
 (४१) नीमसि (१७६) चरामसि (१७६) पयामसि (१७६)
 ७वृत्रतूरसि (३११) द्युमाश्रसि (५०४) सिशब्दः ? ८धनुत्रीः
 (५३८) ९पादान्तः ? जुहूमसि (१६०) यच्छिक्षसि (२९६)

१. दिवत्रमति. क.

दिवितोमती. ग.

२. त्रिः क. ख. ग. घ न.

३. वाडा० ग.

४. मघं ग. न.

मम. क ख. घ.

५. स्यडु ड

६. पदान्तः क.

७. वृत्रभूरसि. ग.

८. धनुत्रीः ग. न

९ पदान्तः ग.

नपुलिङ्गायाम् ? चौरिवासि (७५) पुनाद्वितीये (१४.१.२२) मृज्यपष्ठे
(१५.१.११) स्यबु न पु ॥ ८ ॥

९७३. सन्ध्यम् ॥ ९ ॥

मन्ध्यमा भवति । पादान्त इत्यधिकारः । अग्न आयाहि (१)

शंनोदेवीः (३३) बृहद्वयः (८८) स इन्धते (८५) सुरुप (१६०)

अमित्रावृ (१६१) इन्द्रनरायाम् (३१८) सत्पते (२८६) मीढुपे (२८८)

पाहिगाः (२८९) आत्मा (३५४) अपामुपस्थे (४३१) अञ्जते

(५६४) अन्यये । तये सुम्ना (३५४) लोरुमाम्नि (आ. ५.१.१९)

त्रिंशचक्षसे (६३३) द्वितीये महानाम्नीषु । निवृत्तानि । त्रिंशद्वाऽ२३इत्ये

(१.१.२६) आच्छाऽ२नाप्तेऽ२३ (१.२.१) माहेराऽ२३४याम् (४.

१.१९) ^१तिरेत्तयः (३१) तिधेनयः (४७१) आदिद्वोदेऽ२ (२.१.

२४) ग्रंयद्वाऽ२३वे (३.२.२) गोसखास्यात् (१२२) कउग्राऽ२३ःकं

(६.१.८) ऊपैऽ१रायाऽ२ (६.१.१५) ^२नेमिन्तप्टे (२३८) अतिधन्वे

(२४६) प्रतीनाएऽ२ (६.२.३१) श्रद्धाहाइतेऽ२ (७.२.२८, २९)

आस्वाऽ२३पे (७.२.३१) यवांदाऽ१इवेऽ२ (९.२.३४) पिप्फामाऽ-

२३इते (१०.१.२०) आस्ताराऽ२३जेऽ३ (१२.१.३०) ^१सप्तमीऽ३वेऽ३

२ १ १ —

१ २ १ १ विर

(१२ १.३६) इन्द्रायाइन्दोऽर (१७ १ ८) अधिसानोऽर० (१५.२.
 ११) सर्पसाम्नि (आ. २.१.१) लोरुमामाधे (आ. ५.१.१८ (१)
 वैराजे (आ. २.१.३१) सन्ध्यम् ॥ ९ ॥

९७४. न्मामे ॥ १० ॥

१ न्मामेस्वरे प्रत्यये २ सन्ध्यक्षरं ३ पादान्त आ भवति । कस्तमिन्द्र

(२८०) प्रत्यस्मै (३५२) निवृत्तानि । श्रुधीऽर (२१ १७) अपतीऽरः
 (१२ ३३) मपीऽर (६२ २४) सतीऽर (६२ ११) तहीऽर
 (११.१ २९) हरीऽरः (१७ १.३८) पतेऽर माऽर ३४ दाः (आ
 ३.२ १४) रहस्ये च । ४ यायापताऽर ३ इम् (१० १ १७) प्रमाद्विशेषः ॥
 न्मामे ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

९७५. घायास्सस्वरयोर्मे ॥ १ ॥

जहानायास्सस्वरयोर्मे शब्दश्चा भवति । तार्हऽर माड (१७ १.२)
 वैराजे (आ. २.१.३१) निवृत्तानि । गृणानोहव्यदाऽर ताऽर ये (१.१ ३)
 ब्रह्माणस्त्वाशताऽर काऽर तो (९ १ १५) उद्ध्वशमिवयाऽर इमीऽर रे (९

- १ न्मामे स्वरे ड
 न्मामेऽक्षरे क ख ग घ
 २ सन्ध्यक्षरः ड.

- ३ पदान्त ख ग
 ४ यायायथाऽम् घ
 यायाऽपताऽर ३ इम् ग

(९.१.१५) दिविसद्भूमियाऽ१दाऽ३दे (१२.२.३) जङ्घानाया इति ?
 पाऽ३ताइ (१.२.२८) १चाऽ३इपाइ (३.१.२९) ग्माऽ३याइ (९.२.
 ११) सस्वरयोरिति ? आङ्पाऽ३ताइ (९.२.११) चाऽ३दाक्षाऽ३साइ
 (१.२.२५) २यद्वास्याऽ३ताऽ३इ (११.२.१) भवानस्सदमाऽ१दीऽ३याइ
 (७.१.२६) घायास्मस्वरयोर्मे ॥ १ ॥

९७६. नवे ॥ २ ॥

नवे शब्द आ भवति । हिमानाऽ२३वाड (२.२.२८) वार्त्तने
 (आ. ४.२.१७) ३ग्रतान्ते (आ. ५.२.२२) महे । नवे ॥ २ ॥

९७७. मि ॥ ३ ॥

मिभृतं च ना भवति । पुमाहाऽ१इतेऽ२ (५.२.१६) छताऽ१इमेऽ२
 (१७.१.३) तोयाऽ२इ (१.१.१) ण्वाताऽ२इ (९.२.३४) ४सुलिङ्गा-
 यामित्यधिकारः । मि ॥ ३ ॥

९७८. आन्नविनि ॥ ४ ॥

६अङ्कारन्नविनि पाठे आ भवति । नतचआ-ग्नाऽ३० (२.२.२१)
 सदने (११३) अदयपते (४०२) कामईमहे (४८६) प्रयज्यवे
 (४६२) विषामाऽ१ग्राऽ२इ (१६१.३६) वचास्स्यर्मे (३२२)

१. चीपाइ ग.

२. यत्वाभ्याताइ ड

३. ग्रतान्त्ये क

४. सुलिङ्गा ग

५. आत्रिस्तान घ.

अकारात् ? कृताब्जे (१०७) प्रतीनाएऽर (६.२.३१) श्रद्धाहाइतेऽर
 (७.२.२८, २९) प्रभृतीनि । बृहदेवेषु (५५५) एषप्रकोशेऽर (१६.२.१३)
 योरायाऽ१माऽर३ने-त्ता० (१७.२.२५) आन्नविनि ॥ ४ ॥

९७९. खुं त्यादेः ॥ ५ ॥

द्वयक्षरे पर्वणि दन्त्यादेरा भवति । वरुध्ये (२५५) नतेवजः
 (४१३) दमेसमिन्दुमिः (३८४) देवेभ्यस्मो (५२१) द्वयक्षर इति ?
 सुतेपूऽर३४नाः (९.२.२५) १२.३ २ तीकेताऽर३४वाः (१.२.१६) ११.३ तीधेनाऽ-
 र३४वाः (१३.१.१०) दन्त्यादेरिति ? अस्तारम् (१२५) उदेधग्म
 (४०६) खुं त्यादेः ॥ ५ ॥

९८०. ति ॥ ६ ॥

तकारि च दन्त्यादेरा भवति । सुजाते (४२१) दीधावति
 (५००) ३नापवते (५५९) सुतेषु नः (३६३) कण्ठ्यादन्त्यादेरित्य-
 धिकारः ॥ ति ॥ ६ ॥

९८१. मार्वात् ॥ ७ ॥

मापूर्वादिसरादा भवति । मान इन्द्र (२६०) सधमाये (२६०)
 अर्यमादेवैः (२१८) मार्वात् ॥ ७ ॥

९८२. ^१उजुयुक् प्रथमि ॥ ८ ॥

पर्वान्त्युक्तं प्रथम्या भवति । ^२विशाङ्गा^३ऽर^२इशे (१.१.२६)
^२त्रिष्णामा^२ऽर^२इते (१०.१.२०) ^{२१}मानाआ^२ऽर^२इन्द्रा (७.१.२७) ^१होइ-
^२इया^२ऽर^२इनोऽइ (१३.१.२५) ^१इन्द्रा^१ऽर^१होऽ^१इ-^१द्या^१ऽर^१इश्वा (१२.१.२६)
^२नप्रमिना-त्ता^१ऽर^१इसङ्गिराम् (१६.२.१६) ^{२१}जरमाणा^२ऽर^२इम् (१०.१.१५)
^२भयमाना^२ऽर^२इः^२ (९.१.४) ^२उसखायआनिपीदत् (५६८) उतद्विपादीनि ।
 प्रथमीति ? अप्रोपिगान् (३९) पर्वान्त्युक्तमिति ? पतिः काव्यादीनि ।
 उजुयुक् प्रथमि ॥ ८ ॥

९८३. ^१गेस्त्रि^१ ॥ ९ ॥

गेः परं ^१त्रिमात्रं^१ स्वार्था भवति । ^१निहोतामत्तिबर्हा^१ऽर^१इपी-^१बर्हा^१ऽर-
^१इपा^१ऽर^१इ४० (१.१.२) ^१अयआदा^१ऽर^१इ (१.२.७) ^१पनस्वदा^१ऽर^१इ (१७.
^११.२४) ^१नाशमा^१ऽर^१इष्पा^१ऽर^१इ४३म् (१.२.२४) ^१ऋताःऋवा^१ऽर^१इः (२.
^११.२) ^१कविः^१ (९०) ^१मोमस्तु (३५१) ^१यद्धस्मि (३९१) ^१यानवे
^१(२७९) ^१अग्नाये^१ऽर^१इ (१.१.११) ^१अमाये^१ऽर^१इः (१.१.२०) ^१प्रभृ-
^१तीनि । ^१मोमोमरू (५२०) ^१कृष्णामु (५९५) ^१निवृत्तानि । ^१शुद्धश्शुद्धे

१. उडु ड.

२. इतः परं नयमाना इत्यधिकः

पाठः घ.

३. साखायाआ क. घ.

निपीदत् क, ख, ग, घ, ड. न,

४ त्रिः मै. पा

५. त्रिमात्रः ग.

६. अनुदाहरणमेतन्

७. यानया ग.

(१.२.८.) प्रदाहविये (२.१.२५) आदिद्वन्द्वे^१ (८.१.५) पृथिऽश्वाः
 (२.१.३९) निपीऽश्वा (१५.१.३०, ३२) इन्द्रीऽश्वाः-हयाः (१५.
 १.२७) वस्त्रोः (४०९) अस्मिन् (स्तोमः आ. ५.१.१८) लोकसाम्नि
 (आ. ५.१.२१) स्वरपञ्चमे (आ. ३.२.१३) जिनी (५३९) नदी
 (२६७) वाजे (२२७) चर्मे (१८२) म्वने (३५२) निरीरमन्
 (२८४) मुनीऽर-नाऽश्वाऽश्वाऽश्वा (७.२.२०) इन्दोऽश्वा-हाऽश्वाऽश्वा
 (१६.१.२७) गेस्त्रि ॥ ९ ॥

९८४. चतुक्षि चदा ॥ १० ॥

चतुक्षिण्याश्वादाया आ भवति । इन्द्रमर्च (१६८) वृषाक्षुग्र
 (२६३) भृतिन्नभरामतिभिः (५७३) निवृत्तानि । नार्यक्रमीऽश्वात्
 (१.२.१५) आदाऽश्वाऽश्वा (१.२.३४, ३५) तामाऽश्वाऽश्वा (२.१.८)
 यादंजिमीऽश्वाः (२.१.२६) द्रकेशिभिः (२६४) भाप्यम् । सुतादमे
 (५६६) चदक्षसे (३५) वृद्धाद्विशेषः । चतुक्षि चदा ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

९८५. णि ॥ १ ॥

२णकारिण्यां चदाया आ भवति । यवज्जिणे (२८५) नृणे

(स्तोमः आ. ५.१.१९ १) लोकमाम्नि (आ. ५.१.२१ १) णि ॥ १ ॥

९८६. प्रह्ला उस्थिनोः ॥ २ ॥

प्रहृयसाया उस्थिनोरक्षरयोरा भवति । हराऽरइवाऽर३४न्त्स
 (६.१.१८) आइन्भूर्णाऽर३४याः (८.१.२३) भूर्णाओऽर३४वा (८.
 १.२८) द्वाइपाओऽर३४वा (४.१.१४) द्वाइशाओऽर३४वा (१७.१.
 १५) निवृत्तानि । जा-त्तवेऽरदाऽर३४साम् (१.२.१६) वीदामाऽर३४-
 घाम् (१.२.३६) मेघामाऽर३४शा^१ (३.१.२०) तीकैताऽर३४वाः
 (१.२.१६) धीवर्हाऽर३४इपी^२ (४.२.३०) ३क्तूँऽरन्द्राऽर३४याम्
 (९.२.३) हवीऽरष्काऽर३४र्ताः (१.१.२३, २.१.१२) सुरेऽरमाऽर३४-
 याः (७.१.१४) भ्रुष्टेजा (५६६) प्रहृयसाया इति^३ महाइत्राऽर३४-
 इणाम् (५.२.१७) अमाऽरइवाऽर३४णीः (१७.१.३५) घर्मतन्योः
 (आ. २.२.१५, १६) प्रह्ला उस्थिनोः ॥ २ ॥

९८७. घौ ॥ ३ ॥

घौ च प्रत्यये उस्थिनोरक्षरयोरा भवति । एवंश्च (३६४) अहये
 (४३९) निवृत्तानि । उचातेजा (४६७) अघ्वर्षोऽर३४आ (१४.१.५)
 आश्रयेऽर३४वा (१४.२.२६) वन्दाघ्याऽर३४हाद् (१.१.३०)^४वृद्धा-

१. इतः परं तांघेनाऽर३४याः
 (१३.१.१०) अधिरः पाठः ड.

२. ड्रु ह.

३. आइन्द्रायाम् क. ग. घ. ङ.

४. अवृद्धान् घ.

द्विशेषः ॥ यौ ॥ ३ ॥

९८८. इण् ॥ ४ ॥

१पदादिरा भवति । ^{२१}इममाऽ२३४इन्द्रा (९.१.२४) ^४वयमाऽ२३४-
^{२१}इन्द्रा (४.१.६) ^{२११}द्रवापाऽ२३४५इवाऽ६५६ (४ २.३२) ^{२ ११}उत्तोदाऽ२३४-
^४इवाः (१४.१.२९) ^{१११}तोदास्याऽ२३४इवा (३.१.१०) ^४वृद्धाद्विशेषः ॥
 इण् ॥ ४ ॥

९८९. ऊता ॥ ५ ॥

ऊतायाश्वा भवति । ^२परमेजनित्रे (६५) ^२मनसेवृष्ण (६९)
 योनिष्टे (३१४) जगृह्णा (३१७) दशभिः (३२३) त्रिषुंदद्रा (३२५)
 मघपावे (३३३) वाजयन्ते (३३७) रशनाभिः (५२३) मत्सरः
 (५३२) प्रसेनानीः (५३३) स्ये युनजते (आ १ २.१. आदिषु) उता ॥ ५ ॥

९९०. उन्ताक्ष्णोः ॥ ६ ॥

उलिङ्गायामृचि द्वधमन्ताक्षरिणोः^४ प्रत्यययोरा भवति । मुक्षत (८०)
^२होऽ३अभि-आऽ३४३इ (१५.१.३६) ^१कलशम् (५३५) ^२निवृत्तानि । स्माऽ३-
^१न्निध येऽ३४३ (८.२.१३) ^२इसथात् (३२४) ^१महतेध (५३५)
 उन्ताक्ष्णोः ॥ ६ ॥

१. इणः पदादिः क. ख. ग. घ.

२. परमेवसे क. पवस्ते वृष्ण ग.

वदाहरणमेतत् ड. न.

३. उताक्ष्णोः क. ख. ग. घ. ड.

उताक्ष्णोः मै. वृ.

४. अन्धाक्षरिणोः क. ख. घ.

९९१. ताक्षादिभ्यः ॥ ७ ॥

अन्ताक्षराद्द्वैधमुकारादिभ्यः परमा भवति । अपूर्व्या (३२२)

धियस्सूरे (५३९) तिदाशुपे (५८७) निवृत्तानि । असावि (३१३)

सुरुचः (३२१) अजहुः (३२४) ^१इन्द्रायणि (३३९) ^२तःपवि

(५२६) ताक्षादिभ्यः ॥ ७ ॥

९९२. दा उञु^३ ॥ ८ ॥

^१दौप्रत्यये परान्त आ भवति । ^२मातराऽश्वनु० (२.१.३५)

त्वादाशि (९७) द्विपाचतुः (३६७) युवतिभिः (५५७) निवृत्तानि ।

^२इममीऽर३ (९.१.२७) दूरादि (७१९) मगुन्वे (५८२) विष्वा-

^१द्वेपाश्मितरतीऽर३० (१२.१.३४) यद्वाघत्रीऽर३० (१०.२.४) निया-

मंचीऽर३० (४.१.१५) ^२पतेदिर्दाहिदेऽर३० (१७.२.६) ^३युऽर३हात्-देवेऽर३-

^४पूऽर३ (१६.२.९) भयमानः (३३४) वृद्धाद्विशेषः । दा उञु ॥ ८ ॥

९९३. ज्यसु ॥ ९ ॥

द्वितीयस्वरमसुलिङ्गायामा भवति । तदावृणी (१३८) वृषाहरिः

(४९७) आदिद्वन्द्वे (२८८) अमुलिङ्गायाम् ? सुदुषामीऽर३ (४.२.३६)

१. इन्द्रायणि. ड.

२. सुतः पवि ड.

३. उञु ड.

४. दाप्रत्यये क. ग. घ.

५. मः-तराऽश्म्युन्नुग. ग.

६. पते क. ग.

२ ११ १२ ११ २ २ १
 सुतासोयेऽ३ (६.१.४) गोपतीऽ३म् (८.२.७, ८, १०, ११) हृणीऽ३था-
 अ २
 अतिथीऽ३म् (३.१.३४) पर्वान्त इत्यधिकारः । सुताइमे इति (५६६)
 मेशब्दस्य ॥ ज्यसु ॥ ९ ॥

९९४. दोश्चिक्रः ॥ १० ॥

दोः परश्चिक्र आ भवति । ^{२१} १वोअग्नयाऽ३इ (१.२.२२) आयाहि ।
^१ १ ^२ २ ^१ १
 मारुत्वताऽ३इ (१२.२.२५) चमिन्वसाऽ३इ (१५.१.६) ^२ २ अचिक्रदायाम्
 (४९७) निवृत्तानि । नतत्तेअग्नेऽ३ (२.१.२०) त्वंवृत्राणीऽ३० (६.२.३१)
^{११} १ ^{२१} २
 ईरतेऽ३ (१६.१.६) यद्वाघत्रीऽ३० (१०.२.४) प्रभृतीनि । दोश्चिक्रः ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

९९५. डौ ॥ १ ॥

तृतीये प्रत्यय आ भवति । शग्घ्यूप्वाद्ये (७.१.१०) यपातनाह-
^१ १ ^२ २
 छऽ२३४ताः (१२.२.२१) अरिष्टे-पिविधतः (आ. १.१.११, १२)
 पतिरित्यादित्यव्रते (आ. ६.२.१) डौ ॥ १ ॥

९९६. डेरेरी ॥ २ ॥

डेः पर ईकार आ भवति । ज्योतींषि (९८) विपाञ्ज्योताइ
^{२ ३१ १ २}

(३.१.१४) सईरस्ते (२५१) निवृत्तानि । वागीताऽ२३४याड (१४.२.२०)
 अजीजाऽ२३४नात् (१३.२.१४) १दसीउमे स्वे (आ १.२.८) शतीरुश
 (५४४) कईऽ३४३ग्वियक्ताः (११.२.२६) घूमनीऽ३४३सुधारः (११.
 २.३१) तृतीये साम्नि स्तोतृभ्योवेत्यधिकारः । महाइयाऽ२३४इणाम् (५.
 २.१७) अचाइकाऽ२३४दात् (१६.२.१३) यदाइयाऽ२३४यूम् (१७.
 २.७) डेरी ॥ ७ ॥

९९७. वि^२ ॥ ३ ॥

वा शब्दे ना भवति । अग्रेयाचः (५ ७) रयिनाजो (१९९)
 चदेगा. (४५२) एवाहिनीरः (३८५) न द्वितीय इत्यधिकारः ॥ वि ॥ ३ ॥

९९८. वाराया घुभि ॥ ४ ॥

वारायाः घुम्या भवति । व्रजेभजा (३१८) प्रयोमहे (३२८)
 अन्वये । निवृत्तानि । उड्यान कृष्णः (३२३) निर्वेराऽ२३४पा* (१० १.७)
 नेन्द्रामाऽ२३४था (८.१.२१) ४आनेदाऽ२३४क्षाम् (१४ १.३) दिवे-
 दिवे (५१६) द्रकेभि* (२६४) वाराया घुभि ॥ ४ ॥

९९९. ड ॥ ५ ॥

डकारश्चा भवति । निश्वाअप^३ (४७९) गिरस्तोमा (२५१) ड ॥ ५ ॥

१ दासी उमे घ
 २ "व" इति युक्त सू-म्
 ३ ड्यान ग

४ आनेदा ग
 ५ विप्र अप ड.

१०००. वेस्ति ॥ ६ ॥

१मन्द्रात्परायास्ति लिङ्गायामा^२ भवति । मारा^२ह्पा^३ऽ२३४मा^४ (२. १.३८) सिदाशु (३००) अश्वये (५१५ ?) रिचिम्बोः (५१३) स्ये-यच्छक्रा (आ.३.१.१) निवृत्तानि । विद्यते (३८९) रिचिर्पणिः (४८८) मिप्रथमा (३७१) हिस्ण्यपाणिः (४६४) योनिमृत (५११) णिपवते (५५४) वेस्ति ॥ ६ ॥

१००१. वादेः ॥ ७ ॥

वादे^१श्वा भवति । परिस्त्रानः (४७५) उत्सोदेवः (५११) वादेः ॥ ७ ॥

१००२. ऽपि ॥ ८ ॥

४पकारे प्रत्यये आ भवति । ऋजीपी (२४८) मदेषु (४७५) पि ॥ ८ ॥

१००३. ष्ट ॥ ९ ॥

२ १ २
ऋकारश्च पकारे आ भवति । सावार्पा^२ऽ१वा^२ऽ२३ (३.२.१०)

१ २ १ २ २
का^१ऽ२३र्णा^२म् (१३.२.२७) वार्पा^१हि^२रा^२ऽ३इ (१४.१.१) ऋ ॥ ९ ॥

१००४. स्पर्शे ॥ १० ॥

१ — १ —
स्पर्शे प्रत्यय आ भवति^१ । सा^१र्पा^१ऽ२का^१रा^१ऽ२ (६.१.९) इत्या-

१. मन्द्रात् घ. न.

२. लिङ्गाया आ भवति क. र. घ.

३. वि. ग.

४. वसारे ग.

५. इतः परं सर्वेषु फोशेषु

दीनि । स्पर्शे ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

इति सामतन्त्रभाष्ये^१ दशमः प्रपाठकः ॥

॥ अथैकादशः प्रपाठकः ॥

१००५. त्यन्गि ॥ १ ॥

गत्यन्ते^१ पर्वणि^२ २गिस्वरमा भवति । दाऽ२३४^३शैहाइ (१.२.१६)
 गार्हपताऽ३इ (१.२.३२) गत्यन्ते^४ ? वृहाऽ३० (३.१.१) न जागृविः
 (५१४) गिस्वरम् ? वृऽ५होऽ६हाइ (५.१.३५, १३.२.१५) त्यन्गि ॥१॥

१००६. भ्यण् ॥ २ ॥

भिप्रत्ययेऽणलिङ्गायामा भवति । तमाऽ२र्भ्वसाऽ२३म् (६.२.२०)
 वाऽ१ग्यशुम प्युगाऽ३र्भाऽ३प्रताऽ६५६इ^३ (१६.२.३२) अन्यत् । संगुऽ२-
 भाया (५.१.१६) योजाऽ३रितु^४ (६.१.३०) नृभीः^५ (११.१.१९)

१ २२
 दाऽ२३४शैहाइ (१.२.१६)
 इति पाठः समुपलभ्यते । स
 च सूत्रसंगतः । दगे इत्यत्र
 दोषारस्याम्पर्शयान् । मन्ये
 लेभ्यकेनापरितनमूत्रोदाहरण

भ्रान्त्या लिखितमिति ।

१. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.
२. गि प्रथमिस्वरं क. ख. घ.
३. ताड ग. न
४. नृभिः क. ख. ग. घ.

^{२ १ २} त्रहानृभीरुः (११.१.२०) ^{१ २ २ २} इपस्त्वोतृम्याऽरुआ (११.२.२) ^{२१} नाम-
^{१ २} तुमादीऽरुयोनुमाऽरु (१६.२.१९) म्यण् ॥ २ ॥

१००७. न शु ॥ ३ ॥

^{२ ३ २} न शुलिङ्गायामा भवति । ^२ तिनूमाऽरुऽरुणाः (८.२.१८) ^२ मा-
^{१ २} तृथीऽरुऽरुवी (१०.१.७) ^{२ ३ २} ओदुतुऽरुऽरुम्पात् (१२.१.२७) शुलिङ्गा-
^{२ ३ २} याम् ? निघाताऽरुऽरुवा (१६.२.२८) ^{२ ३ २} योनीमाऽरुऽरुर्ता (१४.१.३४)
 न शु ॥ ३ ॥

१००८. हत् ॥ ४ ॥

हलिङ्गायां ना भवति । न भृगवः (५५३) द्विः । १यज्ञायाम्
 (६०१) हत् ॥ ४ ॥

१००९. व्यचु ॥ ५ ॥

^{३ ४ २} व्याचक्षरमा भवति । ^{३ २} स्माडन्पुरु० (७.१.२५) ^{३ २} धादराऽरुऽरु०
 (१६.२.३०) निवृत्तानि । ^३ एऽपन्डुमि (१०.२.७) ^{३ २१} तेऽरुयाम् (६.१.४)
^{३ २ ४ २ १} २ईऽरुयइया (९.१.२) कण्ठ्ये निशेषः । व्यचु ॥ ५ ॥

१०१०. यि ॥ ६ ॥

^३ तृतीयी प्रत्युत्क्रम आ भवति । ^२ मिणाऽरुऽरुऽरुमीऽ (२.२.१७)

१ ३ ४ १ ३ ४
 नव्याऽरम्भाऽर३४इर्माः (४.१.३१, ३२, ३३) इन्द्राऽरयाऽर३४इन्द्रो
 (१७.१.१०) णि ॥ ६ ॥

१०११. गिनो जेः ॥ ७ ॥

प्रथमिनः पर्वणो द्वैधं जेः परमा भवति । इव प्रियम् (५) गृणन्ति
 (११) सुवृक्तिभिः (३७४) दीदिहाऽर३४इदे . (१७.२.७) जेः परम् ?
 यदिधेऽर३४हा (१२.१.१८) गिनो जेः ॥ ७ ॥

१०१२. ण्यमि ॥ ८ ॥

१अपरणकारे परे आ भवति । न्यत्रिणम् (२२) महित्रीणायाम्
 (१९२) २अमिति ? गायात्रीऽर३४णाः (९.१.१५) नऊऽर३४र्माऽर३४णा
 (१७.१.३०) ण्यमि ॥ ८ ॥

१०१३. तृतीये तौ ॥ ९ ॥

वर्गतृतीये वर्णे प्रत्यये द्वैधं अथर्च एवा भवति । २तावस्वाऽर३४इदा
 (३.१.९) इन्द्रोमुनीनाम् (२७५) निवृत्तानि । विपाञ्ज्योताइ-पीऽर३४षी
 (३.१.१४) अचाइपताइ-ईऽर३४न्द्राः (७.१.१०) वसू-वीर३४दाम्
 (७.१.१०) याहोइ-ईऽर३४न्द्रा (७.१.१३) वसृत्विजम् (६०५) स्वे
 (आ.४.२.१३) तिग्मेन (२२) प्रमृतीनि । द्वितीयादित्यधिकारः । प्रथमिनो

विशेषः । वर्गतृतीय इति ? प्राणा हाहोइ आऽ^{२१२ ३२ ३} ३४इशूः (१७.१.२३)
 द्युगदिन्द्रकेशिभिः (२६४) पुरोहितम् (६०५) नाशौचाऽ^{२ ३} २३४इपा (१.
 २.५) नेमाधाऽ^{२ ३} २३४इता (८.२.१२) अपूर्व्य (६०१) उतोदिवम्
 (६०१) तृतीये तौ ॥ ९ ॥

१०१४. न वि दायां ता मात् ॥ १० ॥

१नरिनिपादे आन्तायामृचि द्वैधं यथर्च एवा भवति तालिङ्गाया-
 मृचि मकाराद्यान्त्ये । २द्विवः (३७१) ३चारुणि (५६०) इन्द्रं नरः
 (३१८) अन्वये । अरिष्टनेमिम् (३३२) प्रमन्दिने (३८०) मूर्धानंदि
 (६७) रथंविप्प (५५४) ४ति संगिरम् (५५७) ५न विदायां पूर्वे ।
 गर्भिणीभिः (७९) द्वितीयादित्यधिकारः । न वि दायां ता मात् ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१०१५. उदि घोषि ॥ १ ॥

उदात्ते प्रत्यये द्वैधं घोष्या भवति । दानम् (३००) उत्सोदे
 (५११) ६महित्री (१९२) नोहात्तां ना (१) गिरिष्ठाः (४७५)
 निवृत्तानि । ऋजीपी (२४८) पत्रिणे सो (४७५) द्विः । ७मन्द्रया याति

१. नरिनिपादे ग.

२. द्विवः ग. ड.

३. चारुणि. ड.

४. तसंगिराम् क. ग.

५. नविदाशयम् ग.

६. न महित्री ग.

७. मन्दा याति ष. ग. ड.

२३ ४

(५१५) तन्वन्ति पौ (५५१) तार्ह्यऽ२३४माइ (१७.१.५) उदात्ते ?
सैनम् (४५७) उदि घोषि ॥ १ ॥

१०१६. ञ्णे शणञ्चु ॥ २ ॥

ष्णेलिङ्गायामृचि शकारणकारायधरमा भवति । सम्मील्येषु
(आ.२.१.२६) नियतं च निवृत्तं च । ञ्णे शणञ्चु ॥ २ ॥

१०१७. गीताद्ये नन्दायाम् ॥ ३ ॥

गीताद्ये प्रत्यये द्वैधं नन्दायामा भरति । स्ये त्वामिद्धि (२३४-
आ.२.१.२२) अहन्नाहिम् (६१२) निवृत्तानि । त्वञ्जउत्तीऽ२ (७.१.२७)
द्वादशे परीतायाम् (१४.२.१२) ऐहीयैहीऽ१ (४.२.३४) प्रभृतीनि । घोवीऽ२-
दद्वसाउ (९.१.३१) घोवीऽ२-ह्वयामाऽ२३हाऽ३४३इ (२.१.२६) असिशब्दो
महिशब्दो दिविशब्द इतिशब्द उविशब्दः । गीताद्य इति ? विशाह्वाऽ२३-
इशे (१.१.२६) ऐऽ२होऽ१आ२३इही (४.१.२६) गीताद्ये नन्दायाम् ॥ ३ ॥

१०१८. दिवा गौ ॥ ४ ॥

२१ १२

दिवानक्तस्य द्वैधं ^१प्रथमेऽट्टद्धादा भवति । वृणीमहादीनि । आर्ता-
वसाउ (७.१.१६) त्रिवरूथम् (२६६) यसेनृभिः (२७९) धर्तादिवः
(५५८) अन्वये । निवृत्तानि । रंष्ट्रिचीम् (५१) मर्तो यस्ते (५८)

नो अर्पमि (५११) स्पमीदमि (५११) दिवा गौ ॥ ४ ॥

१०१९. न सार्वयाः श ॥ ५ ॥

न सार्वयाः, शलिङ्गायामा भवति । ^{११}मुनीतीतृऽर (३.२.२८)
^१तेजाऽर (१२.२.१०) ^१उशनेगऽर (१५.१.३३, ३४) ^{११२}देवोदेवाऽर
 (१५.१.३३, ३४) शलिङ्गायाम् ? दाडोऽर-डिराऽर ३४५ (१४.१.२८)
 एवाडिवी (३८५) न सार्वयाः श ॥ ५ ॥

१०२०. ह्युस्थिनि ॥ ६ ॥

अमृत्कृष्टिन्युस्थिनो ना भवतीकारः । द्वितीयादित्यधिरारः ।
^{२११ १}मुनीरियाऽर ३१ उवाऽर ३ (५.१.३०) ^{२ १}तुगिग्रीरोऽर (४.१.२६) अमीनोरा
 (५४९) ^{२-१}ऊऽरती (९.२.०६) ^{१-१}योऽरती (१६.१.१२) द्वितीयात् ?
 ग्रतं यस्य (३७७) मोमः पयते (५२७) ^१अमृत्कृष्टिनीनि ? चन्द्रमान्ये
 (११.१.३५) उस्थिनीनि ? मोमस्यारी (१०६) ह्युस्थिनि ॥ ६ ॥

१०२१. वे ॥ ७ ॥

वेद्यद्वय ना भवति । कप्येषु (२५२) न्वेयोवय (५८०)
 वाचो व्रताये (आ. ४.१.१) वे ॥ ७ ॥

१०२२. कम्^१ ॥ ८ ॥

कंशब्दे च ना भवति । इदन्तएकम् (६५) स्ये । असाविदेवायाम्

(आ. ३.१.३०) कम् ॥ ८ ॥

१०२३. वो^२ ॥ ९ ॥

वोशब्दश्च ना भवति । वन्द्वीरा^{२ १ २} (९.२.२२) तमश्द्विः

(५१२) तत्पृथिवीम् (६०१) वो ॥ ९ ॥

१०२४. घमन्धाया^३ सलि ॥ १० ॥

दीर्घस्यान्धायां द्वेषं सलिङ्ग एव पादे आ भवति । देवायीर

(४७०) मदेपु (४७५) निष्टत्तानि । नीमसि (१७६) वस्वेयस्मिन्

(८५) दिवः^{२ १} पयतेका^१ (१६.२.२०) दक्षोदेवा^{१ २ २} (१६.२.२०) अन्धा-

याम्^{१ १ १} नमेगाइरा (६.२.८) वन्द्वी^{२ १} (९.२.२२) दीर्घमित्यधिकारः ।

घमन्धायाः सलि ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

१०२५. व्युदात्तादेः सन्ध्यम् ॥ १ ॥

वकारे प्रत्यये उदात्तादेः पर्वणः सन्ध्यं ना भवति । एवैश्वा^{१ १ २ १} (९.

१. कम्. मै पा.

२. वेशब्दे च. ड.

३. तमश्द्विस्त. घ.

४. इतः घकोशे चतुर्थदशकस्य ३५

सूत्रीयभाष्यगतमानुपाइर्होइ-
पर्यन्तो नोपलभ्यते ।

५. पाद एव ग.

६ आन्धायाः ग.

२. २६, २७) योनौवनेषु (५०३) वृषादेव (५०४) उत्सोदेवः (५११)

उदात्तादेः ^१ दाइवोऽर-हिराऽ३४५ (१४.१.२८) आइवाऽ^१हिवीऽ^२२ (१०.

२.६) व्युदात्तादेः सन्ध्यम् ॥ १ ॥

१०२६. उदिञ्चु^१ ॥ २ ॥

उस्थं द्वैधं यदान्त एवा भवति । इदं वसादीनि । निवृत्तानि ।

^{२११ १२} २आसोतापा (१७.२.१०, -१२) जीवाज्यो (२५९) वेपम् । त्रिः ।

३पुरुहूतम् (३७६) उकारोकारौ तु । स्तोमे तु विशेषः । उदिञ्चु ॥ २ ॥

१०२७. त्रिनोः ॥ ३ ॥

त्रिनोरक्षस्योरा भवति । पुष्टिश्च (५८६) प्रवोचम् (६१२)

नन्दायां ह्रस्व इत्यधिकारः । त्रिनोः ॥ ३ ॥

१०२८. ओडि^१ ॥ ४ ॥

ओकारो ङि प्रत्यये ना भवति । वमोराधा (१.२.३६) वमो-

^२ स्तोत्राऽ३म् (६.१.२१) इन्दोसाहाऽ^{२ १ २}३१२३४ (१६.१.२९) ^{२१ १} गोपा-

^२ ताजऽ३ (११.१.४) अघ्वर्योऽ^{२ १}२३४आ (१४.१.५) इदंवसादीनामुदुहस्य

विशेषः । ओडि ॥ ४ ॥

१. इडु ड.

२. असोतापा ग. घ.

३. पुरुहूतमुम ग. घ.

४. सर्वेषु कोशेषु ङीति वर्तते । गीति

यदि भवेत्तर्हि उदाहरणान्यनु-

कूलानि भवेयुः । ङीति तृतीय-

स्वरस्य संज्ञा । आऽङि ग. घ

५ गोपतड. क ग.

१०२९. निष्ठा^१ ॥ ५ ॥

निधनस्य द्वैधं ग्रा आ भवति । शाड^२रचीप-ताड^३र^४३४५^{१११}ह (१०.२. ^२ ४२ ^{११३} १११)
 १९) भीम (३९४) वाड^२र^४इवस्य (११.१.१२) अन्यत् । माते^{११३}र^{१११}३४५
 (३.२.२२) तात । दुमिः (३८४) अभिभूरसि (आ. २.१.१६)
 १ ३ १११ ११ ३ १११ १ ३ १११
 अवसे^१र^{१११}३४५ (७.१.२२) चोमहे^२र^१३४५ (६.१.३३) धर्मणे^१र^{१११}३४५
 (१०.१.११) किने^१र^{१११}३४५ (३.२.१) वही^२र^१३४५ (१.१.२)
 २ १ १११ २ १ १११
 धना^२र^१ची^१र^{१११}३४५म् (२.२.११) म^२हि^१र^१३४५ (४.१.३४)
 २ १ १११ २ १ १११
 ससा^२र^१मे^१र^{१११}३४५ (१.१.३२) दमी^२र^१३४५ (११.१.११)
 २ १ १११ ११.१ १ २११ ३ १११
 घवी^२र^१३४५ (४.२.३५) घारा^१र^१३४५ (९.१.२४)
 १.१.१ ३ १११
 ध्वने^१र^१नरा^१र^{१११}३४५ (९.२.११) निष्ठा ॥ ५ ॥

१०३०. वाच्छादिभ्यः ॥ ६ ॥

वाशब्दात्परस्य^२ द्वैधं शादिभ्यः परमा भवति । भूत्वस्मे (७६)
 रशनामिः (५२३) वाचो व्रतद्वितीये (आ. ४.१.२) निवृत्तानि ।
 ११ २ १११ १ म
 उपसा^१र^१मशाड^१वा^१र^{१११}ची^१र^१३४५ (२.२.४, ५) दाइमा^१र^१उवा^१र^{१११}३-
 १११ १ २ २ १११
 दे^१र^१३४५ (३.२.५) अत्योनवा^१र^१हाउवा^१र^{१११}जी^१र^१३४५ (१५.२.
 ४२ २१४२ २ ३ १११ १ ३
 २४) क्षेअत्योनवा^१र^१हाउवा^१जी^१र^१३४५ (१५.२.२५) र्वा^१र^१रा^१र^{१११}३४

११ १ ३ १११ १ २ ११ १ ३ १११
 औहोवा-त्तीऽ२३४५म् (१५.२.२९) स्वाऽ२^१धाऽ२३४ औहोवा-भीऽ२३४५ः
 (१५.२.१२, १३) वाच्छादिम्बः ॥ ६ ॥

१०३१. रात् ॥ ७ ॥

रश्ब्दाच्च परमा भवति । रन्ताऽ^२३याऽ२३५^{१११} (४.२.२६)
 २ १ —
 रथाइनाऽ२म् (९.१.१७) रात् ॥ ७ ॥

१०३२. पूष्णा ॥ ८ ॥

पूष्णायाश्चा भवति । आऽ२३^१हियाऽ३४^{३१२} औहोवा (४.१.२८) अति-
 त्रिधः (१००) रश्ब्दस्य तु विशेषः ॥ पूष्णा ॥ ८ ॥

१०३३. ओष्ठ्ये रि ॥ ९ ॥

ओष्ठ्ये प्रत्यये द्वैधं रिश्ब्द एवा भवति । उपनोहरिमिः (१५०)
 त्वादातमद्रिवः (३४५) ओष्ठ्य इति १ रीऽ२३^३४या^४म् (३.१.६ ;
 १४.१.९) ओष्ठ्ये रि ॥ ९ ॥

१०३४. नन्दा ॥ १० ॥

नन्दायाश्चा भवति । तयाऽ^२३ई^१ऽ२३४^{१११} (१०.१.१६) द्विजऽ^२-
^१ई^{१११}ऽ२३४^२ (१०.१.६) अथाऽ^२३माऽ२३४^{१११}ड (७.२.१६) महादिवा-
 कीर्त्ये (आ.६.१.९.) पुरीषपदेषु च (महा ४) नन्दा ॥ १० ॥

१०३५ ह्रस्वे ॥ ११ ॥

^{१२ २१२ २}

ह्रस्वे प्रत्यये आ भवति । आगहियेहिताइमेऽ^१ (५ २.१५) वा

^२साउ-उभया० (९ १.२८) ह्रस्वे ॥ ११ ॥

१०३६ इणः स्वारिणि ॥ १२ ॥

^{२१ २ २१२ ३ १११}

१पदादेः पर स्वारिणि गीते आ भवति । यद्वाइपुस्तीर्णघर्हिपाऽ^२२३४५-

म् (११.२.३) घतान्त्ये (आ ५.२.२२) स्वारिणीति ? स्तुपेऽ^२१ (७.२.

३३) भाष्यम् । स्तौपेऽ^{२१ १११}३४५ (६.१ २५; १२.२.१३) हविष्कृतेऽ^{२ १३ ११}२३४

५ (४.१.२०) ध्रुत्वम् (११३) गीतादेस्त्वधिकारः । पदादेः ^{१२३}मातेऽ-

^{२११}२३४५ (३ २.२२) इणः स्वारिणि ॥ १२ ॥

१०३७ एहिगडिनः ॥ १३ ॥

^{२११}

^{३ २}

एहित्र्यक्षरस्य द्वैधमडिनः पर्यणः आ भवति । एहियाऽ^{२११}२इ हियाऽ^{३ २}३४

^{२१२}ओहोवा (४.२ १) आइहिया (आ ४.२.२०) रोहिणे च । निष्ठत्तानि ।

^{२ ४ २१ २}अग्निः एहियाऽ^२६हा (२ २ १७) दहएऽ^२३४ हियाऽ^२६हा (३.१.२५)

^{२ १ २ ३ २}मिऽ^२३त्राया एऽ^२२३४हिया (११.२.१४) एहिया एहियाऽ^{१ ३ २ १ ३ २}३४ (१६.२.३३)

द्विः । अडिन इति ? आऽ^१२इहियाऽ^३२३४हाइ (६.२.२६) आऽ^१२इ-

^३हिमाऽ^२२३४हाः (७ १.१२) त्र्यक्षरस्येति ? स्यमन्मभिः (८७) मन्थुं

जनस्य दूष्यम् (११३) स्ये । आइही (आ.१.२.२०) आइहीऽर (४.२.८)
एहिगदिनः ॥ १३ ॥

॥ इत्याभावः ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१०३८. अनित्ये रतः ॥ १ ॥

अनित्ये प्रत्यये परतो भवति । अक्षरान्त इत्यधिकारः । १ घस्तन्नी-
विदा-हाऽदे-वा-साउ (९.१.२८) सुवा-हो-रिद० (१७.१.४) तर्गूर्या-
स्वौहोर्णाराम् (३.१.३३) श्यनाउवाऽर-णीऽर३४जे (१६.१.३७) स्याऽ-
रगाऽर३४औहोवा-गाऽर३४णाः^३ (५.१.१०) स्याऽरसाऽर३४औहोवा-
पतीऽरमेऽर३४^४ (५.१.२०) स्यसोवा-पा^५तोऽरहाइ^६ (५.१.२२)
वाजानाऽसाऽर-ऊऽर-हाऽर-ऊऽर-यतिपाऽर३वीऽर३४^७ (९.१.१९)
शुचयोवीऽरपा-हिम्^८स्थिहिम्-चाऽर३४इताः (७.१.२) यःकाऽर३ओऽर-
३४वा-प्याम० (१०.१.२३) आवीरंपाऽरहाऽर-ताऽरना० (११.१.७)
अघाऽरहोऽर-ष्टाऽर३न्धु^९ऽर३४ (६.२.२१) दिवः-पवतेका-औहोऽरहाऽर-
हा-त्वियोरसो (१६.२.२०) अयारुचायाम् (आ. २.१.२०) महा-

१. यस्तन्नः ड.

२. धनाउवा क.

३. वानाः य. र्याणाः ख.

४. मनीमे ख.

५. त्यातो हाइ ख.

६. त्यातीम ख.

७. धान्धु ख.

नाम्नीषु । ^१सयादीनि । अक्षरान्त इति ^४१ सःस्वेसा० (१७.२.२४)
^४प-यै० (१४.२.४) रंय्यौ० (८.१.७) ^{३ २}तृपा०^२ (५.१.२) विश्वतोदा^३
 (४३७) पुरोजिती (५४५) सन्ध्यम् । अनित्ये रतः ॥ १ ॥

१०३९. ग्वि ॥ २ ॥

ज्यक्षरे पर्वणि तालव्यं परतो भवति । ^१सया^२२३हा^२३४३इ (१.
^११.१४) ^१४विशा^२२हो-ग० (१५.१.१३) या इन्द्रेण स्ये (आ.३.१.२०)
 निष्ठतानि । ^१वृहा^१२३द्धोइ (२.२.३०) ^{१ २}स्तोता^२३उवा^२३ (६.१.५)
^{१ २}सुवरा^२३४ (१७.१.२) योनइदमिदम् स्ये (आ. २.१.१५) स्वर्वान् (२५४)
 परत्वात् । ग्वि ॥ २ ॥

१०४०. वृणश्चरायां वाचि ॥ ३ ॥

वृणो द्वैधं वाचि नीचपरायां परतो भवति । अक्षरान्त इत्यधिकारः ।
^{१ न}वृहा^२३२उवा^२३-^२५पा^२२३४तीम् (३.१.१) ^{१ वि.२}मुनी^२२-ना^२३१उवा^२२३-
^२६सा^२२३४खा (७.२.२०) ^{१ २}ऊर्मिरपा^२३१उवा^२२३-^२ई^२२३४वा^२ (१७.२.
^{१ २}३२) शंमध्यमा^२३१उवा^२२३-^२४यू^२२३४वा (१७.२.७) ^२९तमा^२३१उवा^२-
^२२३-हा^२२३४वीः (१४.२.१) ^२विशा^२३१उवा^२२३-^२१०हा^२२३४रीः

१. स्वादीनि क.

२. व्रम्पा क. ख. ग. न.

३. विश्वतो दि ग.

४. विशा२हो. क.

५. स्वा२३४तीम् क. ग.

६. स्वा२३४खा. क. ग.

७. मी२३४वा. क. ग.

८. म्यू२३४वा क. ग.

९. तामवा क. ग.

१०. द्वा२३४रीः क. ग.

(१४.२.१७) नाइमिश्रकौवा-ई^१ऽर^२३^३४वा^४ (३.१.५) राथीतमा^१ऽर^२१^३उवा^४ऽर^५
 रथाइना^१ऽर^२म् (९.१.१७) निवृत्तानि । अग्निरौ^३० (१.१.७) इन्दुरौ^३०
 (१३.२.६) धनू^३ऽर^४ऽओ^५ऽर^६३४वा (१६.१-३४) त्वंत्वा^५ऽर^६मे (२.१.
 २) इदा^५ऽर^६मे (५.१.१०, ६.१.१४) अमिप्रवः (२३५) पाइवे^१ऽर^२द्वाह
 (५.१.४) ^१ओल्लि । आस्या^१ऽर^२हाड (५.१.४) गोमा^१ऽर^२इहो^३इ^४ (१३.
 २.२१) मानुपा^१ऽर^२इहो^३इ (१३.२.३०) सानी^१ऽर^२हो^३इ (१.२.१३)
 प्रभृतीनाम् । क्वचित्पदान्तवाचिनीचपरायाम्^२ । बृहात्-बृहा^२३१उवा^३र^४
 (६.२.१) तरोभिर्वः (२३७) सुराधसम् (२३५) अहन्नहिम् (६१२)
 वाजयन्तः (८७) सुवीरिया^२ऽर^३१उवा^३ऽर^४ (५.१.३२) मानइन्द्र (२६०)
 ६प्रथथादि । हिते न लोपः । मृणश्चरायां वाचि ॥ ३ ॥

१०४१. इ ॥ ४ ॥

इकारश्च परतो भवति । वाचि नीचपरायामित्यधिकारः । आनीकया^१ऽ-
 र^२१उवाये^२ऽर^३ (२.२.३०) गिरा^२ऽर^३१उवाये^३ऽर^४ (१३.१.२१) द्यामूतया^१ऽ-
 र^२१उवाये^२ऽर^३ (४.१.१.) जंवर्यणा^१ऽर^२१उवाये^३ऽर^४ (१०.१.२२) यः-
 सुक्षिता^२ऽर^३१उवाये^३ऽर^४ (१७.२.२४) अनुहा^२ऽर^३१उवाये^३ऽर^४ (५.१.१)

१. मीऽर३४वा. क. ग.

ओल्लि क

२. ओल्लि ग. न.

३. गौमाइहो ग.

४. वाचनीचपरायाम् ग.

५. प्रथमश्च. घ.

६ इतः परं द्यासाधातृतयाउवाये
घ. अधिकः पाठः

घञाऽ३१उवायेऽ३ (१६.१.७) नित्राऽ३१उवायेऽ३ (१७.२.१७) तिस्रोवा
 (४७१) ^१पुरोजि (५४५) प्राणाः (५७०) घेनवः (२३३)
 जमदग्निव्रते च (आ. ४.२.१५) नीचपरायाम्^{१ न} ? वायाऽ३२उवाऽ३
 (९.१.१६) माहाऽ३२उवाऽ३४३ (१२.२.४) स्ये-द्यविद्यवि (आ. ३.२.
 ४) इ ॥ ४ ॥

१०४२. व्यरे म ॥ ५ ॥

तालव्यपरेऽक्षरे प्रत्यये मकारः परतो भवति । नेमिः (९४)
 क्रीडन् (५८४) निवृत्तानि । धन्वे (२४६) जनि (३७९) महिथ
 (४६७) द्रते स्ये (आ. १.१.१.) व्यरे.म ॥ ५ ॥

१०४३. ओदे ॥ ६ ॥

ओदेऽक्षरे परतो भवति । विश्वानरस्य (३६४) एदुमधौहोऽ५०
 (१०.२.६) ययाऽसि नप्त्योः (४७६) ओद इति ? अत्रैव । रयाऽ२इ-
 होइ (१५.१.१३) माप्यम् । तक्षत् (५३७) ओदे ॥ ६ ॥

॥ इत्यतिहारः ॥

१०४४. लृप् ॥ ७ ॥

लृप्ते चानित्ये । अक्षरान्त इत्यधिकारः । अगनायेऽ३-राऽ२थाऽ-

२३४० (१.१.११) आऽ२३-सोऽ२-हाऽ२३४० (३.१.२) पमोऽ२३-भूऽ२-
 वाऽ२३४० (३.२.११) चक्राणोऽ२३-१पाऽ२शाऽ२३४० (३.२.१७)
 पाऽ२धूऽ२३४० (१०.२.२६) २अस्यराताऽ२उ-सूऽ२ताऽ२३४० (६.१.
 १५) गी-यमाऽ२नाऽ२३४० (६.१.१७) दीर्घाऽ३४औहोवा (६.१.२१)
 अमिप्रवत्सुरा-धसाऽ३४० (६.१.३२) सघातं वृषणम्-नथाऽ३४० (११.
 २.८) श्रुत्य-शाकाऽ२इ (७.२.३) ३त्रियाऽ३-वाऽ२द्धाऽ२३४० (७.२.३३)
 विश्वशब्दः^४ । वृषावृषा (४.२.६) स्तं दुत्स (१) अगस्तऽ३-साऽ२इयूऽ२३४०
 (७.२.१३) इताऽ२३-पाऽ२धूऽ२३४० (१०.२.२६) संमील्यतृतीये
 (आ. २.१.२७) ५आयुर्निद्रं नरः प्रतद्वितीयायाम् । (आ. ४.१.१४)
 शुक्रचन्द्रयोः (आ. ३.२.७, ८) दशस्तोमे (आ. ४.२.१६) महाहा-इन्द्राः
 (५.१.१४) स्यान्नाइ-इहा (२.२.३१) ज्योताइ-इहां (८.१.२४)
 अर्यमादाऽ२इवाइ-इहा (६.१.१०) ममद्रिभाऽ२इयेहीऽ२ (१४.२.१२)
 ममाऽ२३-द्राऽ२इभाऽ२३४औहोवा (१४.२.७) मम-द्राऽ२३४इमाइ (१४.
 २.५) न्माऽ२३४माइ-एहियाऽ६हा (२.२.२७) वृषाहराऽ३इ (१४.१.
 १) वृषावृषाऽ६ए (१५.२.१४) शबसेवृत्रहानृभिः (४११) पहाइ

१. पाशा. ग. न.

२. अस्यराता ब. ग.

३. ग्रीवा ख. घ.

गिया ड.

४. विश्व क. ख. ग. ड. न.

५. आयु क. ग. न.

(१५.१.२९) ^१स्त्रानोअद्विरितिरहस्ये^२ (आ. ५.१.१२) यदिन्द्रचित्रमौहोवा-
^३हाऽ^४२३४ना (९.१.२९) सहस्रघा (५२०) हघ (४८३) अन्वपस्तर्द
 (६१२) देवंवहन्ति (३१) याइन्द्रेणेति रहस्ये (आ. ३.१.२०)
^{१ २ ३}आग्नाओऽ^४२३४वा (१.२.४) स्तोमप्रकरणे नावाहे वोहाइ (१) स्तोताऽ^{१ २}३-
^२उवाऽ३ (६.१.५) आइभूतादाउभूताच्च । ररोमभिः (२४६) प्रत्सस्मै
 (३५२) न वयतेज्जादीनाम् । स्ये अकेंद्रादीन् नृगयनेति (१) हितं च ।
 छुप् ॥ ७ ॥

१०४५. ^४इजु ड्यादिपु ॥ ८ ॥

^६पदान्तीयस्याक्षरस्य द्वैधं तृतीयादिपु छुप्यते । ब्राह्मणादिपु (१.
 २.४) निवृत्तानि । चित्रम् (४०) उग्रम् (४६७) गोभिः (४८७)
^{२ ३}स्यदीधितिम् (५७०) रिपात्-औऽ२३० (५.२.८) प्रभृतीनाम् । वरुण-
 स्याकें (आ. १.२.१३) प्रस्रवणे (२६१) तगूर्तिभिः (५६९) उदभिः
 (४०६) मनीषिभिः (५५९) नित्यवत्सायाम् (आ. २.१.२०) पुच्छे
 (आ. ५.२.२०) ^६राथन्तरवार्हतेषु प्रस्तावेऽतिहारनिवृत्त्याम् । शतम् (२५०)
 आत्वासहस्रनिरामे । ^७न तृतीये ^८पदान्तीयस्येत्यधिकारः । इजु ड्यादिपु ॥ ८ ॥

१. अत्र पुनः सर्वेषु कोशेषु वृषा-
 द्वाइ इति समुपलभ्यते ।

२. अमवद्विरिति घ

० ३ ४

३. मइहाऽ२३४ना (९.१.३०) क.ख.ग.

४. इजु ड.

५. पदान्तस्य क.

पादान्तीयस्य ग.

६. रयन्तरे क. ख.

७. न क. न.

८. पक्षती ग.

१०४६. न समानात्प्रथमि ॥ ९ ॥

न समानात्प्रथमि लुप्यते । जङ्घनत् (४) जिग्युः (६८) निशा
साम् (१५४) नाकेसुष (३२०) प्रथमीति ? त्राहणादीनि । न समा
नात् ? सत्त्वग्न्यादीनि । न समानात्प्रथमि ॥ ९ ॥

१०४७ इदि ॥ १० ॥

इस्थे प्रत्यये न लुप्यते । दूढ्यम् (११३) त्वत्सन्वृषन् (१२०)
इदाऽदमे (६.११४) प्रभृतीनि । इदामिदकम् (४.१.३०) मन्मभिः
(८७) समानादित्यधिकारः । इदि ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१०४८. हात् ॥ १ ॥

ह्रस्वाच्च पर न लुप्यते । स्तम् स्तम् (२२.९) व्युम् व्युम् (२.
२९) इन्दुरौहोवाहार्हया (१५ २२९) चित् (२७१) प्रयः प्रयादीनि
(४ २ २४) परीतोप्याम् (५१२) ह्रस्वात् ? ण्यो ण्योः (२.२९)
महाश्न्द्रः (१६६) श्रत्तादीनि । हात् ॥ १ ॥

१०४९. उनि व्यात् ॥ २ ॥

गीते प्रत्यये द्वैघं कण्ठ्योऽन्त^२ एव गीते^३ लुप्यते । स्थाहरादिषु ।

निवृत्तानि । इयप्रियम् (५) कविः (४२) ^१उदमिः (४०६) पतिरित्या-
दित्यग्रते (आ. ६.२.१) उनि व्यात् ॥ २ ॥

१०५०, नोष्मणि नः ॥ ३ ॥

नोष्मणि २पदादेः परं लुप्यते^३ । बहिः (५२३) वृषाहरिः
(४९७) अर्यमादेवैः (२१८) बार्हद्भिरे (आ. ३.१.१६) प्रतिवस्तोः
(६३२) नोष्मणि ? गोभादीनि । ६पदादेः ? ऋतस्य दोधितिम् (५७०)
नोष्मणि नः ॥ ३ ॥

१०५१, द्रोण् ॥ ४ ॥

द्रोण् लिङ्गायां लुप्यते । अर्षाऽन्वये (१४.१.१०) । द्रोण् ॥ ४ ॥

१०५२, माने ग्रामे ॥ ५ ॥

मानेस्तोमे ग्रामे लुप्यते । इन्द्रमित्तोवा (२४२) इन्द्रक्रतुम्
(२५९) प्रेक्षामिहि (४१३) मृज्यमानः (५१७) पवन्तेम (५१८)
मान इति ? घृतैर्गव्यूतिम् (२२०) ग्रामे ? यंज्ञायथायाम् (आ. ३.२.१२)
कश्यपपुच्छे (आ. ५.२.२०) माने ग्रामे ॥ ५ ॥

१०५३, मस्स रस्था^६ ॥ ६ ॥

३ २ १ २
मकारस्संस्था^७ लुप्यते । निपाड-ओऽरक्षवा (१६.१.३४)

१. उद्भिः क. र. घ.

२. पादादेः ग. घ.

३. उष्मणि प्रत्यये इत्यधिकः घ.

४. इतः पूर्वं गोषणि इत्यधिकः ग.

गोभादीनि क. गोहादीनि घ.

५. पादादेः घ.

६. रस्थो क.

७. संस्थायाः घ.

इमं वृषणम् (५९७) मकार इति ? धनूऽ३ ओऽ२ ३४ वा (१६.१.३४)

मस्मन्स्था ॥ ६ ॥

१०५४. सन्ध्यात् ॥ ७ ॥

सन्ध्यात्परं^४ लुप्यते । त्वोहाइ (८.२.२७) पुरुतामौ (१.२.१)

सन्ध्यात् ॥ ७ ॥

१०५५. ओइनमिनि ॥ ८ ॥

ओइनंलिङ्गे साम्ति अन्ताक्षरो लुप्यते । इन्द्रोराजायाम् (५८७)
परंग्रहणम् ? द्वितीये । ओइनंलिङ्ग इति ? व्रतद्वितीयायाम् (आ. ४.१.११)
ओइनमिनि ॥ ८ ॥

१०५६. मे ॥ ९ ॥

विरामे लुप्यते । एतमुत्पादीनि (१७.२.१८) ॥ मे ॥ ९ ॥

१०५७. थिण् दूरे ॥ १० ॥

इकारस्याक्षरान्तस्य द्वैधं पदादिर्धिदूरे लुप्यते । अयन्तआ (४.
२.३०) आतूनआ (५.१.१६) इमेतआ (६.१.४; १०.१.१२.१३)
सुदुषामा (४.२.३६) अघाहिया (११.१.९) त्वक्षज्ञदा (१७.२.२९)
रेवतीर्न इति रहस्ये (आ. २.१.१८) उपदादिः ? उक्थादीनि । कयाशचि

(१६९) इन्द्रो दधी (१७९) प्रियः कवी (४८१) निवृत्तानि ।

तद्विप्रभृतीनाम् । त्रिदूरे ? इहवासन् (५८४) यिण् दूरे ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

१०५८, २३६ ॥ १ ॥

३इकारस्याक्षरस्यान्तस्य^४ द्वेधमन्तर्गति लुप्यते । महाऽऽहा-
(३.२.१२) दक्षाऽऽहोइ (५.१.१९) तारमुवाऽऽहो (७.२.३४)
होहा-कइमम् (१९०) प्रभृतीनि । अस्माकम्-स्ये (आ.३.१.५) निवृत्तानि । होइ-
होइ. पराइ० (६.२.१८) प्रभृतीनाम् । स्याग्नादीनि । पदान्तः ? सखायआ
(५.१.८) इदाऽऽमाऽऽइदाऽऽइम् (४.१.३०) पदैकदेशे ॥ उट् ॥ १ ॥

१०५९. वरे दिप् ॥ २ ॥

वकारपरेश्वरे प्रत्यये दि पञ्चम्यां लुप्यते । जगृह्णा (३१७)
परिप्र (४२७) स्ये-अग्निर्मृर्धायाम् (आ.१.२.७) निवृत्तानि । कस्पन्
(३४) नित्यत् (२.२.१) तमिन्द्रम् (११९) पुष्टावन्तः (१३६)
होवाइ-होवाइकयानथी (५.१.२४) हुवाइ-होऽदेवा (१३.१.१६) स्ये-
उपत्वाजा (आ.२.२.९) वरे दिप् ॥ २ ॥

1. प्रिय रघु क.

2 बूट ग.

3. उद्धारम्य क. ख. घ.

सागरस्य ग.

4. अन्तस्य ग. ऋ.

5. शतः पूर्वं “इकारं” इति व ग
पाठः

6. पादैकदेशे च.

१०६०. क्रान्हिनोः ॥ ३ ॥

क्रान्हिङ्गायां हिनो लुप्यते । अक्रान्समुद्रः (५२९) क्रान्हिङ्गायाम् ।

तिस्रोवाचके (१५.२.१) क्रान्हिनोः ॥ ३ ॥

१०६१. ^{स ?} १भे दोसु (दोस ?) ॥ ४ ॥

२स्तोभे लुप्यते दोसुलिङ्गायामृचि । अभीनीवा (५४९) अन्वये ।

^{स ?} दोसुलिङ्गायाम् ? ३वापिनस्तावपि ? भे दोसु ॥ ४ ॥

१०६२. घे प्रथमि ॥ ५ ॥

दीर्घे स्तो भे प्रथमि लुप्यते । इन्द्रविश्वोपान्त्ये (९.१.२२) परि-

स्वानान्त्ये (१३.१.३६) इन्दुः परिषाघे (१३.२.६) निवृत्तानि ।

^१ होइ होइ प० (६.२.१८) प्रभृतीनाम् । हाहोइ होइ^{२१ १ न}हा-प्रियाः^१ (१३.२.६)

पञ्चानुगाने (आ.३.२.१५-१९) तिस्रोवाच विश्वेदेवायाम् (५२५.६१०)

दीर्घ इति ? ^२ हयाइ-हयाइ^{३ २ ३ २}ओहाओहा (९.१.२२) घे प्रथमि ॥ ५ ॥

१०६३. न हाहि ॥ ६ ॥

^{२१ ३} न हाहि प्रत्यये लुप्यते । हाहोइ (१३.२.६) हाहोइ-हाहा^{३१ २ ३१ २} ।

(१३.१.३६) ४त्वमेतत् (५९५) विरतत्वात् । न हाहि ॥ ६ ॥

१०६४. ओयेः ॥ ७ ॥

^{न २} ओयेश्च परं लुप्यते । ओइ^३हा (२.१.६१) घत्तम् (३०६)

१ भोदोसु ग भेदेपु घ

२ स्तोभो लुप्यते क

३ वापिनमस्तावपि ग.

४ अमेतत् घ

^३ गाऽ^२३^२४वाइ (३.२.१) ^{२१२ ४} औहोइतुवाम् (८.२.२६) ^{४ २ २} श्म्यूप्वौहोऽ५इ०
(७.१.११) पर्वान्त इत्यधिकारः । आचो द्विवतः ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

१०६८, ^१सार्वे ॥ १ ॥

^१ सार्वे स्वरे लुप्यते । ^१हौहोऽ२ (६.२.५) ^२इन्धेराजा (७०)
इन्द्रज्येष्ठम् (५८६) सधमादे (१५३) सार्वे ॥ १ ॥

१०६९, इको ह्यौ ॥ २ ॥

इक्परस्य द्वैधं ह्यौसंघातस्य लुप्यते । एपम्रह्मादीनि (११, २, ३८) अन्यत् ।
^{२१} अग्नौ ^१होइ-त्वाँ-होइ (१२.१.१३) ^{२११२ २१ २१२} गायतौहो-गायतौहोयेऽ३ (१७.१.१४)
^{२११ २११ २} नयज्ञौहोइ-नयज्ञौहोयेऽ३ (१७.१.१४) इको ह्यौ ॥ २ ॥

१०७०, तत् ॥ ३ ॥

^{२१} अशृद्धाल्लुप्यते । आनो विश्वासु (२६९) होत्वमिन्द्रा (६.२.३५)
^{२ १ २ २} इन्द्राऔऽ३हो (७.१.२३) निवृत्तानि । अत्रैव ॥ तत् ॥ ३ ॥

१०७१. भान्निः ॥ ४ ॥

स्तीमात्परस्य^३ द्वैधं मिश्रशब्दान्तायामृचि लुप्यते । ^{३१२१३१२१} आतूऔहो

(५.२.४) हाओहायत्सोममा (१०.२.३) निवृत्तानि । ओहाइ-यदिन्द्र-
 ना हुपीपूऽद्वा (७.१.३२) औहोइतुवाम् (८.२.२६) औहोइमिधस्या
 (१२.१.१९) त्वमिन्द्रप्रतूर्तिषु (३११) रहस्ये (आ.२.१.११) न्यस्मि-
 निन्द्र (आ. ३.१.३०) कायमानश्रुक्रियात् पूर्वे (आ. ६.१.३) होमाइ-
 होमाइकयानधी (५.१.२४) पर्यहोमाहाइ (१३.१.३६) प्रभृतीनि ।
 भाद्रिः ॥ ४ ॥

१०७२. ^१यि नगौ ॥ ५ ॥

यकारेऽप्रथमे लुप्यते । ^२अश्वद्वितीये (१.१.२९) कायमानः
 (५३) अर्कतृतीयाद्ये (आ.१.२.१) धेनुनि (आ.३.१.७) अप्रथम इति ?
 आतेवत्सः (८) पिनासुतस्य (२३९) तिस्रोनाचके (५२५) यि नगौ ॥ ५ ॥

१०७३. ^३अन्तः पदे ॥ ६ ॥

अन्तः पदे लुप्यते । स्तोमे वा यकारे वेत्यधिकारः । एषूपुत्राहो-
 णाइताइ (१.१.१५) नमस्तां होग्नाइ (१.१.२०) होऽइहाऽइ-होऽइ३४-
 तिंयाः (१.१.३३; २.२.२१) इममूषु (२८) मर्ताऽइहो (२.२.२४)
 होन्वाऽइ३४इराइ (३.१.३१) प्रउ इन्द्रायाम् (१५६) त्रियाऽइहो ऋ-
 ही० (५.१.२) स्तुर्माऽइहोऽइ३.द्वाऽपन्निणाइ (५.१.१४) प्रमिना-

^{२२ ११ २ ११} याम् (२५५) आनौहो-नमौहो (७.२.१५) ^{११ १}भ्यांयाऽर३हो (८.१.१४)
^{३ २ ४ २ ४ ४} १विश्वाऽ३४-नरस्यवौ-हो० (९.२.२७) अत्तआद्ये (१०.१.१) एदुमधौहो-
^{१ २ १ २ १}ऽ५० (१०.२.६) यद्वामरुत्सुमाऽर३हो (१०.२.३) र्वधो० (१३.१.३६)
^{२ २ १ ४} औऽ३हो भियोऽर३४वा (१५.१.६) तवाह२नोसंघाते^२ । मृज्याष्टमे (१५.
 १.१३) अज्जतै (५६४) तक्षत् (५३७) परित्यम् (५५२) दुडुहिरे
^{४ २ २ ३} (५६०) हा-होऽ३४३-रय० (१७.१.४) तंगूर्धया (१०९) ^३प्रधन्वायाम्
^{२ ३ ३ ४ २ ४ २} (५६७) हो-विद० (१७.१.४) सोमःपुना-हो (१७.१.३१) प्रपुना (५७३)
^{४ २ १ २} आसीतायाम् (५८०) औहो (२.१.३२) ततो गदस^१ साहाऽ३हा (१.२.३)
^{१ ४ २ २ २ २ २ १ २} ऊर्वदायाऽर३हा (१.२.३१) प्रज्ञौहोवाऽ३हाऽ३ (३.१.३४) तुनोगिरः
^{१ २ २ १ २ २} (२.१.१३) होवाऽ३हा-प्निय२सूऽर३४५वाऽ६५६ (४.१.२४) हाऽ३हा-
^{१ २} यणाऽर३ (४.२.१६) अर्कमर्च (१५८) सुवाऽर३हा (७.१.१३) ये-
^{२ १ २ २ १ २ २ २} चत्वे (२५४) पृ. णान्-आइत्पूऽ३हा^४ (८.१.१,२) ताइहसाऽ३ (१६.
^{२ १ १} २.२६) स्पदीधिताऽर३इम्-हो० (१७.१.२३) प्रायंमित्रम्० (१.२.२५ १)
^{१ — १ २ ४ २ ४ २} प्रायंमाइत्राऽरम् (१.२.२४ १) दूराऽर३याम्^५ (२.२.२७) कुवाकुवा (४.
^{२ १ — २ १ —} १.२७) अप्रथम इति ? द्रकेदोऽर३ (६.२.२५) स्पसाहोऽर३ (१४.१.

१. मित्रा क ग. न.

२. सोमंघाते ग.

३. प्रधारायाम् घ.

४. आइत्पूदा क.

आइत्पूदा ग.

५. दूरायाम् ग.

३१२ १

- २७) हाहोइ-जनि (४.२.१३) त्वमेवत् (५९५) सखायोदीर्घजिह्वम् (५४५)
 मिपामन्तोवनामहे (५९३) वस्वीरनुस्वराज्यम् (४०९) सवाजेपुप्रनोवि-
 पत् (४११) नवाऽर३होइ (११.१.३४) नाइमाऽर३हाऽर३४इ
 (१३.१.२८) देवावीराऽर३ हाइ. घा० (१३.१.६) १अ-का-स्ययोऽर३-
 हाऽर३इ-नि० (१३.१.१७) वाहाऽर३इ. याऽर३वा० (१३.१.२९) २माधु-
 ऽर३हाइ-मान्तोऽर३ (१७.१.२५) ३ष्ठवा० (१२.२.२१) यपातवाइ
 (१२.२.२१) हाऽर३-हाऽर३इ-तावाऽर३रुऽर३४णाम् (८.१.६) होवा-
 ऽर३होइ-का० (१-२.२९) सियोऽर३हो-वाहाऽर३४इ (५.१.२७) अन्तः
 पदिके १ चाइत्राऽर३ हाइ (१.२.३४) आदीनाम् । नाइयेयुति (६.२.
 २८) उमाऽर३१इयाऽर३४त्वा (१०.१.७) । अन्तःपदे ॥ ६ ॥

१०७४. था ॥ ७ ॥

२११ १ २

- धालिङ्गायां लुप्यते । हाहो-धांगीभिः० (९.१.१०) धर्तादिवः
 (५५८) अन्यये । संकृतिनि (आ.३.१.१७) स्वरीयोन्त्ये (आ.३.२.२५)
 था ॥ ७ ॥

१०७५. णिहि ॥ ८ ॥

उणिहि लुप्यते । तत्रिप्-आ-त्रिाऽर३हाऽर३-मानाप्रोऽर३४वा

१. आर्धस्ययो ग.

२. मधु प.

३. ष्ट्या हाहाइ क.

धाया हाहाइ यनडा हाइ ग.

पूयाहाहाइ क.

२ १ — १

३२ २ १ ३

(१०.१.२८) घृषाहोऽरणंष्टू०—(१०.१.३२) औहोऽ३—राऽ२वाऽ२३४०

(१७.१.३७) णिहि ॥ = ॥

१०७६. सणि ॥ ९ ॥

१ २ २ १ २२ २

१ ३

संयोगे १ लुप्यते । २ होवाऽ३हा-त्राहयानाम् (२.१.२९) हाऽ३हा-

१ २ १

२ १ —

२ १ २ २

स्याधाम्ना (३.२.९) भिराहोऽ२ (५.२.२१) ऋर्द्रवाजाऽ३हाऽ३ (५.२-

१ २ २ १

२ १

३१) होवाऽ३हा-स्रमर्णसम् (१६.१.२७) हाइन्वा५० (१४.२.५)

सखायो दीर्घ जिह्वयम् (५४५) विपरे प्रतिपेधः । विश्वावस्र तु३ (५८१)

सणि ॥ ९ ॥

१०७७. एन्देऽवावति^४ ॥ १० ॥

२२ १ २ २

एन्दे पादेऽवावति गीते लुप्यते । देवंमर्ताऽ३हाऽ३ (२.१.३३)

१ २ २

३२ २

१ २ ३

५

१

चमूऽ३हाऽ३ (३.१.३१) हाहोऽ३—यामत्वाऽ२३४नाइ (३.२.२) हो-

५ —

१

—

१

—

यावज्जिणऽ२इ (८.१.२) अवावतीति ? हुवाऽ२इ-चाइपाऽ२इ (३.१.२८)

१ २

—

दाइवोऽ१हियाऽ२ (१.१.१९) आदीनि । एन्देऽवावति ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

१. संयोगे प्रत्यये ड.

२. होराहा ग, न.

३. तु विश्वावस्रतु क. ख ड.

४. अवाविति ग.

१०७८. मिनोरस रे ॥ १ ॥

मकारिणोरक्षरयोरसपरे लुप्यते । मन्युंजनस्य (११३) विश्वेभिः

(१८०) सो-औऽ३होऽ३ मापोऽ२३४०^१ (४.२.२०) समूढम् (२२२)

स्तोताऽ३हा (७.१.१३) दीर्घाहोऽ२ (७.२.६) वृषाहोऽ२ (१०.१.

३२) पवाऽ२हो-मानाऽ२हो (१५.१.१३) हाऽ३हा-मामत्रिभिः (१४.७.

१०) आकाऽ३हा-लाशाऽ२म् (१७.१.२५) २नसपरे ? नर्यापसम्

(१२५) जुहूमसि (१६०) मधुमान् (५७१) सवाचिंरुदेरित्यधिकारः ।

अस्वतु (४७२) मिनोरस रे ॥ १ ॥

१०७९ रेफेऽनुच्चपरे ॥ २ ॥

रेफेऽनुच्चपरे लुप्यते । हो-रथी (७.२.३४) हो-रयिन्मोमा

(१४.१.८) अर्यष्या-हो-रयिभगाऽ६ए (१६.१.१५) होऽ२३४-रोदमी०

(१०.१.१) उपनोहाहोहा-राइमीः (४.२.११) अनुच्चपर इति ? उद्वाऽ-

२३हाइ-रथानाम् (४.२.९) स्तोत्रशाजसु (२५५) रिहते (४०४)

चाइत्राऽ३हाइ (१.२.३४) ओइरात्मादीनाम् (२.२.१९) अग्रथम

इत्यधिकारः । रेफेऽनुच्चपरे ॥ २ ॥

१०८०. स्वे ॥ ३ ॥

स्वशब्दे च परे लुप्यते । हो-स्माराजिवम् (११.१.१८) औऽ३-

२ १ २
हो स्वधाराऽ२३४या (१२.२.२६) स्वे ॥ ३ ॥

१०८१. दि ॥ ४ ॥

न^१ दिप्रत्यये लुप्यते । समिन्दुमिः (३८४) होवाऽ३हाइ-द्रमूऽ२३

१ अ —

२२ ३२

३१४

१४

(५.१.७) होइ-^२द्रताऽ२इ (९.२.९) गृणे-तदाऽ३४-औहोऽ५इन्द्रतेशवाः

(१०.२.१९) गृणे^३तदौहोऽ^४५इन्द्र^५तेशवाः (१०.२.२०) इत्यादीनि । न

दि^१ ? समूऽ२होऽ१ (६.१.१४) यद्वामरुत्सु (३८४) असपर इत्यधि-
कारः । दि ॥ ४ ॥

१०८२. ओ खिडि ॥ ५ ॥

ओकारः खिडि प्रत्यये न लुप्यते । ओइ-ययूऽ२ (१.१.२२)

१ २ २

१ २ २

१ २ २

ओइनाऽ३याः (६.१.२६) ओइनूऽ३माः (६.१.२६) ओयेऽ३-रसाऽ

३४३ (११.२.१६) ओ खिडि ॥ ५ ॥

१०८३. ३इ प ॥ ६ ॥

इ पञ्चम्यां न लुप्यते । महाऽ२३होयेऽ३ (३.१.८) पुनानौहोयेऽ३

(१७.१.१४) होयेऽ३४-पुवर्घताइ (१६.२.४) इ प ॥ ६ ॥

१०८४. आ खिडिः ॥ ७ ॥

४आकारः खिडिः परो लुप्यते । एहिया (१.२.२२) गृणआ

१. न तु दिप्रत्यये ख. ग.

२. द्रमाइ ग.

३. डपू क. ख. ग. घ.

४. अकारः ख ग. घ. ङ.

(११.२.३४) ध्वरआ (२.१.१७) मदाआ (१६.१.१६) आत्वादीनि ।
 निवृत्तानि । आऽ२३४इदिदाइ (५.१.२१) १आऽवृषा (१२.२.२६)
 आऽपुना (१४.१.२५) आऽइत्वमेतात् (आ. २.२.२२) आऽ२इ-स्तोता०
 (३.२.१९) आऽ२४-पिवेदस्याऽ२३४हाइ (५.१.५) प्रत्यस्मै (३५०)
 आ खिहः ॥ ७ ॥

१०८५. न प्रप्रसहयोः ॥ ८ ॥

न प्रप्रसहयोस्मंधातयोरुप्यते । प्रप्रयम् (३५) २महस्य (९७)
 इन्द्रस्यधा (११८) हिम्मायेऽ३ रीऽ२३४याम् (१४.१.९) हिम्मायेऽ३-
 पूऽ२३४वा (१४.१.११) हिम्मायेऽ३-३प्रूऽ२३४ताम् (१७.२.१२)
 न प्रप्रसहयोः ॥ ८ ॥

१०८६. धि दन्त्ये ॥ ९ ॥

धकारिण्यां दन्त्ये लुप्यते । आर्हऽ३शाम् (६.१.२६) आऽ२३-
 स्थूऽ२पाऽ२३४ (६.१.२६) अग्नियोडु (८७) मुताय माशऽ२३या-
 हिम्माऽ२१२ (१६.१.१२) हिम्माऽ२३-ताऽ२३४माः (१२.१.१२)
 धकारिण्याम् ? प्रप्रयम् (३५) ४दन्त्ये ? वाऽ३चाऽ३ऽ५ (२.२.२७-)
 धि दन्त्ये ॥ ९ ॥

१. आवृषा ग.

२. महेन्द्रस्य फ. ग. घ.

३. पूताम् ग.

४. अन्त्ये घ

५. वारूपाः ग.

१०८७. दु सूप्वा ॥ १० ॥

उदुहस्य द्वैधं सूप्वाया लुप्यते । इन्द्रं विश्वाः (३४३) ऋतस्य
 दीधितिम् (५७०) निवृत्तानि । वायो^{११ १ १ १ ४ २}रनाहाङ्काया (१.१.२३) सुवो^{२ ४}
 हाइ (१.२.११) भ्रतादीनि (१०.१.८) विष्णुमङ्गयः (३२६) यदिन्द्रनाहुपीप्वा
 (२६२) यद्रीडा (२०७) विस्वरादित्यधिकारः । एहूपु (७) आकार
 इत्यधिकारः ॥ दु सूप्वा ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

१०८८. १प्यायुङ्नतिनः ॥ १ ॥

प्यायुक्तस्य पर्वणो द्वधं २संयोगे प्रत्यये लुप्यते ३तिनोऽक्षरात् ।
 न्याहोवाऽ३हा (८.१.३५) अर्चन्तियोऽ२३४हा (९.१.१५) नस्तोऽ-
 २३४हा (१६.२.१०) निवृत्तानि । उद्व२शमोऽ२३४हाइ^४ (९.१.१५)
 अश्नोऽ२३४हाइ-^५नाडयः (१६.२.१०) सो-म-पतेऽ२हाऽ३इ (११.१.३)
 दिव्यं वृणीमहे (४६१) तिन इति ? विद्धीत्वोऽ२३४हाइ (४.१.९)
 अप्रतिष्ठुतः (३८९) प्यायुङ्नतिनः ॥ १ ॥

१. प्रायुक् मै.

२. सयोप्रत्यये ग.

३. अतिनः ग.

४. उद्व२शाऽ२३४मी

५. उद्व२शाऽ२३४मी (९.१.१६) क.ख ग.

६. नाडयः क. ख. ड. न

७. सोमाः पाहाइ क. ख.
सामपाते ग.

१०८९. अ२रे ॥ २ ॥

२ २ १

अंपरे षण्णे प्रत्यये न लुप्यते । हाऽ३इ-तमद्राइवाऽ२३ः (९.१.२८)

२ २ १२ २ १२ १२ २ २
१ हाऽ३हाइ-तमारियस्यवद्धनम् (२.१.१३) वराऽ२३हाऽ३इ (११.१.३१)

अंपर इति ? सुतासोमायाम् (५४७) तपर्वणा (२५७) नार इत्यधि-
कारः । अ२रे ॥ २ ॥

१०९०. वाचि ॥ ३ ॥

— — — २

वाचि प्रत्यये लुप्यते । श्वरद्याजादीनि (१.२.२९) ओऽ२३इऽ२३या

(३.२.१२) ररोमभिः (२४६) अहन्नहिम् (६१२) श्वर्मभक्षायाम्

(८२) गतिरपर्वन्तायामित्यधिकारः । वाचि ॥ ३ ॥

१०९१. वौ^४ ॥ ४ ॥

वौशब्दश्च वाचि प्रत्यये लुप्यते । सर्पावाओऽ२३४वा; रीमाओऽ-

२३४वा (१.२.१४) वौशब्द इति ? अत्रेय । अपरान्त इति ? दूर्वा-

वाऽ३२३४-स्युः^५ (८.२.२९) वौ ॥ ४ ॥

॥ इति लोपः ॥

१०९२. वन् ॥ ५ ॥

वन्तश्च भरति वाचि प्रत्यये । आकार इत्यधिकारः । आनीरुया^६ ०

१. हाइहाइ ग.

२. इतः प्रभृति चतुर्थमूलीयभाष्य-
गतलुप्यते पर्यन्तं च न

३. शी भक्षायाम् व.

४. वौ. ग.

५. मुः ग स्युः ग..

६. अनीरुयाः प्रत्यये घ.

(२.२.३०) ^{१ २२}घामृतया० (४.१.१) मुनीनाम् (२७५) सुपावसो (५१२)

आकार इति ? ^{२१}भ्यमूऽ२३४वा (४.१.२१) ^{२१}द्रमूऽ२३४वा (५.१.६)

^{२२ २}होवाइ (५.१.२४) प्रभृतीनि । वन् ॥ ५ ॥

१०९३. हि ॥ ६ ॥

हि वाकारे^१ वन्तं भवति । हाउवादीनि (५.२.५) हि ॥ ६ ॥

१०९४. दु ॥ ७ ॥

उदुहस्य पर्वणो हाशब्दो ^२वन्तो भवति । त्वमिन्द्र (१२०)

३तमुअभि (३८२) इन्द्रोमदा (४११) योनिश्वा (४४) श्रुष्यग्ने

(१०६) बृहद्भिः (३७) अत्रा (१४७) वर्माप्रभृतीनाम् । रहस्ये च ।

अग्ने जरि (३९) उदुहस्येति ? विद्धिप्रभृतीनाम् । हाशब्द इति ? कपे

(आ. ४.२.१५) दु ॥ ७ ॥

१०९५. हवोयुग्जारायाः ॥ ८ ॥

हवो युक्तं ^{४२ २}जाराया वन्तं भवति । मानोहाउ (३.१.३५) योनीहाउ

(१०.२.३४) ^{४ २}हावाञ्जा^५ (१६.२.३३) अन्वये । अन्वत् । ^१न्माऽ२३४-

माइ (२.२.२७) ^४युवा सखा (१३३) ^२अत्ते (३७१) होऽ५तोऽ६हाइ

१. वसारे ख. ग.

२. वन्तं क. ख. ग.

३. तमुवभि क. ग.

४. जारा ख.

५. हावञ्जते क. ग.

६. युवातसखा ख. युवाता ग.

७. अत्ता ग.

(१.१.८) सुवोहाड^{४ ४} (१.२.११) वसोऽ^४ग्रहाप्रभृतीनि । हवोयुग्जारायाः ॥ ८ ॥

१०९६. इष्टायाः नाम्यादेः ॥ ९ ॥

इष्टायाः द्वैधं नाम्यादिन्या (नाम्यादेः १) वन्तं भवति । देवानाम्

(१३८) योगे (१६३) स्तोमस्यवी (१०६) पुनानस्सो (५११) निवृत्तानि ।

२२२ ४ २ २२२ २ २ ४
महाहा^{२२२}इन्द्राः (५.१.१४) आनोविश्वासुहाहा^{२२२} (७.२.८) वनौहोप्रभृ-
तीनि । इष्टायाः नाम्यादेः ॥ ९ ॥

१०९७. हस्ये ॥ १० ॥

रहस्ये द्वैधं द्विके^१ वन्तं भवति । मर्षसामान्त्ययोः (आ. २.१.९,

१०) इमाउवायाम् (आ. ४.१.१५, १६) निवृत्तानि । त्वमेतत् (५९५)

यण्वे (आ. ३.१.११) हस्ये ॥ १० ॥

• ॥ इति नवमो दशकः ॥

१०९८. यात् ॥ १ ॥

यशब्दाच्च परं रहस्ये वन्तं भवति । यञ्जक्रामि (२६४, आ. ३.

१.१, २) निवृत्तानि । इयाहाड^{४ ४} (२.२.२३) यात् ॥ १ ॥

१०९९. वात् ॥ २ ॥

२वाशब्दाच्च परं रहस्ये वन्तं भवति । पुरुषव्रताये (आ. ५.१.१३)

४२४ २४ २
निवृत्तानि । कडमम् उहुगहाड (५२१५) आदीनि । वात् ॥ २ ॥

११००. नेरि ॥ ३ ॥

नेरिलिङ्गायां वन्त भवति । अग्नि न स्ववृत्तिभिः^१ (४२०)

^३ गड^५२३४ बी^२५६र्हाड (१४.२२१) नेरि ॥ ३ ॥

११०१. ओइत्रि ॥ ४ ॥

ओइत्रिकाया वन्त भवति । हाउहो^२हाउ (१२.१.४१) ओइत्रि ॥ ४ ॥

११०२. तद्व्यादिः ॥ ५ ॥

तद्विनिद्व्याया आदिर्वन्तो भवति । स्वर्रीयसा पञ्चानुगाने (आ ३.२.१५-१९) तद्व्यादिः ॥ ५ ॥

११०३. नड ॥ ६ ॥

नड्द्राया वन्त भवति । अभित्यदेवायाम् (४६४) नड ॥ ६ ॥

११०४. ऋम्पा ॥ ७ ॥

ऋम्पास्तोमस्य वन्त भवति । ४ऐरिणे (आ ११.१८)
इन्द्रोराजायाम् (५८७) ऋम्पा ॥ ७ ॥

११०५. हाउलुडि न भयुक् ॥ ८ ॥

हाउति प्रस्तावेऽनामारस्तोमयुक्तं^५ वन्तं भवति । एनामः (४५)

१ इत पर 'इरि' स,

२ सूत्र क न ओइत्री मै पा

३ वृष ग

४ ओऐरिणे ग ओलि ऐरिणे क
ओं ऐरिणे ग

५ अनमारस्तोमयुक्त स

१पिवासु (२३९) योनः (४००) ससुन्वे (५८२) वार्कजम्मे (आ-
 ३.१.२७) आतूनइ (१८१ आ. ४.१.३) अनाकार इति ? अत्रैव ।
 स्तोभयुक्तमिति ? भरद्वाजे (३७) पुरुत्वा (९७) चाडवाऽ३२हाइ (१.२-
 ३४) ईशेहाऽ२३इ० (२.१.२९) वूषेऽ३हाऽ३इ (९.२.११) स्तूपऊपूऽ३-
 हाइ (१०.२.१५) २अनायेरिति वाच्यम् (१) हाउतुडि न भयुक् ॥ ८ ॥

११०६. पोषु ॥ ९ ॥

३पोपुस्तोभो ४वन्तो भवति । घलादधि (१२०) इन्द्रोराजायाम्
 (५८७) हाडतुडीति ? पान्तम् (१५५) पोषु ॥ ९ ॥

११०७. द्वयोः पूर्वस्य प्राचुः ॥ १० ॥

द्वयोर्हाशन्दयोः पूर्वस्य द्वैधं प्रादिन्यां (प्राचायां ?) ७वन्तो भवति ।
 हाउहाउ-हुप् (१५.१.३६) निवृत्तानि । वयोहाहाउ (८.२.१३) सुरूहाहाउ
 (४.२३४) भर्गे (आ. २.२.११) हाउहाउवादीनि द्वयोरिति ? ७राधन्तरे
 (आ.५.१.१०) द्वयोः पूर्वस्य प्राचुः ॥ १० ॥

॥ इति वन्तविधिः ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^८ एकादशः प्रपाठकः ॥

१. विभासु ग.

२. भानाशयानायेरिति ख. ग.

३ भाष्यं घ. न.

४ वन्तं, क. ख. ग. ड.

५. प्राञ्ज. ड.

६. वन्तं, क. ख. ग. घ. ड.

७. रथन्तरे क

८. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ. ड.

॥ अथ द्वादशः प्रपाठकः ॥

११०८. अ२सा ॥ १ ॥

अमापद्यते साशब्दः । सह^{२ २ २}र्मह^१ोऽ३होऽ२-याऽ२३४० (४.१.३४)

^{१ २}सहाऽ२^{१ २}होयेऽ३४ (९.२.१९) प्रादिन्यामित्यधिकारः । अ२सा ॥ १ ॥

११०९. पा ॥ २ ॥

पाशब्दश्चामापद्यते । शुचिबन्धुः पारकः^१ (५२४) सामचतुष्टये

(१५.२.३३-३६) प्रादिन्याम् ? रेवात्पाऽ१वाऽ२३ (१.२.२९,३०)

^१पाहोऽ२इगाऽ२३४^३र्भीः (१.२.२७) पा ॥ २ ॥

१११०. दु^२ ॥ ३ ॥

उदुहस्य पाशब्दोऽमापद्यते । कृपापगाहाउ (२.२.२२) दु ॥ ३ ॥

११११. गि ॥ ४ ॥

गिशब्दश्चोदुष्टोऽमापद्यते । ^{४ २}ग-वाहाड (५.१.११) गि ॥ ४ ॥

१११२. रिखासिभ इदि ॥ ५ ॥

रिखासिभइत्येते शब्दा इस्थे स्तोमेऽमापद्यन्ते^४ । हरईऽ३या

(४.२.२१) सखईऽ३या (४.२.२१) दामीउम इहाऽ२३ (१६.१.१४)

^{२ १ १}उमिन्नभिभ्रदर्पसईयाऽ२० (१४.१.१९) मएऽ२० (१४.१.१८) इस्थ

इति ? अत्रैव । आदिन्याम् ? मन्येवायाम् (६२२) रिखासिम इदि ॥५॥

१११३. इ दि ॥ ६ ॥

^१इकारमापद्यते दकारे स्तोमे । ^२स्वाशब्द इत्यधिकारः । ^३सखिदऽइदा
(४.२.२३) स्तोम इति ? ^{१ २ ३}सखादाऽ^२इयाइ (१२.१.३३) इ दि ॥६॥

१११४. ऋणि सार्वार्याः ॥ ७ ॥

^३ऋणिशब्दस्सार्वार्या अमापद्यते । ^१धियाऽ^२इ^३अर्णार्याऽ^४नाऽ^५र-
^{११}ईरसाऽ^२इ (११.२.१६) ^{१ २ ३ ४ ५}सार्वार्या इति ? ^{१ २ ३ ४ ५}धियाऽ^२इ^३अर्णार्याऽ^४नाऽ^५रई
(११.२.१७) ऋणि सार्वार्याः ॥ ७ ॥

१११५. हु महान् ॥ ८ ॥

^६हुशब्दोऽमापद्यते । ^{३ ४ ५ ६ ७}महालिङ्गायामृचि । ^{३ ४ ५ ६ ७}इन्द्राऽ^३इहोइ^४हवेऽ^५इहोइ
(१०.१.२५) ^{१ २ ३ ४ ५}स्तुवाऽ^१इहोऽ^२इहो^३हवाऽ^४मृचिणाइ (५.१.१४) महान्लिङ्गा-
याम् ? शन्नः (३३) प्रधन्वायाम् (५६७) हु महान् ॥ ८ ॥

॥ इत्यंभावः ॥

१११६. घोऽण् ॥ ९ ॥

चतुरक्षरस्य पर्वणोऽक्षरमो^७ भवति । इस्थस्तोमे दकारे चेत्यधिकारः ।

^{१ २}आश्वोददा (४.२.२३) ^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७}आश्वोईऽ^३इया (४.२.२१) ^{१ २}यास्सोददा (४.२.

१. इकारः क. ख. ग. ड.

२. साशब्दः ग.

३. ऋणिशब्दः क. न

४. सर्वाया इति घ.

५. इत आरभ्य रेऽन्ताक्षरं पर्यन्तं
(१०.३.९) घ. न.

६ घोऽण क. ख. ड.

७. सर्वेषु कोशेषु "अक्षरः" इत्येव पाठः

२३) यास्तोई^१ऽ^२या (४.२.२१) मूर्धानम् (६७) त्वमिन्द्रवला
 (१२०) तिल्लोवाचः (५२५) अयापवा^१ (५४१) इमानुकम् (४५२,-
 आ. ३.१.२२, २३) इमाउवाम् (३०४ आ. ४.१.१५, १६) द्विवड-
 हो^२ऽ^३ह^२ऽ^२ (१०.१.४) चतुरक्षरस्येति ? येषामिन्द्रः (१३३) विश्वं-
 सम (स्तोमः) स्तोम इति ? मानइन्द्रा^३ (७.१.२६) सोऽण् ॥ ९ ॥

१११७. २विस्व रुहु ॥ १० ॥

विस्वरिणः पर्यणः द्वैधं ३रुहवति साम्नि-ओ भवति । पयसि
 (आ. ३.१.८) निवृत्तानि । ४स्वादिद्वितीये (१२.२.१५) प्रवई^२ऽ^३या
 (४.२.२१) इदामी^३ऽ^२३४दाम् (४.१.३०) त्वमूषु (३३२) यंवृत्रेषु
 (३३७) अपघ्नन् (५१०) कण्व इत्यधिकारः । विस्व रुहु ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१११८. गि ॥ १ ॥

प्रथमर्था भवति । इन्द्रोई^१ऽ^२या (४.२.२१) गि ॥ १ ॥

१११९. खु सक् ॥ २ ॥

द्वयक्षराम्यामस्यां भवति । स्ये-असाविदे (३१३ आ. ३.१.३०)

उबुत्रक्षायां (३३०; आ ४ २ १०) द्वयक्षराभ्यासस्य ? अर्कतृतीयोपान्तये (आ १.२ १४) प्रसोमदे (५१४; आ २ २ १६) ^१डि नेत्यधिकार । सु सक् ॥ २ ॥

११२०. ह्ये ॥ ३ ॥

^{२२ २ ४} हिशब्दश्चाकारे ओ भवति । एवाहोऽ^२असि० (६ १ २५) त्व^{२ २}होऽ
^{४ ५}अङ्ग० (१७ २ ३०) अकार इति ? अपस्नीहि (३२३) हो ॥ ३ ॥

११२१. ए ॥ ४ ॥

एकारयुक्तश्च हिशब्द ओ भवति । ^{२२ १}ऐहोडमा^२ऽ२स्या (४ २ ३२)
^{२२ १ २ १}ऐहोइ महाहस्तीदक्षा^३ऽ२होइ (५ १ १८, १९) गनिष्टये (२४०) त्व^३होहि
(२४०) ^{२२—}ऐ^२होऽ^२आ^२ऽ२इही (३ २ ३) नशादीनाम् । वयव (२६१)
पुष्ये (आ १ १ ८) एकारयुक्त इति ? महिनीणायाम् (१९०) अहमिद्धि
(१५२) सुपमाहिते (१९१) श्वुरोहित्याम् (४८) न निस्वर
इत्युत्तरार्थम् । ए ॥ ४ ॥

११२२. पात् ॥ ५ ॥

^{२२ १ २ १} पात्परश्च हिशब्द ओ भवति । पा^{१२}होड उ-त्ता (१ २ २७) पाहो
^{२ २}इचा^२ऽ२ता^२ऽ३४ (१ २ २८) पाहिगीभि (३६) कण्ठ्य इत्यधिकार ॥
पात् ॥ ५ ॥

११२३. ग्नि तुडाद्येषु ॥ ६ ॥

ग्निप्रत्यये ^४ १ प्रस्तायाद्येष्वक्षरेण्वो भवति । ओग्नाइ (१.१.१) ओग्नीः

^{४ २ ४ २} १ १.८) ओहा-ओग्नीः (१.२.५) ओग्नाइ (१.२.१.१२) ग्निप्रत्यये ?

^{४ २} गाः (१.२.१.१६) प्रस्तायाद्येष्विति ? हाउहाउहाउ-आग्नीम् (२.२.८,

^{१ २ ३} २) उदुहामिति ? आग्नाओऽ२३४वा (१.२.४; २.२.१९) वृद्धमिति ?

अग्नेरक्ष (२४) अग्नेयुंत्वा (२५) ग्नि तुडाद्येषु ॥ ६ ॥

११२४. दो रादेर्वि ज्याम् ॥ ७ ॥

स्वरादेः पर्वणः उदुह्यात्परस्य गायत्र्यां च वक्रार्यो भवति ।

^{२ २ २} आयाहिऽ३चोडतोयाऽ२इ (१.१.१) ओहरोऽपन्ययाऽ२ (१.१.७)

^{१ २ ४ २} आच्छाऽ३योभृ (४ २.१२) स्वरादेः ? वाऽ५इतयाऽ (१.१.३) उदुह्या-

^१ त्परस्य ? एभिर्वर्द्धा (७) अयाऽ२रस्तू (५.२.१७) स्पर्श इत्यधिकारः ।

दो रादेर्वि ज्याम् ॥ ७ ॥

११२५. तयु ॥ ८ ॥

^१ तयुक्तं चो भवति । तोयाऽ२इ (१.१.१) सार्वास्वर इत्यधिकारः ।

तयु ॥ = ॥

११२६. हन्ते ॥ ९ ॥

^४ हकारायन्त ओ भवति । होऽ५तोऽ६द्वाइ (१.१.८) महोरयिष्ठा-

^{१ अ}
घलिङ्गेष्वित्यधिकारः । ओनरीऽ२३४३ (८.१.२४) हन्ते ॥ ९ ॥

११२७. ^१गौ ॥ १० ॥

गौशब्दश्चौ भवति । ^२स्वादोरित्थायाम्-रूपमे (आ. १.२.२१)
गौ ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

११२८. आइपाताद्यानाम् ॥ १ ॥

आइपाताया आद्यानामो भवति । ^{१ २ १}ओइस्त्वाऽऽताम् (४.२.२८)
^{१ २ २}ओइन्ऽऽमाः (६.१.२६) ^{१ २ २}ओइनाऽऽवाः (६.१.२६) आद्यानामिति ?
^{१ २ २}आर्हऽऽशाम् (६.१.२६) ^१आऽऽ३-^{१ ३}स्थूऽऽ-^{१ २ २}पाऽऽ२३४ (६.१.२६) आइपाऽऽताइ
(९.२.११) आइपाताद्यानाम् ॥ १ ॥

११२९. ओ स्तोत्रादि ॥ २ ॥

ओकारात्स्तोत्रादिरो भवति । ^{१ २}स्तोतासोऽ३० (३.१.२६) ^१वोऽ३-
^{१ २ २}ओन्धाऽऽसाः (१६.१.८) ^{१ अ}वृद्धे स्पर्श इत्यधिकारः । ओनरीऽ२३४३
(८.१.२४) ओ स्तोत्रादि ॥ २ ॥

११३०. भे घोपे दुह्यक्षे ॥ ३ ॥

स्तोमे घोप उदुह्यस्य ^{३ २}पर्वणश्चाध्वरमो भवति । शीकोऽ३४५इ-डा

(१.१.२६) मटोऽ२३४५इ-हा (९.२.९) पिबोऽ२३४५इ-हा (१०.२.
 २४) ^{१ ३ २ १}पूऽ२दधिपोऽ२३४५इ-हा (१४.२.१८) ^{१ २२ ३ २ २}अनुपू-र्वियोऽ२३४५इ-हा
 (११.२.३१) ^{२ ४}अशोहाइ (८.२.२७) ^{२ ४}विमोहाइ (८.२.२७) ^{२ ४}गूढोहाइ
 (८.२.२७) ^४त्वोहाइ (८.२.२७) ^{२ ४}उतोहाइ (९.२.३५) ^{२ ४}अचोहाइ
 (१६.२.१०) ^{२ १ ४ ५}गायन्तित्वोहाइ (९.१.१५) ^{४ २ २ १ ४}ब्रह्मेन्द्रायवमिणो-हाइ (१०.
 २.१७) ^{२ ४ २ १ ४ २ ४}मतयोयन्तुविष्णवो-हाइ (१२.१.३३) ^{१ २}दाऽ२३४५योऽ६हाइ
 (१.१.९) ^{२ ४}सूऽ२३४५गोऽ६हाइ (३.१.२४) ^{४ २}होऽ५तोऽ६हाइ (१.१.८)
 सामान्ये । ^{२ १ ४ २ ४}मूर्द्धोहाइ (२.१.३९) ^{२ १ ४ २ ४}मूर्द्धोहाइ (२.१.४०) ^{४ २}मयोवा
 (१.१.१६; ११.१.१) ^{२ १ ४}वरादिः । ^{२ १ ४}सहोऽ२३४वा (१.२.१) ^{२ ३}स्यो-याऽ-
 २३४० (३.१.८, ९) ^{२ ३}मनो याऽ२३४० (३.२.८) ^{३ २ ३}चितो-याऽ२३४०
 (१२.१.२८) ^{२ १ ३}वृष-भोऽ२-याऽ२३४० (३.२.१२) ^{२ १ ३}ण-स्योऽ२-याऽ२३४०
 (५.२.१८) ^{२ ३ २ १ ३}महिश्रयोऽ२-याऽ२३४० (१२.२.१२) ^{१ २ १ ३}कविक्रनोऽ२-याऽ२३४०
 (१३.१.३७) ^{२ ३ २ २}उदुह्यात्पर इति ? ^२चाऽ३४-हाहो^४ (१६.१.६) ^२छाऽ३४-
 हाहोइ (१६.१.६) ^१होऽ२३४ति० (१.१.३३) ^{१ २ २}चित्रादीनि । आनीकयाऽ३१
 उवायेऽ३ (२.२.३०) इत्यादीनि । स्तोत्र इति ? आचिकेषु । घोष इति ?
 अदर्शिगादीनि (२.१.१३) मे घोषे दुह्यथे ॥ ३ ॥

१. वितोहाइ ग.

३. ससोर स. ग.

१
२ सूऽ२३४५गोऽ६हाइ ग

४. दिहोइ ग.

११३१. ^१व्युट् ॥ ४ ॥

^२मन्द्रस्य द्वैधमन्तर्गति ओ भवति । होऽ^४प्तोऽ^२ह्वाइ (१.१.८)
निवृत्तानि । अग्नि न स्ववृत्तिमिः (४२०) गूऽ^३र३४-वीऽ^२ह्वाइ (१४.२-
२१) सत्यादीनि । व्युट् ॥ ४ ॥

११३२. वि मयोवे ॥ ५ ॥

मयोवायां^३ द्वैधं वकार ओ भवति । मये (८) अग्नेयिवादीनि (१०)
निवृत्तानि । अग्नेहाउ (२.२.२०) कइमम्-उहुवादीनि (५.२.१५) वि
मयोवे ॥ ५ ॥

११३३. तत् ॥ ६ ॥

अवृद्धं चौ^४ भवति । इन्द्रोराजा (५८७) उवुव्वाणि (३३० आ.
४.२.१०) कायमानश्रुक्रिये (आ. ६.१.४) निवृत्तानि । आऽ^२ह्वाउवा
(४.१.३३) योवनादीनि । आइत्व-उत्व-निवृत्त्यर्थः । तत् ॥ ६ ॥

११३४. उद्वयमाइन्द्रे ॥ ७ ॥

उस्यं वयमाइन्द्रे प्रकृत्या भवति । म्यमूऽ^२र३४वा (४.१.२१)
द्रमूऽ^२र३४वा (५.१.६) मिरूऽ^२र३४वा (५.२.४) पिरूऽ^२र३४वा
(३.२.२५) मात्स्वप्रभूऽ^२र३४वा (६.१.४) उस्यमिति ? तुवोऽ^२र३४वा^५
(५.२.२५) हुवोऽ^२र३४वा उद्वयमाइन्द्रे ॥ ७ ॥

१. व्यु ख.

२. तस्य क. ख. ग. ड.

३. मयोवे सर्वत्र पाठ

४. चो ग.

५. उऽभ्यभ्य वा. ख

११३५. चा ॥ ८ ॥

सच्चा गायत्र्यां प्रकृत्या भवति । होवाऽर-वाऽर३४औहोवा (८.
 २.९) ईयाऽर-वाऽर३४औहोवा (१५.२.१७) रूपाऽर-वाऽर३४औहोवा
 (आ. ५.१.१९) यामीयाऽर-वाऽर३४ (आ. ५.१.२०) रहस्ये ।
 धिबर्हया (आ. ३.१.५) चा ॥ ८ ॥

११३६. रेऽन्ताक्षरम् ॥ ९ ॥

स्वरेऽन्ताक्षरमो भवति । हरिराइटोऽर३४हाइ (१३.१.९) चरा-
 जासोऽर३४हाइ (९.२.३५) यद्वामरूत्सुम (३८४) अन्ताक्षरमिति ?
 आवाऽर३४हाइ (१५.१.३) याथाऽर३४हाइ (७.१.२५) वन्दाध्याऽ-
 र३४हाइ (१.१.३०) स्नाऽर३४हाइ (११.२.११) उस्थे
 नेत्याधिकारः । रेऽन्ताक्षरम् ॥ ९ ॥

॥ इत्योभावः ॥

११३७. औम हि ॥ १० ॥

औमापद्यते होशब्दे । अबृद्ध इत्याधिकारः । क्रतुर्वाहोइ-वरौहोइ
 (९.२.३५) १ पुरुतामौ-होवाऽर३हाइ (१.२.१) धियायुजौ-होवाऽर३हाइ
 (६.२.९) आज्ञातासौ हौहोऽर३वाऽर३४ (२.१.१९) पिनाम्रपूऽर३णाभिदरौ-

होऽ^२३वा (३.२.२३) होशब्द इति ? वायो^{२२२ २२ ४ २}रनाहाइकाया (१.१.२३)
 त्वमु^{३ ४ २२ ३ २ ३}वोअ-ग्रहा-हाऽ^२२३४णाम् (९.२.१९) अवृद्ध इति ? सानोऽ^{१ — १}२२होइ
 (१.२.१३) तमीहोऽ^१२इ (१५.१.२४) द्रतेहोऽ^१२इ मर्तादोनि । हकार
 इति ? प्रत्यस्मै (३५२) औम हि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

११३८. लु ॥ १ ॥

१अतिक्रामथौ भवति । ऋचौऽ^{२ न २}३हो (२.१.१५) प्रभृतीनि ॥ लु ॥ १ ॥

११३९. स्वादि ॥ २ ॥

स्वादिपर्वणथौ भवति । वरौहोऽ^{२ १ —}२ (५.२.१८) स्वादितृतीये^२ (१२.
 २.१६) अन्यत् । सिञ्चाहोऽ^{२ १ —}२इ (१०.२.६) माधोर्धारा (१९५) स्वादि ॥ २ ॥

११४०. भ गि ॥ ३ ॥

स्तोमस्य द्वैधं प्रथम एवौ भवति । पुरुषव्रतद्वितीयतृतीययोः (आ.
 ५.१.१४, १५) स्वरपञ्चमे (आ. ३.२.१३) भासे (आ. ६.१.८)
 निवृत्तानि । अग्न आयाद्वितीतये (१) (आ. २.१.३२) आयाम् । इन्द्र-
 स्यसज्जये (आ. ४.२.११) वाजसाम-गार्गमा-दित्यात्मन्यादित्यव्रत-

समापने^१ (आ. ४.१.१२; ४.२.१७, ६.२.२१; ६.२.१) भ गि ॥ ३ ॥

११४१. ति जारायाम् ॥ ४ ॥

४ २ २ ४ २

यथर्चस्य द्वैधं जारायामौ भवति । नमस्ती-होद्याइ (१.१.२०)

४ २ १ ४ २ ४ २ ४ २ ४ २ ४ २ ४ २
पर्यौ-होद्याजा (१.२.१५) पर्यौ-होद्याजा (१६.२.२६) अध्वर्यौ-होअद्री

२ २ १ २ १ २ १ २ १
(१४.१.६.) अग्निमिन्धादीनि (१९) निवृत्तानि । आदित्यंविष्णुंसूर्यम्-हो०

१ २ १ २ २ २ १ २ १
(३.१.१) उपनस्तुतम् होयाऽऽहाइ (६.१.१९) हुतं पुनः-हो (६.

२ १ २ २ १ २ १ २ १
२.२२) यथाअमि-होइ (६.२.३४) व्युच्छति-हो० (५.१ ३५) प्रणेत-

३ २ १ २ १ २ १ २ १
ऽइः हौऽइहोऽइ १६ (५.२.१९) यज्ञादीनि (१.२.२३) प्राणाः शिशुः (५७०)

ति जारायाम् ॥ ४ ॥

११४२. मेण् ॥ ५ ॥

भवतो गीतस्य पदादिरौ भवति । धियस्सचेत (१९) अग्निमि-

४ २ १ ४ २ १ ४ २ ४
न्धीत (८२) तवाहस्सोमरौ-होऽपरणा (१५.१.४) मेण् ॥ ५ ॥

११४३. अद्या नीचम् ॥ ६ ॥

२ १ २

२ १ २

अद्या^२ नीचमौ भवति । क्रत्वौहोइ (९.२.३५) प्रमृतीनि । अद्या-

२ १ २ २ १
होइ (१.२.३४) रायेहोइ (१२.१ ३१) विच-होइ (११.१.३२, ३४)

अद्या नीचम् ॥ ६ ॥

११४४. नर्वाह्यम्^१ ॥ ७ ॥

न ऋग्वाह्यमौ भवति । सहोऽ३४३इ-पवस्व (१३.२.३१) इन्द्राऽ२-
 होऽ१इ-वाऽ२इश्वा (१२.१.२६) सयामसिहोऽ२३४५इ-हा (१७.१.३५)
 नर्वाह्यम् ॥ ७ ॥

११४५. पि ॥ ८ ॥

पकारि च नौ भवति । इप्-होऽ२इ (७.२.६) इन्द्रसुतेषु
 (३८१) पि ॥ ८ ॥

११४६. इष्टा ॥ ९ ॥

इष्टायां च नौ भवति । उत्वामन्दन्तु (१९४) उपनः (१५०)
 त्वमेतत् (५९५) अश्विनोर्ब्रतद्वितीयेषु (आ. ४.१.१६) इष्टा ॥ ९ ॥

११४७. वाओवायाम् ॥^२ १० ॥

वाओवायामौ भवति । सपौवाओऽ२३४वा-कौवाओऽ२३४वा (१.
 २.१४) श्यौवाओऽ२३४वा (८.२.२७) ह्यौवाओऽ२३४वा (८.२.
 २७) शंयत्-गौवाओऽ२३४वा (३.२.३) माताचमौ-वाओऽ२३४वा (८.
 १.१३) अभूजातौ-वाओऽ२३४वा (८.१.१३) उवस्रत्वानौ वाओऽ२३४वा

१. वाद्यम् ग

२. दौया ग.

३. तंमु—मगौ (२.१.१३) अधिनः

क ल. ग.

(८.१.१३) वाओवायाम् ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

११४८. ^१च्यावे ॥ १ ॥

च्यावे चो भवति । शुंमयन् (२९८) णंभृष्टिमन्तम् (३२७)

च्यावया (२९८) त्राप्रथमादीनि । ^{१२}पूतौन्वाऽ३२ (५.२.१३) च्यावे ॥१॥

११४९. नेम्याः ॥ २ ॥

नेम्याश्चौ भवति । नाइमिथक्रौवा (३.१.५) जातर्हिहौवा (१६.

१.३३) मान्द्रयायौवा (१४.२.२८) चन्द्रमाभावे (११.१.३१) णमुपयत्

(३२०, आ.३.२.३) श्रूयाउवा (१७.१.४) द्विः । प्रतिपेध्यम् ॥ नेम्याः ॥२॥

११५०. ^२स्तु ॥ ३ ॥

स्तुशब्दश्चौ भवति । ^{१ १ २}स्तपिमित्रम् (१.१.९) ^{२ १ १ १}स्ताऽ३पाऽ२३४५६

(७.२.३४) ^१स्तुपेऽ१ (७.२.३३) नेम्या इत्यधिकारः । स्तु ॥ ३ ॥

११५१. नशे ॥ ४ ॥

नशेस्तोमे औ भवति । ^१तत्राददि (१३१) जुहौऽ२ (४.२.

३४) यत्तत्तत्तान्नेवृहतेशुकशौऽ२ (३.१.२८) अधौऽ२ (१७.१.२०)

द्विः । नशे ॥ ४ ॥

११५२. ईशे ॥ ५ ॥

२११२ २ —

२ — १

ईशेस्तोमे औ भवति । ईशीयस्वओऽ२ (३.२.१८) राजौऽ२-हुवा

२ — १

२ १ — १

(७.१.१६) कनौऽ२-हुवाइ (१३.१.१३) उप-स्तुतौऽ२-हुवाइ (३.१.२७)

२११२२२ २ — १

स्तोतामेगोसखौऽ२-हुवाइ (३.२.१८) ^१सर्वास्वर इत्यधिकारः । ईशे ॥५॥

॥ इत्यौभाचः ॥

११५३. एहिरैम् ॥ ६ ॥

२ १ २

२१२

एहिरैमापद्यते । अवृद्ध इत्यधिकारः । रविष्पतायेऽ३४ ऐही०३

२१२११

२१२

१

२१२

(३.१.२५) तपमाराऽ२३४-ऐही० (३.१.२५) क्षासाऽ२३४-ऐही० (३.१.

२१२२२

२३

१२ २ —

२५) ऐहीयैही-क्वस्यवृषभोयुषा (४.१.२८) ऐहीहाऽ२इ (१४.२.१२)

१२ — १२ —

१

— १२ —

चतासुताऽ२म् ऐहीऽ२ (१४.२.१२) पञ्चन्तराऽ२-येहीऽ२ (१४.२.१२)

कश्यपपुच्छे (आ. ५.२.२०) मन्येनायाम् (६२२-आ. ५.१.२१)

आदित्यात्मनि (आ. ६.२.१) आनन्दप्रतिनन्दयोः (आ. ६.२.२,३)

^३सर्पराज्ञीषु (आ. ६.२-७-९) एहीति ? नशादीनि । अवृद्ध इति ? आऽ-^६२३४इही (४.१.२८) आइहीऽ२^१ (८.१.२२) एहिरैम् ॥ ६ ॥

११५४. इणि ॥ ७ ॥

अभिगीते प्रत्यये ऐ^६ भवति । ऐऽ२ही^१आइहीऽ२ (७.१.३२)

१. सर्पराज्ञीषु घ.

२. एहिरैयै क.

३. वारद्वयमुपलभ्यते ग. कोशे

४. सर्पराज्ञीषु घ.

५. आद्रहि ग.

६. औ भवति ग.

— ^२ ^१ ^१ ^२
 ऐऽरहो१आड२इहो-नशाऽर३ (३.२.४) वृष्णामाऽ३० (४.१.१९)
 सपर्यति (१४२) इणि ॥ ७ ॥

११५५. स्वे स्वरपरे ॥ ८ ॥

स्वरपरे द्वेधं स्व एवै भवति । असात्रिदेवायाम् (३१३-आ.

^{२१} ^{११} ^{२१} ^{११}

^१ ^{२११}

३.१.३०) निवृत्तानि । एहियहोइ-एहियौहोऽर३इ (४.१.१५) आगहिये-

हिताइमेऽ१ (५.२.१५) न्माऽर३४माइ^१-एहियाऽ६हा (२.२.३७)

२यूऽर३४मा एहियाऽ६हा (१७.२.९) ढाऽर३४याम्-एहियाऽ६हा (३.१.

३८) बहिरामाजियेऽ५-हियाऽ६हाउगा (१५ २ १४) एहियाऽर-सखायो-

दाड०^३ (१६.१ ११) धर्तादि (५५८, आ १.२.४) संमील्यशान्ति-

कर्मणि (आ २.१.३०) व्रतवृत्तीयाद्ये (आ. ४.२.१) स्वे स्वरपरे ॥ ८ ॥

११५६. द्यवेः ॥ ९ ॥

द्यवेश्च पर ऐ भवति । द्यनियाऽर३४मी-ऐही (४.२.३५) निवृ-

त्तानि । आइही पिवासोमम् (आ. १.२.२०) विश्वेदेवायाम् (६१०. आ.

४.२.८) रौहिणे (आ. ४.२.२०) द्यवेः ॥ ९ ॥

११५७. प्रनः ॥ १० ॥

प्रनस्संघातस्यै भवति । पयस्व (४८३) प्रनइन्दो (५०९)

प्रनः ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

११५८. दन्त्यादिय ॥ १ ॥

दन्त्यात्पर इयइत्ययमै भवति । आतेवत्सः (८) इन्द्रविश्वः
(३४३) यदिचीरः (८२) दन्त्यादिति ? प्रमःहिष्ठा (१०७) उद्धेदमि
(१२५) नतमःहः (४२६) दन्त्यादिय ॥ १ ॥

११५९. ऐतुडि^१ ॥ २ ॥

ऐतुडि साम्यै भवति । पूर्वेषु । ऐतुडि ॥ २ ॥

११६०. उपे ॥ ३ ॥

उपे^१शब्द^२भै भवति । होड-ऊषैऽ१रायाऽ२ (६१.१५) उपे ॥ ३ ॥

११६१. त्यन्ते ॥ ४ ॥

गत्यन्तेऽधरे ऐ भवति । देवैमाऽ२३इर्मा^२ (१.१.४) ऐहोइमाऽ-
२३स्या^१ (४.२.३२) २सार्वास्वर इत्यधिकारः । त्यन्ते ॥ ४ ॥

११६२. ह्यम् ॥ ५ ॥

उद्दिशब्दः प्रणते ऐ भवति । सहमैहैऽ३होऽ२-याऽ२३४० (४.१.३४)

^{२१ २} १ हिशब्दनिमित्तस्तोमः ^३ १ आयाहीऽ३चोइ० (१.१.१) ह्यम् ॥ ५ ॥

॥ इत्यैभावः ॥

११६३. ए त्यम् ॥ ६ ॥

एमापद्यते गत्यन्तम् । ए त्यम् ॥ ६ ॥

११६४. वादेवायाम् ॥ ७ ॥

वादेवायामे भवति । वाऽ३-देऽ२३४वा-वसोऽ५हा^२ (९.२.५)

द्विः । वादेवायाम् ॥ ७ ॥

११६५. विही योनिष्टः ॥ ८ ॥

विही इत्येतौ शब्दौ योनिष्टस्तावे भवतः । द्वन्द्वपष्टाद्ययोः (आ. ३.

२.१,२) विही योनिष्टः ॥ ८ ॥

११६६. कृहोयौ ॥ ९ ॥

कृहं होयौ पर्वणि ए भवति । इमस्स्तोमायाम् (६६) कृहोयौ ॥ ९ ॥

११६७. उनु ॥ १० ॥

पर्वान्त ए भवति । इत्थं कृष्टमित्यधिकारः । अग्नयेऽ३ (१.१.११)

^{१ २} अमायेऽ३ (१.१.२०) ^{१ २} यक्षयेऽ३ (२.१.३१) ^{२ १ २} विधतायेऽ३^३ (२.२.

^{२ १ २} १५) ^२ द्विपाच्चतुष्पादजुनायेऽ३ (९.२.३१) ^{२ १ ३ २} बृहन्नघायेऽ३ (१६.२.१)

१. हिशब्दे निवृत्ते स्तोमः स.

२. वासोहा ग.

३. विधदाये घ.

२ १२१ २ २ २२११ २
 कृधीनोयशसोजनायेऽ३ (१३.२.३) वार्षाहारायेऽ३ः (१६.२.२८)
 २ ३ — १ २ १ १ २ २
 जनिमाऽ२नायेऽ३४^१ (१७.२.३०) आनीक्याऽ३१उवायेऽ३ (२.२.३०)
 २ १ २ १
 इत्यादीनि । इस्थम् ? युतात्वाऽ३म् (२.२.२२) कृष्टम् ? तद्विविद्वाइ
 (१.१.२५) पर्वान्ते ? आऽ२३इन्द्रा (१२.२.२२) यस्सुक्ष्मिती (५८२)
 उज्जु ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

११६८, २वार्षे पिनः ॥ १ ॥

२ १ ११ २
 वार्षेस्वरे द्वैधं पिनः पर्वण ए भवति । पुनानौहोयेऽ३ (१७.१.
 १४) निवृत्तानि । हवन्ताऽ२३इ (८.१.१२) चक्रामाऽ२३इ (८.२.१२)
 २ १
 निनिर्णइजाऽ२३इ (१६.२.२४) वार्षे पिनः ॥ १ ॥

११६९, स्ये स्यु ॥ २ ॥

रहस्ये द्वैधं स्युलिङ्गे पर्वणि ए भवति । ३स्वरपष्ठे द्वितीये (आ. ३.
 २.१४) तृतीये होयेऽ३ (आ. ३.२.१७) निवृत्तानि । अग्नश्रायाहिधीतये
 (१ आ. २.१.३२) अयम् । इन्द्रस्थसञ्जये (आ. ४.२.११) रौहिणे
 (आ. ४.२.२०) स्ये स्यु ॥ २ ॥

११७०. डि क्षरिणि शतायाम् ॥ ३ ॥

तृतीयाक्षरिणि पर्वाणि द्वैधं^१ शतायामे भवति । ओयेऽ^{१२}३-रसाऽ^२३४३इ

(११.२.१६) वनप्रक्षम् (५८०) भूरि-रायेऽ^{११}३-तसाउवाऽ^२३ (१०.१.२०)

आयेऽ^{१२}३-कयाउमाऽ^२३ (१०.१.९) मटामसि-मदामसायेऽ^{१२१३}३-महाऽ^{२२१२}३४३इ-

साऽ^२३४मा (११.२.२४) निवृत्तानि । राऽ^२१वनुवाऽ^२२३इ (२.१.३५)

मिस्सहसाऽ^३२३इः (८.२.१९) सत्वायआ० (५.१.८) इन्द्रंविश्वाः

(३४३) ताऽ^३२३४इ-नियञ्जते० (१६ २.३३) यन्तारोये (३८) प्रभृतीनि ।

व-ताऽ^{२१}२३इ-दिविया (११.१.३२) हुगाऽ^{२१}२३इ-हुवए (१.१.३२) डि

क्षरिणि शतायाम् ॥ ३ ॥

११७१. विस्वरिणस्तादेर्गेः ॥ ४ ॥

विस्वरिणः उपर्वणः द्वैधं^१ तादेर्गेः परमे भवति । आनीकयाऽ^{११२}३१-

उवायेऽ^२३ (२.२.३०) ^{२१ — १२}मनिमाऽ^{२१}नायेऽ^{१२}३४ (१७ २.३०) निवृत्तानि ।

आग्नाऽ^{११}३१२३४इ (२.२.४) इन्धाऽ^{३२}३१२३४इ (२.२.४) तक्षधदाऽ^{२१}३१२३४इ

(१५.२.२३) जुष्टं पताऽ^{२१}३१२३४इ (१५.२.२३) इन्द्रमर्च

यायाऽ^२१विदाऽ^{२११}२३४इ (६.१.३०) ^{— १}विदामगवसूऽ^{२११}त्तायाऽ^२२३४इ (६.

१. द्वैधं न. क स

द्वैध ग. न

२. यन्तारो प्रभृतीनि क घ.

३ तादेः पर्वणः घ.

४ तादेः गेः क स. ड. न.

५ मनिमाउनायेऽ३४ ग.

६ विदामगवसु घ.

२.१५) अव-परिधी^१रतिता^२ऽर^३इहा^४ऽर^५इ^६ (१५.१.१) विस्वरिणस्तादेर्गेः ॥ ४ ॥

११७२. हि कइत्स्यादेः ॥ ५ ॥

हिभूतस्याक्षरस्य द्वैधं कइत्स्यादेरे भवति । स्तियाये^१काई^२०
(१०.२.८) हुवाये-साया^१ऽर^२इत्^३हो^४ऽरवा^५ऽर^६इ^७औ^८होवा (३.१.१८)
अन्यत् । अयआदा^१ऽर^२इ-वपु^३ज्जा^४ऽर^५इ^६नाम् । १.२.७) पवस्वदा^१ऽर^२इ-ववीता^३ऽ-
र^४इ^५याइ (१७.१.२४) एवाहिवीरस्तवता^१ऽर^२इ-वा^३ऽर^४इ^५ताइ (१०.२.

५) हि कइत्स्यादेः ॥ ५ ॥

११७३. उन मान्याम् ॥ ६ ॥

मामनि न मान्यामे भवति । औ^१ऽर^२इ^३इ^४इ^५डा (१.१.२४) हो^६ऽ-
इ^७डा-दीनि । (१.१.२८) न मान्याम् ॥ ६ ॥

११७४. ४थार्वा ॥ ७ ॥

थापूर्वादक्षरान्नै भवति । इन्द्रमर्चयाथा^१ऽविदा^२ऽर^३इ^४इ (६.१.३०)
^{२२ ११}याथापता^१ऽर^२इ^३म् (१०.१.१७) थार्वा ॥ ७ ॥

११७५. मि ॥ ८ ॥

५प्रथमश्च भवति । ६अग्नये^१ऽइ^२ (१.१.११) प्रभृतीनि । मि ॥ ८ ॥

१. वारितयाये ग. यास्यादिति घ.

२. ढोवा ग.

३. नमान्याम् क. ख. ग.

४. ययामि धिया घ.

५. प्रथमश्चे क.

६. अग्नये क. ख. ग. घ. ड.

११७६. हियायां न चागोः ॥ ९ ॥

१हियायामे भवति, २अचास्वरमगोलिङ्गायां उचर्चि । वोऽग्नेय-
 एऽ३४ (१.२.२३) द्विष (१०.१.२) रशनाभिः (५२३) महादीनि ।
 निष्टतानि । गिः-एहियाऽ६० (२.२.१७) दहएऽ३४-हियाऽ६हा (३.१.
 २५) गाया-एऽ२३४हिया (११.२.१४) मिऽ३त्राया-एऽ२३४हिया
 (११.२.१४) ४अचास्वरम् ? अपादुप्रभृतीनि (१४५) आत्तामहान्त्ये (६.२.२६)
 अगोलिङ्गायाम् ? त्वन्धन्ते (६.२.१६) रौहिणे (आ. ४.२.२०) एत्वा-
 त्वनिवृत्त्यर्थम् । हियायां न चागोः ॥ ९ ॥

॥ इत्येभावः ॥

११७७. युभ्यां य्वौ रे ॥ १० ॥

(यु) इडभ्यां परौ य्वौ भवतः स्वरे प्रत्यये । अयोधिया (२.२.१०)
 दायोहादीनि (१.१.१०) मर्त्याम् (१.१.१३) हव्यराहाम् ६-अमाऽ२र्त्ताऽ२३४-
 याम् (१.१.२१) दूराऽ२३याम् (२.२.२७) दूराघाऽ२३याऽ३४म् (३.१.२४)
 वूऽ२३होऽ२३याम् (३.१.३८) रामाङ्-पिबूऽ२३४वा-राऽ५योऽ६हाइ (३.
 २.२५) युभ्याम् ? इन्द्राग्नीअपात् (२८१) द्यावापृथिवी (३२६) दसीउमे
 (५४६) ८नजातम् (२७८) मर इति ९ ? निहोतादीनि (१.१.२) तमिन्द्रम्

१ भाष्य घ. न.

२ अचास्वरयामगोऽइति भाति ।

३. नर्चि ख ग

४ अनचास्वरः स अनचास्वरं ग

५ ध्वौ घ.

६ हव्यराहम् क.

७. दासी उमे ख.

८ न जारा स्वरमिति ख.

९ स्वरमिति क. ग घ ङ.

(११९) तमु अमि (३८२) अर्पसि (५११) अरवहन्ति (२५, आ. ३.१.८)

दीर्घादिति वै वृद्धात्प्रतिषेधात्प्रतिषेध्यम् । युभ्यां यौ रे ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

११७८. वो दे स्थे ॥ १ ॥

उकारस्य पदे प्रत्यये द्वैधमिस्थ एव चकारो भवति । वेतिन्द्रः

(३३३) इहसन्तिन्द्रवः (५६१) लग्नये (४४) ^{२ २} पूऽइवा (१२.१.

^{२४} ३०) पुवा (१३.१.३३) चमसेपुवादीनि (५.१.४) निवृत्तानि । पुइन्द्रसाऽरत् ^{१२} ०

(६.१.२८) ^{३ ३ ६} कुईऽरन्द्राऽर३४याम् (९.२३) ^{३४ ४ ६ ६} नोधनुवन्तु-इन्द्रवाः

(१६.२.८) ^{२१ १ २१} नोधनूवाऽर३-तूइन्द्रवाः (१६.२.७) पद इति ? रिचम्बोः

(५१३) जिपु (४११) आद्ये । महानाम्न्याः पदान्तनिवृत्तिः । भाग्यम्-अष्टानिधने

(आ. ४.२.१८) वो दे स्थे ॥ १ ॥

११७९. उणि वशब्दिनो दिञ् ॥ २ ॥

गीते प्रत्यये द्वैधं वशब्दिन एव गीतात्परं व्यग्रधीयते पदान्ताच्च ।

मुम्नायव (३५७) त्वा रहस्ये (आ. ११.१ आदिषु) विधावति

(५७२) ^{२ १ न} १स्तुहि-औऽ३० (५.१.३४) ^{२ १ न २} २मुमुग्धि-औऽ३होऽ३इ (८.२.

१३) पर्येपि (५६५) महत्सु (४११) निवृत्तानि । अतिशब्द इति-

शब्द उमिशब्दः । औकारो महादिवाक्रीत्ये (आ ६.१.१५) १द्यमिद्यमि
(१६०) न आगहि (२८४) अश्वस्य (३५८ १) वृद्धाद्विशेषः । उणि
वशब्दिनो दिवु ॥ २ ॥

११८०. तात्पर्यान्ते ॥ ३ ॥

त्रिमात्रात्परं पर्यान्ते प्रत्यये व्यग्रधीयते । मासीऽ३या (५.१.३३)
१ न २ २ — न २ २ ३ २
र्यतीऽ३या (९ २.१) हीऐऽ२हीऽ३या^२ (१३ २.१३) ३निद्धाइटुवाऽ३
२ ३ २ २ — १ —
(४ १ ६) विद्धीतूऽ२३४मा (४.१ ८) विद्धाऽ२३तूवाऽ२ (४.१.७)
१ — १ — २ २ १ २ —
तास्माऽ२ऊमाऽ२ (७० १४) नाहुऽ३पाइपूऽ१वाऽ२ (५ २ १५)
२ ४ २ ३ ४ २ १ २ १ २ २
अन्यत् । तमूऽ३अभिप्रमा० (१० १.३०) तामिन्महत्स्वआऽ१जिपूऽ३
२ १ २ २ १ २ २ २
(११ १ २५) प्लूऽ३आन्ताऽ३रा (११.१.३२) ३ओइत्सन्नपूर्वआयूऽ१-
— १ २ १ २ — १ २
नीऽ२-ओइ (१६ १ ३१) स्यसीदसी-उत्सोऽ२० (१४.१ २४) विधाऽ१-
२ २ १ २ १ २ २ १ २ १
वाऽ३ती अग्रे० (१७ १.३१) वाजयाऽ२३न्ती आजि० (२.२.१) पु-रू-
२ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
आनाओऽ२३४वा (६.२ ३२) भीऽ३अज्जताड (१६ २.३२) त्रिमात्रात् ?
२ २ २ २
हाउतमूवभि (१०.१.२७) पर्यान्ते ? वाजयाममि (११९) तात्पर्यान्ते ॥ ३ ॥

११८१. २ः ॥ ४ ॥

एवमन्ते पर्याणि व्यवधीयते । ४स्वध्वरः (४६५) मघवा वाऽ३४३इ-

१ शविशवि ग न

२ इत आरभ्य "तामिन्मह" पर्यन्त

क र ग न हीएहीया ड

३ ओइइत्युदाहरण क र ग न

४ सुध्वर क ग

२ ४

तऽरेवाऽऽइन्द्राऽर्द्धः (९.१.३) रः ॥ ४ ॥

११८२. अन्तस्थासणि ॥ ५ ॥

अस्तस्थासंयोगे प्रत्यये द्वैध पदान्त एव प्रत्यये व्यवधीयते ।

^{१ २३ १११} सुवर्चतेऽ२३४५ (११.२.१३) ^{१ २१ ३ २१} सुवर्चा^{२११}असुरेभ्यः (७.१.१५) ^{२११} सुवर्चुवाऽ
^{२ २} २३ः (१०.१.१७) ^२ अच्छा^२इन्द्रंमतयस्सुवर्चुवाऽर्द्ध (१०.१.१६)
^{१ २ २} सुवाऽ२३हा^२र्चा^२० (७.१.१३) निवृत्तानि । अत्यव्यमर्षति (५२०)
^{१ २ ३ २ २ १ १} अतिअव्यमा पाताओऽ२३४वा (१५.१.२४) चारयत्पूतोअतीऽ^{२१ २१ १}श्याइपिआ-
^{१ १ १ २ १ १} व्याऽ२३४५म् (१५.२.१९) पीअव्ययाऽ२३म् (१६.२.२८) नरस्त्वां-
^{१ २२ — १२ २ १ २} काष्ठा सुआ^२र्वतः (६.१.२८) सुअर्गाऽ२३ता३४३ः (६.१.२९) अन्त-
 स्थासणीति ? १अबोध्यादीनि (७३) दिवः षष्ठादीनि (९२) अन्तस्थामणि ॥५॥

११८३. यरेऽरि ॥ ६ ॥

यकारपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽरिलिङ्गायां न व्यवधीयते । उवद शिऽ३-

^{१ २ १ २} आपती (८.१.२४) ^{१ २} आयाऽ२३वाऽ३४३ः (१५.१.२३) अरिलिङ्गायाम् ?
^{२ २ ४ २ १ ३} स्रोअक्तुषु (१२८) नक्रियायो (५.१.३३) ^{४ २ २ १ ३} आयाहिया (११.१.३)
 यरेऽरि ॥ ६ ॥

११८४. चाद्वचग्निद्वाः ॥ ७ ॥

२नीचायकारो मनति अग्निदूतायाः स्वरे प्रत्यये (१) । ^{२ २} यदिन्द्रोया

(४.२.६) त्वन्नोया (१.१.१२) नीचादिति ! पुनानोआ (१३.२.२३)
चाद्व्यग्निद्वाः ॥ ७ ॥

११८५. व्यस्थे ॥ ८ ॥

विकृतो यकारो भवत्यस्थे प्रत्यये । नायकमीडरत् (१.२.१५)
१स्थाययासिष्मत् (१) शुक्रस्यत्वाऽऽभायक्षाराऽरन् (९.१.२६) वृष्पा-
वाऽ१याऽर (५.१.१) त्राऽर३म्पाऽ३-याऽरयाऽर३४० (५.१.३)
अन्यत् । उदाऽ३१उवायेऽ३ (१३.१.७) स्याग्नाइ-इहा (२.२.३१)
कवाइ इहा (२२३१) व्यस्थे ॥ ८ ॥

११८६. न यिप् ॥ ९ ॥

न यिपञ्चम्पां यकारो भवति । हराऽरअथा (४.२.१९, २०)
वहन्ताआऽ१शावाऽरः (९.२.१८) ताअसुरा (१६.१.३५, ३७)
न यिप् ॥ ९ ॥

११८७. ए हाइ ॥ १० ॥

एकारस्य हाइरति पर्वणि यकारो भवति । सयाऽर३हाऽ३४३इ
(१.१.१४, १५) वायोरनाहास्काया (१.१.२३) त्राऽ५योऽ६हाइ (१३.२.
३५) शर-णयोऽर३४हाइ (३.१.९) निवृत्तानि । गृणआ (११.२.३४)

१. स्थाया यासिष्मत् ग. स्याया यासिष्मत् क ख,

222

ध्वरआ^१ (२.१.१७) एवमादीनि । ए हाइ ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

११८८ ओष्ठ्यपरेऽनि ॥ १ ॥

ओष्ठ्यपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽनकारिणि पर्यणि यकारो भवति । शरणे

(९७) ^२ ^३ ^४ ^{१२}
 (९७) शाराणाडर३४या (३.१.१०,११) दुहयाडर१ (४.२.३३)

१ न २ ३ ४

२चायाड३२उराड३इ (६.१.६) वमाव्यापौ-वाड३२३ (८.१.१९) उत्तरे

घसे (आ.३ १, ६) अनकारिणीति । सिन्धुः (५१४) रामगताओ२३४वा

(१.२.११) ओष्ठ्यपरेऽनि ॥ १ ॥

११८९ कृष्णा भेषु ॥ २ ॥

४ ऊष्मणस्तोभेष्वेव यकारो भवति । दिव्या (१०.१.१०)

दाइयाऽश्वार (१०.१.११) चदेऽ वाऽरयाऽर३४० (१२.१.२१) हिया-

५३५ (च. २ १६) सिद्धाऽऽया^२ (१३.२.३५, ३६) स्तोमेष्विति ? अधद्वाऽऽ-

१ १११ २ १ १११
आऽ२३४५ (= २.२१) मदाऽ३आऽ२३४५ (१६.१.१९) अभीनयन्ते

अद्रुहः (५५०) आतुरिहन्ति मातरः (५५०) अनकारिणीत्यधिकारः ।

ऊष्मा भेषु ॥ २ ॥

- 1 धरआ क

- 2 वायाउवा स

- वाय्राऽने उवाऽने ग

- 42

- 3 उत्तरेवसान्ये क म

- 4 उष्मयुतं ग

- ॐ रिष्याया ग. न

११९०. प्रथाः ॥ ३ ॥

प्रथा इत्यत्र यकारो भवति । इत्सप्रा^२ऽ^१थायासाह^३—आ^४ऽ२३४सी^५

(२.१.२) प्रथाः ॥ ३ ॥

११९१. २वाद्भि ॥ ४ ॥

३वशब्दात्परो गकारिण्यां यकारो भवति । वया^३ऽ३-वा^२ऽ२या^१ऽ२३४०

(१३.२.१२) गकारिण्यामिति ? ४वआहू^{२१२}ऽ२३ती^१ऽ३४३ः (९.२.३२) ।

वाद्भि ॥ ४ ॥

११९२. त एम् ॥ ५ ॥

त इत्यत्रपरो यकारो भवति । तयेमा^{२१२}ऽ२३मा^२ऽ३४३इ^५ (१.१.२४)

०एंपर इति ? इतएतउ^२ऽ३दरू^{१२}ऽ१हा[—]ऽ२न् (३.१.२) त एम् ॥ ५ ॥

११९३. ७रायाद्धम् ॥ ६ ॥

राया इत्यत्र वृद्ध भुज्यते^{२११} । रायाया^{७२}ऽ२३ग्नेमहेत्वाहाउ^{२१२} (३.१.४)

रायाद्धम् ॥ ६ ॥

११९४. क्रः ॥ ७ ॥

क्र इत्यत्र यकारो भवति । क्राया^{१२२}हुतः (१.१.६) क्रायाहुता^{२१२}ऽ२

१. आमु ह.

२. वाद्भी. ग

३. वाशब्दात् क. ।

वागच्छान् घ.

४. यं आयूनी स. यं आयूतिः क.

५. त एयासा घ.

६. एधं पर इति ग.

७. राद्धम् ग.

८. भुज्यते घ.

१११ १ २ १ २ १ २
 ३४५: (१.१.७) समिद्धशुक्रया (१.१.८) दिविसंख्युऽ३आताताऽ३:
 ३२१
 (२.२.२२) शुह्रस्वः । शक्रआ (४.१.२३) १गकारिण्यामित्यधिकारः ।
 २१ ३ १११
 शुक्रआहुताऽ२३४५: (३.२.१९) आर्चिकमित्यधिकारः । क्रः ॥ ७ ॥

॥ इति षष्ठावः ॥

११९५. २त प्रथमो रोहः ॥ ८ ॥

तभूतस्य प्रथमस्य रोह इत्याख्या । रोहस्तु भगवानाम्नायः—नव

युहतो रोहान्रोहती^३ ति (ता. ब्रा. ७.७.६) त प्रथमो रोहः ॥ ८ ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^४ द्वादशः प्रपाठकः ॥

॥ अथ त्रयोदशः प्रपाठकः ॥

११९६. शौ तादुदात्तादुन्नीचे ॥ १ ॥

०रहस्ये यथर्चमुदात्तात्परमुन्नीभवति नीचे प्रत्यये । वैरूपान्तरिक्षदेव-

स्थानादिषु (आ. १.१.१, १०, १५) श्रविति ? अतिविश्वानिदुरिता^{१ २ १ २ १ १} ०

(१४.१.३४) यथर्चमिति ? अधिक्षमा^{२ १} (आ. १.२.९) उदात्तादिति ?

२१ २१२१
 चूकृपत् (आ. १.१.१५) नीच इति ? बृहद्वामम् (आ. १.१.२५) शौ

तादुदात्तादुन्नीचे ॥ १ ॥

१. भकारिण्याम् क

२. त घ. न.

३. गोनतीति ग

४. सामतन्त्रे क. र. ग घ.

५. रहस्ये च यथर्चम् क. ख. ग

६. अधिक्षेम क दिष्टुक्षेम र. ग.

११९७. न पुनानाया सञ्चु ॥ २ ॥

सकारादिः पुनानाया नोच्चीभवति । न पुनानाया मञ्चु ॥ २ ॥

११९८. १धातीपङ्गे ॥ ३ ॥

धाशब्दोऽतीपङ्गे नोच्चीभवति । दीधानति (जा १ २ २४) धाशब्द
इति ? अत्रैव । अतीपङ्ग इति ? देवत्रते (आ ५ १ ७) धातीपङ्गे ॥ ३ ॥

११९९. भ्यं खडः ॥ ४ ॥

भ्यशब्दो द्वितीयात्परो नोच्चीभवति । वार्पाहरे (आ २ २ २२)
भ्यशब्द इति ! ऋयमानायाम् (आ २ २ १३) २खड इति ? यमत्रते
(आ ४ १ १४) भ्य खडः ॥ ४ ॥

१२००. आहन्त्येऽन्तस्थायाम् ॥ ५ ॥

३अरागहन्त्येऽन्तस्थाया प्रत्यये नोच्चीभवति । यशः-परमेष्ठीत्रत
कृष्णत्रतेषु (आ २ २ १२, ४ १ ७ ८) अकारादिति ? पतिमाग्नि (आ. १.
२ १२) ४हन्त्य इति ? देवत्रते (आ ५ १ ६) अन्तस्थायामिति ? देवस्थाने
(आ १ १ १५) आहन्त्येऽन्तस्थायाम् ॥ ५ ॥

१२०१. स्ति तु न च ॥ ६ ॥

सकारि तकारि चाक्षार तूच्चीभवति ५न चेत् न । धेरूप एकवृष

१ सूत्र धाशब्द इत्यन्तमाध्याशब्द

घ न

२ खण्ड इति घ

३ भाष्यं घ न

४ अन्त्य इति व

५ इत् परमष्टमसूत्रीयतिप्रत्यये
पर्यं त घ न

वृषभव्रतादिषु (आ. १.१.१, २.२.१.१४, १.२.२१) न चेत् व्रशब्द इति ?
१२१

यत्ररूपम् (आ. ४.१.८) स्ति तु न व्र ॥ ६ ॥

१२०२. ^२धच्च ॥ ७ ॥

धञ्जब्दश्चोच्चीभवति । महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.१६) धञ्च ॥ ७ ॥

१२०३. खिट् तौ तुडि ॥ ८ ॥

उपान्त्यमक्षरं नोच्चीभवति प्रस्तावपरे ति प्रत्यये । यौविमातीऽ-
१११
२३४५ (आ. ६.२.५) उतिशब्द इति ? चरन्तः (स्तोमः आ. ३.२.२२)

खिट् तौ तुडि ॥ ८ ॥

१२०४. हरे च ॥ ९ ॥

वार्पाहरे चोपान्त्यमक्षरं नोच्चीभवति प्रस्तावपरे । अस्मभ्यम्०
(आ. २.२.२२) हरे च ॥ ९ ॥

१२०५. देविवृसाभ्यो वाते साः ॥ १० ॥

दे-वि-वृसा-इत्येतेभ्यः परा नोच्चीभवन्ति^४ वा-त्ते-साः^५ । देवव्रत-दिशां-
व्रतयोः (आ. ५.१.६, ८; ५.२.२) देविवृसाम्यो वाते साः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१. पुरुष क. वृषभ ग. न.

२ यच्च ख.

३. त शब्द इति घ.

४. नोच्ची भवति क घ.

५. वातेभ्यः घ.

१२०६. ताद्ये दिगि ॥ १ ॥

तशब्दात्परी येऽशब्दो नोच्चीभवति चतुर्थोच्चे । माधुच्छन्दसे (आ.

३.२.४) चतुर्थोच्च इति ? रैवतरूपमे (आ. १.२.१९) ताद्ये दिगि ॥१॥

१२०७. तमः पृथो^१ ॥ २ ॥

तशब्दाच्च परं पृथो नोच्चीभवति थिश्चन्दे प्रत्यये । कायमानायाम्

(आ. ६.२.४) तम इति ? तत्पृथिगीम् (आ. ३.२.२१) तमः
पृथौ ॥ २ ॥

१२०८. गच्छावुणि^२ ॥ ३ ॥

गच्छावुणि प्रत्यये नोच्चीभवतः । चक्षुस्स्वरीयमोः (आ. २.२.१७,

३.२.१८) गच्छाविति ? अगन्मज्योतिः (आ. ४.१.४) गच्छावुणि ॥३॥

१२०९. उच्चे^३ चास्र^४ आब्रतपञ्चमान्नये ॥ ४ ॥

उच्चे चास्र आब्रतपञ्चमादुच्चीभवति । नीचे वेत्यधिकारः । नद्ये ।

अन्तरिक्ष पतिलिङ्ग मर्षमामसु (आ. १.१.९; १.२.१२; २.१.३) अस्त्र इति ?

नत्वापज्जिन्^१ (आ. १.१.३) आब्रतपञ्चमादिति ? यद्वर्चः (६२४)

न य इति ? अन्तरिक्षे (आ. १.१.९) उदात्तादिति ? स्वरमि^२ (आ. १.

१.९) उच्चे चास्र आब्रतपञ्चमान्नये ॥ ४ ॥

१२१०. ताद्यशसां तस्माच्च नान्त्यस्य ॥ ५ ॥

तश्चब्दात्परेषां यशसामुच्चीभवति । ^१उच्चे नीचे चेत्यधिकारः ।

२ ११ २ २

तस्मात्परस्य पर्वणः, नान्त्यस्य । दिवोमूर्धानम्० (आ. ३.२.१७) तादिति ? ^२शीर्ष

२ ११ २

उपमाम्नि (!) नान्त्यस्येति ? घर्मोज्योतिः (आ. ३.२.१७) ताद्यशसां

तस्माच्च नान्त्यस्य ॥ ५ ॥

१२११. दन्त्याद्यं डो मध्यमवर्गीये प्राग्रथन्तरात् ॥ ६ ॥

दन्त्यादेरक्षरादुच्चीभवति^३ मध्यमवर्गीये प्रत्यये प्राग्रथन्तरात् ।

वैरूपान्तरिक्ष-देवस्थाना-त्तीपङ्गादिषु (आ. १.१ २-८; १०, १५; १.२.२४)

दन्त्यादेरिति ? ^{२ २ ३}अभ्रातृव्यो० (आ. २.१.१६) मध्यमवर्गीय इति ? वैरूपे

(आ. १.१.३) प्राग्रथन्तरादिति ? पुरुषव्रते (आ. ५.१.१७) दन्त्याद्यं

डो मध्यमवर्गीये प्राग्रथन्तरात् ॥ ६ ॥

१२१२. सि च ॥ ७ ॥

दन्त्यादेरक्षरात्सकारे प्रत्यये उच्चीभवति । अभीनात्तीपङ्गे (आ. १.

२.२४) सि च ॥ ७ ॥

१२१३. धामधा ॥ ८ ॥

धामधाशब्द उच्चीभवति । वाजसाम्नि (आ. ४.१.१२) धामधा ॥ ८ ॥

१. उच्चे घ. न.

२. शीर्ष क. न.

३. "उच्चे" अधिरः क, ख, ग, घ, ङ.

१२१४. आदित्यव्रते कि च ॥ ९ ॥

आदित्यव्रते दन्त्यादेरक्षरात्कारे प्रत्यय उच्चीभवति । मध्यमवर्गीये
चेत्यधिकारः । आदित्यव्रते कि च ॥ ९ ॥

१२१५. न नि ॥ १० ॥

१नकारे प्रत्यये २नोच्चीभवति । सार्वकामिके (आ. ६.२.६)
न नि ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

१२१६. वर्चसि च ॥ १ ॥

वर्चमि च नोच्चीभवति । पित्र्यमन्त्ये (आ.६.२.१७) वर्चमि च ॥१॥

१२१७. हात्स्नं चतापरे ॥ २ ॥

हशब्दात्समित्येतत् चतापरेऽक्षरे प्रत्यये उच्चीभवति । अञ्जो वैरूपे
(आ.१.१.१) चतापर इति १ अन्यत्र (आ.१.१.५) हात्स्नं चतापरे ॥२॥

१२१८. उण्योष्ठ्येऽन्तस्थि ॥ ३ ॥

गीतादायोष्ठ्ये प्रत्यये उच्चीभवत्यन्तस्थि । अयारुचा-भार्वकामिकयोः
(आ. ६.१.२; ६.१.६) उण्योष्ठ्येऽन्तस्थि ॥ ३ ॥

१२१९. मे हसि च ॥ ४ ॥

मेशब्दो हसि च प्रत्यय उच्चीभवति । ओष्ठ्ये चेत्यधिकारः ।

विकर्ण-भासयोः (आ. ४.१.७, ८) मे हमि च ॥ ४ ॥

१२२०. दन्त्यादेरुतायाम्^१ ॥ ५ ॥

दन्त्यादेः पर्वण उदात्तात्परमुच्चीभवति उतायाम् । दिविद्यामि^{२ १ १}

(आ० ४.१.७) दन्त्यादेरिति ? मयिवर्चः^{१ १ १ २} (आ. ४.१.७) दन्त्यादेरु-
तायाम् ॥ ५ ॥

१२२१. आर्चिकहसि ॥ ६ ॥

आर्चिकमक्षरमुदात्तात्परमुच्चीभवति^२ हसि प्रत्यये रथन्तरर्चि ।

आर्चिकमिति ? देवावृधं^{२ १ १ १} (आ. २.१.२९) वयोमित्वायाम्^३ । आर्चिकह-
सि ॥ ६ ॥

१२२२. खडस्पर्शपरे ॥ ७ ॥

द्वितीयमुदात्तात्परमुच्चीभवति; अस्पर्शपरेऽक्षरे प्रत्यये । जनदिचम्^१ ॥ ४

(आ. ४.१.१०) राजन-दिशांघ्रतादिषु (आ. ४.२.१९, ५.२.७) खडिति ?

देवग्रते (आ. ५.१.६) अस्पर्शपर इति ? यत्रचमुः^{१ २ १ २} (आ. ४.१.८)
खडस्पर्शपरे ॥ ७ ॥

१२२३. गपरे ॥ ८ ॥

गकारपरेऽक्षरे प्रत्यये उच्चीभवति । यशमि (आ. २.२.१२;

४.२.१२) गपरे ॥ ८ ॥

१. उदात्ता ग.

२. हसि प्रभृति ७ मसूत्रायांभर्ज
परइतीत्यन्तं घ. न.

३. वयोमित्वाया ट. न.

४. जनादिचम् घ.

१२२४. दन्त्यपरे ॥ ९ ॥

दन्त्यपरे चाक्षरे उचीभवति । अहर्वत-दशस्तीभा-दित्यव्रतेषु
 (आ. ४.२.५, १६; ६.२.१) दन्त्यपर इति ? यत्रचक्षुः^{१२१२} (आ. ४.१.८)
 दन्त्यपरे ॥ ९ ॥

१२२५. नार्कद्वन्द्वेऽचक्षुषि ॥ १० ॥

नार्कद्वन्द्वे च द्वितीयमुचीभवति अचक्षुषि । अर्कशिरस्मर्पसामै-
 १कवृषादिषु (आ. १.२.१२; २.१.१, १४) अर्कद्वन्द्व इति ? राजने (आ. ४.
 २.१९) अचक्षुषीति ? पतिर्विद्यस्य^१० (आ. २.२.१८) नार्कद्वन्द्वेऽ-
 चक्षुषि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१२२६. बार्हतात्तु ॥ १ ॥

बार्हतात्परस्य पर्जन उची भवति । सर्पमामाणुषोः (आ. २.१.३,
 ३.१.१३) बार्हतादिति ? अत्रैव । बार्हतात्तु ॥ १ ॥

१२२७. यादूष्मणि ॥ २ ॥

यशच्चादुष्मीभयत्पूष्मणि प्रत्यये । नवस्तोमस्वरीयसोः^२ (आ. ३.१.
 १४.३.२.१.७) यशच्चादिति ? सर्पमामनि (आ. २.१.१) ऊष्मणीति ?

यामे (आ. ३.२.३) यादूष्मणि ॥ २ ॥

१२२८. चतुरडि प्राग्राजनात् ॥ ३ ॥

१२१२

चतुरक्षरपरे पर्वणि नोच्ची भवति प्राग्राजनात् । मयिवर्चः (आ. ४.

१२१२

१.७) यत्रचक्षुः (आ. ४.१.८) चतुरद्वोति ? सञ्जये (आ. ४.२.११)

प्रागराजनादिति ? तत्रैव । चतुरडि प्राग्राजनात् ॥ ३ ॥

१२२९. आर्चिकमनि ॥ ४ ॥

आर्चिकमक्षरं नोच्चीभवति अनिकारात्^१ । सोमव्रत पुरुषव्रत दिशा-
व्रतादिषु (आ. ४.१.१०, ५.१.१७, ५.२.१) आर्चिकमिति ? सञ्जये

(आ. ४.२.११) अनिकारादिति ? त्वमिमाओपधीः^{३ २१ २१} (आ. ४.१.१०)

आर्चिकमनि ॥ ४ ॥

१२३०. ^२हसः स्वे ॥ ५ ॥

हसः स्वे प्रत्यये नाच्चीभवति । विष्णोर्व्रते (आ. ४.२.७)
हसः स्वे ॥ ५ ॥

१२३१. कीर्त्ये च ॥ ६ ॥

महादिवाकीर्त्ये च नोच्चीभवति । कीर्त्ये च ॥ ६ ॥

१२३२. ^३तीनुभ्यां भि ॥ ७ ॥

^४तीनु इत्येताभ्यां परं मकारे प्रत्यय उच्चीभवति । मर्षयामनि

१ निकारान् क. घ.

२. सहस्र व. सहस्वे घ.

३ तिनुभ्याम् ड.

४. ति नु इत्ये ड

(आ. २.१.३) भट्टे च (आ. ३.१.२१) तीनुभ्यां मि ॥ ७ ॥

१२३३. तृतीयमघोषे ॥ ८ ॥

^{२२१२ २}
तृतीयमक्षरमघोषे प्रत्यये उच्चीभवति । भृतानाम् (आ. ३.१.२८)

व्रतान्त्यायां च (आ. ५.२.१४) तृतीयमिति ? सजातः (६२१) अघोष
इति ? विराजः (६२१) तृतीयमघोषे ॥ ८ ॥

१२३४. रुव्योः ॥ ९ ॥

^{२१}
रुव्योः प्रत्यययोस्तृतीयमुच्चीभवति । मरुतः (आ. १.२.६.)

कायमानायां च (आ. ६.१.४) रुव्योः ॥ ९ ॥

१२३५. न रुसणौ ॥ १० ॥

^{२१ २२} ^{२ १२ ११}
न रुशब्दसंयोगबुद्धी भवतः । धृतम्मे० (आ. ५.१.२) अयारुचा०

(आ. ६.१.२) उरुः पृथुरादीनि (आ. ५.२.१९) न रुसणौ ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१२३६. लस्तु ॥ १ ॥

लकारसंयोगस्तृचीभवति । धर्मरोचने (आ. ६.२.१०) लस्तु ॥ १ ॥

१२३७. रेफि स्वरे ॥ २ ॥

रेफ्यक्षरं स्वरे प्रत्यय उच्ची भवति । जमदग्निव्रत-राजन-पित्र्यमन्त्येषु^१

(आ. ४.२.१५, १९, ६.२.१७) रेफीति ? विराजः (६२१) स्वर
 १२१ १११
 इति? सर्पसुवाऽ२३४५: (आ. २.१.१.) रेफि स्वरे ॥ २ ॥

१२३८. तालव्ये न तोकात् ॥ ३ ॥

रेफ्यक्षरं तालव्ये प्रत्यय उच्चीभवति नतोकात् ॥ पञ्चनिधने (आ.
 २.१.३०) कश्यपपुच्छे च (आ. ५.२.२०) तालव्य इति ? विधायद्रूपा०
 १२१२१११
 (आ. ६.१.२) नतोकादिति ? स्मरीयसि (आ. ३.२.२२) अपारुचा०
 २११२१०
 (आ. ६.१.२) रुशब्दस्य तु विशेषः । उदात्तादिति ? देवव्रते (आ. ५.
 १.६) तालव्ये न तोकात् ॥ ३ ॥

१२३९. ज स्रोः ॥ ४ ॥

जकारः मकारे रेफे च प्रत्यय उच्चीभवति । रजस्सुवः (आ. ४.
 २.१९) सत्यमोजः (आ. ४.२.१९) ज स्रोः ॥ ४ ॥

१२४०. ग्नियुजाभ्य ओष्ठ्यवति ॥ ५ ॥

ग्नियुजा इत्येतेभ्यः परं ओष्ठ्यवति प्रत्यय उच्चीभवति । देवव्रते
 (आ. ५.१.६) पुच्छे च (आ. ५.२.२०) ग्नियुजाम्य ओष्ठ्यवति ॥ ५ ॥

१२४१. १द्रिधाहिभ्यो यादेवयः ॥ ६ ॥

द्रिधाहि इत्येतेभ्यः परे यादेभि इत्येते शब्दा उच्चीभवन्ति । स्वरीयो-

१ एतावत्पर्यन्तमेव घपुस्तकम्योपयोगः समभवत् । इतः परं पत्राणि जीर्णानि ।
 वर्णाश्च न संयमुपलभ्यन्ते ।

यमव्रतपरिधिषु (आ. ३.२.२३; ४.१.१४; ६.२.११ आदिषु) द्विधाहिभ्यो
यादेवयः ॥ ६ ॥

१२४२ तन्द्रौ सच्चु सणि ॥ ७ ॥

तन्द्रावित्येतौ शब्दौ सकारादौ संयोगे प्रत्यय उच्चोभयतः । पुरुष-
गतिसद्व्यव्रतयोः (आ. २.१.३४; ५.१.२२) तन्द्रौ सच्चु मणि ॥ ७ ॥

१२४३. शंभ्रश्वाडा स्तोभाः ॥ ८ ॥

शंभ्रश्वाडा इत्येते स्तोभा उदात्तादुच्चीभयन्ति । वैरूपान्तग्निसादिषु^१
(आ. १.१.२-८; १.१.१०) शंभ्रश्वाडा स्तोभाः ॥ ८ ॥

१२४४. इह ॥ ९ ॥

इह इत्यस्य चोदात्तादुच्चीभयति । पञ्चनिधने (आ. २.१.३०)
^{१ २ ११२ १}
स्तोभस्येति १ सुप्रपाणाइहस्त (आ. ५.२.१९) इह ॥ ९ ॥

१२४५. रुदोभिः ॥ १० ॥

रुच्छब्दात्परो मिरुच्चीभयति । ओं कायमानायाम् (आ. ६.१.४)
रुदोभिः ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

१२४६. द्वयडः पूर्व चान्तम्साम्नि ॥ १ ॥

द्वयक्षरस्य पर्यणः पूर्वमुदात्तादुच्चीभयति । परं चेत्यधिकारः ।

२१२२१

अन्तस्साम्नि । वैरूपादीनि (आ. १.१.६) द्व्यड इति ? इद्वामम्० (आ. २.१.३०) अन्तस्साम्नीति ? घेन्वादीनि (आ. ३.१.७) स्तोम इति ? पदस्तोमे (आ. १.२.२८) द्व्यडः पूर्वं चान्तस्साम्नि ॥ १ ॥

१२४७. न हाउवाग्घविर्दुधानाम् ॥ २ ॥

हाउवाग् घविर्दुधा इत्येतेषां नोच्चीमतिः^१ । दशस्तोम र्षम कश्यपव्रतेषु

(आ. ४.२.१६; १.२.२१; ५.२.१८) न हाउवाग्घविर्दुधानाम् ॥ २ ॥

१२४८. अक्रे ॥ ३ ॥

अक्रे संघाते च द्व्यधरस्य नोच्चीमति । पुरुषगतौ (आ. २.१.३४)

अक्रे ॥ ३ ॥

१२४९. एचः^२ ॥ ४ ॥

एकारादेश्च पर्यण नोच्चीमति । सम्मील्ये (आ. २.१.२६)

एचः ॥ ४ ॥

१२५०. पवर्गवतः स्पर्शान्तस्य ॥ ५ ॥

पवर्गवतस्स्पर्शान्तस्य नोच्चीमति । ऽबृहदेवस्थानादीनि । (आ.

१.१.१६) पवर्गवत इति ? जनस्य (४.१.१०) स्पर्शान्तम्येति ? महि^१

(आ. ३.२.१) पवर्गवतः स्पर्शान्तस्य ॥ ५ ॥

१२५१. आपस्सगि ॥ ६ ॥

आपः सगिप्रत्यये नोच्चीमति । कायमानायाम् (आ. ६.१.४)

१. नोर्ध्व भवति क ख ग

३ बृहदेवस्थाने क. ग ड

२ एच. मै पा

सगीति ? अत्रैव । आपस्सगि ॥ ६ ॥

१२५२. श्रेयस्साम्नि तु ॥ ७ ॥

श्रेयस्साम्नेव प्रत्यये उच्चीभवति । श्रेयसि (आ. ३.१.२२)

साम्नीति ? भासे (आ. ६.१.८) श्रेयस्साम्नि तु ॥ ७ ॥

१२५३. स्कुन्वेभर्गपयसाम् ॥ ८ ॥

स्कुन्वे-भर्ग-पय-इत्येतेषामुच्चीभवति । एवमादय एव । स्कुन्वेभर्ग-

पयसाम् ॥ ८ ॥

१२५४. सुवर्भुवद्भ्राजेयानाम् ॥ ९ ॥

सुवर्भुवद्भ्राजेयानामुच्चीभवति । अहरीतादीनि (आ. १.१.१४)

सुवर्भुवद्भ्राजेयानाम् ॥ ९ ॥

१२५५. साम्न्यभ्यस्तिनी ॥ १० ॥

साम्निप्रत्यये उदात्तादुच्चीभवति । न चेदभ्यस्तिनी भवतः ।

पशूक्तासु (आ. १.१.१) अभ्यस्तिनीति ? देवेभ्योऽ२३४५ः (आ. ६.१.३)

२१ ३ १११ ११२१३ १११

वयन्तेऽ२३४५ (आ. २.२.१२) विमाह्येऽतीऽ२३४५ (आ. ४.२.१८)

साम्न्यभ्यस्तिनी ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशक ॥

१२५६. तम् ॥ १ ॥

तंशब्दस्त्वुच्चीभवति साम्निप्रत्यये । सप्तहे (आ. २.१.२२) तम् ॥ १ ॥

१२५७. स्वरीयसि ॥ २ ॥

२११ १३

स्वरीयस्युच्चीमरति माम्नि प्रत्यये । स्वरीयसीति ? घर्मोज्योतीऽ-

१११

३४५: (आ. ६.२.१०) स्वरीयमि ॥ २ ॥

१२५८. न क्षुरमहसोः ॥ ३ ॥

न क्षुरमहसोरुच्चीमरति । न क्षुरमहमोः ॥ ३ ॥

१२५९. पूर्वाद्भ्रैव ॥ ४ ॥

पूर्वम्मादुदात्ताद् आशब्द एवोच्चीमरति । आभ्राजे (आ. ६.१.६)

आशब्द इति ? अपाने (आ. २.२.२) पूर्वाद्भ्रैव ॥ ४ ॥

१२६०. स्वरितम् ॥ ५ ॥

स्वरितमक्षरमुच्चीमरति । शिरोके (आ. २.१.३४) स्वरितम् ॥ ५ ॥

१२६१. ये तं ते तादृनात्तम् ॥ ६ ॥

येतर्तत इत्येतेभ्यः परे ष्ट अ अ-तं इत्येते शब्दा उचीमरन्ति । देव-

स्थान-देवमन-भुर-द्वारशालामु^२ (आ. १.१.१५, ५.१.६, २.१.२७, ६.२.१)

ये तं ते तादृनात्तम् ॥ ६ ॥

१२६२. रेः क्षं महसि ॥ ७ ॥

रिशब्दाद् यमिन्येतदुच्चीमरति महसि (आ. ३.१.२६) महर्मानि ?

अशानिधने (आ. ४.२.१८) रेः क्षं महसि ॥ ७ ॥

१२६३. तिन्द्रौ सिमासु ॥ ८ ॥

तिन्द्रौ सिमासूचीभवतः । उचमायाम् (महा.३) तिन्द्रौ सिमासु ॥८॥

१२६४. अचुधात् त्रीणि व्यन् ॥ ९ ॥

१गीतादौ धशब्दात् पराणि त्रीण्यक्षराण्युच्चीभवन्ति । २व्यञ्जनान्तं
चेत्पर्यं भवति । महादिवाक्रीत्ये (आ.६.१.१३) व्यञ्जनान्तमिति ? अत्रैव ।
अचुधात् त्रीणि व्यन् ॥ ९ ॥

१२६५. नन्दाया अ भौ ॥ १० ॥

नन्दायाः परोऽकार उच्चीभवति मिशब्दे प्रत्यये । चार्त्रघ्ने (आ.
४.२.१७) नन्दाया अ भौ ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

१२६६. पोपास्वः पसधोक्थ्यकल्पन्तानाम-

चुच्चवन्नान्तरिक्षे ॥ १ ॥

पोपा-स्वः प-सधो-क्थ्य-कल्पन्तानामादिरुच्चवद्वर्तते नान्तरिक्षे । पञ्च-
निधन कश्यपपुच्छ-जमदग्निव्रत देवस्थान-सर्पगामसु (आ. २.१.३०, ५.२.
२०, ४.२.१५; १.१.१५; २.१.३, ९, १०) नान्तरिक्षे ? आपिर्नः (आ. १.
१.९) पोपास्वः पसधोक्थ्यकल्पन्तानामचुच्चवन्नान्तरिक्षे ॥ १ ॥

१२६७. उणश्चक्षुष्याद्ये ॥ २ ॥

गीतादेः परमुच्चवद्वर्तते । चक्षुष्याद्ये (आ. २.२.१७) चक्षुषीति ?
सर्पसाम्नि (आ. २.१.१) आय इति ? परे (आ. २.२.१८) उण-
श्चक्षुष्याद्ये ॥ २ ॥

१२६८. खडस्तास्पन्द्रे ॥ ३ ॥

द्वितीयात्परं तास्पन्द्र उच्चवद्वर्तते । तास्पन्द्र इति ? देवग्रते (आ.
५.१.६) खडस्तास्पन्द्रे ॥ ३ ॥

१२६९. रादि षडक्षरं गिवत् ॥ ४ ॥

स्वरादिषडक्षरं पर्य गिवद्वर्तते । उ^१दुचमम्० (आ. १.२.१३)
पिवामोम (आ. २.१.३१) कायमानासु (आ. ६.१.४) स्वरादीति ?
^१यशस्त्रिपिम्० (आ. ३.२.१८) षडक्षरमिति ? अरू^{१२२}चत् (आ. ३.१.
९,१०) रादि षडक्षरं गिवत् ॥ ४ ॥

१२७०. चच्च ॥ ५ ॥

चकारादि च षडक्षरं गिवद्वर्तते । वसिष्ठशफ्योः (आ. ३.२.५, ६.)
चच्च ॥ ५ ॥

१२७१. न खड्वन्त्यवत् ॥ ६ ॥

न खड्वन्त्यषडक्षरं गिवद्वर्तते । सप्तस्पद्धि-दिशां व्रतेषु ^१(आ. ४.

१.४; ५.२.२) न स्वद्वन्त्यवत् ॥ ६ ॥

१२७२. विशोके च ॥ ७ ॥

न गिवद्वर्तते । विशोके च ॥ ७ ॥

१२७३. कम ॥ ८ ॥

कमशब्दो गिवद्वर्तते । तौस्थवसे (आ. ३.१.५) कम ॥ ८ ॥

१२७४. यच्चु यि ॥ ९ ॥

यकारादि च सप्ताक्षरं यकारे प्रत्यये गिवद्वर्तते । देवग्रते (आ. ५.१.६) यच्चु यि ॥ ९ ॥

१२७५. आयुर्विदाक्षुरहसि सामाच्यन्तौ ढछौ ॥ १० ॥

आयुर्विदाक्षुरहसीत्येवमादीनां पर्वणामाच्यन्तौ ढमित्तछमिर्तौ गिवद्वर्तते । यशः-क्षुर-निष्णोर्ग्रत महानाम्नीषु (आ. २.२.१२; २.१.२८; ४.२. ७; महा. १.) आयुर्विदाक्षुरहसि सामाच्यन्तौ ढछौ ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

१२७६. आवचु वान् ॥ १ ॥

आकारादि वान्तं परं गिवद्वर्तते । सार्वकामिकेषु (आ. ६.२.६) आवचु वान् ॥ १ ॥

१२७७. याडाहौभ्यो ङिगचु ङिम ॥ २ ॥

“याडाहौ इत्येतेभ्यः परस्तृतीयादि^१स्तृतीयमापद्यते । अरिष्टे (आ. १.

१.११,१२) यादाहौम्यो डिगचु डिम् ॥ २ ॥

१२७८. उधवृभ्यो भेमाधयो नीचम् ॥ ३ ॥

उधवृ इत्येतेभ्यः परे भेमाधे इत्येते शब्दाः नीचस्वरमापद्यन्ते ।

^{१ ११ २२}दसीउभे (आ. २.२.१७) ^{१ २}सधमाऽ३ (आ. १.१.१५.) ^{२ १ १ २}दियेवृधेऽ३
(आ. १.१.१५) अन्तरिक्षाधे (आ. १.१.९) अन्त इत्यधिकारः । चक्षुषि
(आ. २.२.१८) उच्चादित्यधिकारः । उधवृभ्यो भेमाधयो नीचम् ॥ ३ ॥

१२७९. येत आदी भौ ॥ ४ ॥

येते इत्येतां शब्दां आदी भिशब्दे^१ प्रत्यये ^२नीचीमन्तः । स्वरी-

योन्ये (आ. ३.२.२४) येते इति ^{१ २}भिमन्तु० (आ. ४.२.१७) भानिति ?
देवन्ते (आ. ५.१.६) आदौ इत्युत्तरार्थम् । येत आदी भौ ॥ ४ ॥

१२८०. शन्नोयद्योरजाः ॥ ५ ॥

शन्नोयदित्येते शब्दा योरजा इत्येतेषु प्रत्ययेषु नीचीमन्ति ।

स्वादोः (आ. १.२.२१) अयं पूषा (आ. २.२.१८) यज्ञायथाः (आ.
३.२.२१) एतेष्विति ? यद्वर्चः (आ. ५.२.१) आदी इति । चक्षुषि
(आ. २.२.१८) शन्नोयद्योरजाः ॥ ५ ॥

१२८१. तदाद्यन्त एऽष्टानिधने ॥ ६ ॥

तदाद्यन्ते पर्वणि एकार एव नीचीमन्ति अष्टानिधने । तदाद्यन्त इति ?

अत्रैव । अष्टानिधन इति ? ^१महसि (आ. ३.१.२६) तदाद्यन्त एऽष्टानिधने ॥ ६ ॥

१२८२. त्र्यङ्गो विश्रुमतः ॥ ७ ॥

त्र्यक्षरस्य पर्वणः विश्रुमत एकार एव नीचीभवत्यष्टानिधने । त्र्यक्ष-
रस्येति ? इडांगच्छ० (आ. ४.२.१२) विश्रुमत इति ? ^{१ २ २}२युग्ये (आ. ४.
२.१६) अष्टानिधन इति ? महमि (आ. ३.१.२६) त्र्यङ्गो विश्रुमतः ॥ ७ ॥

१२८३. पदस्तोभ आ कण्ठ्ये जिन्वन् ॥ ८ ॥

पदस्तोभे आकारः कण्ठ्ये प्रत्यये जिभूत्वा प्रत्युत्क्रामति । ^{१ १ १}नदीपु-
चाऽ^१ (आ. १.२.२६) पदस्तोभ इति ? ^{२ १ २}अन्तश्चरति० (आ. ६.२.६)
आकार इति ? ^{१ २}नृभिः (आ. १.२.२७) कण्ठ्य इति ? अत्रैव । पदस्तोभ आ
कण्ठ्ये जिन्वन् ॥ ८ ॥

१२८४. त्रयाणामचम् ॥ ९ ॥

त्रयाणां षुच्चीभूतानामादिः प्रणम्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.
९) त्रयाणामिति ? ^{१ १ २ १}धाराष्टस्य० (आ. १.१.२) आदिरिति ? अन्यनि-
वृत्त्यर्थम् । त्रयाणामचम् ॥ ९ ॥

१२८५. अस्माद्वृणयामयुगमं गौ ॥ १० ॥

अस्मात्प्रकृतप्रणतात्परस्य साम्नो वृणीमहायामयुगममक्षरं प्रथमे
प्रणम्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.१५) अस्मादिति ? ^{२ १}इन्द्रचरो (आ.

१.२.१४) वृष्यामिति ? यथर्चं । अयुग्ममिति ? अत्रैव । प्रथम इति ?
आदौ । अस्माद्वृष्यामयुग्मं गौ ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

१२८६. नान्तमौ द्वारशालायाम् ॥ १ ॥

नांशब्दतश्चन्दौ द्वारशालायां प्रणम्येते । नान्तमाविति ? ^{१ १ २}अनीकम्
(आ. ६.२.१) द्वारशालायामिति ? पतिलिङ्गे (आ. १.२.१२) नान्तमौ
द्वारशालायाम् ॥ १ ॥

१२८७. न वन्नुस्वारौ स्वरीयसि^१ प्रागात्रात् ॥ २ ॥

न वन्नुस्वारौ स्वरीयमि माम्नि भवतः प्रागात्रात्^२ । स्वरीय-
सीति ? वैरूपादिषु (आ. १.१.१) प्रागात्रादिति ? ^{१ १ १ १ १}आपाऽ२३४५ः
(आ. ३.२.२३) न वन्नुस्वारौ स्वरीयमि प्रागात्रात् ॥ २ ॥

१२८८. त्रिरुक्तस्य शुक्रियेष्वरे ॥ ३ ॥

त्रिरुक्तस्य पर्वणः शुक्रियेषु न वन्नुस्वारौ भवतः नचेद्रेशब्दे ।
आभ्राजादीनि (आ. ६.१.६) त्रिरुक्तस्येति ? सार्वकामिके (आ. ६.
२.६) शुक्रियेष्विति ? सप्तहे (आ. २.१.२२) न रे शब्द इति ? आदि-
त्यात्मनि (आ. ६.२.२१) त्रिरुक्तस्य शुक्रियेष्वरे ॥ ३ ॥

१२८९. डन् ॥ ४ ॥

• ढकारान्तस्य पर्वणो न भवति । विरुणो (आ. ६.१.७) ढकारान्त-

स्येति ? द्वारशालायाम् (आ. ६.२.१) डेन् ॥ ४ ॥

१२९०. धनार्याम् ॥ ५ ॥

धनार्यां प्रत्यये ^१न भवति । समैर्ये (आ. ६.१.१९) धनार्या-
मिति ? सार्वकामिके (आ. ६.२.६) स्वरीयसि (आ. ३.२.२३) श्रुक्ति-
येष्वित्यधिकारः । धनार्याम् ॥ ५ ॥

१२९१. अन्धायाः ॥ ६ ॥

अन्धाया^२ न भवति । सार्वराज्ञीषु (आ. ६.२.७-९) अन्धायाः ॥ ६ ॥

१२९२. व्याहृतिषु पुच्छे च राथन्तरेऽपि ॥ ७ ॥

व्याहृतिषु पुच्छे च राथन्तरे प्रत्यये वं नुमावस्वारौ भवतः ।
अमाम्नापि^३ व्याहृतिषुच्छ इति ? तेमन्वत्^४ (आ. ४.१.१७) ' राथ-
न्तर इति ? अत्रैव । व्याहृतिषु.पुच्छे च राथन्तरेऽपि ॥ ७ ॥

१२९३. एरोतुते नन्दे कृष्टवृद्धे तु^५ ॥ ८ ॥

एरोतुते नन्दे कृष्टवृद्धे एव भवतः । वैरूपान्तरिक्षयोः (आ. १.
१.२, ९, १०) सिद्धग्रहणादन्यत्र निवृत्तिः । एरोतुते नन्दे कृष्टवृद्धे तु ॥ ८ ॥

१२९४. ह्रस्वैव ह्रस्वोऽस्तः ॥ ९ ॥

ह्रस्वै इत्येतौ शब्दौ वंशब्दहकारयोः प्रत्यययोः तः भवतः । वैरूप-
दिवाकीर्त्ययोः (आ. १.१.८; ६.१.१४) ह्रस्वैव ह्रस्वोऽस्तः ॥ ९ ॥

१. प्रत्यये भवति क.

२. अन्धाया भवति क.

३. व्याहृतिषुच्छे ग. ग. नै. पा.

४. साम्नापि ए. ग.

५. तु. ग. न. मै. पा. न.

१२९५. नन्दायामन् ॥ १० ॥

१यह्नीनां नन्दानामन्तो वर्धते । चार्त्रघ्ने (आ. ४.२.१७) नन्दा-
यामिति ? द्वन्द्वपृष्ठाचयोः (आ. ३.२.१,२) नन्दायामन् ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

१२९६. घश्ननाद्धविर्वे ॥ १ ॥

घश्नन इत्येतेभ्यः परं वर्धते घविर्व इत्येतेषु प्रत्ययेषु^१ । स्वरीयो-
वाजसाम-चार्त्रघ्नेषु (आ. ३.२.१७, ४.१.१२, ४.२.१७) घश्ननाद्धविर्वे ॥ १ ॥

१२९७. ज्यादिर्दिशांघ्रतात् ॥ २ ॥

दिशांघ्रतात्परं साम्नि द्वितीयादिर्वर्धते । कश्यपघ्रताद्ये (आ. ५.
२.११) दिशांघ्रतादिति ? मर्गे (आ. २.२.११) ज्यादिर्दिशांघ्रतात् ॥ २ ॥

१२९८. वृ सारथिनि हाउवायाम् ॥ ३ ॥

वृशब्दो यज्ञमारथिनि हाउवायां प्रत्यये वर्द्धते । वृशब्द इति ?
अत्रैव । वृ सारथिनि हाउवायाम् ॥ ३ ॥

१२९९. पस्तस्तिमासु दौ ॥ ४ ॥

पशुशब्दस्तिमासु न वर्धते दिशब्दे प्रत्यये । दिशब्द इति ? उत्तमा-
याम् (महा. ३) पस्तस्तिमासु दौ ॥ ४ ॥

१३००. अन्धार्या वी ॥ ५ ॥

१अन्धार्या वीशब्दो न वर्धते । सार्पराज्ञीषु (आ. ६.२.८) अन्धार्या
वी ॥ ५ ॥

१३०१. शन्नायामनुहि ॥ ६ ॥

शन्नायां २पादान्तः सकृत्कृष्यते । शन्नायामिति ? अत्रैव । शन्नाया-
मनु हि ॥ ६ ॥

१३०२. यण्वोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

यण्वोत्तरयोस्तोत्रीययोः अवाचि प्रत्यये ३पादान्तः सकृत्कृष्यते ।
यण्वोत्तरयोरिति ? अत्रैव । यण्वोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

१३०३. पुवृण्वतायाः ॥ ८ ॥

पुवृण्वतायाः पादान्तः३ सकृत्कृष्यते । आदित्यव्रते (आ. ६.२.२४)
पुवृण्वतायाः ॥ ८ ॥

१३०४. वार्षाहरतृतीये ॥ ९ ॥

२१ २२ १२ १ १२१ १ १
वार्षाहरतृतीये सर्वाणि भवन्ति । अमिस्फूर्जषंद्दिग्मः-सामोषा० अस्म-
२ १
भ्यंगा० (आ. २.२.२२) वार्षाहरतृतीये ॥ ९ ॥

१३०५. सर्वमचतुर्थम् ॥ १० ॥

सर्वमचतुर्थं न वर्धते । एतानि वर्धन्ते । त्यस्रगोला गत्यन्तम् ।

१. वीशब्दो न वर्धते ऽन्धार्या प्रत्यय-
भूतायाम् क. च. पाठः

२. पदान्तः क. ग.

३. पदान्तः क. ख. ग.

गीतिः च रहस्ये । निवृत्तानि । दधरचिगद्रसीन्द्रमच्छात अतस्त च । सर्वम-
चतुर्थम् ॥ १० ॥

१३०६. स्वारे^१ विकर्णे ॥ ११ ॥

स्वारे प्रत्यये उच्चीभवति विकर्णे । कर्णकोशो एव । धनेषु सर्वाणि
भवन्ति । स्वारे विकर्णे ॥ ११ ॥

१३०७. जेः ॥ १२ ॥

द्वितीयात्कृष्यते । आनः (४३) चन्द्रमान्त्ये (११.१ ३५)
अपघ्नन् (५१०) प्रसेनान्त्ययोः (१५.२.१७, १८) स्येदेव्ये (आ.
२.१.३०) सेतुपाग्नि (आ. २.१.३४) सोमव्रतोत्तरे (आ. ४.१.१०)
जेः ॥ १२ ॥

१३०८. द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

द्यौशब्द औकारे प्रत्यये जिस्वरमापद्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ.
६.१.१६) द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

१३०९. इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

इष्टापरे पर्वणि पुशब्दश्चाकारमापद्यते गतिलोपश्च । नारदसत्वे (आ.
१.१.२४) इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

१३१०. द्योविभ्यां हवयोः त्सिवाहवोः ॥ १५ ॥

द्योशब्दविशुद्धाभ्यां परयोः होशब्दस्येकारयोः लोपो मरति त्स्म-

१३००. अन्धार्या वी ॥ ५ ॥

१अन्धार्यां वीशब्दो न वर्धते । सार्पसङ्गीषु (आ. ६.२.८) अन्धार्यां वी ॥ ५ ॥

१३०१. शन्नायामनुहि ॥ ६ ॥

शन्नायां २पादान्तः सकृत्कृष्यते । शन्नायामिति ? अत्रैव । शन्नायामनु हि ॥ ६ ॥

१३०२. यणोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

यणोत्तरयोस्तोत्रीययोः अवाचि प्रत्यये ३पादान्तः सकृत्कृष्यते । यणोत्तरयोरिति ? अत्रैव । यणोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

१३०३. पुवृण्वतायाः ॥ ८ ॥

पुवृण्वतायाः पादान्तः४ सकृत्कृष्यते । आदित्यग्रते (आ. ६.२.२४) पुवृण्वतायाः ॥ ८ ॥

१३०४. वार्षाहरतृतीये ॥ ९ ॥

२१ २२ १२ १ २२ २ १
वार्षाहरतृतीये सर्वाणि भवन्ति । अमिस्फूर्जयद्विष्मः-सामोपा० अस्म-
२ १
भ्यंगा० (आ. २.२.२२) वार्षाहरतृतीये ॥ ९ ॥

१३०५. सर्वमचतुर्थम् ॥ १० ॥

सर्वमचतुर्थं न वर्धते । एतानि वर्धन्ते । त्यस्रगोला गत्यन्तम् ।

१. वीशब्दो न वर्धते ऽन्धार्यां प्रत्यय-
भूतायाम् क. ख. पाठः

२. पदान्तः क. ग.
३ पदान्तः क. ख. ग.

गीतिः च रहस्ये । निवृत्तानि । दश्वरचिगद्रसीन्द्रमच्छात अतस्तु च । सर्वम-
चतुर्थम् ॥ १० ॥

१३०६. स्वारे^१ विकर्णे ॥ ११ ॥

स्वारे प्रत्यये उच्चीभवति विकर्णे । कर्णक्रोशो एव । धनेषु सर्वाणि
भवन्ति । स्वारे विकर्णे ॥ ११ ॥

१३०७. जेः ॥ १२ ॥

द्वितीयात्कृष्यते । आनः (४३) चन्द्रमान्त्ये (११.१ ३५)
अपघ्नन् (५१०) प्रसेनान्त्ययोः (१५.२.१७, १८) स्ये-देव्ये (आ.
२.१.३०) सेतुपाग्नि (आ. २.१.३४) सोमव्रतोत्तरे (आ. ४.१.१०)
जेः ॥ १२ ॥

१३०८. द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

द्यौशब्द औकारे प्रत्यये जिस्वरमापद्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ.
६.१.१६) द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

१३०९. इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

इष्टापरे पर्वणि पुशब्दश्चाकारमापद्यते गतिलोपश्च । नारदस्ये (आ.
१.१.२४) इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

१३१०. २योविभ्यां हवयोः त्सिवाहवोः ॥ १५ ॥

योशब्दविशब्दाभ्यां परयोः होशब्दस्येकारयोः लोपो भवति त्सि-

बाहवोः प्रत्यययोः । धर्मरोचने (आ. ६.२.१०) वाजसाम्नि च (आ. ४.१.१२) योविभ्यां हवयोः तिसबाहवोः ॥ १५ ॥

१३११. ग्राम इहइ विपरीतं^१ वृश्चो^२ रोहतु ॥ १६ ॥

ग्राम इहइ विपरीतं वृश्च आचार्यो मन्यते । अनौष्टे (१६.१.३) रोहतु भगवानाम्नायः “नव बृहतो रोहान्रोहती”ति (ता. ब्र. ६.७.७) ग्राम इहइ विपरीतं वृश्चो रोहतु ॥ १६ ॥

॥ इत्येकादशो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^३ त्रयोदशः प्रपाठकः ॥

॥ ४इति सामतन्त्रं सभाष्यं समाप्तम् ॥

॥ अथाक्षरतन्त्रम् ॥

॥ अनृगाद्यक्षरम् ॥

१. विपरीतः मै. पा.
२. विश्वः मै. पा.
३. सामतन्त्रे क. ख. ग.

४. इति सामतन्त्रव्याकरणं समाप्तम् क. ख. ग.
छन्दोगसम्बन्धि सामतन्त्राभिधानं व्या
करणम् ड.

श्रीः

Appendix.1

अकारादिक्रमेण सामतन्त्रसूत्रसूची

अः ६४५	अनञ्जङ्गायाः ३३८
अक्रे १२४८	अनित्येरतः १०३८
अक्रेषु १४२	अनित्ये हि ३७४
अघोषादीनहिनोभिष्वगौ ५३३	अनुकर्सहितायाम् ७७७
अघोषादेर्व्यम् ६५४	अन्तर्गतयोः २६८
अचुघेर्चात्सु ५८४	अन्तश्च ९
अचुघात्त्रीणि व्यञ् १२६४	अन्तस्थायाम् ७१६
अचुनष्टृद्धयोर्नावि ५१५	अन्तस्थासणि ११८२
अचुन्यामस्थाजि १४५	अन्तस्थियरे ८८६
अजु ७८९, ९१९	अन्तः पदे १०७३
अजुबुद्धे ८७७	अन्त्यः ८१७
अट्पादाद्रायाः ८६	अन्त्ये १२, २८, ९४२
अहिनोऽविपुह्यत ५२३	अन्धायाः १२९१
अब्धसरयोः ९०३	अन्धायांवी १३००
अणः स्पवत्गाह्न्द्रायाम् ६४२	अन्याम् ८०४
अणु जि. २४२	अपञ्चिनः ५७३
अणोऽय ५६७	अप्पुरं नावतावृजि २२०
अण् २७१, ७३१	अभिगीतम् ९७
अतसि ७४८	अभिगीतेप्रथमिपरे ४२५
अत्रिवत्तः २४४	अभिणि ३७६
अद्यानीचम् ११४३	असु ७१६
अद्यूपमणोम १८२	अम् ५९९

अमवति ५४४
 अमि ७६७
 अमिनि १२२
 अंपरवृद्धः ८९७
 अरसन्धेः ८०५
 अरे १०८९
 अश्नु ९६९
 अस्ता ११०८
 अह्याम् ७७६
 अयुप्रथमिभ्याम् ५६६
 अरि ७९४
 अरे तृतीयं च २६३
 अलघु ७४०
 अवः ३५२
 अवि ८३५
 अवि पितृषु ३०१
 अवृद्धयोः ७२८
 अवृद्धार्चिकस्य ८५५
 अवोः १८८
 अष्टदे ४९६
 अष्टयामाये ४६५
 असत्तिनः ६१९
 असु ५६४
 असुप्रयमात् ५३६
 अस्माद्वृण्यामयुग्मं गौ १२८५
 आ ४३४
 आइन्द्रारति गिनि ८९३
 आइपाताद्यानाम् ११२८

आखिहः १०८४
 आघोषिणि ४२७
 आचतुर्थादावि ३१८
 आचतुर्थाद्वौ २४२
 आच्छू ६८५
 आतृचि मेनु ८१८
 आतृतीयाचतुर्थे २३१
 आत्रे ४२२
 आत्वस्यै ३९५
 आत्वा ७७५
 आदि ८५८
 आदिः ६
 आदित् ९०९
 आदित्यग्रते किच १२१४
 आदिषोपे ३०६
 आदिश्च त्रिरुक्तस्य ७६०
 आदेरवैधस्य २६७
 आदुगप्रथम्युष्मणि ९३०
 आइन्त्येऽन्तस्थायाम् १२००
 आघे ११
 आद्वि ८१९
 आनी स्ति ५५७
 आनीन्यम् ५०५
 आनीष्टे ५१६
 आन्तस्थादिः १९५
 आन्धायांदी ८८८
 आचविनि ९७८
 आपस्सगि १२५१

आयः ५२१
 आयुर्विदांशुरहसि सामाद्यन्तौ
 दृष्टौ १२७५
 आचिकम् ३७३
 आचिकमनि १२२९
 आचिकहसि १२२१
 आवजुवान् १२७६
 आवोद्विचतः १०६७
 आव्यहि १९०
 आसुप्रथमात् २१५
 आहसोते ७६
 आहि ५११
 इ ६४३, ९९९, १०४१
 इकोक्षौ १०६९
 इक्षम् ९१७
 इक्षुन्याम् ८७०
 इलः १३८
 इलु कृष्टु ६६४
 इलु आदिषु १०४४
 इलु नजिशेपे १३७
 इलु प्रथम ओर्णि ९५२
 इलु मद्रेति ४२४
 इलुमे ८८७
 इलो इक्षु नीचानाम् १२५
 इवा ७६१
 इत्यन्तस्थि १४६
 इण ९८८
 इणः स्वारिणि १०३६

इणि ३५७ ११५४
 इणोरि १४४
 इण्याम् ५३१
 इत् ४३८ ४७८ ९४९
 इत्थ ९१४
 इदन्ववत्यामघोषिणः ५४४
 इदि १०४७ १११३
 इदुगुवदिर्नइषु ५२०
 इद्वति ७३५
 इद्वृद्धं चायाम् ३४७
 इनः ५९१
 इ नन्दायाम् ९५३
 इनन्ताद्यतुर्थवृत्तीयोपान्त्या ४३
 इ प १०८३
 इ नि योनिषु ४०६
 इमिनिपतिः ३६०
 इयुक् ८६९
 इरादिहि ८३०
 इष्टा ११४६
 इष्टापरे पोरान्तिलोपथ १३०९
 इष्टाया नाम्यादेः १०९६
 इमन्तवः ६५१
 इस्थु वृत्तीयादिः ८८
 इस्थेत ४४२
 इह ७५८, १२४४
 ई ३९९
 ईः ८३३
 ईयाद् २७

ईशे ३३४, ११५२
 उखिडभ्याम् ५६०
 उग्रं अ ६९४
 उच्चमन्त्यम् ६५७
 उच्चं गे स्पर्शात् ८३
 उच्चवदिलस्थे त्रिवतः ११८
 उच्चात् द्रप्से २८३
 उच्चे चास आग्रतपञ्चमास्ये १२०९
 उच्चोगन् १०१
 उट् १०५८
 उणश्चक्षुष्याघे १२६७
 उणियशब्दिनो दिव् ११७९
 उणो गिपूर्वात् योवत्यानरित् ५३८
 उणोधुः ५०७
 उणोवयु २१९
 उण्योप्यचुरे तुष्टु ९३२
 उण्योप्यन्तस्थि १२१८
 उनु ८७२ ११६७
 उनु युक् प्रथमि ९८२
 उनु युग्मा २०८
 उनुरसन्धिः ८८०
 उनु लघु ह्रीं २५५
 उत् ३८६
 उत्तिस्त्रा ३९०
 उत्तमिन्यसु ६०७
 उत्तात्तम् १९६
 उदात्तात् १०३
 उदिघोपि १०१५

उदिब्रु १०२६
 उदुहा ५४७
 उदुह्यपरे हान्ते ३२०
 उदुह्ये ३३०
 उदुह्योऽडि ६८३
 उदुह्येषु ३१२
 उद्गथां ते ४७७
 उद्वतम् ३३९
 उद्वयमाइन्द्रे ११३४
 उद्दि ९१३
 उधवृम्भो मेमाधयो नीचम् १२७८
 उनजा ५५४
 उनित्यात् १०४९
 उन्ताक्ष्णोः ९९०
 उन्नप्रथमिम्याम् ६७
 उप् ७१८
 उप ११६
 उपान्त्यमञ्जु ५६३
 उपान्त्यम् ३
 उपान्त्यं च ७
 उपान्त्ये ४, १०
 उपे ११६०
 उज्ज्योतेः ५००
 उक्ता १८, ८०७, ९८९
 ऊतेययोः ६६२
 ऊनि घृतां द्विश्च २८०
 ऊने ८०८
 ऊष्मणः ८३९

ऊम्मणि तमत्तु ४६४

ऊमणीद्वाद्ये २१८

ऊम्मणो दिवु हाद्वे ८०१

ऊम्मण्यघोपादिन्याम् ६४४

ऊम्मादिभ्यः ७३

ऊम्मा मेपु ११८९

ऊ १००३

ऊरु स्वरवत् ९९

ऊग्याचि ४०८

ऊट ८०१

ऊणि सार्वायाः १११४

ए ७४, १७४, ३६८, ६४७, ७०५,
११०१

एः पि ८८२

ए चः १२४९

एत्यम् ११६३

एदोर्होप्याम् २७८

एनाक्षरे तुहि ३८२

एनाया अण्य ६१८

एन्द्वारानि १०७७

एपत्ये मागि ४५०

एरुवात् ३७२

एप्रथमे ५६२

एमपोपरे ४८२

एमेपु ५४७

एन्धिरुः ९६०

एरि १४९

एन्मि ४५८

एन्नि १२०

एर्द्धयोः २९६

एन्जारायाः ४८२

एन्हाड ११८७

एन्हिगदिनः १०३७

एन्हिरे १३२

एन्हिर्म् ११५३

एन्हिमत्यरोडदिनः ७५५

ऐतुहि ११४९

ओअ ८९५

ओअत्रि ३२२, ११०१

ओअनमिनि १०५५

ओतिहि १०८२

ओहि १०२८

ओदे १०४३

ओमिन्नोस्त्वोत्रे ७९१

ओयेः १०६४

ओगिपोपे १२१

ओहिरे ६०१

ओगन् १८९

ओगान्त्रया २८६

ओम्पूम्मादिः ६६८

ओष्टगनु १२६

आष्टगनुगिम्पां गाद्यान् २९४

ओष्टगपरंनि ११८८

ओष्टपादेः पर १०७

ओष्टपाद्यामि ४०२

ओष्टपेमि १७३

ओष्ठ्ये या १३३
 ओष्ठ्येरि १०३३
 ओसचुसर्वम् ५१९
 ओस्तोत्रादि ११२९
 औटि ४५५
 औमहि ११३७
 औरे प्रथमः ३८५
 औबिस्नेडि ४१६
 कण्ड्यादेर्घम् ३४८
 कण्ठ्ये ९६४
 कण्ठ्येऽसणि शतावति ८९०
 कबचु ११४
 कम १२७३
 कम् १०२२
 कया ७०
 किनिहावति २०४
 किन्यूपमणः ८४१
 कीर्त्ये च १२३१
 कृष्टमुजु जौ ३५९
 कृष्टान्तानाम् ३५
 कृष्टे ५७२
 के ५३२
 क्रः ११९४
 क्रान्दिनोः १०६०
 क्रुष्टं जिमिगोः ४०५
 क्षेप्रः १३४
 खडस्तास्पन्द्रे १२६८
 खडस्पर्शपरे १२२२

खड्गम्पणि १७६
 खि ९४८
 खिटतौ तुडि १२०३
 खिट् गुरुलघोः ६२३
 खिडौ वृद्धे ४९५
 खुमिः ९३३
 खुंत्यादेः ९७९
 खुन्सा ४२
 खुसक् १११९
 गचतुर्थिनि वृद्धात् १५३
 गतिमता युग्मिषया ९५
 गतृतीयात् २३८
 गपरे १२२३
 गप्रथमाचन्ते १५१
 गश्छाबुणि १२०८
 गा ७११
 गादिन्यवारा ४४७
 गादिय ७२७
 गि ७३०, ११११, १११८, ११७५
 गिगहि ८९४
 गिगादौ ९५९
 गिनिस्पष्ट् ९४१
 गिनो जेः १०११
 गिनिस्वरान्वाहयुक् २३९
 गिमध्यम् ९६२
 गिरेघमित् ६३७
 गीताद्ये नन्दायाम् १०१७
 गुमि ६१४

गुमन्धा ३४
 गृण्यन्ताक्षरे ९२७
 गृण्याम् ३५६
 गोः ६५०
 गेल्लि ९८३
 गोपायाः स्वरे ३००
 गौ ११२७
 गौरेम् ७१७
 ग्धू तृतीये ५५०
 ग्नमे ७४१
 ग्नि ६३८, ८९९
 प्रितुवाद्येषु ११२३
 ग्निप्रथमिनः ४५२
 ग्निद्वा ऋक् ६६९
 ग्निद्वागुरु ५९८
 ग्निद्वांनेदन्तायाम् ८९२
 ग्निपुजाभ्य ओष्टयति १२४०
 ग्नेगिनः ८०
 ग्यञ्चु गुरौ ४४९
 ग्यञ्चुष्टिनस्तरे ५१३
 ग्राम इह विपरीतं वृश्च रोहतु १३११
 ग्रेस्तेनायाः ४३२
 ग्वि १०३९
 घओष्ठयादेः ६३
 घम् १७१, ३८७
 घमन्धापाऽसलि १०२४
 घंमिकम् ४१२
 घऽशतारे ५८७

घयोः ३५२
 घञ्जनाद्धविर्वे १२९६
 घाञ्जह्वायाः १०४
 घाया विञ्चुण् २९७
 घायास्तस्वरयोर्मे ९७५
 घुचिक्रावतः ६२०
 घे ९१६
 घे प्रथमि १०६२
 घे मे ३९८
 घे शते ३५८
 घोपञ्चुचो ७८४
 घन्धः ५१२
 हु भौवान् ४९२
 हु साम्नि १९४
 ह्वं हाउवायाम् ३८१
 ह्यादिर्हानीम् ४०१
 द्विस्थादुणि १८७
 चच ७२३
 चच १२७०
 चताचिविद् ८१
 चतुश्चिचदा ९८४
 चतुश्चिणोऽश्वरम् ६१
 चतुश्चिणो वृद्धादिनि ५४८
 चतुरष्टिप्राग्भाजनात् १२२८
 चतुर्थपुम् ५१
 चतुर्थत्यमिनोः ३६२
 चतुर्थम् ७०८
 चतुर्थान् २०९

चतुर्थे ३१७
 चद ९५८
 चनो ७८०
 चंप्पुण्यादेः ५०८
 चंरुद्धे २५७
 चा ११३४
 चात् ६९९
 चाद्वयग्नित्वाः ११८४
 चावतः ८११
 चि ६०४
 चिक्राग्न्यवन्ति ९२९
 च्यावे ११४८
 च्यु ६३०
 छन्दसि ८३८
 ज ८८३
 जः स्रोः १२३९
 जह्वा ९१
 जमि १८६
 जादेः ८२४
 जारा १५
 जारा गुम् ४३
 जारा परा च २५
 जि ६५३
 जिचि तु दि मि १९२
 जिदीयं मन्द्रान्ते २३३
 जिद्वितः पते ६६७
 जिरे ४९४
 जिस्थादिन्याम् ६१७

जि हीप्याम् ३६६
 जेः १३०७
 जेरो त्रिदि ८२
 जेर्गातपूर्वात् २६५
 जोदये ३५०
 ज्मः ७४६
 ज्यन्ते ५२८
 ज्यसु ९९३
 ज्यादिर्दिशांम्रतात् १२९७
 ज्यादेः ८३१
 ज्यादेः काद्वयाम् ५७४
 ज्यो नन्दे ५२६
 ज्यम्पस्तं च ४०९
 हत् १२८९
 हादेशः २०२
 हाप् २५६
 हायामामन्द्रात् ३७०
 हारे ३२६
 हि ८७५
 हिश्ररिणि श्रतायाम् ११७०
 हिगोऽस्रो २४३
 हिद्वितीयम् २६२
 हिर्हा ४७३
 डेः ८०६
 डेरी ९९६
 हौ ६६०, ९९५
 ट्यचु १००९
 दाजहायाः ४६०

णः ८१४
 णंकृणु ९३८
 णयुक् २३०
 णवआर्चिके १९८
 णस्यास्तन्ध्यमत ६८०
 णा २३६
 णि ९२६, ९८५
 णिषु वृचम् ११९
 णीथ ५६९
 णीथे नि ६४८
 णेशु ३८७
 ण्यमि १०१२
 ण्यय ९७१
 त एम् ११९२
 तक् २०६
 तखिट् १४८
 तडिनि ८३४
 तत् १०७०, ११३३
 तत्रिमात्रम् ४०७
 तदाद्यन्त एऽष्टानिधने १२८१
 तद्धे ८७३
 तद्वितखिट् ४८५
 तद्देर्दोषा २८९
 तद्वयमिगीता ५६
 तद्वया अणि घम् ६९६
 तद्वयादिः ११०२
 तन्त्रमक्षरं सस्वरे नीचं चतुर्थ-
 प्रथमयोः ५८

तन्द्रौ सञ्चु सणि १२४२
 तप्रथमो रोहः ११९५
 तम् १२५६
 तमः पृथ्वा १२०७
 तमीयवम २४७
 तमृचि जारिण्योः ६८२
 तंग्गास्तृतीयात् ६२६
 तयु ११२५
 तयुप्रथमि रे ९८
 तरुत्सु ९७०
 तस्मिन् २५४
 ताक्षादिभ्यः ९९१
 ताप्यम् १०२
 तात् ८६४
 तात्पर्यान्ते ११८०
 तादेर्घुनि ६४०
 ताद्यशमां तस्माच्च नान्यस्य १२१०
 ताद्ये दिगि १२०६
 तानैधनोक १६७
 तालव्यम् १७०
 तालव्यरे १६०
 तालव्यादेर्म ०१७
 तालव्ये न तोलात् १२३८
 ति १००, ९८०
 नि जारायाम् ११४१
 तिनः ८६०
 तिनि १५६
 तिन्द्रौ मिमासु १२६३

तिषौ गु ३०
 तिषु घु ६६५
 तिस्रः प्र ४७०
 ती ९३५
 तीलुभ्यां भि १२३२
 तुडि २८५
 तुडि व्यादेः ६२१
 तुडोऽरेफिभ्याम् ८६१
 तु नडिगान् ८६६
 तृतीयपरे ३४६, ४४८
 तृतीयमघोषे १२३३
 तृतीयाद्यङ्गे २५१
 तृतीये ८५, २७५, ८४२
 तृतीये तां १०१३
 तृतीये वृद्धात् ४३०
 तृतीयो हि ३७८
 तृम्पा ११०४
 तेनर्हायाम् २३४
 तेजिं १५०
 तै ७६४
 तोऽण् ८०२
 तां ३२८
 त्यन्ति १००५
 त्यन्ते ११६१
 त्यमि धि णि ८५९
 त्यं वाद्ये ८६२
 त्यनि ८४३
 त्यूष्मण ११३

त्रमा ७२१
 त्रयाणामचम् १२८४
 त्रहु ७३९
 त्रिरुक्तस्य शुक्रियेष्वरे १२८८
 त्रिरुक्तायाः ७१३
 त्रिषु ५
 त्री ८४५
 त्र्यडो मिश्रुमतः १२८२
 त्र्यामण्डिनि ४३७
 त्वत् ६९१
 त्वष्टायास्ति ७४७
 त्वायाः ष्टे ९०६
 त्विनोः ७१
 त्वे ७७८
 था १०७४
 थार्ग ११७४
 धि ७६८
 धिदन्त्ये १०८६
 दधा २०३, ३४०
 दधिन्निदपूर्णा २३
 दधिपे च ५७
 दधे यमिन्याम् ५९५
 दन्त्यपरे १२२४
 दन्त्यादिय ११५८
 दन्त्यादिवृद्धे ८५३
 दन्त्यादेरुतायाम् १२२०
 दन्त्याद्यं डो मध्यममर्गाये
 प्राग्रथन्तरात् १२११

दन्त्ये ५७९
 दमङ्गि ४१५
 दयकृष्टे ७७४
 दरे ४४५
 दसमादिः कृष्टा २७७
 दाउजु ९९२
 दात् ६०८
 दादिर्विसर्जनीयात् ८४६
 दाद्धीष्याम् ६८६
 दाघेषु मन्द्रः ८०९
 दान्मिके घरे ३६५
 दान्त्ये ८६३
 दाह्यु ६४६
 दावतिनुपे १६५
 दि २०, १०८१
 दिक् पङ्क्तः ९२२
 दिगमृरे ७२६
 दिजु ७४४
 दिजृम्णि १५७
 दित् ५१७
 दिहु ६१३
 दिनु २७३
 दिनुनि न भयुक् ३३३
 दिघोडणि २४८
 दियजु ६२५
 दिवा गौ १०१८
 दिवा व्यन् ७०२
 दीर्घम् २२१

दीर्घं गीतादिग्रहणादिश्च ७१९
 दीर्घमविह् ६५९
 दु १०९४, १११०
 दुः ६११
 दुपे ५०४
 दु सन्व्यम् ९०८
 दु सृज्वा १०८७
 दूरे ४९३
 देदिषुम् ३३
 देद्याहि ३३७
 दे नीचानाम् २५०
 देर्नामि ५५१
 देवसत्तेः ७९६
 देविष्टसाम्यो वातेसाः १२०५
 देखरे वाषङ्ग्यादितः ५६
 दोयुक् ९५७
 दोरादेर्विज्याम् ११२४
 दोधिकः ९९४
 दोपादिः ५९७
 दोपाया अन् ७१५
 दवेः ११५६
 दुता ४०
 द्योण् १११६
 द्यौराविजिन् १३०८
 द्रगो ५७६
 द्रते ५२
 द्ररातुसा ७२५
 द्ररायाः ८५४

द्रसेशतिनि ३४१
 द्विधाहिभ्यो यादेवयः १२४१
 द्रुकाद्रि ११२
 द्रुक् मन्थ्य गौ ६९५
 द्रुस्य २९५
 द्रुहस्य ७१२
 द्रोण १०५१
 द्रन् ९५४
 द्रयोः पूर्वस्य ग्राञ्चु ११०७
 द्विनायाः ३९१
 द्वितीयम् ८, ६३१
 द्वितीयपरे द्वितीयः ४४
 द्वितीयपूर्वा २४
 द्वितीयमभ्या ६२४
 द्वितीयवति ३९७
 द्वितीयास्त्रीचे ६३६
 द्वितीयी ९६५
 द्वितीये ३२१
 द्वितीयो विभृतः ४७
 द्वितीयो हि प्रथमेऽनवतः २९२
 द्विद्वितीयो लुप् ३९६
 द्विर्हात् ५५९
 द्विवतोऽन्त्ये २८४
 द्वयक्षरे ३१६
 द्वयङः पूर्वं चान्तस्माग्नि १२४६
 धञ्च १२०२
 धना ६७१
 धनायाम् १२९०

धमे ३५५
 धात् ८३७
 धातीपङ्क्ते ११९८
 धामधा १२१३
 धारं वि २१२
 धि ५३७
 धे ६९७
 न ७३४, ९२३
 न इ ११०३
 न क्षुरमहगोः १२५८
 न लङ्वन्त्यवत् १२७१
 न गप्रथमञ्चु २५३
 न गप्रथमादिस्पर्शान्तम् १९७
 न धिनि दीर्घम् ४३१
 न चतुर्थहकाराद्योपादयः ८९
 न जङ्गायाम् ९५५
 नञरे ७५
 नट ६९०
 न णीहस्ति ३८३
 नत ५८०
 नतं मिनि तुडि १०६
 नति ३६३
 नतिनः ८९१
 नदौ ४२०
 नङ्गे ६९२
 नद्यादेर्जात् ८५६
 नन ८५१
 ननि १२१५

नन्दः ३४५
 नन्दा १०३४
 नन्दाया अमौ १२६५
 नन्दायामन् १२९५
 नन्रे ७८
 न पुनानायां मञ्चु ११९७
 न प्रथमयुद्ध क्षायाः ९२१
 न प्रप्रसहयोः १०८५
 न मान्याम् ११७३
 नमि ४४४
 नमिणि ५६५
 न यि प् ११८६
 नरुत्तणौ १२३५
 नर्गार्हम् ११४४
 नवन्नुस्वारौ स्वरीयति प्रागात्रात्
 १२८७

नवाद्यशात् ९०
 न वि ५६१
 न विकाशणि ८१२
 न विदायां तामात् १०१४
 नयु ६३५
 नष्टवति ८२६
 नवे ९७६
 नवेऽहस्वान्ते ९१२
 नव्योप्यस्योः ९१५
 नशु १००७
 नशे ११५१
 नपी ४७२

नष्टे ५९२
 न समानात्प्रथमि १०४६
 न सार्वयाः श १०१९
 न स्तो ६१०
 न हञ्चु ८८५
 न हाउवाघविर्दुषानाम् १२४७
 नहाहि १०६३
 नद्याहस्त्रम् ६२७
 ना ८६८
 नाके ७०७
 नाजु चवर्गि २२९
 नान् ५२२
 नान्तमौ द्वारक्षालायाम् १२८६
 नान्तस्थायाम् ८३२
 नामि गप्रथम जु १०८
 नाम् ५०२
 नामिनि त्रेषु ५७८
 नामिहमणादिन्याम् ६१६
 नार्कद्वन्द्वेऽचक्षुषि १२२५
 नावा तृतीयात् ३३२
 नाशु सणञ्चु २४५
 नि १४३
 निक्षेमन्द्रात् ९३१
 निखट् ५१८
 निणः ४६३
 निणो मे ५९४
 नित्रिजा १३०
 निघने द्विवति द्वितीयश्च ३६१

निष्ठा १०२९
 नीचं दक्षु नौष्ठयादिन्याम् १३६
 नीचं मन्द्रं नीचे २४९
 नीचादृष्टे ६५
 मीचादिव्यन्ते ५६८
 नीचान्तानाम् २
 नीचे ६१२, ७०६
 नी सुज्यन्ते ४८७
 नु ३८, ८४०
 नुवत्स्वनिक्तिषु १६१
 नेकारेऽरे ६४
 नेऽनीचादि ९२०
 नेन्तात् ३४९
 नेम्याः ४६८, ११४९
 नेरि ११००
 नेह ४५४
 नैक् १२८
 नैपिनविति २२५
 नो तद्व्याः ३४२
 नो दुष्टे २७४
 नोऽरुणः ११६
 नो विरे ३९४
 नोष्मणिनः १०५०
 नौ ४९०
 नौ जेः १६४
 नौष्ठयाद्यात् १८३
 न्मा मे ९७४
 न्ववा ७२२

न्विस्थात्प्रणतं ज्यः २६४
 पक्षु तृतीयः ८४
 पक्षुहि १५५
 पत ३१
 पतन्ते तृतीयः ७५२
 पदस्तोभ आकष्ये जित्वन् १२८३
 परिस्वारे मश्च ३७७
 पवर्गगतस्पर्शान्तस्य १२५०
 पशु २००
 पा ११०९
 पाता २९८
 पात् ११२२
 पानेसि ४३५
 पारीषु १९
 पासे नावा ■
 पाद्याः ६२
 पाहूनवत् ८४४
 पिनोऽष्टे ४८८
 पिबा २२, ७९२
 पिनायाम् ६७३
 पुत्रुप्रथमे ८७४
 पुना ७५९
 पुप्रथमे ७६३
 पूर्वादिश्रैव १२५८
 पूण्या १०३२
 पूस्ये हवति ४७६
 पोपास्वः पसधोक्थकल्पान्ताना
 मुच्चनान्तरिक्षे १२६६

पोषु ११०६
 प्र ५४९
 प्रभु ८४७
 प्रन्नायाः १०९
 प्रत्युत्क्रामउपान्त्यः ४५
 प्रथमम् ३९
 प्रथमश्च ३२९
 प्रथमाद्धोवतः ६०
 प्रथमाद्यावृत्तीयात्स्वरान्तं च १९९
 प्रथमिस्थिरायाम् ३५३
 प्रथा. ११९०
 प्रन. ११५७
 प्रना ५४
 प्रस्तागाद्ररेपदान्त ६८
 प्रहोः १२४
 प्रहौ ५५१
 प्रह्नाऽस्थिनोः ९८६
 प्रह्वाम् ४७९
 प्रह्वृचि ८७
 प्रागृद्धादस्य ८५०
 प्राणे सप्रथमे ७७०
 प्रि ७०३
 प्रिनुः ६७०
 प्रिनोः १०२७
 प्रप्ते ५५५
 प्रार्हताषु १२२६
 प्राहि ४१९

बाह्यस्य २६६
 वि २१, ४५७, ५३४,
 निनि ८९८
 निमिरे ७८७
 वृमारथिनि हाउवायाम् १२९८
 वृहायाः ६००
 वेः ५०६
 वेर्लशु ६७९
 वेस्ति १०००
 वोघु ५८९
 वौ ९४७, ९८७
 व्यन्तेऽति ९६६
 व्यन्दि ४०४
 व्यन्यमिनिदे ६०५
 व्युट् ११३१
 व्यन्ने वि ३५४
 वृणश्चरायांराचि १०४०
 म. ५९०, ८७९
 मइन्वतः ३१३
 मगि ११४०
 भरतगौ सगि ७७३
 मस्तुव्याः ६३२
 महिगुनर्हा ४३३
 मात्तिधेः ७०१
 मादाचिक्म ६१५
 मादि ३९३
 माङ्गिः १०७१
 माङ्गम्यान् ८३६

मिण्यांघमौ ५७७

मेघोपेदुल्लक्षे ११३०

मेदिबुदन्तिनि ९३६

मेदोसु १०६१

मेद्वृद्धपरे २३५

मेपदम् ७८८

मो ७७९

मोऽदम् ९०४

मोऽयम् ५५६

भ्यण् १००६

भ्यंखडः ११९९

म ७३८

मतौ ३४३

मदे ४६६

मघोः ७९५

मघोः खु ३०७

मघोक्षरे नारि ३२७

मघ्यम् १३

मन्तेश्वस्य ५८८

मन्द्रउव ७४२

मन्द्रात् द्वितीयं द्रसदनायाम् २७६

मन्त्रेभ्यः १०५

मन्त्रेहि ३७९

मन्ये ७५०, ९३४

मपूर्वात् १६६

मम ५९३

ममत् ६७६

मयो ३३५

मरायाः ८२७

मर्ता ९४, ३०९

मसणि ८८४

मस्संस्था १०५३

मागाव्यक्षरिणो विवचु २२४

मागादिः ४९७

मागायाः पर्वान्ते ८२५

माघोपे ४८१

मात् १३९

मादवन्धायाम् ९६

मादेः ९५०

माने ग्रामे १०५२

मान्धो द्रनव्यन् ६५५

मान्यां मन्द्रः परिस्वारं नौ २८२

मार्वात् ९८१

माहम् १६

मि ७०४, ८००, ९७७,

मिकयास्थिरायाम् ६७८

मिनोरसरे १०७८

मिन्यग्निदूतायाः १८४

मे ५०९, १०५३

मेण् ११४२

मेहसिच १२१९

मौ ४८९

यः २२२

य ६७२

यक्षिडेव ५२५

यघोपे २२८

यक्षुच्चे २५८
 यक्षुयरे ४७१
 यक्षुयि १२७४
 यक्षुहि ३३१
 यक्षे ९२५
 यक्षोत्तरयोरवाचि १३०२
 यदि ६८१
 यणस्य ३७२
 य नघोपे ६०९
 यनी ७५३
 यरेऽप्रथमे ७५४
 यरेऽरि ११८३
 यवा ४५६
 यव्यम् ८२२
 यहि ७४९
 या ४१४
 याढाहौम्यो ङिगञ्जुडिम् १२७७
 यात् १०९८
 यादूष्मणि १२२७
 यायदृढ नीच प्रथम्युपान्त्यस्य ५९
 यि ९००, ९५६, १०१०
 यिजि ७३७
 यिण. ५३०
 यिण दूरे १०५७
 यिन गौ १०७२
 यिनीदि ७८१
 यिवत् २०५
 यिवतोहि १९३

युम्या खौरे ११७७
 युक्त्वा ५५२
 युव ३६४
 ये ९४३
 येत आदी मौ १२७९
 येत ते तादृमातम् १२६१
 योनिः ६७४, ७७१
 योवत्यासु ८७६
 योविभ्यां हवयोः स्तिषाहवोः १३१०
 यञ्जु धादुश्चैभ्यः ८४८
 रः ११८१
 रणधिनि २१०
 रन्यामिनिद्वयोरिञ्जु १५८
 रन्यादिन्याऽहि २११
 र यि ६८८
 रयिन्पूष्णायाः ४७५
 रयो मि ४४०
 रवत्सु ३०२
 रमण ४३९
 रस्तयुग्गुरोः ५९६
 रा ११०, २२६, ५२७
 रात् ८२८, ८६५, १०३१
 रादिपदक्षर गिन्त् १२६९
 रादितहा ३८९
 रादेरवृद्धे १७९
 राद्धि ७९८
 रान्युतावतः ९४४
 रायार्द्धम् ११९३

राष्ठायाम् ३७५
 रिखासिभ इदि १११२
 रिणितेः ५२९
 रितचेः ७९०
 रियचेः १८०
 रिचौ ७०९
 रुदोमिः १२४५
 रुव्योः १२३४
 रुहक् ३६
 रुह्वास्तंयन् २१३
 रेक्षं महसि १२६२
 रेन्ताक्षरम् ११३६
 रेफरे ४२९
 रेफिनृतीयं आष्टि २२३
 रेफिस्वरे १२३७
 रेफेऽनुषपरे १०७९
 रेसखायाः ९३७
 रोऽतिक्रमे ४२१
 रोऽप्रथमे ६६३
 रोहादुदभृते २९१
 रौ ५४०
 र्यग्रम्यो गिर्यात् ८१३
 र्यि १४७
 र्यो चे ९०१
 र्वक्ष्ण्वायाः ६२२
 रिंदः १४०
 लघुयिनि ४२६
 लघोर्गोपायाः ९२

लघोर्मरुत्वतायाः ५७१
 लघोः स्तुपे ६३४
 लघ्वनः ६३३
 लघ्वाइन्द्रायां भरे ७७
 लघ्वादिरुदात्ते १५९
 लस्तु १२३६
 लु ११३८
 लृप् १०४४
 लोः १०६६
 व ५७५
 वचु ६४९, ६६१
 वचु विश्वा चेत् १६२
 वन् १०९२
 वरे गुरौ ५०३
 वरे दिप् १०५९
 वरे निप् १६९
 वर्चसि च १२१६
 ववरि ७२४
 वथित् ६८९
 वा ओवायाम् ११४७
 वाग्लघु ७६६
 वाध ३२
 वाचि १०९०
 वाचिरादिस्वरं विस्वरे २८१
 वाञ्छादिभ्यः १०३०
 वात् १०९९
 वादिभ्याम् ८६७
 वादेः १००१

वादेवायाम् ११६४
 वाद्रि ११९१
 वारा ५०
 वारायाः षुमि ९९८
 वारे स्ये ४०३
 वाद्धेऽत्रिवतः स्तरयोः ७२९
 वार्पाहस्तृतीये १३०४
 वार्षे पिनः ११६८
 वि ४३६, ५३५, ९९७
 विहङ्गपृद्धात् ९६१
 विदस्य पि ३२४
 विधान्तात्क्रिनः १८१
 विनः ७१०
 विनः ष्ण ४४१
 विनोमि १२३
 विपरीतस्वराणाम् १४
 विम्बी ४२३
 विम १४१
 विमयो वे ११३२
 विष्टद्धात् ८५७
 विशोके च १२७२
 विज्ञायाः त्विडिजि २८८
 विश्वे ६०३
 निश्चेदिकेऽन्त्येषु १५४
 विष्टुमि ४६९
 विष्णोर्दृष्टुक् २९०
 विष्णोर्गाय ५८५
 विस्वरात्र ५५८

विस्वरात्रु ७९३
 विस्वरिणस्तादेर्गोः ११७१
 गिस्वरुद्ध १११७
 विहीयोनिष्टः ११६५
 विह्वयोः ९६७
 वी १०२३
 वीतस्य ३१९
 वृणी ३५१
 वृदाम् ९०५
 वृद्धं नौ ३८४
 वृद्धाडुनु ९११
 वृद्धाचीवानाम् ११५
 वृद्धेपातायाप्टे ६६
 वृधन्तावृ १३५
 वृषा ५१०
 वृषावति महि प्रथमम् २७९
 वे १०२१
 वेनस्य ५७०
 वैधात्वात् ३९२
 वोदेस्ये ११७८
 वा १०९१
 व्यो शणत्रु १०१६
 व्यग्मिनि ८५२
 व्यनुन्धायाम् १७८
 व्यचेः ८७१
 व्यञ्जनादिय ४११
 व्यञ्जनादीर्घेर्जा १६८
 व्यम् ५२४

व्यंछ्विनि ५५३

व्यरेम १०४२

व्यस्थे ११८५

व्यात् ५३९

व्युदात्तादेस्तन्ध्यम् १०२५

व्याहतिषु पुच्छे च राथन्तरेऽपि
१२९२

व्याहस्वम् ८१५

शङ्ख्यु १७

शङ्ख्याहोरे ४१३

शता २९, ३८८, ७५६

शतारे २४६

शलायामनुहि १३०१

शलोयघोरजाः १२८०

शम् ६९३

शंवाश्वास्तोभाः १२४३

शस्त्रुः ४८३

शवतिजाराऽनकारि ६२४

शवद्रि १७२

शि ९३

शीपुर् ७००

शृक्तायाम् २४०

शौ २६९

शांतामुदात्ताङ्गुलीचे ११९६

शियुक् १९१

शोद्धतम् २१६

श्वेने ६५३

श्रुतञ्च ७८३

श्रुधि ७२०

श्रेयस्तामिनितु १२४२

श्विनि १११, ८२०

षमे ७६५

षयुङ्गि ७९

पस्तः सिमासुदौ १२९९

पि १००२, ११४५

पिण्यामृगेः ९३९

पीम्याम् १८५

पुष्टुष्वतायाः १३०३

पो ७९९

एपूर्वाद्द्वितीयायाः ३१४

एहोर्पो ११६९

एरो तुते नन्दे कृष्ट वृद्धे तु १२९३

एादोहायाः ३०३

एाद्विण् २६०

एे क्रात् ४४६

एेज्न्ताक्षरे ४६१

एान्ते ३४४

एायाम् ६८४

एारे २०१

एावतो होः १०६५

एिनेम्याः ४५९

एयचु ६४१

एयादेः ९६३

एिहि १०७५

एमणापुङ् नीचयोः १७५

एयाम्मिण्याम् ५८६

प्वायाथङ् खट् ९२८
 प्वायुङ् नतिनः १०८८
 स ४६७
 सक खूमादिः ८०३
 सगि ७८५
 सचन् ५१४
 सचु २२७, ६९८
 सणचु न जारायाः ६९
 सचु न देद्यात् १७७
 सणचु न वृ २५९
 सणि १०७६
 सण्वावति ९१८
 सण्योष्ट्ये ६२८
 सत्येऽसार्वावति ९१०
 सन्निवि ६२९
 मन्ध्यक्षरा त्रीणि १३१
 सन्ध्यम् ९७३
 सन्ध्यमिञ्जु ९४६
 सन्ध्यात् १०५४
 सन्ध्याध्रे ८२३
 सन्ध्ये ९४०
 संकृष्यते सस्वरेऽणि ८४९
 संगायाः ४६२
 सन्स्था ३२३
 सर्वमचतुर्थम् १३०५
 सर्वोऽन्तः ६६६
 सस्वरयोस्तु ९०७
 सहो ३१०

सा ४८४
 सात्याः २६१
 सामन्यभ्यस्तिनी १२५५
 सार्वा ४१, ४९, २९९
 सार्वे १०६८
 मि ६०६
 मिच १२१२
 मिदधे ४८०
 मिप्रथमात् १५२
 सिमासे १२९
 मिरेफिणि ८८१
 सु ८८९
 सुन्यारेवंच ६५८
 सुमत् ५४६
 सुसर्गवद्भ्राजेयानाम् १२५४
 स्रग्वा २६, ३३६
 सृहणि ५४३
 सेसि २३२
 सोदन्त्यादेः खौ ७८२
 सोमेऽहनि ७७२
 स्कुन्वेमर्गयशमाम् १२५३
 स्तितुनत्र १२०१
 स्तु ११५०
 स्तुव ४७४
 स्तोत्रा ५५
 स्तोत्रे ९४५
 स्थादेः २७०
 स्थायांगार्हतमु ४९९

श्रीः

Appendix. B.

भाष्यगतानां साम्नां सूची

अग्नेः प्रियम् ९५, ९८, ६७०.

अङ्गिरसम् ८७८.

अङ्गिरसां व्रतम् ८२, २०१, ५५४.

अञ्जो वीरूपम् १२१७.

अतीपङ्गम् ४९८, ५५७, ६६७, ८२७,

८२८, ८५५, ८७५, ८८३, ९२४,

११९८, १२११, १२१२.

अन्तरिक्षे ६९, २४०, ४१९, ५९४,

८५०, ८९५, ८९६, ११९६,

१२०६, १२११, १२४३,

१२६६, १२७८, १२९३.

अपानम् १२५९.

अपांघ्रते ८८२, ९६५.

अभिप्लुत्यपुच्छम् २७२.

अभ्रातृव्यम् २६९, ३६९, ८७३,

८८४.

अरिष्टम् ३७, ९०, २९५, ३७१,

६३६, ६९५, ७५७, ९११,

९९५, १२७७.

अर्कग्रीवाः ३४७.

अर्कशिरः १२२५.

अश्विनोर्ग्रते ४०६, ६७४, ७७१,

११४६.

अष्टानिधनम् ८७९, ८८०, ८८१,

८८९, ११७८, १२६२,

१२८१, १२८२.

अहरीते ३६१, ३६७, ३६८, ५५७,

६३९, १२५४.

अहर्ग्रतम् ८२८, ८५०, ८९६, १२२४

आङ्गिरसम् ३६२, ८९२.

आज्यदोहानि ८७९.

आथर्वणे ३६१, ५५६, ६६९.

आदित्यव्रतम् ३१, ४५०, ८७९.

८८०, ८८३, ९९५, १०४९,

११४०, १२१४, १२२४,

१३०३.

आदित्यव्रतातीपङ्गम् ९३८.

आदित्यात्मा ६०३, ७५०, ८७९.

९०८, ११४०, ११५३,

१२८८.

आनन्दः ७५०, ९०८, ११५३.

आभ्राजम् १२५९, १२८८.

आयुः ७६२, १२२६.

आयश्याधिकचतुरनुगानम् ५५६,

८८७.

आवश्याधिकपञ्चानुगानम् २००.

इडानां संक्षारः ७६१, ७६२, ८८२,
८८९.

इन्द्रग्रीवा ५३२.

इन्द्रस्य सञ्जयम् ११४०, ११६९.

इलान्दम् २०२, ६७४, ९५२.

उत्तरं वसम् ११८८.

ऋषयव्रतम् ७६३, ९७०, १२४२.

ऋषभः ३६५, ८२९, ७६५, ८३१,
८७४, ११२७, १२४७.

ऋष्यमाम २४१.

एकवृषम् ८७८, ८७९, १२०१,
१२२५. cf. वृषा

ऐरयम् ३६९, ९४८.

ऐरिणम् ३६४, ४१७, ९०६, १०६७,
११०४.

ओतु ८३१.

कश्यपग्रीवा २४०, ४५०.

कश्यपदशानुगानम् २०२.

कश्यपपुच्छम् ६२, ६४, ४९८,
१०५२, ११५३, १२३८, १२६६.

कश्यपव्रतम् ४०५, ८७९, १२४७,
१२९७.

कीर्त्यम् ३६१, ४०९, ४२१, ४३३,
१२३१.

कृष्णव्रतम् १२००.

क्षुरः १२५८, १२६१, १२७५.

गवां व्रतम् ८५०.

घर्मतनू ३६२, ४१७, ९०३, ९११,
९८६.

घर्मरोचनम् २४१, १२३६, १३१०.

चक्षुः ८५२, ९४६, १२०८, १२६७,
१२७८, १२८०.

चतुरनुगानम् ४२२.

चन्द्रसाम ५५६, १०४४.

जमदग्निव्रतम् ४५३, ७६१, ८९१,
९५१, ९६४, १०४१, १२३७, १२६६
तन्तु ८३१.

तास्पन्द्रम् १२६८.

तास्विन्द्रम् ५५७.

तौरथवसम् २६९, ९६९, १२७३.

त्रयस्त्रिंशत् ४१८.

त्रिपन्धि ४४२, ८६६.

दशस्तोमः ७१३, १०४४, १२२४,
१२४७.

दिवाकीर्त्यम् १२९४.

(महादिवाकीर्त्यस्य संज्ञान्तरम्)

दिशाव्रतम् ८७९, ८८५, ९०४,
१२०५, १२२२, १२२९,
१२७१, १२९७.

दीर्घतमसोऽर्कः ४५०.

देवव्रतानि ८९१, ८९६, ११९८,
१२००, १२०५, १२२२,

१२३८, १२४०, १२६१,
१२६८, १२७४, १२७९,

देवस्थानम् १५५, २४०, २४१.

श्रेयः ४१७, ४२४, ७५७, १२५२.

सत्रस्यद्धिः ३६३, ८८४, १२७१.

सन्तनि २३१.

सप्तहम् ३४८, १२५६, १२८८.

समैरयम् १२९०.

(आदित्यात्मनः नामान्तरम्)

संकृति ८२८, ८३२, १०७४.

संजयम् १२२८, १२२९.

सम्मील्यम् २७२, ४५०, ७६७,

८५०, ८७९, ८८९, ८९४,

९४७, १०१६, १०४४,

११५६, १२४९.

संस्तोमः ४४२.

सर्पमाम ३४७, ७४५, ८३१, ८६२,

९६५, ९७३, १०९७, १२०९,

१२२५, १२२६, १२२७,

१२३२, १२६६, १२६७.

सहः ८२९

सार्पराज्ञानि ३६५, ५५६, ७५०,

८८८, ९०८, ११५३, १२९१,

१३००.

सार्वकामिकम् ३६९, ४२१, ८७४,

१२१५, १२१८, १२७६,

१२८८, १२९०.

सिमाः ४९२, ५५५, १२६३, १२९६.

सेतुपाम १३०७.

सोमव्रतम् ४०९, ४१९, १६२९,

१३०७.

सोमसाम ८८६.

सौमित्रम् २८२.

स्वरसाम ३६४, ४१७, ४४२,

४७६, ६३९, ९८३, ११४०,

११६९.

स्वरीयमां पञ्चानुगानम् ११०२.

स्वरीयांसि ५२६, ११७४, १२०८,

१२२७, १२३८, १२४१,

१२५७, १२७९, १२८७,

१२९०, १२९६.

स्वर्णिधनम् ३६१, ८९०.

स्वाशिरामकः ४४२, ५५६, ७५३.

हृदयम् २४०, २४१.

